

דברי הכנסת

הישיבה המאתיים-וארבעים-ושבע של הכנסת הארבע-עשרה

יום רביעי, ט"ו בחשוון התשנ"ט (4 בנובמבר 1998)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:03

תוכן העניינים

דברי יושב-ראש הכנסת

שאלות בעל-פה

חידוש תעודות זהות לפני הבחירות לרשויות המקומיות

הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון – זכות השימוע), התשנ"ח–1998

(הצעת חבר הכנסת א' רובינשטיין)

הצעת חוק העונשין (תיקון – הסתה), התשנ"ח–1997

(הצעת חבר הכנסת ד' צוקר)

הצעת חוק הלוואות לדיור (תיקון – זכאות ועדכון), התשנ"ח–1998

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

הצעת חוק האזרחות (תיקון – ויתור על אזרחות), התשנ"ח–1998

(הצעת חבר הכנסת ס' טריף)

הצעת חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) (תיקון – איסור מופעי קרקס), התשנ"ח–1998

(הצעת חבר הכנסת ח' מירום)

הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (חובת דיווח על איכות המים), התשנ"ח–1998

(הצעת חבר הכנסת י' לנקרי)

הצעת חוק תכנון משק החלב בישראל (תיקון), התשנ"ח–1998

(הצעת חבר הכנסת ש' שמחון)

הצעת חוק הלוואות לשכר לימוד, התשנ"ח–1998

(הצעת חבר הכנסת מ' נודלמן)

שאלות בעל-פה

הרפורמות במערכת המסים

הצעת חוק יישוב סכסוכי עבודה (תיקון – החלטה על השבתה), התשנ"ח–1998

(הצעת חבר הכנסת ר' ריבלין)

הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (איסור עקיפה), התשנ"ח–1998

(הצעת חבר הכנסת מ' שטרית)

הצעה לסדר-היום

הצורך בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לנושא שכר הלימוד באוניברסיטאות

השבתת הלימודים באוניברסיטאות; הפגנת הסטודנטים והתנהגות המשטרה

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

השבתת הלימודים באוניברסיטאות; הפגנת הסטודנטים והתנהגות המשטרה

הצעות לסדר-היום

ההסתה נגד ראש הממשלה

הצעות לסדר-היום

הבנייה בראס-אל-עמוד ובהתנחלויות

שאלות בעל-פה

מאסר 21 יום לחייל חסר בית מקרב העדה האתיופית

הצעות לסדר-היום

הפיגוע בגוש-קטיף

הצעה לסדר-היום

מדיניות עיריית ירושלים ביחס לקרקעות הציבוריות בירושלים

הצעה לסדר-היום

גיוס והעסקת עובדים זרים בחקלאות

הצעה לסדר-היום

השתלבות בני נוער אתיופים במערכת החינוך

הצעה לסדר-היום

תיאטרון ישראלי מעלה הצגה שהוגדרה אנטישמית

דברי יושב-ראש הכנסת

היו"ר ד' תיכון:

היום יום רביעי, ט"ו בחשוון התשנ"ט, 4 בנובמבר 1998, ישיבת הכנסת פתוחה.

עד שיופיעו חברי הכנסת אני רוצה לומר כמה מלים בענייני דיומא. ההתפרצות האלימה כלפי שופט בית-המשפט המחוזי בחיפה, מנחם נאמן, שהותקף אתמול על-ידי תושב עכו באגרופים, חייבת להדליק אצלנו יותר מנורת אזהרה.

אין זו הפעם הראשונה שיד אלימה מושטת נגד שופט בישראל. התקפות אלה נועדו לערער את הלגיטימיות של בתי-המשפט ולחבל ביכולתה של הרשות השופטת למלא את משימתה במדינה דמוקרטית.

זה זמן רב שהסימנים המדאיגים של הסתה והשמצות, נגד בית-המשפט העליון בעיקר, תוך ניצול לרעה של חירות הביטוי בישראל, מתרבים.

ביקורת – כן. הסתה והשמצות – לא. המעבר מהכפשות להתנפלות פיזית כלפי שופטים, קצר.

הציבור כולו רוחש כבוד לשופטים.

חברי הכנסת, בשמכם ובשמי אני דוחה בשאט נפש כל ניסיון להטיל אימה על השופטים, ואני קורא לפעול ביד קשה נגד התוקפים. יש לעצור את ההשתוללות, ומייד, ויפה שעה אחת קודם.

שאלות בעל-פה

היו"ר ד' תיכון:

רבותי חברי הכנסת, אני רואה ששר המדע לא הגיע. חבר הכנסת דוד טל איננו. חברת הכנסת נעמי חזן ישנה.

שבח וייס (העבודה):

שאלה נוספת.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי – – –

אפי אושעיה (העבודה):

אדוני המזכיר – – –

היו"ר ד' תיכון:

רק רגע. מנין אתה יודע מה היא שואלת? ראשית, יפה שהיא באה. אני מעריך מאוד את העובדה שהיא באה דווקא בתקופה כזאת.

חברת הכנסת נעמי חזן שואלת בעל-פה את שר הפנים בנושא: חידוש תעודות זהות לפני הבחירות לרשויות המקומיות. בבקשה.

חידוש תעודות זהות לפני הבחירות לרשויות המקומיות

נעמי חזן (מרצ):

תודה. אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עובדי משרד הפנים נוקטים עיצומים זה כמה שבועות. כתוצאה מכך אזרחים שתעודות הזהות שלהם נגנבו או אבדו לא יוכלו להצביע בבחירות לרשויות המקומיות ב-10 בנובמבר.

רצוני לשאול:

1. האם יוכל השר להורות על הפעלת מטה חירום לאנשים אלה?

2. אם כן – כיצד יימסר הדבר לציבור?

3. אם לא – האם יורה השר לאפשר לאזרחים להצביע עם דרכון או עם תעודה רשמית אחרת? תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. נדמה לי שיש הודעה בעיתון היום.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני, למען ההבהרה, מדובר פה באנשים שאבדו להם תעודות זהות, לא בעניין הספח.

היו"ר ד' תיכון:

ישיב שר הפנים, בבקשה.

שר הפנים א' סויסה:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מאז תחילת העיצומים במשרדי קיימנו התייעצויות רבות וננקטו פעולות כדי לוודא קיומן התקין של הבחירות לשלטון המקומי. הנחנו שנגיע להבנה עם ועד העובדים ונסיים את העיצומים, ולכן לא נקטנו פעולות דרסטיות בעניין מהלך ההצבעה.

מאחר שהעיצומים נמשכים, חתמתי על תקנה המאפשרת לכל בעלי זכות הבחירה להצביע ללא ספח תעודת הזהות.

בישיבתה של הממשלה היום יועלה הנושא ויוצעו פתרונות לבעלי זכות בחירה שאין בידם תעודת זהות כלל. אינני רוצה להיכנס לפירוט ההצעות, אולם עם קבלת ההחלטה בממשלה, היום, יבאו הדברים לידיעת הציבור ולידיעת בעלי התפקידים בקלפיות.

אני מנצל את ההזדמנות וקורא לכל הגורמים המעורבים בנושא, למשרד האוצר, לנציבות שירות המדינה ולוועד העובדים במשרד הפנים לבוא זה לקראת זה ולהביא להפסקת העיצומים.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חברת הכנסת נעמי חזן בשאלה נוספת.

נעמי חזן (מרצ):

תודה. אדוני היושב-ראש, אדוני השר, זכות השביתה היא זכות יסוד, והזכות לבחור היא זכות יסוד במשטר דמוקרטי, וצריך לאזן את שתי הזכויות הללו. לא ייתכן שאזרחים שאין בידם תעודות זהות כי הן אבדו או נגנבו לא יוכלו להצביע בבחירות הקרובות, בשבוע הבא.

אני מודה לך על כך שתביא לפתרונות בעניין הזה, ואודה לך אם תוכל למסור לנו, עכשיו, במליאת הכנסת, מה הוא הכיוון של הפתרונות שאתה עומד להציע בממשלה. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, תודה רבה לך. אדוני שר הפנים, בבית הזה משרתים הרבה חברי כנסת שרואים בזכות השביתה של העובדים זכות יסוד גם אם היא לא חקוקה בחוק-יסוד. זה בוודאי נכון לגבי מפלגתי, מפלגתה של נעמי חזן, ודאי שגם לגבי ציבור נוסף של חברי כנסת.

אנחנו באמת נמצאים באיזה קרע – תומכים מאוד, אני חושב שגם אתה תומך כי אתה יודע את מצבם, ורוצים לשמור על זכויות האזרח. זה באמת קרע.

שאלתי ומשאלתי – אתה בוודאי מודע לעומס האדיר שמונח על עובדיך. זה משרד חשוב מאוד. בפעמים האחדות שאני נקלעתי למשרד הזה בעניינים משפחתיים ואחרים, אני מוכרח לומר שהעובדים מסורים מאין כמותם. יש לנו עלייה גדולה, עלייה גדולה מאוד מחבר המדינות וגם ממקומות אחרים, והרבה נסיעות; זה עומס מדהים.

בתור שר חשוב בממשלה, מה תעשה כדי שבאמת תקבל כוח אדם נוסף? אתם רואים לזה, פה העובדים ממש צודקים.

באופן פרקטי, לגבי הבחירות, האם לא הגיעה השעה לגרום בעצם לכך שתוחזר החתימה – כל בוחר חותם – ואז לא תהיה כל כך בעיה עם תעודת הזיהוי. פשוט להחזיר את החתימות גם בבחירות לכנסת וגם בבחירות לשלטון המקומי, ואז תוכל אפילו להשתמש בתעודת נהג, או חבר קופת-חולים, וכיוצא באלה.

נסים דהן (ש"ס):

זו הצעה לסדר?

שבח וייס (העבודה):

סדר העניין.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת אופיר פינס – בבקשה.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אדוני שר הפנים, שמעתי אתמול בתדהמה על ההחלטה שלך, שאפשר יהיה להצביע ללא הספח בתעודת הזהות. אני רוצה להודיע לך, שזה פתרון אולי קל ואולי פשוט, אבל אתה נותן בהחלטה ממשלתית הרשאה לזייף – הרשאה לזייף.

ואני אומר לך, שכתוצאה מהחלטה זו, אתה ביודעין הולך להגביר את רמת הזיופים בבחירות לרשויות המקומיות. אני חושב שזה חמור ביותר, ואני מבקש ממך לחזור בך מההחלטה הזאת ולחשוב על דרכים אחרות כדי לפתור את בעיית השביתה והקשר שלה לבחירות לרשויות המקומיות.

היו"ר ד' תיכון:

בבקשה, שר הפנים ישיב.

אתה מציע לו לשבור את השביתה?

קריאה:

שר הפנים א' סויסה:

אדוני היושב-ראש, גם אם נסיים את השביתה היום, להערכתי לא נוכל לעמוד בדרישות להוצאת כל תעודות הזהות והספחים, ולכן חिकיתי עד לאותו רגע שבו לא יכולתי עוד לחכות ועשיתי מה שעשיתי.

עכשיו שאלה אותי חברת הכנסת נעמי חזן, מה הכיוונים להצעות שאני עומד להציע בממשלה. באופן כללי, הכיוונים הם לאפשר הצבעה עם דרכונים, עם רשיון נהיגה, עם תמונה, עם כל מסמך מזהה, ועל זה אני מקווה שהממשלה תקבל היום החלטה באיזושהי דרך.

אנחנו מטפלים בעניין הזה, בודקים אותו משפטית כבר למעלה משבועיים. מאז תחילת העיצומים, כבר התחלנו לבדוק אותו, ולפני יומיים סיכמנו את הנושא עם היועץ המשפטי לממשלה, ואני מקווה שהממשלה תקבל היום החלטה.

נושא החזרת החתימות בהצבעה, חבר הכנסת שבח וייס – הייתי רוצה להתקדם ולא לחזור אחורה. אנחנו שוקדים, עם הכנסת התייעוד החכם, תעודת הזהות החכמה, להכניס הצבעה במחשב גם למערכת הבחירות. מובן שלמערכת הבחירות הזאת היא איננה ישימה, אנחנו בודקים את זה. ברגע שתיכנס תעודת הזהות החדשה, המתוחכמת, נבדוק את האפשרות להכניס אותה למערכת הבחירות.

שבח וייס (העבודה):

שר הפנים א' סויסה:

הייתי שמח אילו היה פה שר האוצר והיה תומך בכל מה שאמרת. אני בהחלט תומך במה שאמרת. באמת, עובדי משרד הפנים מסורים ונוטלים על עצמם אחריות גדולה ועומס גדול. אנחנו עושים את כל המאמצים כדי לקדם אותם. אני לא יכול לומר שלא נעשה דבר. בשנתיים האחרונות נעשה הרבה, אבל זה עדיין לא מספיק, ואני מקווה שגם נוכל לסיים את העיצומים האלה בהבנה בינינו לבין משרד האוצר.

לגבי ההערה של חבר הכנסת אופיר פינס באשר לתדהמה על הפעולה שננקטה. על כתפי מונחת האחריות לוודא את קיומן של הבחירות ולתת אפשרות לכל אזרח להצביע. אני לא אתן שעובדים – גם אם זה עולה בפגיעה בעובדים – לא אתן שעובדים ימנעו את הזכות הזאת מכל אזרח במדינה, ולכן השתמשתי בסמכותי.

כאשר עושים את מערכת האיזונים בין הזכות של כל אזרח להצביע לבין הזכות לשובות, אני חושב שהזכות של אזרח להצביע גוברת במקרה הזה, שכן בבעיות העובדים נוכל להמשיך ולטפל לאחר הבחירות; לא שלא טיפלנו עד היום, יש לנו הישגים, אבל נוכל להמשיך בהם גם אחרי הבחירות.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, חבר הכנסת דוד טל איננו נוכח, ולכן השאילתא מתבטלת. חבר הכנסת סילבן שלום לא הגיע – דווקא הוא, שביקש להקפיץ אותו כלפי מעלה.

הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון – זכות השימוע), התשנ"ח-1998

(הצעת חבר הכנסת א' חבינשטיין)

היו"ר ד' תיכון:

מאחר שכזה הוא המצב, חבר הכנסת אמנון רובינשטיין יעלה את הצעת חוק פ/2242 – הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון – זכות השימוע), התשנ"ח-1998. בבקשה.

קריאה:

היו"ר ד' תיכון:

הוא איננו, אז נצביע בלעדיו.

אמנון רובינשטיין (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק הזאת היא פשוטה. תכליתה לסתום פער גדול מאוד, חור גדול במשפט הפלילי הישראלי.

על-פי הנוהג והדין הקיים, אין צורך בחקירה מוקדמת כדי להעמיד אדם לדין על פשע. אין שופט חוקר, אין חקירה מוקדמת כפי שהיתה, אין חבר מושבעים גדול כפי שקיים בארצות-הברית, אין , כפי שקיים בצרפת; פרקליט מחליט – הוא יכול להעמיד לדין כל אדם. אם JUGE D'INSTRUCTION, אין לו עבר פלילי, עצם ההעמדה לדין הוא חצי עונש.

אני מבקש, שלפני שקובעים גורלו של אדם, ישמעו אותו. והתביעה הזאת היא אלמנטרית, משום שהיום שומעים אנשים, רק אנשי ציבור. זו ממש אפליה בלתי רגילה. אגב, אני יכול להבטיח לכם, רבותי חברי הכנסת, אין דבר דומה לזה בעולם. די לפתוח סרט טלוויזיה כדי לראות שאין דבר דומה לזה בעולם, די לקרוא עיתון.

שבח וייס (העבודה):

איך זה קרה?

אמנון חבינשטיין (מרצ):

איך זה קרה? הכנסת, ברוב פזיזותה – כנסות קודמות קיבלו יוזמות של משרד המשפטים, לדורותיו, שבהדרגה חיסל את כל הערבויות הפרוצדורליות של נאשמים, עד שהגענו בישראל למצב שאין לו שום מקבילה.

לכן אני מבקש להטיל חובת שימוע על כל מי שמעמידים אותו לדין על עבירה שהיא פשע ושאין לו עבר פלילי – הצעה מאוד מאוד מינימליסטית, חיובית, חיונית, כדי ליצור דין של צדק מינימלי במשפט הפלילי הישראלי. תודה רבה.

אופיר פינס-פז (העבודה):

בואו נצביע.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת אבי יחזקאל מבקש להסיר.

אברהם יחזקאל (העבודה):

לא להסיר במובן של להסיר.

היו"ר ד' תיכון:

אתה לא יכול.

אברהם יחזקאל (העבודה):

תודה.

היו"ר ד' תיכון:

אי-אפשר להצביע, כי הצלצול נשמע זה עתה. כמה דקות צריך להמתין?

אברהם יחזקאל (העבודה):

עוד כמה דקות יש?

היו"ר ד' תיכון:

חמש דקות. מה לעשות, הוא צלצל מאוחר.

אפי אושעיה (העבודה):

אולי חבר הכנסת צוקר יציג את החוק שלו בינתיים.

קריאה:

נצביע.

היו"ר ד' תיכון:

אי-אפשר. אם אני אקיים את ההצבעה לפני הזמן, היא תיפסל, אז אתה רוצה לפסול את זה?

אפי אושעיה (העבודה):

יש לי בקשה אליך בזמן הזה, אדוני.

היו"ר ד' תיכון:

אתה יכול לדבר בינתיים.

אפי אושעיה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אתמול נשמעה במליאה קריאה של חבר הכנסת דראושה – קריאת המחאה כלפי הביטויים של ראש הממשלה, והיושב-ראש הבטיח לבדוק את הנושא ולהשיב לחברי הבית. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

עוד אין לי תשובה, אבל אמרתי שאני מטפל בזה.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להצטרף לקריאה הצודקת והחזקה שלך, שנוגעת לאלימות שהופנתה – – – אתמול נגד השופט נאמן. השופט נאמן – – –

קודם כול, לאחל לו החלמה ולהצטרף אליך לקריאה – –

דוד צוקר (מרצ):

החלמה למערכת.

שבח וייס (העבודה):

– – – להגן על שופטינו בכל מצב – – –

הערה ללשכת הפרקליטים – לא אחת מצד יושב-ראש הלשכה – – – כלפי שופטים – – –

היו"ר ד' תיכון:

אין סכנה ששר המשפטים יופיע. אין סכנה כזאת, הוא הודיע שהוא לא יופיע, אבל אני חייב להמתין. אני יכול לומר לך בוודאות שהוא לא יופיע; לפחות כך נמסר לנו. אדוני המזכיר, עברו חמש דקות?

מזכיר הכנסת א' האן:

עוד חצי דקה.

היו"ר ד' תיכון:

עוד חצי דקה.

רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה. הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון – זכות השימוע), של חבר הכנסת אמנון רובינשטיין. נצביע עליה בקריאה טרומית כדי להעביר אותה להכנה לקריאה ראשונה בוועדת החוקה, חוק ומשפט. אפשר להצביע.

הצבעה מס' 1

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 19

נגד – 1

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון – זכות השימוע), התשנ"ח-1998, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

בעד – 19, נגד – 1, נמנע אחד. הצעת החוק המהפכנית עוברת להכנה לקריאה ראשונה בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הצעת חוק העונשין (תיקון – הסתה), התשנ"ח-1997

(הצעת חבר הכנסת ד' אקר)

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, הצעת חוק העונשין (תיקון – הסתה), התשנ"ח-1997, מס' פ/1790, של חבר הכנסת דוד צוקר.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עניינה של הצעת חוק זו הוא טיפול בסעיף שנקבע בתקופת המנדט ולא השתנה מאז, ולא קבע אמות מידה ברורות, קונקרטיות, בשאלה מה היא הסתה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

למה הממשלה מתנגדת לחוק?

דוד צוקר (מרצ):

אני לא חושב שיש צורך להסביר באולם הזה בזמן הזה מדוע סוגיית ההסתה היא מן המרכזיות בחיינו הציבוריים. עבודה שנעשתה על-ידי המכון הישראלי לדמוקרטיה, בראשותו של הפרופסור קרמניצר, הציעה תיקון לחוק הזה. היא הצביעה על שני פגמים עיקריים – העבודה הזאת של פרופסור קרמניצר, ועל בסיסה הונחה הצעת החוק שלי.

הפגם הראשון הוא, שהחוק המקורי המנדטורי דיבר על רגשות, על מאוויים, על אי-רצון, מורת-רוח בקרב יושבי הארץ, אי-נאמנות. אלו הם ביטויים לא קונקרטיים, אבסטרקטיים, ונדמה לי שאין מדינה שחופש הביטוי בה חשוב שרוצה למנוע מאדם להרגיש רגש מסוים. אתה לא יכול להיאבק ברגשות, אתה לא צריך להיאבק נגד רגשות.

צריך להיאבק – וזאת הנקודה השנייה של הצעת החוק – נגד מעשים קונקרטיים, נגד הסתה לנקיטת מעשה, נגד פעולה שתגרום או עשויה לגרום בוודאות קרובה למעשה פלילי, לפשע או לעוון, וזוהי הצעת החוק.

היא קונקרטית יותר מן הקיים היום, היא מתמודדת בדרך נכונה ולא היסטורית עם שאלת חופש הביטוי. מצד אחד, היא מאפשרת לאנשים להרגיש כל מה שהם רוצים, וביטויים של מורת-רוח הם ביטויים לגיטימיים וחיוניים, אבל היא פועלת – וזה לב ההצעה – היא תפעל, היא מתכוונת לפעול, נגד אנשים שמסיתים אחרים, או גורמים להם לפעול פעולה קרובה לוודאות של עשיית פשע חמור.

זוהי בעצם הצעת החוק, ונדמה לי שראוי – אדוני היושב-ראש – שהפרלמנט, הכנסת, פעם ראשונה אחרי 50 שנה, יעסקו בשאלה הזאת. ועדת החוקה מעולם לא עסקה בשאלה – משום שלא שינו את החוק הזה – מה היא הסתה, מה היא המרדה, וראוי שזה יעשה פעם אחת בוועדת החוקה ובכנסת.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת צוקר, באמת אני שואל, למה הממשלה מתנגדת?

היו"ר ד' תיכון:

הממשלה לא נמצאת, ועד שנוכל להצביע, חבר הכנסת אחמד סעד מבקש להסיר. אבל הוא, כנראה, לא רוצה להסיר, הוא עסוק.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני מבקש להתנגד לחוק הזה.

היו"ר ד' תיכון:

אתה מבקש להתנגד? בבקשה. חבר הכנסת אחמד סעד, איבדת את זכותך, הרי חזרת למקומך.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

לא, לא שמעתי אותך.

היו"ר ד' תיכון:

לא, סלח לי, חבר הכנסת סעד, הרי אנחנו לא עושים לעצמנו חיים קלים. אמרו לך, התחלת ללכת, דיבר אתך חבר הכנסת צוקר ואמר לך שתוותר.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

באמת לא, לא שמעתי.

היו"ר ד' תיכון:

אז חזרת למקומך, והוא התנדב.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

באמת לא שמעתי.

היו"ר ד' תיכון:

אבל אתה מתנגד, ברור לך? אתה לא יכול להיות בעד החוק, אתה צריך לדבר נגד על-פי התקנון החדש.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

טוב, אדבר חמש דקות.

היו"ר ד' תיכון:

לא, אתה צריך להיות נגד, כל מלה שלך היא נגד.

שבח וייס (העבודה):

נגד על אמת.

היו"ר ד' תיכון:

על אמת.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

טוב, לא צריך.

היו"ר ד' תיכון:

לא צריך. חבר הכנסת נסים דהן, אומרים לי שהוא הצביע לפניך. בסדר, חבר הכנסת ריבלין. רבותי, על-פי התיקון בתקנון, מי שמתנגד, צריך לדבר נגד וגם להצביע נגד.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, שאלתי את חבר הכנסת דדי צוקר מדוע הממשלה מתנגדת, ואני גם מתפלא מדוע הממשלה לא היתה כאן על מנת להתנגד ולהודיע בצורה המפורשת, כפי שהדבר גם הובא על-ידי מדי פעם בדרישות של הקואליציה, שהממשלה אכן תיתן את דעתה לחוק ולצורך בהגדרת הסתה על מנת שהדברים יהיו ברורים.

אני מאוד מצטער, חבר הכנסת דדי צוקר מבקש לעשות את פעולתה של הממשלה, ואגב כך הוא בא וקובע את הצעת החוק שלו מתוך נקודת מבט שהיא מאוד מיוחדת. אני חושב, שמן הראוי שחבר הכנסת דדי צוקר לא יבקש להצביע על הצעת חוק זו בשלב זה, ולומר לממשלה: ראי, קיימת לפנינו הצעת חוק, שהיא הצעת חוק פרטית, ובה אנחנו – – –

בנימין אלון (מולדת):

הממשלה אמרה מזמן – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

כן, פעמים רבות הממשלה התחייבה, אבל היא לא עושה.

בנימין אלון (מולדת):

יצא ספר של פרופסור קרמניצר, הממשלה מתעכבת ומתעכבת, למה – – – בצדק.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת אלון, צריכים להבחין בין שני דברים, בין הצורך המיידי להגדיר הסתה וליצור חוק שייתן מענה על הבעיה הכללית, שאותה מעלה חבר הכנסת דדי צוקר בהצעתו, לבין הצעתו המיוחדת של חבר הכנסת דדי צוקר, ואני מציע לך להסתכל בהצעה הזאת על מנת להבין מדוע צריך להתנגד לה.

אני חושב, שמחלקת החקיקה במשרד המשפטים, בגלל כל האירועים שהיינו עדים להם – – –

בנימין אלון (מולדת):

לפי הצעתו לא קוראים לרב לוינגר – – – ולא היו נכנסים להיסטוריה על כל דיבור ועל כל חופש ביטוי, אלא אם כן זו הסתה לרצח, וזה מאוד הגיוני.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

הפירוש שלך לחוק של צוקר הוא, כנראה, לא הפירוש שצוקר נותן לו, והייתי מוכן לשקול את הצעתו של צוקר, אם הממשלה היתה אומרת: אני לא יושבת על המדוכה על מנת לחבר, להכין ולנסח – אני מתנגד ברצינות – חוק רציני כמו זה; ובצדק חברים רבים אומרים, איפה היינו כאשר ראש הממשלה נרצח; כאשר אנחנו שואלים, מהו ההבדל בין זכות הדיבור לאיסור ההסתה, מתי אנחנו עוברים את הקו האדום. דברים כאלה צריכים לבוא לידי ביטוי על-ידי מקצוענים לעילא ולעילא, שאין להם פנים לכאן ולכאן מבחינה פוליטית, על מנת שיכינו לנו חוק פלילי שיהיה דווקא ומדקדק לגבי כל מקרה ומקרה.

לכן הייתי מציע – אני יודע שאין פה רוב להצעתי – לממשלה להזדרז על מנת להכין חוק שיקיף את הבעיה כולה וייתן מענה על כל אותם דברים שאנחנו עדים להם היום. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה. הצעת חוק העונשין (תיקון – הסתה), התשנ"ח-1997, הצבעה והכנה לקריאה ראשונה בוועדת החוקה, חוק ומשפט. אפשר להצביע.

הצבעה מס' 2

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 24

בעד ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת החוק – 9

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק העונשין (תיקון – הסתה), התשנ"ח-1997, לדיון מוקדם

בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

בעד – 24, נגד – 9, נמנע אחד. הצעת חוק העונשין עוברת להכנה לקריאה ראשונה בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הצעת חוק הלוואות לדיור (תיקון – זכאות ועדכון), התשנ"ח-1998

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו מתקדמים. הסעיף הבא: הצעת חוק פ/2273 – הצעת חוק הלוואות לדיור (תיקון – זכאות ועדכון), מאת קבוצת חברי כנסת. תנמק חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבדת להציג הצעת חוק הלוואות לדיור, שעוסקת בעדכון המשכנתאות ובהגדלתן. הצעת החוק הוצעה על-ידי חברי הכנסת אפי אושעיה, עזמי בשארה, נסים דהן, סאלח סלים ואחמד סעד.

חברי הכנסת, אני רוצה להדגיש ולומר, שהכנסת אישרה הצעת חוק ממשלתית שנועדה כביכול לפתור את בעיית המשכנתאות. אותה הצעת חוק ממשלתית, שעברה לפני כחצי שנה, לא פתרה דבר. לפי כל הנתונים, בקופת משרד האוצר יישארו השנה כמיליארד שקל מכספי המשכנתאות, מאחר שהזוגות הצעירים אינם לוקחים משכנתאות בתנאים הקיימים היום. משכנתה בסיסית היום לא יכולה לממן אלא כ-13% ממחיר דירה ממוצעת באזור המרכז; וזה דבר ממש מגוחך. העדכון של המשכנתאות הוא חיוני מאחר שהן קפואות מאז 1992.

החוק הזה חשוב לזוגות צעירים, חשוב לחסרי דיור יהודים וערבים, חשוב לעולים, שרובם ככולם כבר עברו את תקופת חמש השנים, חשוב לכלל האוכלוסייה הישראלית.

במציאות של היום, כשמחירי הדירות עולים ועולים, הקבלנים בונים פחות ופחות. לפי הנתונים הרשמיים, מספר הבקשות להקצאות קרקע הולך ויורד. פירוש הדבר, שבונים פחות. בונים פחות – המחירים עולים. המחירים עולים והמשכנתה נמצאת קפואה. לכן ההצעה היא, שבחוק המשכנתאות תהיה הגדלה משמעותית של הסכום הבסיסי שבו מדובר: במקום 70,000 ש"ח ההצעה מדברת על 150,000 ש"ח, ומדובר על כך שהחזר ההלוואה יהיה קשור בהכנסתו של מקבל ההלוואה. זו נקודה מאוד חשובה.

חברי הכנסת, אנחנו מגיעים היום למצב, שמשפחות צריכות להוציא 60%-ו-70% מההכנסה שלהם להחזר הלוואה. זה חוסם את הדרך בפני הרבה מאוד זוגות צעירים וחסרי דיור ליטול משכנתה. לכן צריך להיות קשר בין ההכנסה של המשפחה לבין הפריסה של המשכנתה.

אני חושבת שהצעת החוק הזאת חשובה מאוד, ואני אודה אם היא תועבר לוועדת הכלכלה של הכנסת. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת מאיר שטרית מתנגד. בבקשה. חשבתי שבייגה שוחט מתנגד.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מבין את הרצון, מה שנקרא "להיטיב עם העם" בכל תחום, בכל דבר, בעיקר באווירה שבה הכול הולך והכול חופשי ומותר.

לצערי הרב, אני חושב שהצעת החוק הזאת מוגזמת. אינני חושב שאפשר להסכים לה. הצעת החוק הזאת מציעה בעצם להגדיל את המשכנתאות בכלים שהעלות שלהם לא עשרות מיליוני שקלים, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, אלא מאות מיליונים, ואף למעלה ממיליארד שקל.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

יותר טוב שמיליארד שקל נשארים היום בקופת האוצר?

נסים דהן (ש"ס):

מסתבר שיש בכל שנה אי-ניצול תקציבים. בכל שנה יש 2 מיליארדי שקל בתקציב.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת דהן, אני הייתי בעד, אבל במשך ארבע שנים טרחו להסביר לנו שכל הגדלה של הסיוע לזכאים תגרום להעלאת המחירים.

נסים דהן (ש"ס):

זה לא נכון היום.

היו"ר ד' תיכון:

אינני יודע. זה גם לא היה נכון אז, אז מה?

נסים דהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, יש אי-ניצול תקציבים בסעיף הזה כל שנה בארבע השנים האחרונות, 2 מיליארדי שקלים. התושבים לא נהנים מזה.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

לפני זמן קצר אישרנו בכנסת, על-פי הצעת חוק ממשלתית, שיפור בתנאי המשכנתאות לכל הזכאים, כאשר בחוק המשכנתאות שהועבר בכנסת ניתן סיוע הרבה יותר גדול לאוכלוסיות הנזקקות באמת והחלשות ביותר. ניתן להן סיוע הרבה יותר גדול, חבר הכנסת דהן, דבר שיאפשר לבני זוג שבאמת נשואים הרבה שנים ולא הצליחו להגיע לדירה, לקבל סיוע מאוד רחב בהחזר חודשי הרבה יותר נמוך, כיוון שתנאי המענק שם יותר טובים ויותר גדולים. וזאת מתוך תקווה ליצור מצב שהם יוכלו להגיע לדירה משלהם.

הגדלה כללית לכל הזכאים, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי – מוכח, תבדקי ברוורס, והיושב-ראש צודק – הגדלה בלתי דיפרנציאלית, שלא נותנת הגדלה לחלשים אלא לכולם, יוצרת העלאת מחירי הדירות.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

למה עלו מחירי הדירות עכשיו? לא העלינו.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

מחיר הדירות עלה כיוון שיש השפעה, כידוע לך, למערכת המונטרית. מה שמתרחש מול שער הדולר מעלה את המחיר. מה לעשות? יש תשומות שעולות.

תמר, את יודעת את עמדותי בעניין. אני חושב, שמה שצריך לעשות כדי לעזור לאנשים החלשים בנוגע לדיר, זה לא להעלות משכנתאות אלא להפחית את מחיר הדירה. אני חסיד הגישה שאומרת, בוא נוריד ממחירי הדיור את המסים, נפרוס את מחיר הקרקע לאורך השנים. ידוע לך שבכנסת שעברה העברתי בקריאת טרומית הצעת חוק, ואחר כך קברו אותה בוועדת הכספים, שמציעה לא לשלם מס ערך מוסף על דירת יחיד ראשונה, שזה 17% פחות מערך הבית.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

נוסיף את זה.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

זו הגישה הנכונה, ולא להעלות את מחיר המשכנתאות. הגישה של העלאת מחיר המשכנתה איננה פותרת דבר. היא רק גורמת להוצאה ממשלתית ודווקא למי שיכול. למה? כי מי שיש לו ההפרש, מקבל את ההגדלה וקונה דירה יותר גדולה. מי שאין לו – גם את זה הוא אינו יכול לנצל. לכן לא בטוח שהגישה נכונה. ואני מצטער, הממשלה מתנגדת להצעת החוק הזאת, כמובן.

אדוני היושב-ראש, שכחתי לומר, שאני מבקש, אם החוק יאושר, כמובן, להעביר אותו לוועדת הכספים.

חן כהן (מרצ):

אני מציע להעביר לוועדת הכלכלה.

היו"ר ד' תיכון:

רבתי, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד ההעברה של הצעת חוק הלוואות לדיור (תיכון – זכאות ועדכון) להכנה לקריאה ראשונה בוועדה שתיקבע על-ידי ועדת הכנסת? איפה בייגה שוחט ופואד?

הצבעה מס' 3

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדין מוקדם בוועדה – 29

בעד ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת החוק – 6

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הלוואות לדיור (תיכון – זכאות ועדכון), התשנ"ח-1998, לדין מוקדם בוועדה שתיקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת דיין, למה אתה מענה את העם? לא חבל על העם?

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

חיים רמון (העבודה):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רמון, אתה תיתן לנו להמשיך?

חיים רמון (העבודה):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רמון, אתה תיתן לנו להמשיך? חבר הכנסת רמון, אם לא תפסיק, אני מפסיק את הישיבה.

חיים רמון (העבודה):

סליחה, אדוני, הפסקתי.

היו"ר ד' תיכון:

אתה רוצה לעלות ולדבר מכאן? בבקשה. למה לך לדבר ללא הפסקה משם?

חיים רמון (העבודה):

אני יכול לעלות?

היו"ר ד' תיכון:

אתה רוצה? אני אעשה הפסקה ותעלה לדבר כמה שאתה רוצה.

יוסי שריד (מרצ):

אדוני היושב-ראש, הוא יכול לעלות, רק שזה לא הסתייע לו.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אני חוזר: הצעת חוק הלוואות לדיור (תיקון – זכאות ועדכון) עוברת להכנה לקריאה ראשונה לאחר מן הוועדות שעליה תחליט ועדת הכנסת. החוק עבר ב-29 בעד, שישה נגד וללא נמנעים.

הצעת חוק האזרחות (תיקון – ויתור על אזרחות), התשנ"ח-1998

(הצעת חבר הכנסת ס' טרף)

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו מתקדמים. חבר הכנסת דהן מבקש להציע הצעה לסדר הדיון.

נסים דהן (ש"ס):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש. אני מתייחס לחוק שתיכף נדון בו. אני מבקש שלא לדון בהצעת חוק האזרחות. אדוני היושב-ראש, לא ייתכן שהצעת חוק עומדת לדיון במליאה, וועדת הפנים של הכנסת כבר מקיימת דיון, כאילו החוק הזה כבר התקבל. אני מבקש, אדוני, שלא לדון בחוק. אי-אפשר שנעשה חוקא ואיטלולא את הכנסת. אם רוצים לדון בחוק בוועדת הפנים, ימתינו נא בסבלנות. החוק הזה לא התקבל ולא נדון כלל – והיום היה דיון בוועדת הפנים על החוק הזה.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש שלא לדון בחוק.

היו"ר ד' תיכון:

יש כאן בעיה. ראשית, לא ידעתי שהתקיים דיון בוועדה. אני גם לא רואה את יושב-ראש הוועדה כאן. חבר הכנסת סאלח טריף הוא לא יושב-ראש הוועדה. אדוני, חבר הכנסת טריף, אני מדבר אליך. איש כטוב בעיניו יעשה. חבר הכנסת טריף, הואל בטובך לרדת ואשאל אותך שאלה, לפני שאתה עולה. אתה לא שומע, מדברים אליך ואתה בעולם אחר. תענה לי משם.

סאלח טריף (העבודה):

כן, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

שמעת את הערתו של חבר הכנסת דהן באשר לסדר הדיון כאן?

סאלח טריף (העבודה):

כן, אדוני.

היו"ר ד' תיכון:

מה יש לך לומר? אני מבין שאתה ניהלת את הישיבה.

סאלח טריף (העבודה):

לא, אדוני. ועדת הפנים לא קיימה שום דיון בהצעת החוק. ועדת הפנים אירחה נציגי ממשלה כדי לדון בבעיה העקרונית. כאשר ראש מינהל האוכלוסין התייחס לחוק, אמרנו שאין דיון על החוק. זה כתוב בפרוטוקול, אדוני. מדברים על הבעיה ועל הדרכים לפתרון. הוצעו שם, על-ידי גורמים שונים שאיני יכול לפרטם במליאה, הצעות שונות. כך שלא היה דיון על החוק.

היו"ר ד' תיכון:

אתה ניהלת את הישיבה?

סאלח טריף (העבודה):

מיכה גולדמן ניהל.

היו"ר ד' תיכון:

אני ממשיך, אבל העניין הזה ילובן: הצעת חוק האזרחות (תיקון – ויתור על אזרחות), של חבר הכנסת סאלח טריף.

סאלח טריף (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, רבותי השרים, אני מודה לך, אדוני היושב-ראש. אני רוצה להודות לך על כך שנמצאים כאן כמה שיח'ים, אנשי דת מהגולן, שהגיעו לכאן בפעם הראשונה. זו הפעם הראשונה זה שנים רבות שתושבים דרוזים מגיעים מהגולן לביקור בכנסת.

אני רוצה לומר ולהבהיר מראש, שהצעת החוק שאני מביא היום לכנסת אין לה מבחינתי שום משמעות מדינית. מטרתה אינה מדינית, ואין לה שום קשר לניסיון לקבוע עובדות מדיניות או אחרות. מטרתה האחת והיחידה של הצעת החוק הזאת היא לתת פתרון אנושי חשוב לעשרות משפחות דרוזיות ביישובי הגולן.

אדוני היושב-ראש, לפני יומיים התבצרו בביתי שבג'וליס עשרות נשים דרוזיות מהגולן. הן הגיעו ביום שני בערב, ואתמול והיום הגיעו עוד עשרות לביתו של שיח' מועאפק טריף. זו הפעם השנייה שזה קורה: לפני חודשיים הן באו לביתו של שיח' אמין טריף המנוח וישנו שם כמה לילות.

אלו נשים המייצגות בעיה אמיתית קשה שכבוד שר הפנים יודע עליה. היה לו רצון טוב בביקורו האחרון בגולן לפתור את הבעיה. הבעיה היא של 300–400 איש מהגולן בסך-הכול, מתוך 18,000–15,000 תושבים שנטלו את האזרחות הישראלית. לכל תושבי הגולן הדרוזים יש תעודת זהות ישראלית כחולה, כחוק וכדין, אבל מי שמקבל שם אזרחות על-פי החוק, היה צריך לבקש אותה בזמנו.

בשנות ה-80 או קרוב לכך, כאשר אותן משפחות קיבלו את האזרחות, הן חשבו שהגולן יישאר אולי לעולם ועד בתחום מדינת ישראל. באו הסכמי קמפ-דייוויד, ורק לפני שנתיים, שלוש שנים, דובר על "מג'דל-שאמס תחילה" וכל הסמאות האחרות. גם עכשיו נושא הגולן נתון למשא-ומתן בין סוריה לישראל. אנחנו יודעים שבכל מקרה של פתרון תהיה פשרה ואותם אנשים יסבלו סבל רב.

אנשים אלה, למעלה ממחצית בני משפחתם, קרובים מדרגה ראשונה – אח, אחות, אם או אב – נמצאים מעברו השני של הגבול. נשאלת השאלה, האם המדינה, האם הממשלה צריכה להפקיר אותם אנשים נאמנים, שהיום סובלים מחרם דתי קשה.

מכיוון שחבר הכנסת דהן הזכיר את הדיון שהיה בוועדת הפנים, היה חשוב אילו הוא היה נוכח שם והיה שומע את הבעיות של אחדים מהאנשים שנמצאים כאן. הגיעו שיח'ים זקנים ואמרו: אם חס וחלילה נמות מחר, הבן שלנו לא יוכל להשתתף בהלוויה; הבת של הבן לא יכולה להתחתן בגלל חרמות דתיים שאנחנו מכירים אותם, לדאבוני, מכיוונים אחרים בישראל.

הבעיה הקשה הזאת, לפי דעתי תוכל להיפתר אם תהיה ראייה ממלכתית רגישה וטובה, כמו שהביע אותה שר הפנים. שר הפנים, הרב אליהו סויסה, ביקר בגולן, התרשם וידע שהתושבים האלה סובלים, והביע את נכונותו לפתור את הבעיה. אנחנו מודים לו על כך. תושבי הגולן יודעים זאת והיו להם ציפיות גדולות. הם אפילו דחו דיון בבג"ץ על העניין הזה. לצערי הרב, הממשלה, אולי ראש הממשלה סבר אחרת, והשר עיכב את הטיפול בעניין. אולי ראש הממשלה גם שינה את עמדתו של שר הפנים, וכך ממשיכים אותם אנשים לסבול סבל רב.

בעיקרון, אדוני היושב-ראש, צריך להבין: אני סבור, שמי שרוצה את האזרחות הישראלית צריך להזיע, צריך לבקש. כמה אנשים מבקשים מאתנו לא רק אזרחות אלא גם תעודת זהות? אלפי תיקים נערמים במשרד הפנים ללא שום טיפול. נשאלת השאלה, אם אנחנו כל כך מקפידים עם אנשים, ולא נותנים אזרחות ותעודת זהות – למה כאן אנחנו מתעמרים במאות תושבים מהגולן, שמעולם לא הזיקו למדינה ולביטחונה אלא להיפך?

זוהי בעיה אנושית. אם לא נתעלה, אם לא נמצא לה פתרון במהרה ואם לא נעזור להם – ניראה גרוע גם כאן וגם במקומות אחרים. בכוונה אני לא נגרר כאן לוויכוחים פוליטיים או מדיניים על הגולן, סורי או לא סורי, שטח כיבוש וכן הלאה.

היו"ר ד' תיכון:

אבל השאלה היא אחרת: האם זו לא בעיה מדינית? אם אתה לא נגרר לוויכוח, זה עדיין לא אומר שהבעיה אינה מדינית.

סאלח טריף (העבודה):

אדוני היושב-ראש, משתמע מהדברים שלך, שאם 300 אנשים בגולן יחזירו את אזרחותם, משמעות הדבר שמדינת ישראל ויתרה על תביעותיה בגולן?

היו"ר ד' תיכון:

לא. לי יש דעה אחרת בעניין זה, דומה לדעתך, אבל אי-אפשר לבוא ולומר שהבעיה אינה בעיה פוליטית מדינית. כל הממשלות, ללא יוצאת מן הכלל, התנגדו לדיון בנושא הזה, לפחות כפי שאתה מציג אותו. זה לא עניין חדש בפרלמנט הזה.

סאלח טריף (העבודה):

יש הרבה בעיות, אדוני היושב-ראש, שמי כמוך יודע שממשלות ישראל נהגו בפתרון בחלמאות. הבעיה כל כך קטנה, שלו היו ניגשים לפתרונה בזמן ונותנים לה פתרון נקודתי, היא לא היתה עולה.

אני לא יודע לאן נגיע, אם לא ניתן לה את הפתרון עכשיו. נראה לי שאני עושה מעשה לאומי ממדרגה ראשונה בכך שאני מביא את הצעת החוק. הסברתי זאת גם ליצחק רבין המנוח.

היו"ר ד' תיכון:

אבל הוא היה נגד.

סאלח טריף (העבודה):

הוא היה נגד, אבל הוא הציג פתרון עם פרופסור ליבאי, שהיה שר המשפטים, וזה היה אמור להתבצע באיזה שלב אבל נדחה, ואחר כך אני, בחוסר טיפול עקבי בעניין, לא העליתי את זה פה.

היו"ר ד' תיכון:

לא, אתה העלית את זה כמה וכמה פעמים. לא קיבלו את דעתך.

סאלח טריף (העבודה):

לא, לא, אני אומר לך בכנות – – –

היו"ר ד' תיכון:

לפחות לי יש זכות בקדנציה הזאת, שטיפלת בעניין הזה.

סאלח טריף (העבודה):

טיפלתי, אדוני היושב-ראש. אני חושב ששר הפנים השתכנע, כי הוא ביקר בשטח וראה עם מי יש לו עסק ועם מי הוא מדבר.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אני לא מבין. רבין, זיכרוננו לברכה, התנגד לחוק.

סאלח טריף (העבודה):

לא, לא הבאתי אותו, אדוני.

היו"ר ד' תיכון:

כי הוא התנגד.

סאלח טריף (העבודה):

לא, לא הבאתי אותו בכלל.

היו"ר ד' תיכון:

נכון, כי הוא התנגד.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

היו"ר ד' תיכון:

אני רציתי לעזור לך בחוק ההוא.

סאלח טריף (העבודה):

רובי, תשמע, חברי הטוב.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

זו הצהרה פוליטית.

סאלח טריף (העבודה):

לא, לא, אמרתי מהתחלה.

היו"ר ד' תיכון:

לא, זה שאתה אומר – זה עדיין לא הופך את זה לעובדה. כמה אנשים, לדעתך, יבקשו להחזיר את האזרחות הישראלית?

סאלח טריף (העבודה):

לפי דעתי, מספרם לא יעלה על 200–250.

היו"ר ד' תיכון:

ואם 20,000 יחזירו?

סאלח טריף (העבודה):

אין, אין. בסך-הכול יש בגולן – – –

היו"ר ד' תיכון:

כמה אזרחים יש?

סאלח טריף (העבודה):

ברשותך, יש בגולן קרוב ל-18,000 איש שמחזיקים בתעודת זהות ישראלית. לא מדובר כאן בתעודת הזהות, שלא תבינו לא נכון.

היו"ר ד' תיכון:

מדובר באזרחות.

סאלח טריף (העבודה):

מדובר כאן בקרוב ל-380 איש שמחזיקים באזרחות. 380 איש אלה ילדים ומבוגרים.

היו"ר ד' תיכון:

לא, אבל כמה תושבים ברמת-הגולן – – –

סאלח טריף (העבודה):

380 איש. האם עכשיו, כשהמשלה מחליטה לבנות יישובים ולהרחיב יישובים בגולן, היא לא מתחילה משא-ומתן עם סוריה? ואם היא מחליטה להחזיר ל-200 איש בגולן את האזרחות, זה ישנה כהוא זה את העמדה שלה?

היו"ר ד' תיכון:

תודה. סיימת?

סאלח טריף (העבודה):

אני מייד מסיים.

היו"ר ד' תיכון:

מעניין מה תהיה עמדת שר הפנים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

— — — שזה נושא פוליטי. אם מדובר ב-380 איש, אפשר למצוא להם פתרון נקודתי.

היו"ר ד' תיכון:

פרטני, בוודאי.

סאלח טריף (העבודה):

חברי חבר הכנסת ריבלין, אני רוצה לומר לכם — — —

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

סאלח טריף (העבודה):

אני מדבר אל לבכם ואני אומר: אל תנסו למצוא אתי מחלוקות פוליטיות שאני לא מנסה למצוא אתכם. לא זה בכלל הנושא. הנושא הוא נושא אנושי ממדרגה ראשונה, ואתם, עם קשריכם עם העדה הדרוזית, צריכים לדעת שיש לנו בעיה, בעיה אנושית — לי ולחברים כאן, וגם לאסעד שיושב כאן למעלה ולכל אגפי העדה. הבעיה האנושית מתחילה ונגמרת רק בזאת שאתם צריכים לחשוב — אנחנו בוועדת הפנים, רובי, ואתה יודע זאת, הבאנו פתרונות לעולים בנושא הדרכונים, והם החזיקו באזרחויות זרות. בעולים כן מתחשבים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת טריף, אני בעד בחוק הזה, כי אני לא חושב שמדינת ישראל צריכה לכפות את אזרחותה על — — —

סאלח טריף (העבודה):

על אף אחד. אין פה שום מסר פוליטי.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

— — אבל, נדמה לי שיש בזה איזו הצהרה פוליטית.

סאלח טריף (העבודה):

היות שאני המציע, ולא הממשלה, אני המציע אומר, שאין לי בזה שום הצהרה פוליטית, שום כוונה פוליטית. ולכן אני מבקש לקבוע, שההצבעה שלכם היא התחשבות בבעיה אנושית שלנו, ואני מאוד מקווה ששר הפנים יעתר לבקשתי. אני אלך אתו בשלבי החקיקה. אם נצטרך בכלל המשך חקיקה, אדוני השר – ויכול להיות שלא נצטרך, כי היו הצעות שונות היום – אני אלך אתך, ובלבד שיינתן הפתרון הנקודתי, ללא איזה מסר פוליטי. תודה, אדוני היושב-ראש.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

שאלה אחת, ברשותך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

כן, בבקשה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אותם אנשים שיוותרו על האזרחות יצטרכו לקבל אישור לישיבת קבע, לתושבות קבע?

סאלח טריף (העבודה):

לא, אדוני חבר הכנסת ריבלין. הם תושבי מדינה – —

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני שואל אותך. אני לא רוצה – —

היו"ר ד' תיכון:

כן, כן, זו המשמעות.

סאלח טריף (העבודה):

אני משיב לך, חבר הכנסת ריבלין, ושר הפנים ישיב. הם תושבים כמו כל האחרים בגולן. אין עם זה בעיה.

היו"ר ד' תיכון:

אבל הם תושבי קבע. ישיב שר הפנים. בבקשה.

נסים דהן (ש"ס):

היו"ר ד' תיכון:

אגב, זה בוודאי גם קשור למאות אלפי ישראלים בחוץ-לארץ.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

למה להכריח בן אדם שלא רוצה להיות אזרח להיות — — —

היו"ר ד' תיכון:

לא זו היתה השקפת העולם של הממשלות. בבקשה, אדוני השר.

שר הפנים א' סויסה:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, אני רוצה לתמוך בהערה לסדר שהיתה כאן בתחילת הדיון. אני חושב שזה לא נאה ולא יאה שאני כשר הפנים עומד עכשיו להשיב על הצעת החוק, כשלפני שעה,

שעה וחצי, עובד שלי כבר הופיע בוועדת הפנים והתייחס לחוק הזה. אני חושב שצריך לתת את הדעת על העניין הזה.

סאלח טריף (העבודה):

שר הפנים א' סויסה:

כפי שאמר חבר הכנסת סאלח טריף, אני ביקרתי ברמת-הגולן לפני כחצי שנה, שבעה חודשים, במשך יום שלם. נפגשתי עם כל הגורמים הרלוונטיים שקשורים לנושא שמועלה כאן היום – גם בנושאים אחרים, אבל התמקדתי בעיקר בנושא הזה. ולאחר שראיתי את הדברים, באתי במשא-ומתן עם הגורמים הרלוונטיים שקשורים לקבלת ההחלטה.

אומר לכם את האמת: יש כאן התלבטות ששני הצדדים שלה הועלו כאן. מצד אחד, מה פתאום שהמדינה תכריח מישהו לקבל את האזרחות שלה?

אפי אושעיה (העבודה):

מה מקובל בעולם, אדוני השר?

שר הפנים א' סויסה:

מצד אחר, קיימת בעיה, בעיה אנושית, שאותה ציין כאן חבר הכנסת סאלח טריף, שלצערי, אנשי דת ניצלו את המעמד הדתי שלהם, ניצלו את הדת והם מטילים חרמות על אנשים שקיבלו אזרחות ישראלית.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

נסים דהן (ש"ס):

זו אנטישמיות.

נסים דהו (ש"ס):

חבר הכנסת דהאמשה, אני אגיד לך. אני כאדם דתי – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אזרחות בכפייה, אדוני? אזרחות היא אקט חופשי, דמוקרטי. אתה כופה עליהם?

שר הפנים א' סויסה:

חבר הכנסת דראושה, כאדם דתי אני אומר לך: אני לא מכיר דת שמטרתה היא להפריד בין אנשים. אני לא מכיר דת שבאה להפריד בין אב לבנים שלו. אני לא מכיר דת כזאת.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

הם לא רוצים את האזרחות הישראלית.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — —

שר הפנים א' סויסה:

לא משנה. דת – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, חבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

בושה וחרפה – – –

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת דראושה, הוא מסביר, ואתה לא נותן לו להשלים משפט. הוא לא סילבן שלום.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אני מעריך אותו. אני לא מסכים אתו, אבל אני מעריך אותו.

שר הפנים א' סויסה:

תודה רבה.

אני לא מכיר דת שבאה להפריד בין משפחות. דת מטבעה באה לאחד, ולא להפריד. לכן זאת היתה ההערה שלי לגבי אנשי הדת, שניצלו את המעמד שלהם ואת הדת כדי לעשות את מה שעשו. אבל אתם רואים שיש פה שני צדדים, ואני מתפלא שחבר הכנסת סאלח טריף רצה לפתור את הבעיה על-ידי הצעת חוק.

חבר הכנסת טריף, אני אומר לך – חבר הכנסת טריף, אני אומר לך, שאם אתה רוצה באמת לפתור את הבעיה – – –

היו"ר ד' תיכון:

רבותי. חבר הכנסת ריבלין.

שר הפנים א' סויסה:

אם אתה באמת רוצה לפתור את הבעיה, לא זו הדרך.

היו"ר ד' תיכון:

רק רגע, רבותי. לא שומעים אותך. חבר הכנסת טריף, הרי הבעיה מסובכת פי-מאה. היא קשורה במאות אלפי ישראלים.

שר הפנים א' סויסה:

נכון.

היו"ר ד' תיכון:

תאמין לי, אגב אורחא, אתה עושה כאן מהפכה שקשורה במאות אלפים.

סאלח טריף (העבודה):

אני רוצה לצמצם אותה – – –

היו"ר ד' תיכון:

איך תצמצם?

סאלח טריף (העבודה):

אני מתחייב לפרוטוקול, אדוני.

היו"ר ד' תיכון:

כן, בבקשה, אדוני שר הפנים.

שר הפנים א' סויסה:

להערתו של היושב-ראש. הצעת החוק שמונחת היום על שולחנו היא באמת הצעה שחלה על כל אזרחי מדינת ישראל, ובעצם היא באה להגיד, שמי שרוצה לוותר על אזרחותו על-ידי הודעה חד-צדדית, יכול לעשות את זה בלי שום תנאי.

עכשיו, אתה יודע מה? אני אתן לך דוגמה, דוגמאות שאתם אוהבים. מחר מישהו לא ירצה לשרת בצבא. הוא ייגש ויוותר על האזרחות שלו בצורה חד-צדדית, ואז מה תגידו? ואז מה תגידו? זה יכול להיות חרדי, זה יכול להיות מפה, זה יכול להיות מקיבוץ, זה יכול להיות מכל מקום. הוא יוותר על אזרחותו, ואף אחד לא יוכל לחייב אותו לשרת בצבא. זה יכול להיות עברייני, זה יכול להיות בעל שמסרב לתת גט לאשתו. אני יכול לתת לכם פה מאות דוגמאות.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

נסים דהן (ש"ס):

שר הפנים א' סויסה:

ולכן אני מחזק את דברי היושב-ראש, שההצעה הזאת היא לא נקודתית. זו הצעה עם השלכה גדולה מאוד.

היו"ר ד' תיכון:

לא שומעים כלום, לא שומעים כלום.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

היו"ר ד' תיכון:

רק רגע. חבר הכנסת סאלח טריף, אתה רוצה לקבל תשובה?

סאלח טריף (העבודה):

אני שומע.

היו"ר ד' תיכון:

נתנו לך לדבר. תאמין לי, זו אחת הבעיות הקשות ביותר. לך יש בעיה חשובה מאוד, שעוסקת ב-300 איש, אבל היא עוסקת במאות אלפי ישראלים שחיים בחוץ-לארץ ובארץ.

אפי אושעיה (העבודה):

היו"ר ד' תיכון:

אני לא יודע. לפחות כרגע זה לא נקודתי.

שר הפנים א' סויסה:

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת סאלח טריף, אני רוצה לומר, אזרחות מטבע הדברים יוצרת מצב של הדדיות בין האזרח לבין המדינה שאת האזרחות שלה הוא נושא בכיסו. בעצם היא יוצרת גם חובות וזכויות. מה שאתה בעצם אומר היום: אנחנו מפילים את ההדדיות הזאת, ובצורה חד-צדדית יעשה אזרח מה שהוא רוצה.

אני חושב שזה לא נכון. אתה גם יודע, שיש לשר הפנים סמכות בחוק לוותר על האזרחות הזאת בהתמלא כמה תנאים מסוימים, ואתה יודע שהתחלנו לבדוק את פתרון הבעיה בדרך הזאת. אני לא חושב שזה נכון היום להכניס הצעת חוק כזאת, שיש לה השלכות גדולות מאוד, השלכות על כל מדינת ישראל, על כל האזרחים של המדינה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

למה? אזרחי הגולן שונים משאר אזרחי המדינה?

שר הפנים א' סויסה:

אני אמרתי למה. ההצעה לא מדברת על הגולן, ההצעה מדברת על כל אזרחי מדינת ישראל.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

שתדבר רק על הגולן.

שר הפנים א' סויסה:

אם רק על הגולן – אני חושב שלא צריך את החוק הזה.

אני מציע לחבר הכנסת סאלח טריף, בלי לפרט את כל הדברים – תסתפק בדברים שלי. אתה יודע שאנחנו מטפלים בדבר הזה ברמה הכי גבוהה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

יש פתרון?

שר הפנים א' סויסה:

יש פתרון. ולכן, חבר הכנסת טריף, אני מציע לך להסתפק בדברים האלה.

סאלח טריף (העבודה):

איזה דברים?

שר הפנים א' סויסה:

חבר הכנסת טריף, אנחנו בחצי השנה האחרונה דיברנו קצת על הנושא הזה, ואתה יודע שיש דרכים לפתרון. אז למה צריך לפתור אותו בדרך הזאת? עזוב את זה, בוא נמשיך לטפל בנושא בשקט, כי זה יבטיח לך את הפתרון. הצעת החוק לא תפתור לך את הדבר. לכן אני מציע לך, קבל את ההצעה שלי, ובוא נשב יחד. אני דיברתי גם עם השיח' מועאפק טריף, וסיכמנו אפילו שנלך לראש הממשלה לשבת ולדבר אתו על הבעיה. אני מציע לך את ההצעה הזאת. בוא נלך ונדבר, לא בהצעת החוק.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אדוני היושב-ראש, יש לי שאלה לשר.

היו"ר ד' תיכון:

רק רגע, אדוני השר, אתה מוכן להשיב על כמה שאלות?

שר הפנים א' סויסה:

כן, בשמחה.

סאלח טריף (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אבקש להצביע על החוק.

היו"ר ד' תיכון:

רק רגע, חבר הכנסת דראושה רוצה לשאול אותי.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אדוני השר, מדובר ב-100–120 או יותר אנשים שחיים בגולן ורואים את עצמם סורים לכל דבר; הם לא רוצים אזרחות ישראלית, והאזרחות הזאת שניתנת להם עכשיו גורמת להם סבל. למה לך להמשיך לענות אותם ולכפות עליהם את האזרחות הישראלית? הם רוצים להתפטר מהאזרחות הזאת, שגורמת להם לחרם ולסבל. אני מבקש שתענה לחברי הכנסת כבר כעת שאתה מוכן לפתור את הבעיה ברוח הזאת ותפטור אותם מהאזרחות הישראלית – – –

שר הפנים א' סויסה:

חבר הכנסת דראושה, אולי לא הבנת בין השורות מה שאמרתי. אני אמרתי שבחצי השנה האחרונה דנו בנושא הזה עם הרבה גורמים – גם דרוזים, גם חבר הכנסת סאלח טריף, גם השיח' מועאפק טריף. יש לנו דרכים לפתרון. דברים כאלה לא פותרים בפרהסיה, דברים כאלה צריך לפתור בשקט. תאמין לי, אני מכיר את הבעיה, מכיר את ההיקף שלה. אבל לא בדרך הזאת, לא בדרך של חוק.

הצעתני לחבר הכנסת סאלח טריף, שיוריד את הצעת החוק, שיסתפק בדברים שלי. אנחנו נשב עם כל מי שצריך לשבת, אם צריך עם ראש הממשלה – נשב עם ראש הממשלה. ונחפש דרך לפתרון; זו הדרך לפתרון. כי מה שיהיה עכשיו – תהיה הצעת חוק, אולי יהיה לכם רוב, אבל בהמשך הדרך היא תיתקע, ואז אין פתרון לבעיה, וחבל.

רענן כהן (העבודה):

אני רוצה לשאול את השר – לא את חבר הכנסת טריף – אם נצביע, אבל בעוד שלושה או ארבעה חודשים יימצא סידור, ישבו יחד וימצאו פתרון פנימי, אפשר יהיה אז להצביע?

שר הפנים א' סויסה:

אני לא מתנגד להצעה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת טריף, אני רוצה לשאול אותך שאלה. אני רוצה להציע הצעה; אולי תקבל אותה, אולי לא. אפשר גם לא להצביע היום ולתת לכם שהות לפתור את הבעיה. ואתה יכול לחזור עם הצעת החוק שלך להצבעה בכל זמן שתרצה, ללא דיון.

סאלח טריף (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך. א. אני מבקש להודיע לפרוטוקול שאני מתחייב כאן, שבאיזה שהוא שלב – אם בכלל נצטרך בשלבי חקיקה – שהעניין יהיה נקודתי לנושא רמת-הגולן, הדרוזים ברמת-הגולן.

היו"ר ד' תיכון:

בלתי אפשרי.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

סאלח טריף (העבודה):

ב. אני מתחייב כאן לפרוטוקול, אחרי קבלת החוק בקריאה טרומית, אם יתקבל, שהוא יעצר עד שיהיה דיון או בלשכת ראש הממשלה או בלשכת שר הפנים. אני עושה את זה מתוך אחריות לאומית ואישית.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה.

נסים דהן (ש"ס):

מה השר אמר? הוא מתנגד?

היו"ר ד' תיכון:

הוא מתנגד.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

זה לכל הארץ. זו לא בעיה של הגולן. כל אדם. יכול אזרח ישראלי יהודי להודיע שהוא לא אזרח ישראלי ולא ללכת לצבא.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה על הכנה לקריאה ראשונה של הצעת חוק האזרחות (תיקון – ויתור על אזרחות). מי בעד, מי נגד – אפשר להצביע.

הצבעה מס' 4

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 24

בעד ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת החוק – 18

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק האזרחות (תיקון – ויתור על אזרחות), התשנ"ח-1998,

לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

בעד – 24, נגד – 18, נמנע אחד. הצעת החוק עוברת להכנה לאחת מן הוועדות שתקבע ועדת הכנסת, לאור בקשתו של חבר הכנסת מאיר שטרית.

הצעת חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) (תיקון – איסור מופעי קרקס),

התשנ"ח-1998

(הצעת חבר הכנסת ח' מירום)

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו עוברים להצעת החוק הבאה: הצעת חוק פ/2214 – הצעת חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) (תיקון – איסור מופעי קרקס), התשנ"ח-1998. חבר הכנסת חגי מירום, בבקשה.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת – – –

דוד צוקר (מרצ):

שיסביר אם הצעת החוק דנה רק בקרקס של חיות או של אנשים.

היו"ר ד' תיכון:

בקרקס "מדראנו".

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

יש החלטת ממשלה לתמוך, אז אתה יכול לדבר מהמקום.

חגי מירום (העבודה):

אני לא מחויב בהנמקה מהמקום. לא ביקשתי הנמקה מהמקום, ואני רוצה להסביר את דברי.

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, לעתים אנחנו באים עם דברים שנראים לאנשים אולי מיותרים, אולי טורדניים, אולי כאלה שאינם חשובים להם מפני היותם דברי חקיקה העוסקים בבעלי החיים. ובכל זאת, אני מוכרח לומר כאן, שמתוך התבוננות במשך שנים ארוכות בנעשה בתחום – –

היו"ר נ' חזן:

חברי הכנסת. חבר הכנסת אופיר פינס.

חגי מירום (העבודה):

דברו, אבל בשקט.

מתוך התבוננות במופעי קרקסים ובמופעים אחרים שבהם מופעלים בעלי חיים שלא במסגרות של כישוריהם, החלטתי להניע הצעת חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) (תיקון – איסור מופעי קרקס).

חברי חברי הכנסת, חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), התשנ"ד–1994, במתכונתו הנוכחית אוסר עינוי. הוא אוסר התאכזרות לבעלי חיים והתעללות בהם. איסורי מסגרת אלה אינם יכולים ואינם מונעים מופעי קרקס או מופעים מסוגים שונים שאנחנו מכירים עם בעלי חיים.

חלק מהמופעים האלה מגיעים מחוץ-לארץ ומשתתפים בהם בעלי חיים, לעתים קרובות בעלי החיים אינם מציגים במופעים האלה יכולות וכישורים טבעיים, אלא נדרשים להציג יכולות וכישורים לא להם כלל, שנראים כמו כישורים אנושיים. במצבים כאלה בעלי החיים נאלצים לבצע פעולות המנוגדות לטבעם, שגורמות להם נזק פיזי, ואולי גם סבל נפשי, אם אנחנו יודעים להעריך מהי נפשה של חיה. בדרך כלל התהליך הזה גם מצריך אימון והכנה של בעלי חיים לקראת הופעתם, ולדעתי זה כרוך בהתעללות, בהתעמרות בבעל חיים.

חברי חברי הכנסת, אנחנו ראינו כאן חברי כנסת, אני רוצה לציין ביניהם ראשית את חבר הכנסת אברהם פורז, שלא נמצא היום כאן, אבל הקדיש את עצמו לנושא הזה של צער בעלי חיים ומניעת פגיעה בבעלי חיים. אני רוצה לציין את חבר הכנסת יוסי שריד, שבהיותו שר וגם לפני וגם אחרי נחלץ מדי פעם למאבק נגד פגיעה בבעלי חיים. במיוחד זכור מאבקו להצלת דולפינים, אם אינני טועה.

יוסי שריד (מרצ):

כשהייתי השר לאיכות הסביבה, רשות שמורות הטבע היתה אחראית לכניסת בעלי חיים לארץ. הוצאתי הנחיה שלא ייכנס שום קרקס שמשתמש בבעלי חיים.

חגי מירום (העבודה):

האם באמת באותה תקופה לא נכנס אף קרקס?

יוסי שריד (מרצ):

רשות שמורות הטבע לא נתנה לשום קרקס להיכנס. אבל החוק נחוץ בכל מקרה.

חגי מירום (העבודה):

כן, מדוע הוא נחוץ? הוא נחוץ מפני שאתה סיימת את תפקידך כשר לאיכות הסביבה, כשר שגילה רגישות כל כך גבוהה לעניין. אחר כך בא מי שבא והופיע בפתח ביתנו קרקס "מדראנו", עם הסבל והצער ובעלי החיים הגוועים, ועם הדברים שאנחנו רואים מעת לעת.

חברי חברי הכנסת, אני לא מדבר על מקרים שבהם מדובר בטיפוח הגזע והיופי של סוס או כלב, שמטפחים אותם ומטפלים בהם, מעתירים עליהם גם מזון, ניקיון, רחיצה ותנאי אכסון הולמים. אני מדבר על מקרים שבהם תוכי נדרש להיות תלוי על מקורו, מקרים שבהם אריה צריך, בניגוד לאינסטינקט הטבעי שלו, לקפוץ אל תוך עיגול האש, אני מדבר על צורה של אילופים שאנחנו רואים לעתים, שכלב צריך לעמוד על שתי רגליו ולבצע מעשי לוליינות שאינם מתקבלים על הדעת ואינם מטבעו של הכלב.

אם כן, מטרת הצעת החוק היא למנוע קיומם של מופעים מסחריים מעין אלה, הפוגעים בבעלי חיים למטרות של רווח כלכלי. מוצע שהאיסור יוטל הן על עורך המופע, הן על המשתתף בו והן על מי שמפיק ממנו רווחים.

חברי חברי הכנסת, בפני בית-המשפט העליון הובא עניין של מאבק אדם בתנין בחוות התנינים בחמת-גדר. השופט חשין, שבחוכמתו כתב שורת פסקי-דין יוצאים מן הכלל, כתב: "אינני מוצא כל הצדק לגרום סבל וצער לבעל חיים מחוסר הגנה וחוסר ישע, רק כדי לבדר קהל צופים. המעשה הוא

בפשטות מעשה בלתי מוסרי, וחלילה לנו מהתירו. החיה היא יצור חי, חסר ישע, וכמוה כקטין חסר ישע. גם החיה, גם הקטין, לא יוכלו להגן על עצמם ולא יוכלו לתבוע את עלבונם להשיב את כבודם. המתאכזר לבעלי חיים חסרי הגנה לבו יהפוך גס בקרבו וסופו שיתאכזר גם לבני אדם".

יוסי שריד (מרצ):

אני אספר לך סיפור מצחיק.

חגי מירום (העבודה):

ברשות היושבת-ראש, בוודאי.

היו"ר נ' חזן:

כן, אדוני.

יוסי שריד (מרצ):

לפני שזה היה בבג"ץ, זה הובא לבית-המשפט בנצרת.

חגי מירום (העבודה):

כן. בבית-משפט השלום בנצרת.

יוסי שריד (מרצ):

אלה שבאו לתבוע את קלונם של התנינים היו אגודת "תנו לחיות לחיות". אז השופט המלומד שאל אם יש להם ייפוי כוח מהתנינים לתבוע את עלבונם.

חגי מירום (העבודה):

לא ייאמן. פשוט לא ייאמן.

אני רוצה לומר לחברי חברי הכנסת, לעתים אנחנו מחייכים לעצמנו ואומרים: מה חשוב הדבר הזה, אין להם במה לעסוק. אבל העיסוק הזה במניעת התעמרות והתאכזרות לבעלי חיים הוא עיסוק בנפשה של הדמוקרטיה, בנורמה החברתית, ביסוד הנפשי של יחס לכל דבר שיש נשמת חיים באפו.

אני מוכרח לומר כאן, שאני מודה לילדי, שעוררו אצלי את תשומת הלב לעניין הזה, והבטחתי להם ואף לעצמי שאני אלך במסלול החקיקה. למיטב ידיעתי, הממשלה איננה מתנגדת, ואני חושב שטוב היא עושה אם היא לא מתנגדת. אני מבקש מחברי חברי הכנסת לאפשר לנו להניע את מהלך החקיקה הזה, שבמהלכו נבחן גם את ההגדרות ונראה היכן המקום המבדיל בין מופע של סוסי מירון – או כלבים בתערוכה, שזה מופע יפה – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

– – – מצביע אתך.

חגי מירום (העבודה):

אני מקווה מאוד שהכלב שלך ישכנע אותך ללכת אתי את המהלך הזה עד הקריאה השלישית.

היו"ר ב' חזן:

חבר הכנסת לנקרי מבקש שאלה, ובזה נסכם את העניין.

יהודה לנקרי (הליכוד-גשר-צומת):

האם עולה על דעתך שחיות יכולות ליהנות ממופע כזה?

חגי מירום (העבודה):

תראה, אני אמרתי כאן שאנחנו ננסה במהלך החקיקה למצוא את ההגדרה הנכונה. אני לא רואה תוכי שתולים אותו או ציפור שתולים אותה על המקור – – –

יהודה לנקרי (הליכוד-גשר-צומת):

או פיל בקרקס.

יוסי שריד (מרצ):

פיל בקרקס עובר עינויי תופת בברזל מלובן, במדקרות חרב, בהצלפות נוראות. לפילים אין ממש חשק להלך על שתי רגליים, הם לא נולדו בשביל זה, וכל תהליך האילוף הוא תהליך אכזרי. לא זו בלבד, אלא שתנאי ההחזקה בקרקס הם תנאים נוראיים, התאים צרים, ההעברות הן עינוי אחד גדול.

חגי מירום (העבודה):

זה עינוי נורא ואיום. איפה ראית דוב שמתחשק לו בטבע להלך על שתי רגליים על כדור? הוא הרי צריך לעבור עינויי תופת בדרך ללימוד המופע הזה. כך כל בעלי החיים.

אנחנו ננסה למצוא בהגדרה את ההבדל בין טיפוח גזע, יופי ותנאי החיים של בעלי החיים לבין תנאים של התעללות. מופעי הקרקס הם התעללות מתחילתם ועד סופם, כך זה נראה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אתה יודע איזה סבל עובר חבר כנסת?

חגי מירום (העבודה):

אשר על כן, אני מבקש מחברי לתמוך בהצעת החוק ולהעביר אותה לקריאה ראשונה. אני מתלבט היכן, יש לי תחושה שהמקום המתאים, תתפלאו, הוא דווקא בוועדת החוקה, חוק ומשפט. אבל חוק צער בעלי חיים נדון בעבר בוועדת החינוך של הכנסת, ויכול להיות שזו הוועדה.

יוסי שריד (מרצ):

זו הוועדה.

חגי מירום (העבודה):

אני אהיה מוכן שזה יידון בוועדת החינוך של הכנסת.

היו"ר ל' חזן:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת חגי מירום ולחברי הכנסת האחרים שהשתתפו בדיון הזה. אני מזמינה את שר החקלאות רפאל איתן להשיב בשם הממשלה.

יוסי שריד (מרצ):

השר לאיכות הסביבה.

היו"ר ל' חזן:

לא, הוא מופיע במקרה זה כשר החקלאות ופיתוח הכפר.

שר החקלאות ופיתוח הכפר ר' איתן:

חברי הכנסת, גברתי היושבת-ראש, אני מברך על הצעת החוק של חבר הכנסת חגי מירום.

תופעת הפגיעה בבעלי חיים לצורך עריכת מופעי בידור והשגת רווחים כלכליים היא תופעה מקוממת, ואין מקומה במדינה מתוקנת. צריך להדגיש את מצבן של חיות בר המופעלות בקרקסים, הנאלצות לחיות אורח חיים המנותק מטבען ונכפות לבצע פעילויות שאינן עולות בקנה אחד עם מהותן הטבעית, ויחד עם זאת חשופות להתעללויות ולהתאכזרות.

אני בטוח שחברי הכנסת הנוכחים יתמכו בהצעת החוק. תודה.

היו"ר ל' חזן:

אני מודה לשר החקלאות. חבר הכנסת מאיר שטרית מבקש להסיר את הצעת החוק של חבר הכנסת חגי מירום.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, אני רוצה להעיר את תשומת לבו של חבר הכנסת חגי מירום לגבי הצעת החוק הזאת. אני בהחלט מבין את הנימוקים להצעת החוק שלך ואני אפילו תמים דעים אתך, שצריך למנוע עינוי של בעלי חיים ככל שהדבר אפשרי. אני רוצה להעיר את תשומת לבך, שהמשמעות של הצעת החוק היא בעצם ביטול כל הקרקסים.

אברהם יחזקאל (העבודה):

יש בכנסת קרקס.

יוסי שריד (מרצ):

הקרקס הכי מפורסם והכי טוב היום בעולם הוא הקרקס הסיני, שאין בו בעל חיים אחד.

חגי מירום (העבודה):

אנשים יקפצו על טרפז, על טרמפולינה.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

יוסי, אתה צודק, אני מתכוון לביטול קרקסי החיות. אני חושב שזה עונש גדול מדי לילדים, אם מותר לי לומר.

יוסי שריד (מרצ):

להיפך, אם הילדים היו יודעים מה עושים לחיות, הם לא היו באים לקרקס.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת שריד, השאלה היא אם אין דרך ביניים. השאלה, כמו שהעלה חבר הכנסת חגי מירום, ואני מבקש שתשקול את העניין לקראת הכנת החוק בהמשך הקריאות, השאלה באמת היא אם אין דרך ביניים. אתן לך דוגמה. אילוף כלבים לא בהכרח נעשה בעיניים. ראיתי אילופי כלבים שבהם עושים דברים מפליאים, ללא שום עינוי. אילוף ציפורים – לא מענים ציפורים – – –

יוסי שריד (מרצ):

כדאי ללמוד דברים. אני אתן לך מאמרים, לא בספרות יפה, שמתארים מה הוא התהליך שעוברות חיות קרקס באילוף ובאימון. אם אחרי שתקרא את החומר – –

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

לא, אני מודע לזה.

יוסי שריד (מרצ):

— של המדענים החשובים ביותר, תעיר את ההערה הזאת — — —

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אני מודע לזה. אני רק אומר שצריך למצוא אולי את הגבול שיפריד בין עיני בעלי חיים לאפשרות לאלף אותם ללא עינוי. אני בעצמי לא יודע איך להבדיל, כי אני לא מומחה בעניין, אבל תשים לב, אמר חבר הכנסת רובי ריבלין, ואני מצטט מדבריו: תראה איזה עינויים עוברים חברי הכנסת בשביל להגיע חזרה לכנסת ולמפלגות: פריימריס, מרכז — זה עינוי יותר חמור.

יוסי שריד (מרצ):

קרקס כמו שיש כאן אין בשום מקום.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אין. לכן — — —

היו"ר ב' חזן:

הכוונה למליאת הכנסת, אדוני?

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

את החיות האלה אפשר לשאול.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

כן, אפשר לשאול אותן.

חבר הכנסת שריד, יצא לי לראות מופעים של בעלי חיים, למשל בארצות-הברית, לא בקרקס אלא בתעשיית הסרטים, ב"סטודיו" – שם מראים שהם לא פוגעים בבעלי חיים.

יוסי שריד (מרצ):

הערה אחרונה. בארצות-הברית, אם בסרט יש בעלי חיים, כתוב בסוף: להווי ידוע, הכלבים שהופיעו בסרט לא עברו שום – – –

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אמת. זה מה שרציתי להעיר. אני הולך עם הילדים שלי לסרטים. אני לא יודע אם אתה הולך, אבל אם ראית את הסרט "על כלבים וגנבים" של וולט דיסני – בסרט הזה מראים כלבים מאולפים בצורה פנטסטית, שלא עברו שום עינוי, ומופיעה הכתובת בסרט. "בטהובן 1", "בטהובן 2", הסרטים "חזרה הביתה" או "המסע המופלא הביתה", על חתול וכלב, ושם מופיעה אותה כתובת בהוליווד. זאת אומרת, חבר הכנסת שריד, עדיין יש אפשרות – ובעולם עושים את זה – לאלף בעלי חיים ללא עינוי. אלא דווקא מתוך מתן פרסים ותמריצים וכן הלאה.

יוסי שריד (מרצ):

העמותות לא מתנגדות לאילוף בדרכי נועם.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

כן, אבל יש בעלי חיים שבכל זאת ניתנים לאילוף בדרכי נועם. לכן צריך אולי ליצור את הגבול בחקיקה בשלבים הבאים, חבר הכנסת חגי מירום, ולחפש את הנקודה הנכונה ואת הגבול הנכון, שלא נגרם נזק גם לדברים אחרים; ואין זו כוונתנו. אני מסכים אתך לגמרי שצריך למנוע עינוי של בעלי חיים לצורך אילופם, אבל צריך לראות את הגבול, איפה באמת מענים ואיפה לא מענים. תודה.

היו"ר נ' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת מאיר שטרית.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) (תיקון – איסור מופעי קרקס), התשנ"ח-1998, של חבר הכנסת חגי מירום. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדין מוקדם בוועדה – 24

בעד ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת החוק – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) (תיקון – איסור מופעי קרקס), השתנ"ח-1998, לדין מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ל' חזן:

ברוב מוחץ של 24 בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים – אני קובעת, שהצעת החוק עברה בקריאה טרומית, והיא מועברת בזאת לוועדת הכנסת, מאחר שהיו חילוקי דעות.

אברהם יחזקאל (העבודה):

ועדת הכלכלה.

הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (חובת דיווח על איכות המים), התשנ"ח-1998

(הצעת חבר הכנסת י' לנקרי)

היו"ר ל' חזן:

חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק פ/2289 – הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (חובת דיווח על איכות המים), התשנ"ח-1998, של חבר הכנסת יהודה לנקרי. אדוני, בבקשה.

יהודה לנקרי (הליכוד-גשר-צומת):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, מעט חבל לי שהשר לאיכות הסביבה – הוא נמצא אתנו ואני מברך אותו על נוכחותו.

אברהם יחזקאל (העבודה):

הוא הלך לשתות מיים.

יהודה לנקרי (הליכוד-גשר-צומת):

כן, הלך לשתות מיים. גם השר לאיכות הסביבה לשעבר עזב אותנו ממש בדקה זו. דרך אגב, אני רוצה לשבח אותו על הצטרפותו למסע הישועה של בעלי חיים. כולנו מכירים את יוסי שריד באנושיותו הרבה. לא אחטא בלשוני ואומר, שאנחנו מכירים אותו היום בבהמיותו הרבה, חלילה, אבל הוא בפירוש הצטרף לאותו מסע, כפי שנאמר במסורת ישראל: "אדם ובהמה תושיע השם". וברכות לידידנו חבר הכנסת חגי מירום על מעשה הישועה שלו.

אני מעלה את הצעת החוק הזאת באופן מותנה מעט. הסכים יושב-ראש הקואליציה, חבר הכנסת מאיר שטרית, ידידי, לאפשר את העלאתה, ובתנאי שאתחייב, ואני עומד בהסכם הזה, שלא אעלה אותה לקריאה ראשונה בלי הסכמת הממשלה, שכן יש לנו התנגדות ממשלה, הגם שסגן ראש הממשלה, השר לאיכות הסביבה ושר החקלאות רפאל איתן, לקורת רוחי הרבה תומך בהצעה זו.

עיקרה – נוכח הסכנות האורבות לנו במים לצריכה שוטפת, לחייב את הרשות המקומית לרשום בשובר התשלום שהיא מציגה לתושביה את המרכיבים הטעונים פיקוח.

נסים דהן (ש"ס):

באיזה תאריך?

יהודה לנקרי (הליכוד-גשר-צומת):

בתאריך הוצאת השובר עצמו.

נסים דהן (ש"ס):

עד שהמים יגיעו לברז, זה ישתנה שלוש פעמים.

יהודה לנקרי (הליכוד-גשר-צומת):

אנחנו מדברים על מגבלות שבין הגעת המים לברז ושתייתם להצגת התשלום לחשבון.

למעשה ערכתי את ההצעה הזאת לפני כמה חודשים, באקראי. לפני שבועיים הזדמנתי לצרפת וראיתי שם ממש מסע של רשויות הבריאות בדיוק לכיוון כזה. הבעיה שניצבה שם, שלא היתה ידועה לי, היא ריכוז האלומיניום במים. ריכוז שמעל ל-200 מיקרוגרם בליטר, לפי הדירקטיבה האירופית, עלול לגרום אצל צרכני המים נזקים מוחיים, ואפילו התפתחות מחלת אלצהיימר.

אני חושב שזה רק חיזוק נוסף למה שסברתי שחיוני שאנחנו ננהיג במדינתנו, גם נוכח העובדה שמימינו מזהמים מעת לעת, ובפני זיהומים כאלה רשויות מקומיות, יחד עם רשויות הבריאות במדינה והמשרד לאיכות הסביבה, יודעות להורות על צעדים, והפשוט שבהם הוא הרתחת מי השתייה.

אני סבור, שזכותו של התושב לדעת מה בדיוק הוא צורך. חובתה של הרשות המקומית לדעת מה היא מספקת לו מבחינת טיב המים, ועל כן ביקשתי להניח את הצעת החוק הזאת, ואני מקווה שנוסף על תמיכתו של השר לאיכות הסביבה, גם ועדת השרים לענייני חקיקה תשתכנע בחיוניות ההצעה הזאת. מכל מקום, אני אודה לחברי חברי הכנסת אם הם יתמכו בהצעה.

אורי אור (העבודה):

מה קיים היום? איזו אחריות יש?

יהודה לנקרי (הליכוד-גשר-צומת):

היום לא קיים כלום. יש אחריות מסוימת במובן הזה שמשרד הבריאות המחוזי עורך בדיקות תקופתיות, הן יכולות להיות לעתים גם אפיזודיות, ואם מתברר שיש למשל חיידקים אלה ואחרים במינון גבוה מן המותר, אז מבקשים מהרשות המקומית להודיע לאוכלוסייה שלה להרתיח את המים לאותו יום או יומיים שבהם מדובר.

אבל, מעבר לזאת אין פיקוח של ממש, ולא כל שכן ברבדים האלה שדיברתי עליהם, שמתבררים היום כטעוני בדיקה. למשל, ריכוז אלומיניום במים. את זה נשאר כמובן מבחינת התקנות למשרד לאיכות הסביבה ולמשרד הבריאות, מתוך תקווה שאכן נאמץ את ההצעה הזאת. אני מודה לכם.

היו"ר ב' חזן:

אני מאוד מודה לך, אדוני. אבקש משר החקלאות להשיב בשם הממשלה על הצעת החוק של חבר הכנסת יהודה לנקרי. בבקשה.

השר לאיכות הסביבה ר' איתן:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, כמעט על כל מוצר שאנחנו קונים לצרכים שונים, בעיקר מזון, כתוב עליו מה הוא מכיל; לא כתוב אם זה טוב או רע, כתוב מה הוא מכיל, והאדם שקונה מחליט אם זה לטעמו או לא. המים שאנחנו מקבלים מהברזים, מאספקה כוללת – נאמר מדי פעם להרתיח את המים מסיבות כאלה ואחרות. זאת אומרת, רק כשקורה משהו במערכת המים, מודיעים לציבור.

אני חושב שזה נכון שיהיה דיווח באופן קבוע על טיב המים ואיכותם. זה יכול לגרום מצד אחד לבהלה; מצד שני, זה דווקא ייתן חומר למחשבה או ירגיע את הציבור שמשתמש במים האלה.

החשיבות עולה, כי הסיכון לאיכותם של המים הולך וגובר, אלה שנשאבים ממעמקי האדמה, מהר-חברון, או מים ממאגרים, ואפילו מים מהכינרת. אומנם, יש בדיקות קבועות לשמור על איכות או לוודא שהאיכות לא יורדת מתחת לרמה המותרת, אבל זה לא מדווח באופן סדיר לציבור.

לכן אני חושב, שטוב שתהיה הצעת חוק כזאת, שהרשויות המספקות מים ומוכרות מים יודיעו גם מה היא איכותם – אם השתנה ההרכב, עלתה המליחות, ירדה המליחות וכן הלאה. תודה רבה.

היו"ר ל' חזן:

אני מודה לך, אדוני.

נעבור להצבעה על הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (חובת דיווח על איכות המים), התשנ"ח–1998, של חבר הכנסת לנקרי, שתידון בוועדת הפנים.

הצבעה מס' 6

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדין מוקדם בוועדה – 18

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (חובת דיווח על איכות המים), התשנ"ח–1998, לדין מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ל' חזן:

רוב של 18 בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים – אני קובעת שהצעת החוק מועברת בזאת לוועדת הפנים של הכנסת להכנה לקריאה ראשונה.

הצעת חוק תכנון משק החלב בישראל (תיקון), התשנ"ח-1998

(הצעת חבר הכנסת ש' שמחון)

היו"ר ל' חזן:

חברי הכנסת, הנושא הבא: הצעת חוק פ/2287 – הצעת חוק תכנון משק החלב בישראל (תיקון), התשנ"ח-1998, של חבר הכנסת שלום שמחון. אדוני, בבקשה.

שלום שמחון (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, אדוני שר החקלאות, הצעה זו מובאת לאישור מליאת הכנסת על רקע הידברות ארוכת זמן בין נציב מס הכנסה, מר דורון לוי, לבין הנהלת משרד החקלאות ונציגי הרפתנים, ללא תוצאות.

משק החלב בישראל צועד לקראת שינוי מבני רחב היקף על-פי החלטת הממשלה, שבעקבותיו יתייעל ייצור החלב בישראל ומחירו לצרכן ירד. מהלכים אלו יביאו לפרישתם של מאות רפתנים ותיקים, אשר עסקו בייצור חלב במשך עשרות שנים וקידמו את משק החלב של ישראל לאחד ממשקי החלב המפותחים בעולם. הסדרי מיסוי ראויים יאיצו מחד גיסא את תהליך התייעלות הענף, ומאידך גיסא יעמידו תנאים נאותים לרפתנים מבוגרים אשר הליך הפרישה וסגירת הרפת משאיר אותם ללא מקור פרנסה.

השיטה שהוצעה לנציב מס הכנסה ומופיעה בחוק זה מושתתת כולה על עקרונות הגישה הנורמטיבית הנהוגה זה עשרות שנים על-ידי שלטונות המס בענף הרפת, שעיקריה הם: יצרן חקלאי, המוכר את מכסת ייצור החלב או עדר הבקר לחלב של משקו עקב גילו המתקדם או מצב בריאותו, עשוי להתחייב במס בשיעור גבוה בעקבות הצטברות של הכנסה גבוהה בשנה אחת. גם פריסה לאחור לשנים שבהן היו למוכר רווחים לא תועיל להקטין את שיעור המס בשיעור גבוה בתקופה שבה הוא מחסל את הרפת ונשאר ללא מקור פרנסה.

מוצע לאפשר לחקלאי לבקש פריסה קדימה של הכנסה עד שש שנים. חקלאי שמקור הכנסתו העיקרי ייפגע מהמכירה, ייהנה בדרך זו משיעורי מס נמוכים; ואילו חקלאי שיש לו מקורות הכנסה אחרים, ישלם מס על הכנסות אלו, שיצטרפו לשאר הכנסותיו כל שנת מס.

למניעת שחיקת המס מוצע לאפשר לפקיד השומה לבקש מקדמה בסכום שבו הוא שוכנע שהמוכר עשוי להתחייב.

לסיכום דברי, הצעה זו משתלבת בהחלטות הממשלה בנושא הרפורמה בענף החלב, והיא באה לקדם עניין חשוב במשק המדינה.

אני מבקש מחברי לתמוך בהצעת החוק הזאת. אני מקווה שאכן תהיה הידברות ותהיה הסכמה בין משרד האוצר לבין משרד החקלאות. אם לא, נמשיך בהליך החקיקה כרגיל. תודה.

היו"ר ב' חזן:

אני מודה לך, אדוני. אני מזמינה את שר האוצר להשיב על הצעת החוק של חבר הכנסת שלום שמחון. אדוני שר האוצר.

שר האוצר י' נאמן:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, אני חייב להתנגד להוספת מערכת פטורים נוספים לפקודת מס הכנסה. אם נמשיך בצורה הזאת, מערכת הפטורים תהיה יותר גדולה מאשר מערכת החיובים במס. עם זאת, אני מכיר בבעיה שהעלה חבר הכנסת שמחון.

"הכנסה" ממכירת מכסת חלב או עדר פרות נחשבת כמכירת "נכס" וחייבת במס רווח הון על-פי חלק ה' לפקודת מס הכנסה. במכירת נכס ככלל, וכך גם לעניין הנכסים המדוברים כאן, מוטל המס על "ההכנסה החייבת" בשנת המס שבה הופקה ההכנסה.

על מנת להקל על המוכר קבע המחוקק אפשרות להטלת המס כאילו הופק רווח ההון במשך ארבע שנות מס שהאחרונה בהן היא שנת המכירה, ולא יותר מתקופת הבעלות בנכס.

חבר הכנסת שמחון, המציע הנכבד, מבקש להטיל את המס כאילו הופק רווח ההון בתקופה שבה לא היה הנכס ברשותו של המוכר, וזאת במשך שש שנות מס.

שלום שמחון (העבודה):

— — — כמו פיצויים ממקום עבודה.

שר האוצר י' נאמן:

חבר הכנסת שמחון, אני אסביר וגם אציע פתרון.

נסים דהו (ש"ס):

אם מישו מכר דירה או עסק?

שלום שמחון (העבודה):

אם מישו מכר דירה הוא משלם עליה מס?

שר האוצר י' נאמן:

משלם עליה מס אם זו לא דירת המגורים שלו.

חבר הכנסת שמחון, אני לא מתמצא בנושא המס כמוך, אבל תן לי לנסות להסביר את זה.

חבר הכנסת שמחון מציע לעשות פה דבר שלא קיים בכל מערכת המסים – לפרוס לתקופה שבה לא היה הנכס ברשותו של הנישום. הדבר מנוגד לכל עיקרון בפקודת מס הכנסה. לכן אני מתנגד להצעה זו מבחינה עקרונית, הואיל ומדובר בתקדים לכל מכירת נכס או זכות במקרקעין, לרבות במכירת חנות, ציוד, כלי עבודה, קרקע מפעל, ואנחנו לא יכולים לטפל באופן שונה לפי מהות הנישום, אלא לפי גובה ההכנסה, כי מס יש לשלם בהתאם ליכולת התשלום.

אני רוצה לציין, כי גם אין נימוק ענייני לקביעת הטבה מופלגת, כמו שאתה מציע בהצעת החוק, דווקא למכירת נכס שהוא מכסת חלב ופרות, ולא לתיתה לכלל הנכסים הנמכרים והחייבים במס. רק משום שיש לובי חקלאי בכנסת – יקום לובי לא רק לפרות ולחלב – אני יכול לתת לכם את המפתחות, כי לא תהיה אפשרות לממן שום פעולה בתקציב המדינה, לא לנכים, לא לחלשים, לא לביטחון ולא לחינוך. אם כל אחד מחברי הבית יציע פטור לסקטור שלו.

בהתחשב בהיקף השינוי, אם תתקבל הצעת החוק האמורה, אנו מעריכים כי העלות הכוללת – כי יצטרכו להחיל אותה לגבי כלל הנישומים – עשויה להגיע למאות מיליוני שקלים. חז"ל כבר אמרו: "מאי חזית דדמא דידך סומק טפי". דמים מלשון כסף. מדוע דווקא הדמים של הפרות והחלב יותר אדומים מדמים אחרים?

עם זאת, אני רוצה לציין שיש כאן בעיה אמיתית.

רפאל אלול (העבודה):

מדובר בפריסת חוב, זה לא פטור.

שר האוצר י' נאמן:

סליחה, פריסה לשש שנים זה פטור, כי הנכס לא היה ברשותו של הנישום באותן שנים.

אני רוצה לציין, עם זאת, שאני מכיר בבעיה – כמי שלא כל כך מתמצא במסים – אבל אני רוצה לומר, שיש פה בעיה שדורשת פתרון, ונציב מס הכנסה נמצא בדיון עם משרד החקלאות בניסיון לפתור את הנושאים על מנת למצוא פתרון שלא במסגרת החקיקה ופתרון הולם לבעיה.

לכן אני מבקש מחברי הכנסת הנכבדים, שלא ליצור תקדים, כי השורה שתבוא אחריה היא שורה רחבה מאוד. נא לקבל את הצעתי – כשיימצא פתרון אביא אותו לכנסת, שלא במסגרת החקיקה. אני מבקש שלא לאשר את הצעת החוק בקריאה טרומית.

היו"ר ל' חזן:

תודה. חבר הכנסת שלום שמחון, אתה יכול גם מהמקום.

שלום שמחון (העבודה):

שמעתי את ההסברים, והתקדים לחוק שאני מציע כבר קיים בענף הלול, שבו יש פטור של 10%. מה שאני מציע הוא, שאנחנו נתמוך היום בהצעת החוק, ואם יימצא פתרון בתוך חודש, הצעת החוק הזאת תיקבר כמו הצעות חוק אחרות, ואם לא, אני אמשיך בהליך החקיקה.

היו"ר ל' חזן:

אני מודה לך, חבר הכנסת שלום שמחון. אני חוששת ששר האוצר לא שמע את מה שאמרת.

יוסי כץ (העבודה):

הוא ידע מראש מה תהיה התשובה.

היו"ר ל' חזן:

חבר הכנסת שמחון מציע להעביר את הצעת החוק – די ברור שיש לו רוב במליאה – ומבקש לעצור את ההליכים של ההכנה לחקיקה לקריאה ראשונה בחודש, עד שמשרד האוצר יציע הצעות אלטרנטיביות.

שר האוצר י' נאמן:

גברתי היושבת-ראש, אני מציע שכל חבר כנסת יקום ויציע לפטור ממס את כל אזרחי מדינת ישראל. אני חושב שהכנסת עושה, על-ידי הצעות החוק האלה – – –

שלום שמחון (העבודה):

אדוני השר, מצאתי פתרון הוגן.

היו"ר ל' חזן:

אדוני שר האוצר, אתה חבר הממשלה היחיד שנמצא, ולצערי גם אינך חבר כנסת.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק תכנון משק החלב בישראל (תיקון), התשנ"ח – 1998.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

לאיזו ועדה?

היו"ר ל' חזן:

לוועדת הכלכלה.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

לוועדת הכספים.

היו"ר ל' חזן:

אם כן, לוועדת הכנסת שתכריע בנושא.

רבותי, ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 17

בעד ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת החוק – 4

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק תכנון משק החלב בישראל (תיקון), התשנ"ח-1998,

לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ל' חזן:

רוב של 17 בעד, ארבעה מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת החוק עברה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אני נמנע.

היו"ר ל' חזן:

חבר הכנסת דהאמשה נמנע. נמנע אחד. הצעת החוק עברה בקריאה טרומית, והיא מועברת בזאת לוועדת הכנסת לטיפול ולהכרעה לגבי הוועדה שתכין אותה לקריאה ראשונה.

הצעת חוק הלוואות לשכר לימוד, התשנ"ח-1998

(הצעת חבר הכנסת מ' נודלמן)

היו"ר ל חזן:

הסעיף הבא – הצעת חוק הלוואות לשכר לימוד, התשנ"ח-1998, של חבר הכנסת מיכאל נודלמן, הצעת חוק פ/1956. ההצעה היא במסגרת דיון רחב שיהיה לנו בנושא השביתה של הסטודנטים.

מיכאל נודלמן (ישראל בעלייה):

יושבת-ראש נכבדה, חברי הכנסת, אנו נמצאים בעיצומו של השבוע השני לשביתה הסטודנטים. היום ההסתדרות התחברה לשביתה הארגונים. באוניברסיטאות ובמכללות ברחבי הארץ, כ-180,000 סטודנטים נעדרים מספלי הלימודים.

נכון, סטודנטים לא יכולים לסגור את נמל התעופה, לשבש תקשורת טלפונית או לעכב פתיחת שנת הלימודים בבתי-הספר, ומכאן אולי חושבים שהם פחות חשובים ופחות חיוניים למדינה. השקפה מעין זו היא צרת אופקים והרסנית, היות שההשכלה הגבוהה חשובה למדינה לא פחות משהיא חשובה לסטודנטים.

נכון, המדינה אינה מסוגלת היום לספק את התקציבים הדרושים כדי לענות על תביעותיהם של הסטודנטים. עם זאת, כאשר אנחנו באים לדון בשאלת ההשכלה הגבוהה, עלינו להביא בחשבון את העלות של אי-טיפול במצוקת הסטודנטים ושל הנצחת הסטטוס-קוו בנושא. ואני לא מתכוון לעלות המשך השביתה הנוכחי, עם אובדן שעות לימוד ועבודה, חסימת כבישים ועוד; אני מתכוון לעלות הכוללת, לטווח ארוך.

רוב הסטודנטים בארץ מתחילים את הלימודים בגיל 21–22, אחרי שירות בצבא. רובם כבר לא גרים אצל ההורים ונאלצים לשלם נוסף על שכר הלימוד בין 10,000 ל-20,000 שקל לשנה בעבור שכר דירה והוצאות שוטפות אחרות. לרבים יש משפחות וילדים. מעבר לכך, לא צריך לשכוח את השירות במילואים, בדרך כלל בתקופת המבחנים. התוצאה בסיכום הכללי היא, שתקופת הלימודים מתארכת, בעוד האינטנסיביות של הלימודים נחלשת.

מכאן נובעת העובדה, שהגיל הממוצע לקבלת תואר דוקטור בישראל נע בין 36 ל-40 שנה לעומת 26–28 בארצות-הברית, ומדען בארץ מתחיל את הקריירה המדענית שלו באיחור של 12 שנה לעומת עמיתיו בארצות-הברית. מכאן אנחנו מבינים מדוע יש מחסור בכוח-אדם במקצועות נחוצים במשק, כמו היי-טק, ומדוע שכבות חלשות באוכלוסייה אינן מסוגלות לצאת ממעגל העוני, משום שהן אינן יכולות לממן את לימודי ילדיהן.

העלות הכלכלית והחברתית של דברים אלה למדינה היא אדירה, והיא בוודאי עולה על עלות דרישות הסטודנטים.

ההצעה שאני בא להציע היא ברוח הנורמות המקובלות במדינות המערב, שבהן סטודנטים יכולים לקבל הלוואה למימון הכולל של הלימודים.

הצעת חוק הלוואות לשכר לימוד שהכנתי עד לפברואר 1998 גורסת, שכל סטודנט זכאי לקבל הלוואה שתכסה את העלות הכוללת של שכר הלימוד. ההלוואה תוחזר ב-24 תשלומים חודשיים בעבור כל שנת לימוד, ותחילת התשלומים – חמש שנים אחרי גמר הלימודים. ערבות המדינה תחול על ההלוואה, והסטודנט לא יידרש להפקיד ביטחונות על מנת לקבל הלוואה.

הצעת החוק קיבלה את תמיכת הוועדה בראשות פרופסור נחמיה לבציון ושר החינוך לוי. היא עונה על חלק ניכר מתביעות הסטודנטים, ועלותה למדינה מזערית בלבד. היא מסתכמת במתן ערבות ובנשיאה בחלק מהריבית. אולם, מעבר לכך, הצעת חוק הלוואות לשכר לימוד עונה על צורך השעה ועל אינטרס לאומי עליון לטווח ארוך.

אני בטוח – כל הסדר עם הסטודנטים שהשר יגיע אליו, יעלה למדינה יותר כסף מהצעת חוק זו.

אני קורא לכם לתמוך בהצעת החוק, ובעזרתכם נוכל לדון בה בוועדה ולהגיש אותה עם הערות ורעיונות של חברי הכנסת, של הוועדה לתכנון ולתקצוב, של משרד האוצר ונציגי הסטודנטים, לקריאה ראשונה. תודה.

היו"ר ב' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת נודלמן ומזמינה את שר האוצר יעקב נאמן להשיב בשם הממשלה. אדוני השר, בבקשה.

שר האוצר י' נאמן:

כבוד היושבת-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, אני רוצה לשבח את המציע הנכבד, פרופסור מיכאל נודלמן, שהיתה לו ראייה לטווח ארוך, וכבר לפני תשעה חודשים הוא הציע הצעת חוק בעניין הלוואות לשכר לימוד, לפני פרוץ השביתה הנוכחית. עם זאת, לצערי הרב, אני חייב להתנגד להבאת הדברים בהצעת חוק, ואפרט מדוע.

כיום מוענקים, באמצעות תקציבי הוועדה לתכנון ולתקצוב, הלוואות ומענקים לכ-15,000 סטודנטים במערכת ההשכלה הגבוהה. הזכאות למענקים ולהלוואות נקבעת על-פי מדדים סוציו-אקונומיים ובהתאם למבחנים שפותחו על-ידי הוועדה לתכנון ולתקצוב ומשרד החינוך. נוסף על כך, קיימים תקציבים נוספים המיועדים לתמיכה בסטודנטים, הן בקרנות שהן במימון המדינה, למשל הקרן לחיילים משוחררים, והן בקרנות פרטיות או בקרנות המנוהלות על-ידי האוניברסיטאות. במקביל, המערכת הבנקאית מציעה מגוון רחב ונוח של הלוואות לסטודנטים.

אני רוצה להדגיש, שמימוש הצעת החוק, אם היא תתקבל כלשונה, מחייב את המדינה להעמיד מקורות תקציביים בסך של כ-1.5 מיליארד שקלים.

מימוש הצעת החוק כרוך בעלות תקציבית העשויה להגיע למאות מיליוני ש"ח, בהתאם לגובה הריבית שתקבע הממשלה. לפי חישוב שנערך על-ידי הוועדה לתכנון ולתקצוב ומשרד האוצר, מימוש מלא של הזכות להלוואה על-ידי כלל ציבור הסטודנטים, ללא הבחנה במצב סוציו-אקונומי, יעלה לקופת המדינה כ-900 מיליון ש"ח בשנה, זאת בהנחה שתנאי הריבית על ההלוואה יישמרו כפי שהם כיום, דהיינו סבסוד של ההפרש בין הריבית לבין מדד המחירים לצרכן.

מימוש הצעת החוק כרוך בעלות נוספת, אשר עשויה לנבוע מחובות אבודים, שכן הצעת החוק קובעת, כי הסטודנט לא יידרש להעמיד ביטחונות כלשהם לצורך קבלת ההלוואה.

אין לעניין ההלוואות לשכר לימוד כל מקום בחקיקה. יש להסדירו על-פי ההסכמה שהיתה בין הממשלה, הוועדה לתכנון ולתקצוב, האוניברסיטאות והסטודנטים, בדוח השופט מלץ, שניתן לפני כשנתיים וחצי.

לאור האמור, אני מבקש מהכנסת להסיר את ההצעה מעל סדר-יומה.

היו"ר נ' חזן:

אני מודה לשר האוצר. חבר הכנסת נודלמן.

מיכאל נודלמן (ישראל בעלייה):

אני מבקש הצבעה, ואני לא מקבל את התנאים של שר האוצר. אני הולך עם הממשלה, אם ההצעות יהיו מקובלות על הסטודנטים.

היו"ר נ' חזן:

אם כן, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק הלוואות לשכר לימוד – העברה לוועדת החינוך. הצעת חוק הלוואות לשכר לימוד, התשנ"ח-1998 – רבותי וגבירותי, ההצבעה החלה.

דוד צוקר (מרצ):

במצב הקואליציה, היה צריך להציע ביטול שכר לימוד לכל – – –

הצבעה מס' 8

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 31

בעד ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת החוק – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הלוואות לשכר לימוד, התשנ"ח-1998, לדיון מוקדם

בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר ל' חזן:

ברוב מוחלט – 31 בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים, הצעת החוק עברה, והיא מועברת לוועדת החינוך של הכנסת להכנה לקריאה ראשונה.

שאלות בעל-פה

היו"ר ל' חזן:

חברי הכנסת, זו רק התחלה של הדיון. חבר הכנסת שבח וייס – שאלתא בעל-פה לשר האוצר, בנושא: הרפורמות במערכת המסים. אדוני.

הרפורמות במערכת המסים

שבח וייס (העבודה):

תודה רבה, גברתי.

היו"ר ל' חזן:

אני בינתיים לא אפעיל, כי יש התרגשות מסוימת באולם המליאה. חברי הכנסת, אנחנו במשמעת שאלתא בעל-פה.

שבח וייס (העבודה):

אדוני שר האוצר, גברתי היושבת-ראש, נורא קשה לי כאן, יש פה מחול זמזום הדבורה.

מדי פעם מתפרסמות ידיעות בדבר רפורמה בשיטת המסים הנהוגה בישראל. ידיעות אלה גורמות לשרשרת תגובות בלתי מבוקרות בכל מערכות המשק.

רצוני לשאול:

מה היא העמדה המוסמכת של האוצר ושל שר האוצר בעניין זה?

היו"ר ל' חזן:

תודה רבה לחבר הכנסת וייס. אדוני שר האוצר, בבקשה.

שר האוצר י' נאמן:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, אני רוצה להודות לחבר הכנסת שבח וייס על השאלה בעל-פה.

שבח וייס (העבודה):

זו שאילתא ספונטנית, לא יזומה.

שר האוצר י' נאמן:

לא יזומה ולא מתואמת אתי, אף שאנחנו ידידים משכבר הימים, עוד לפני שחבר הכנסת וייס ואני היינו בתחום הפוליטי.

אני רוצה להשיב על השאלה הזאת קצת בהרחבה, שלא כמנהגי, משום שהנושא באמת טעון הבהרה.

למדינת ישראל מערכת מיסוי ישיר מפותחת, התורמת לתקציב המדינה למעלה ממחצית ההכנסות ממסים. עם זאת, אף שבשנים האחרונות בוצעו תיקונים על גבי תיקונים ושינויים בחוקי המיסוי הישיר, נשארו כמה בעיות יסוד שלא באו על פתרון, ובראשן בעיית שיעורי המס הגבוהים וההיקף הרחב של ההכנסות שחל לגביהן פטור ממס. רק היום ראינו דוגמה – עוד הצעה לפטורים ממס. הפטורים הרבים הקיימים היום במערכת גורמים לרגרסיביות ולחוסר צדק, ומיטיבים בעיקר עם בעלי ההכנסות הגבוהות.

מקובל על הכול, שמערכת מיסוי ישיר חייבת לתת לאזרחי המדינה תחושה שהמס מוטל בצורה הוגנת, פרוגרסיבית, דהיינו: ככל שההכנסה עולה, גם שיעור המס עולה, וזאת על כלל הנישומים ועל כלל ההכנסות, תוך שמירה על שיעורי מס סבירים. וזה לא קיים במערכת שלנו.

נכון להיום, מערכת המס הישיר במדינת ישראל עומדת בתנאים האלה בצורה חלקית ביותר. מעגל ההכנסות החייבות במס הוא צר למדי, והוא כולל בעיקר הכנסות מיגיעה אישית ורווחים אחרים, כגון הכנסות שהופקו מחוץ-לארץ, הכנסות משכר דירה, הכנסות מריבית, מרווחי הון, רווחים ממכירות דירות מגורים, שנייה ושלישית, כל הדברים הללו פטורים ממס לחלוטין, ועיקר המיסוי מוטל על ההכנסה מיגיעה אישית.

נוסף על כך, במשך השנים קנו להם מקום בחוקי המסים מאות הקלות והטבות מס הגורמות למדינה אובדן הכנסות שנתי הנאמד בלמעלה מ-15 מיליארד ש"ח בשנה ומונעות כל אפשרות להפחתת שיעורי המס.

כל זה מביא לכך שבמדינת ישראל מעגל משלמי המס הוא מאוד צר. מחד גיסא, מחצית מכלל הנישומים במדינת ישראל נמצאת בכלל מתחת לסף המס ואינה משלמת מס הכנסה כלל. מאידך גיסא, בעלי ההכנסות הגבוהות מצליחים להימנע, בדרכים חוקיות, מתשלום מסים, או להקטין את תשלומי מס ההכנסה שלהם באמצעות תכנוני מס מתוחכמים וניצול מגוון הפטורים והקלות המס שמערכת המס בישראל מציעה להם.

בצד אלה שנמנעים מלשלם את המס בדרך חוקית, לצערנו הרב, נמצאים כל אותם אנשים המשתמטים מתשלומי המס בדרכים בלתי חוקיות, בטענה ששיעור המס במדינת ישראל הוא שיעור גבוה ובלתי סביר. אזרחים אלה לא רק שלא משלמים את המס ההולם ומכבידים על-ידי כך על משלמי המסים האחרים, הם מקבלים את מלוא השירותים שהמדינה מציעה לתושביה ולאזרחיה בלי לשאת בנטל כלל.

בסופו של דבר, מה שקורה הוא – – –

הי"ר ל חזן:

אדוני שר האוצר, מדובר בתשובה על שאלתא בעל-פה, שהפכה קצת לנאום – – –

שר האוצר י' נאמן:

אני יודע, אבל, גברתי היושבת-ראש, הנושא הזה – – –

הי"ר ל' חזן:

חברי הכנסת אורון, רמון, צוקר ומאור, שמענו אתכם יותר מאשר את שר האוצר.

שר האוצר י' נאמן:

אני לא אומר את זה רק לפרוטוקול, גברתי היושבת-ראש. הנושא הזה, של המס הגבוה על עבודה במדינת ישראל, כפי שאני אפרט מייד, מונע צמיחה במשק.

עיקר נטל המס מוטל על שכבה מצומצמת של תושבי המדינה. 25% מכלל תושבי המדינה משלמים 95% מסך כל תשלומי המס הישיר. יתירה מזו, 5% מהנישומים משלמים למעלה מ-53% מהמסים הישירים. יש שכבה בעלת הכנסות בינוניות ומעלה שנושאת, 5% נושאים ב-53% מכלל המסים הישירים, ורבים הנמנים עם קבוצה זו הם שכירים ועצמאים בעלי הכנסה בינונית, המפיקים את עיקר הכנסתם מיגיעתם האישית בעבודה ובמשלח יד. הם מגיעים, כבר ברמות הכנסה נמוכות, לשיעורי מס של 60%, לרבות מס הביטוח הלאומי ומס הבריאות. בהכנסה של כ-17,000 שקל בחודש אתה מגיע ל-60% מס.

חיים אורון (מרצ):

זה יורד אחר כך.

שר האוצר י' נאמן:

זה יורד אחרי זה ל-50%, שגם הוא מס גבוה.

מציאות זו יוצרת בעיות קשות מאוד מבחינה חברתית, כלכלית ומוסרית. היא פוגעת במערכת המס, היא חותרת תחת הבסיס המוסרי והערכי של תשלום מסים.

אני רוצה לומר, שזה מקטין, במיוחד, את התמריץ לעבוד, פוגע בצמיחה, מקשה מימוש נכסי הון, יוצר סטגנציה בשווקים השונים כגון שוק הנדל"ן, מונע ביצוע שינויים מבניים הכרחיים בסקטור העסקי ומרתיע משקיעי הון מחוץ-לארץ, והדבר החשוב ביותר – הנזק שהדבר גורם לתעשייה המתוחכמת במדינת ישראל, שהיא עתידנו, בתחום הצמיחה.

ברמת המיסוי הקיימת היום, קשה מאוד להחזיק במדינת ישראל עובדים ברמה גבוהה, וחלק מהמוחות הטכנולוגיים הטובים יעדיפו לפנות למדינות בחוץ-לארץ שבהן שיעור המס יותר סביר ומדינת ישראל תאבד את היתרון הגדול שיש לה.

מה הם השינויים? משרד האוצר גיבש, אחרי עבודה של שנה ובדיקת ההצעה ביחס ליותר מ-50,000 נישומים בסקטור הציבורי, הצעה המורכבת מארבעה רכיבים: 1. הפחתה משמעותית בשיעור המס תוך קביעת העיקרון שלפיו אדם לא ישלם יותר מסכום מסוים מהכנסתו, לרבות מיסוי הביטוח הלאומי; 2. צמצום זעיר אבל שקול בהטבות המס הניתנות לקבוצות אוכלוסייה מבוססות, ואני רוצה להדגיש את זה. מרבית ההטבות ימשיכו להינתן לבעלי הכנסות נמוכות ויישחקו מעל רמת הכנסה מסוימת, עד לביטולן המלא ברמת ההכנסה הגבוהה; 3. החלת חובת דיווח כללית על כלל משלמי המס על מנת שאפשר יהיה לגבות את המס בצורה יותר צודקת ומס אמת; 4. ייעול מערכת האכיפה והגבייה והעונשים, והטלת קנסות מינהליים גבוהים מאוד בלי הצורך להטריד את בתי-המשפט, על מנת שחוטא לא יהיה נשכר.

היו"ר ל' חזן:

— — — אדוני שר האוצר — — —

שר האוצר י' נאמן:

אני כבר מסיים.

היו"ר ל' חזן:

— — — אני באמת חייבת — — —

שר האוצר י' נאמן:

גברתי, אני כבר מגיע למשפט הסיום.

היו"ר ל' חזן:

הייתי ליברלית, נתתי לך כמעט עשר דקות, אבל זו שאילתא בעל-פה.

שר האוצר י' נאמן:

אני כבר מסיים; הגעתי למשפט הסיום.

היו"ר ל' חזן:

תודה.

שר האוצר י' נאמן:

מכלול השינויים הללו יביא לתפנית יסודית במערכת המיסוי הישיר ויפתור חלק ניכר מהבעיות ומהקשיים של האזרחים ושל רשויות המס באכיפת שיעורי המס. הם יהדקו את מערכת המס, הסובלת כיום מפרצות ומחורים רבים, ויגרמו לכך שמערכת המס תהיה צודקת והוגנת.

מדוע לא הבאתי את זה לכנסת? חבר הכנסת שבח וייס הנכבד, מה שראיתי פה היום שכנע אותי סופית, שאסור להביא לכנסת הצעות מסוג זה, כי מה שיקרה הוא, שהכנסת תקבל את כל ההקלות ולא תמצא את המקור למימון החסר בעקבות ההקלות, כי הפופוליזם חוגג את ניצחונו כאן ומדינת ישראל עדיין צריכה לעמוד במטלות של ביטחון, חינוך, מתן אפשרות לשכבות אוכלוסייה חלשות להתמודד עם הבעיות. לכן, רק אם יהיה קונסנסוס בכנסת הזאת על מנת שיהיה רוב לביצוע השינויים – אני אביא אותם בפני הכנסת.

היו"ר ל' חזן:

אני מודה לשר האוצר. חבר הכנסת שבח וייס, שאלה נוספת.

שר האוצר י' נאמן:

אני גם כן רואה; יש לי עיניים.

קריאה:

שבח וייס (העבודה):

סליחה, תורי עכשיו.

הי"ר ל חזן:

חבר הכנסת – – –

שבח וייס (העבודה):

זו פשוט שאילתא שלי.

אדוני שר האוצר, אתה נתת כאן באמת מסכת מפורטת, שהיא די ידועה, אם כי היא הוצגה כאן בצורה מרוכזת מאוד ותמציתית, עם תוכחה לצדה. או.קיי., זה היה חשוב. התשובה הזאת עניינה אותי מאוד, גם ההערה שחלק גדול מהפטורים לשכבות הנמוכות נשאר, וזה חשוב מאוד במדינה כשלנו, שבה חלק מהפטורים באמת הולכים אל אנשים נזקקים.

בתוך השאלה היתה לי עוד שאלה, ואתה רק נגעת בה. היתה הרגשה שאתה מביא את זה, ועכשיו אתה מודיע; אני שואל, האם אתה מודיע שאתה לא מביא את זה? כי בינתיים הרכילות ממשרדך משגעת את השוק וגורמת נזק. אז אני יודע שקשה לך להשתלט על זה, אבל אם יכולת אולי למסור איזו הודעה, שלפחות עד שאתה מביא את זה תהיה רגיעה, הנחוצה לכל שוק. אני יודע שזו משימה כמעט בלתי אפשרית.

שר האוצר י' נאמן:

חבר הכנסת שבח וייס.

הי"ר ל חזן:

סליחה, אדוני, יש עוד שני שואלים.

שר האוצר י' נאמן:

בבקשה, לא ראיתי.

הי"ר ל חזן:

חבר הכנסת מאיר שטרית – שאלה נוספת לשר האוצר, בבקשה.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני שר האוצר, דווקא על רקע דבריו ועל רקע הפרסומים בעיתונים, הייתי מבקש לדעת, בהנחה שהכנסת תמשיך להתקיים – – –

שר האוצר י' נאמן:

הכנסת תמיד תמשיך להתקיים.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

לא, אני מתכוון שהכנסת הזו תמשיך להתקיים עוד זמן ארוך, אני מקווה.

חיים רמון (העבודה):

– – – היא לא קיימת.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אמרתי: בהנחה. אני מבקש לדעת אם ומתי אתה מתכוון להביא את הרפורמה במס לכנסת.

היו"ר ל' חזן:

חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה, בבקשה – שאלה נוספת.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

גברתי היושבת-ראש, כבוד שר האוצר, חברי הכנסת, שמענו את התשובה המפורטת והארוכה, ורק לפני כמה דקות עברה כאן הצעת חוק להקלה על סקטור מסוים של התושבים. שר האוצר בתשובתו אמר, שמרוב הקלות ופטורים כבר לא יודעים מי צריך לשלם מס, ואני רוצה לשאול שאלה עוד יותר קשה בנדון.

יש סקטור חלש באוכלוסייה, נוסף על כל החלשים, שלא רק נהנה מפטורים, אלא משלם את המסים העושים. אני רוצה לתת פה רק דוגמה אחת של מס רכוש. במדינה הזאת אין הסכמה כללית יותר מאשר ההסכמה על כך שהמס הזה גורם עוול לאוכלוסייה חלשה. ועדה שמינה משרד האוצר בעצמו המליצה לבטל את החוק. גוררים את העניין בוועדת הכספים, מפני שהאוצר כל פעם בא עם אמתלה נוספת ועם דרישות – אביא דוח ואמצא איך לפצות תושבים ואת האוצר בעניין הזה. מתי באמת יושם קץ לחוק העושה וגורם העוול הזה? תודה רבה.

הי"ר ל' חזן:

אני מודה לך. שר האוצר – תשובות על שלוש השאלות הנוספות.

שר האוצר י' נאמן:

לשאלת חבר הכנסת שבח וייס – – –

חיים אורון (מרצ):

– – – 900 מיליון.

הי"ר ל' חזן:

חבר הכנסת אורון.

שר האוצר י' נאמן:

הסיבה שנתתי תשובה רחבה היא, על מנת להביא פעם אחת לרגיעה. התוכנית כולה כמקשה אחת היא לטובת תושבי המדינה, ואני רוצה לומר, שהפרסומים הסותרים והמבלבלים באים במידה רבה מאוד לא ממשד האוצר, אלא הם פרי הדמיון של כותבי המאמרים, והראיה שההצעה המגובשת פה ושאני מתכוון להביאה בקרוב – אם יהיו לי ספסלים שאפשר יהיה להביא עד להצבעה, וידיים – היא לטובת משק המדינה.

דוד צוקר (מרצ):

ספסלים – עלינו, אנשים – עליך.

שר האוצר י' נאמן:

אני רואה כאן בעיקר ספסלים.

דוד צוקר (מרצ):

אנחנו דאגנו לשלנו.

שר האוצר י' נאמן:

לשאלת חבר הכנסת שטרית: מתי יבוא המשיח? חבר הכנסת שטרית, ראית הבוקר איך הצעה פופוליסטית – והדגיש את זה גם חבר הכנסת דהאמשה – לתת פטור ממס לסקטור מסוים עוברת כלאחר יד. לא אביא את זה, אלא אם כן אהיה משוכנע שהכנסת מגלה אחריות ציבורית על מנת שההצעה תעבור כולה ולא ייקחו צימוקים בה ויהרסו את כל מערכת המסים במדינת ישראל.

אפי אושעיה (העבודה):

למה אתה בא כל הזמן בטענות לכנסת?

שר האוצר י' נאמן:

הכנסת היא הרשות המחוקקת.

אפי אושעיה (העבודה):

דבר קודם עם הממשלה, הממשלה נגד.

שר האוצר י' נאמן:

הממשלה איננה נגד, זה מידע שאיננו מדויק.

חבר הכנסת דהאמשה, עסקתי היום במס הישיר, ולא אתחמק מתשובה ישירה; לא עסקתי במס העקיף – אתן תשובה ישירה. מס רכוש, במקרים מסוימים, אינו צודק, ובמקרים רבים אחרים, הוא

צודק. הבאנו תוכנית לוועדת הכספים להפחתת מס רכוש בחצי, ולעומת זאת, לגביית מסים על רכוש בנושאים אחרים. בקרוב מאוד אביא את העניין כהצעת הממשלה לוועדת הכספים.

היו"ר ל' חזן:

אני מודה לשר האוצר. חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא. השאילתא הזאת תירשם כאחת השאילתות הארוכות ביותר.

חיים רמון (העבודה):

שר האוצר י' נאמן:

חבר הכנסת רמון – – –

היו"ר ל' חזן:

אדוני שר האוצר, אני פשוט לא יכולה לתת לך להמשיך, זה הפך להיות הצעה רגילה לסדר-היום.

חיים רמון (העבודה):

השאלה הזאת מאוד חשובה.

היו"ר ל' חזן:

השר יענה על עוד כמה דברים מאוד חשובים, אז תוכל, חבר הכנסת רמון, להמשיך.

הצעת חוק יישוב סכסוכי עבודה (תיקון – החלטה על השבתה), התשנ"ח-1998

(הצעת חבר הכנסת ר' ריבלין)

היו"ר ל חזן:

הסעיף הבא על סדר-יומנו: הצעת חוק פ/1890 – הצעת חוק יישוב סכסוכי עבודה (תיקון – החלטה על השבתה), התשנ"ח-1998, של חבר הכנסת ראובן ריבלין.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אומר כמו קאטו את דברי כל חצי שנה.

חיים רמון (העבודה):

היו"ר ל חזן:

מה קרה לקאטו בסוף?

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

דרך אגב, אני בטוח שכראש ההסתדרות החדשה היית בעד החוק הזה בלבך. השאלה היא, אם גם כוחך יאפשר לך ללחוץ על הכפתור.

חיים רמון (העבודה):

נסה לשכנע.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, אדוני שר העבודה והרווחה הנכבד והנחמד, השבתת המשק כולו הפכה להיות נשק פוליטי בידי ראשי ארגוני העובדים. שביתות שבהן העובדים שובתים, אך אינם מזדהים עם מטרותיהן, ואף אינם יודעים במקרים רבים את תכליתן, הפכו להיות תופעה המערערת את יציבותו של המשק ואת אמינותה של הכלכלה בישראל.

מחד גיסא, שביתות אלה פוגעות בכלל הציבור, ולפעמים גם בעובדים עצמם, שמשכרם מנוכים ימי השביתה. מאידך גיסא, אמצעי השביתה הוא אמצעי המוכר, כמובן, בכל מדינה דמוקרטית, ככלי לגיטימי בעיקרו לשיפור שכרם, תנאי עבודתם והתנאים הסוציאליים של העובדים.

דוד צוקר (מרצ):

אבל...

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

כן, אבל, חבר הכנסת צוקר, כשאתה עוזר למזי הרעב – אתם עוזרים רק לשביתות שבהן יש תקשורת גדולה. אם שביתת הסטודנטים לא היתה בתקשורת, אף אחד לא היה מזדהה אתה בבוקר שעה שלמה.

מדינה דמוקרטית אינה פוגעת בזכות השביתה, למרות הנזקים הכלכליים העצומים שעלול השימוש באמצעי זה לגרום למשק הלאומי ולציבור הרחב. זכות השביתה גם הולכת ומקבלת משקל של זכות יסוד בדיני העבודה כחלק מהתבססות על זכויות חוקתיות במדינת ישראל בשנים האחרונות, מאז חקיקת חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו ואותם חוקים שחברי במרצ דחפו ללא ליאות ואנחנו נתנו להם את ידינו; ואכן, יש לנו סוף-סוף איזה בסיס לחוקה, שהוא חשוב לכולנו.

דוד צוקר (מרצ):

עם זאת...

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

לכן, ברור לי לחלוטין – חבר הכנסת צוקר – כי מצד אחד צריך להיזהר מאוד בטרם פוגעים בזכות זו, או מטילים עליה הגבלות בחקיקה, כפי שאני מבקש להציע כאן. מצד שני, אין להתיר עשיית שימוש בזכות יסוד זו שלא בתום לב על-ידי גורמים פוליטיים המצליחים לרתום את המשק הציבורי כולו למאבקים שלא תמיד נוגעים לעובדים השובתים, ובשל כך גם ניגשו חברים רבים וגם הצליחו לבטל את ההסתדרות הישנה ולפתוח בהסתדרות החדשה, כפי שהדבר נעשה, אבל לצערי הרב, למרות כל ההבטחות, לא קיים דבר מאותה ההסתדרות חדשה שנצרה.

בישראל מוסדר יישוב סכסוכי עבודה בחוק יישוב סכסוכי עבודה, התשי"ז-1957. החוק מפרט את האמצעים שיש לנקוט בטרם השבתה, כגון: הכרזה על סכסוך עבודה, פנייה לבוררות מוסכמת וכן הלאה. חובת ההכרזה על סכסוך עבודה, כמו חובת ההכרזה על הכוונה לשבות, הן מאבני היסוד של יחסי עבודה בישראל, גם בסכסוכים בין עובדים למעסיקים. בייחוד אמורים הדברים באשר למגזר הציבורי, שעובדיו מאורגנים בארגוני עובדים גדולים.

הנה כי כן, המחוקק הישראלי אינו סבור שיש להתיר את השבתתו של המשק הציבורי באופן פראי, שהרי גם כיום, החוק הקיים מטיל על ארגוני העובדים את החובה להודיע מראש על כוונתם לשבות.

החוק, כפי שהוא קיים היום, שבו כפופים העובדים להסכמים קיבוציים, מכיר בתפקידם החשוב של ארגוני העובדים ומפקיד בידיהם את הזכות להכריז על שביתה ולנהל את המגעים ואת המשא-ומתן עם המעסיקים. החוק מגדיר את הדרך שבה רשאי ארגון עובדים מוסמך, וכפי הגדרת החוק, להכריז על שביתה. שביתה מוכרת בדרך זו היא גם מוגנת על-ידי החוק, ולהגנות הניתנות על-ידי החוק יש נפקויות ידועות. החוק מגדיר גם מהי שביתה בלתי מוגנת וקובע את דינה באריכות.

מטרתו הכללית של החוק ומטרתו המיוחדת של הפרק הדין בשירות הציבורי היא מניעת התופעה של השביתה הפראית, הספונטנית כביכול, בשירות הציבורי.

התיקון המוצע בא להוסיף מרכיב נוסף במנגנון זה, אשר לא יכביד על העובדים ולא יפגע בזכויותיהם, אלא להיפך, יחייב את התגייסותם למאבק בינם לבין המעסיקים. הוא ימנע אפשרות, שקומץ עסקנים, חבר הכנסת צוקר, יהפוך מאות אלפי עובדים לכלי משחק במאבקים הפוליטיים על-ידי עירוב העובדים במאבקים שאין בינם לבין שכרם ותנאי עבודתם או תנאיהם הסוציאליים ולא כלום.

חיים רמון (העבודה):

אין פוליטיקה בהסתדרות.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

בוודאי, מאז יש לנו הסתדרות חדשה, הרי כולנו יחד.

חיים רמון (העבודה):

בראש כל ההפגנות עומדים אנשי ליכוד.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני מכבד מאוד את חבר הכנסת עמיר פרץ, וגם הצבעתי שהוא יוכל להיות גם חבר כנסת וגם יושב-ראש ההסתדרות, ובכל זאת יש מקרים שבהם אנחנו מוצאים – ויש לי רק עוד 54 שניות ואני מקפיד על הזמן שנתנה לי הגברת היושבת-ראש; אני למשל רוצה לומר, שאם אתה במגזר הציבורי אין לך זכות להחליט אם אתה רוצה לשבות או לא רוצה לשבות.

חיים רמון (העבודה):

תסביר לי מה העניין הפוליטי.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אם, למשל, העובדים בנמלי התעופה לא רוצים לשבות, הרוב לא רוצה לשבות, אבל הודיע להם חבר הכנסת פרץ – שהוא מנהיג פועלים, וכמובן ממנו והלאה כל עניין פוליטי לנגח את ראש הממשלה, כי מה לו ראש הממשלה, מי לו ראש הממשלה? רק העובדים ורק הנושא הזה יקר ללבו – אם העובדים אינם רוצים לשבות, יש להם 14 יום. כשחבר הכנסת פרץ מכריז ומודיע לממשלה, ראי לך, בעוד 14 יום אני הולך להשבית את המשק, יבואו העובדים ברשות שדות התעופה או במגזר ציבורי אחר, בשירות הציבורי למשל, במשרד האוצר, ויאמרו: אנחנו נצביע האם אנחנו רוצים ללכת לשביתה או לא רוצים ללכת לשביתה.

למשל, אני וחברי, שהם למעלה מ-51% במשרד עורכי-הדין רובי ריבלין, לא רוצים ללכת לשבות. אנחנו עושים הצבעה שתיערך לפי החוק, שלא יהיו בה זיופים, ואנחנו נראה האם אנחנו רוצים או לא רוצים. אם אנחנו רוצים, הרי יהיה יתר מעוף, יתר חוזק ויתר חוסן לשביתה. אם אנחנו לא רוצים, מדוע שנשבות? הרי עמיר פרץ רוצה להגן על זכויותי, ויש מקרים שאני אומר לעמיר פרץ: עם כל הכבוד לך, אף שאני יודע שאתה יכול לחשוב יותר טוב ממני, אל תחשוב במקומי. רוצה אני לפי כל כללי הדמוקרטיה להחליט בעצמי. הרי ההסתדרות החדשה היא לא ההסתדרות הישנה, וחוק זה בא לעזור לה באמת להיות הסתדרות חדשה.

תודה רבה, גברתי. לכן אני מציע לחברים כולם לעיין היטב בכל סעיפי החוק ולהצביע בעדו.

חיים רמון (העבודה):

ההסתדרות הישנה לא שבתה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אם גברתי מרשה לי, אני אענה להם. אני מוכן לענות להם.

אני אעלה את החוק הזה כל חצי שנה.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אתך אין לי ויכוח. הקומוניסטים תמיד ידעו שהם יודעים יותר טוב מהעם מה שהעם רוצה.

היו"ר ל חזן:

חבר הכנסת ריבלין, אתה כבר ירדת.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

בכלל לא שמעת אותי.

היו"ר ל חזן:

תודה, חבר הכנסת ריבלין. אם אתה מתעקש, תעלה אחר כך ותנצל את זכותך.

אדוני שר העבודה והרווחה אליהו ישי ישיב על הצעת החוק של חבר הכנסת ריבלין בשם הממשלה. אם חבר הכנסת ריבלין רוצה לנאום עוד חמש דקות, הוא יכול.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

היו"ר ל חזן:

אני מתארת לעצמי, הרי אתה חבר כנסת מנוסה.

שר העבודה והרווחה א' ישי:

רובי, איך הכנת את הנאום הבא אם אתה לא יודע מה אני עומד לומר עכשיו?

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מלבד זאת.

שר העבודה והרווחה א' ישי:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מוכרח לומר, שיש לי הערכה עצומה לחבר הכנסת רובי ריבלין, אישיות באמת אמיתית, איש ציבור מסור מאוד – – –

דוד צוקר (מרצ):

אישיות דגולה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

לא צריך להגזים.

היו"ר ב' חזן:

הוא צעיר מדי, חבר הכנסת צוקר.

דוד צוקר (מרצ):

כל יום הוא מתבגר.

שר העבודה והרווחה א' ישי:

אני מוכרח לומר, רבותי חברי הכנסת, על הנושא שהעלה חבר הכנסת ריבלין בהצעת החוק שלו נטוש ויכוח תמיד, והוא אמר שהוא יעלה את הצעתו כל שישה חודשים. חילוקי הדעות סביב הנושא הזה הם תמיד מהצד הזה לצד הזה, ולפעמים הצד הזה מתחלף, אבל תמיד יש חילוקי דעות לגבי נושא החוק.

אני חושב, שחוק יישוב סכסוכי עבודה, התשי"ז–1957, קבע הגבלות מספיקות, לעניות דעתי, בכל מה שקשור לסכסוכי עבודה. מדובר בהגבלות שמגינות על העובדים ועל היציאה לשביתה. הצעה זו,

חבר הכנסת רובי ריבלין, לדעתי, תקשה, תקשיח, תסרב להרבה יותר מאשר המצב הקיים, ודווקא בהיבט שלך אני חושב שאתה עושה טעות חמורה, ואסביר לך למה. כשאתה אומר שאנחנו יוצאים למשאל, לבדיקה פנימית, מה חושבים העובדים, קודם כול תצטרך להשבית כבר יומיים, שלושה ימים כדי לארגן את זה, לפני ואחרי. ברגע שוועד עובדים, מועצת עובדים – – –

גברתי, אני יכול להמשיך?

הי"ר ל חזן:

אתה בהחלט יכול להמשיך.

שר העבודה והרווחה א' ישי:

אני לא יודע למה חיים רמון מפריע לי.

חיים רמון (העבודה):

אני מבקש סליחה.

שר העבודה והרווחה א' ישי:

אני סולח לכם, אבל אל תפריעו.

ברגע שאנחנו נותנים את האפשרות ואת האופציה לעובדים לצאת לבחור, קודם כול, איפה ההגינות? בחרת ועד עובדים ויש לך מועצת עובדים? הם מייצגים אותך. הם אינם טובים לך, תיגמר התקופה שלהם, תבחר מישהו אחר. זה דבר ראשון.

אפי אושעיה (העבודה):

שר העבודה והרווחה א' ישי:

זה כלל ראשון גם בדמוקרטיה.

דבר שני, ברגע שאתה נותן להם את האפשרות לערוך בחירות ולבצע משאל פנימי, אתה גורם להם להקשיח את העמדות שלהם. גם אם למחרת יגיע ועד העובדים להבנה עם הנהלת המשרד, עם האוצר, אתה לא תצליח ושום ראש ועד לא יצליח לבוא בחזרה לעובדים ולהגיד: רבותי, בואו נעצור את השביתה. אז יתחילו הוויכוחים – מה השגתם? מה נתתם לנו? מה קיבלתם? למה שנוותר? יתחיל פה סרבול נורא וכזה קשה, שגם ועד העובדים עצמו לא יוכל להתגבר. גם כשהוא יהיה משוכנע שהוא הביא הישגים לטובת העובדים, הוא לא יצליח.

יכול להיות שאתה סבור שצריך להטיל מגבלות נוספות – אינני יודע, יכול להיות שכן. צריך לבדוק ולבחון זאת לעומק. כל ההגבלות שהוצעו כאן על-ידי חברי הכנסת נבדקו על-ידי, לא הסכמתי להן והתנגדתי להן. ההגבלה שאתה בעצם רוצה להציע, ידידי, חבר הכנסת רובי ריבלין, היא הגבלה שלא צריכה להפחיד את הצד הזה בלבד.

היו"ר ל חזן:

חברי הכנסת, עשו גיוס מצוין של מפלגת העבודה, אבל קשה מאוד לשמוע את השר.

שר העבודה והרווחה א' ישי:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת – – –

היו"ר ל חזן:

חבר הכנסת פרץ. חבר הכנסת קליינר. חבר הכנסת אושעיה. חבר הכנסת וייס.

שר העבודה והרווחה א' ישי:

רבותי, אם לא תיתנו לסיים, הם יגייסו רוב. יש לכם בעיה.

לכן, גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתנגד להצעת החוק. גם ועדת שרים דחתה את הצעת החוק, ואני סבור, כפי שאמרתי, שהדבר הזה לא רק שלא יביא תועלת, אלא יגרום לנזקים קשים וכבדים בכל מה שקשור לזכות של סכסוכי עבודה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

היו"ר ל' חזן:

חבר הכנסת ריבלין, אם אתה חייב, אתה יכול להשיב במסגרת של חמש דקות.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

זה גיוס נגד דבר שהעבודה רוצה בו, מרצ – לא. חבר הכנסת פרס השתגע על החוק הזה.

יוסי שריד (מרצ):

רובי, אנחנו החלטנו לתמוך בממשלה עכשיו.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

או, ברצינות? זאת אומרת, קודם כול הבאתי לידי כך שכולכם התגייסתם לעמוד לצד הממשלה, וכבר זכותי גדולה. אתם רואים? הנה, זו תהיה ההצבעה הראשונה היום שהממשלה תזכה בה ברוב.

גברתי היושבת בראש, אדוני השר הנכבד – – –

היו"ר ל' חזן:

אגב, זה חלק מהדברים המוזרים שקורים בבית הזה בתקופה האחרונה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חברי חברי הכנסת, חברי חברי הכנסת הסוציאליסטים, מגיני העובדים, קודם כול, אין כל כוונה לפגוע בחוק יישוב סכסוכי עבודה. יפה אמר השר, אנחנו לא מבקשים לפגוע אפילו בסעיף אחד מהסעיפים, אלא רק להוסיף עליהם. שהרי ההסתדרות החדשה באה להחליף את ההסתדרות הישנה, כדי שההסתדרות החדשה לא תעשה את המערכת ההסתדרותית קרדום לחפור בו, כדי לקדם עסקנים כאלה או אחרים, או רעיונות כאלה או אחרים, אלא באמת תדאג אך ורק לעובדים.

מי יודע מה טוב לעובדים טוב יותר מאשר העובד עצמו? יכול להיות ש-80 עובדים חושבים שיש ללכת לשביתה ו-20 חושבים שלא צריך ללכת – הדמוקרטיה מחייבת שהולכים לפי דעת הרוב. ייתכן מאוד שצריך רוב מיוחד. אני לא מתווכח, יכול להיות שצריך רוב מיוחד. או נגיד שצריך מיעוט גדול

שגם הוא יוכל לכפות על הרוב, למשל 40%, כמו בחוק הבחירה הישירה. אם 40% בחרו בך, עברת את המחסום, אף שלא הגעת ל-50%, ואתה יכול להיבחר לראש עיר בישראל. זאת אומרת, מידת הדמוקרטיה היא שקובעת.

יוסי כץ (העבודה):

אל תיתמם.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מה בא האבא הגדול לספר לי?

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אותך אני מבין; אתה אחרון הקומוניסטים, אותך אני מבין. אני לא מבין אותם. אותך אני מבין. אני רוצה שהם יבינו למה הוויכוח צריך להיות בין כולנו לבינך, ולא בין כולכם לביני.

הרי מי יודע טוב יותר מה טוב לו? מה זה, אתם אומרים לעובד המסכן שאתם דואגים לו? אתם יודעים מה טוב לו? עוד מעט תגידו לו גם על איזה תוכניות הוא צריך להסתכל בטלוויזיה ואיזה ספרים הוא צריך לקרוא. העובדים יודעים מה טוב להם. מה שאני מבקש הוא, שבתוך 14 יום, כאשר עמיר פרץ יחד עם ג'ומס ושמאי – כי הרי יש לנו היום קואליציה – – –

חיים אורון (מרצ):

אתה הרי בקואליציה, מה אתה רוצה עכשיו ממני?

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני רוצה ממך כפועל – – –

חיים אורון (מרצ):

אצביע נגד.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

— — — שכפועל תצביע בעד, וכמנהיג פועלים תצביע נגד. למה? כי מנהיגי הפועלים יודעים טוב יותר מה הפועלים רוצים.

דוד צוקר (מרצ):

— — —

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אשתי עובדת באוניברסיטה ושייכת למגזר הציבורי. היא לא רצתה לשבות באותו יום שבו עמיר פרץ הכריז על שביתה שהיתה פוליטית כולה, מתחילתה ועד סופה. אשתי לא מחסידותיו הנלהבות — — —

יוסי שריד (מרצ):

של שמאי.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

כן, אשתי נחמה כמובן.

יוסי שריד (מרצ):

היא לא חסידה נלהבת של שמאי.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

בוודאי. דרך אגב, באופן אישי את שמאי היא מאוד מכבדת. עם זאת, היא מבינה את צרכיו ואת אילוץיו. היא לא רצתה לשבות באותה שביתה. אמרתי לה: לא יפה, כולם שובתים, למה את לא שובתת? היא ענתה: מה פירוש כולם שובתים? אנחנו עובדים שמונה אנשים במעבדה אחת. שאלתי: כמה רוצים לא לשבות? היא אמרה: שמונה אנשים. שאלתי: כמה רוצים לשבות? היא אמרה: לא, שמונה אנשים לא רוצים לשבות. אמרתי: טוב, אבל כמה רוצים לשבות? היא אמרה: יש רק שמונה בחדר, כולם לא רוצים לשבות. שאלתי: אז למה אתם שובתים? והיא אמרה: כי הכריזו. אולי הם יודעים יותר טוב מאתנו.

היו"ר ל' חזן:

חבר הכנסת ריבלין, חמש דקות.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

גברתי היושבת בראש, אני מבין את חבר הכנסת אחמד סעד, שאומר: אנחנו יודעים יותר טוב מה שהפועלים צריכים, אנחנו חושבים יותר טוב מאשר אנשים אחרים חושבים. הקומוניזם הלך, חלף.

היו"ר ל' חזן:

חבר הכנסת ריבלין, אולי תשיב על שאלתו של חבר הכנסת מסאלחה, וזו השאלה היחידה שארשה.

נואף מסאלחה (העבודה):

חבר הכנסת ריבלין, הרי הוצאנו את חברי הכנסת שריד וסעד מהקואליציה, והקמנו קואליציה עם ישראל בעלייה, ש"ס, דראושה ושמאי – אתה לא סומך עליהם?

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת היקר וסגן השר לשעבר נואף מסאלחה, אני מאוד מכבד אותך. אתה יודע שבמסורתנו המשותפת נאמר: בפני עיוור לא תיתן מכשול. אל תשאל אותי שאלות מכשילות מראש. אני מוכרח לומר, שאני לא מכריח אתכם לקבל את החוק, אני רק מציע לכם לקבל את החוק. והיה ונזכה ברוב, הרי שאנחנו נעביר את החוק. והיה ולא נזכה ברוב, בעוד שישה חודשים נזכיר לכם כל פעם, כקאטו הזקן, עד כמה יוסי ביילין חושב באמת בתוך לבו שהחוק הזה צריך לעבור.

היו"ר ל' חזן:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק יישוב סכסוכי עבודה (תיקון – החלטה על השבתה), התשנ"ח-1998.

הצבעה מס' 9

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 6

בעד ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת החוק – 28

נמנעים – אין

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק יישוב סכסוכי עבודה (תיקון – החלטה על השבתה), התשנ"ח-1998, נתקבלה.

היו"ר ל' חזן:

לצערי הרב, חבר הכנסת ריבלין, רק שישה הצביעו בעד, 28 מתנגדים, על כן הצעת החוק נופלת.

גם חברי הכנסת סעד וגולדמן היתוספו על המתנגדים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

גברתי היושבת-ראש, גם אני מצטרף למתנגדים.

היו"ר ל' חזן:

גם חבר הכנסת דראושה. נוצר מנהג מעניין, שחברי הכנסת לא מצביעים, ואז הם מזכירים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

גברתי היושבת-ראש, לא הספקתי להצביע מסיבות גופניות.

היו"ר ל' חזן:

בהחלט קיבלתי, וגם אתה נוסף על המתנגדים.

הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (איסור עקיפה), התשנ"ח-1998

(הצעת חבר הכנסת מ' שטרית)

היו"ר ל חזן:

חברי הכנסת, הסעיף הבא: הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (איסור עקיפה), התשנ"ח-1998, של חבר הכנסת מאיר שטרית – הצעה פ/2190.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, הצעת החוק שאני מציע נועדה לנסות להתמודד עם אחת הבעיות הקשות בכבישים, והיא הנסיעה של המשאיות הכבדות. ההצעה היא כפי שמקובל במדינות אחרות בעולם.

מסתבר, על-פי נתונים סטטיסטיים, שהמשאיות מעורבות בתאונות דרכים, ובעיקר בתאונות קטלניות, בשיעור העולה במידה מבהילה על החלק היחסי שלהן במספר כלי הרכב בארץ. כולנו נוהגים בכבישים ורואים את המשאיות הכבדות, בעיקר את הסמיטריילרים והטריילרים הכפולים מתאמצים לעקוף וגם עוקפים, לפעמים במהירות פראית, מכוניות פרטיות. הם נוסעים במהירות פראית של 80, 90 ו-100 ק"מ לשעה בצד השמאלי של הכביש. כאשר, חלילה, מתרחשת תאונה כלשהי, התאונה בדרך כלל קטלנית. קשה מאוד לשלוט בכלי רכב כבד מאוד, וכאשר הוא נוסע מהר, היכולת לשלוט בו הרבה יותר קטנה. לכן, כאשר קורית תאונה כזו, היא בוודאי קטלנית, כי המשקל הכבד של הרכב מוחץ את המכוניות האחרות.

הדבר הרבה יותר חמור כאשר הכביש הוא דו-סטרי. בכביש דו-סטרי, כאשר משאית מנסה לעקוף מצד שמאל ומגיע מולה רכב, בדרך כלל גורלו של מי שנמצא ברכב ממול נחרץ למוות.

במדינות רבות בעולם ביטלו את היכולת של משאיות לעקוף בכלל בנתיבים בכבישים רבי-מסלולים, אלא כאשר מדובר ברכב אטי מאוד, שנוסע בצד ימין, ואז המשאית יכולה לעקוף אותו ללא סיכון מיוחד ומיותר.

התופעה השנייה שקורית בעקבות אותם טריילרים כבדים ומשאיות כבדות היא, שכאשר הם נוסעים בצד שמאל, תוך ניסיון לעקוף רכב אחר, שהמהירות שלו לא כל כך רחוקה מהמהירות שלהם – הם בעצם סותמים את הנתיב השמאלי לנסיעה, ונוצר פקק ארוך אחריהם, ומכוניות מנסות להתפתל בין כלי הרכב הכבדים, דבר שגורם שוב, לצערי, לתאונות דרכים, והסטטיסטיקה מדברת בעד עצמה. באמת הכמות של תאונות הדרכים שבהן מעורבות משאיות כבדות היא כל כך גדולה – ובעיקר תאונות קטלניות – שהדבר מחייב פעולה כלשהי.

לצער, חלק גדול מדרכי הטיפול בתאונות דרכים חוזר תמיד על עצמו. לנסות לעשות מלכודות למכוניות שנוסעות מעל 100 קמ"ש בכבישים מהירים – זה יופי, והכול נחמד, אבל זה לא מונע תאונות דרכים.

זו הצעה שבעיני יש לה ערך רב ביכולת למנוע תאונות דרכים, משתי סיבות: ראשית, באמת תימנע עקיפה מצד שמאל על-ידי כלי רכב כבדים. זה ישחרר את המסלול השמאלי לנסיעה וימנע פקקים, ויהיו פחות התפתלויות של כלי רכב פרטיים בין המשאיות.

החוק גם מאפשר למשאית כבדה לעקוף מצד שמאל, בשלושה תנאים: ראשית, כשהכביש הוא רב-מסלולי, זאת אומרת, שני מסלולים או יותר; שנית, בתנאי שהרכב נוסע במהירות שלא עולה על 70 קמ"ש ולא יורדת מ-50 קמ"ש. המטרה של הסעיף הזה היא: אם באמת נוסע לפני המשאית הכבדה טרקטור, למשל, או רכב שנוסע במהירות קטנה, ונהג המשאית רוצה לעקוף אותו, אני לא מציע לו להיתקע אחרי הרכב האטי מאוד, עד אין סוף. לכן, אם נוסע לפניו רכב במהירות אטית, הוא יכול לעקוף אותו מצד שמאל.

אפי אושעיה (העבודה):

למה הממשלה מתנגדת?

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

הממשלה לא מתנגדת לזה. תיכף אני אסביר את זה. הממשלה לא מתנגדת לזה.

שלישית, בכביש דו-סטרי, רכב כזה לא יורשה לעקוף בכלל. כך גם נהוג באירופה, נהוג בהרבה מדינות בארצות-הברית, ואני חושב ששווה לאמץ את זה.

הממשלה – השר עצמו איננו מתנגד להצעת החוק. מומחים במשרדו חושבים שיש להם בעיה עם ההצעה. על כן אני מודיע לכנסת, שאני לא אגיש את החוק לקריאה ראשונה אלא בהסכמת הממשלה. אני, כמובן, מתחייב – גם תיאמתי את זה עם יושב-ראש הקואליציה – שהחוק לא יוגש לקריאה ראשונה אלא באישור הממשלה, והמטרה של הצעת החוק בקריאה טרומית – – –

דוד צוקר (מרצ):

אבל בסכסוכים שיש לך עם יושב-ראש הקואליציה בזמן האחרון – – –

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

זה יהיה קשה.

כל המטרה של החוק היא לפתוח דיון בנושא הזה בוועדה המתאימה לעניין. אם אני לא טועה, זו ועדת הכלכלה, כי זה עניין של תחבורה. המטרה היא לפתוח דיון בסוגיה, לשמוע את המומחים, להתווכח אתם. אם נגיע להסכמה בוועדה, גם על דעת הממשלה, ונגיע לפתרון שיכול לצמצם את תאונות הדרכים, ולו במעט – לך קדימה; לא נגיע לפתרון כזה, החוק לא יגיע כלל לקריאה ראשונה, כמובן, ואני אכבד זאת, כמובן.

אפי אושעיה (העבודה):

המומחים האלה לא הצליחו עד היום לפתור את הבעיות האלה במדינת ישראל.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

נכון.

אפי אושעיה (העבודה):

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת אפי אושעיה, לא דיברתי עם המומחים. לא היתה לי הזדמנות. דעתם לא מקובלת עלי. אני חושב שהם טועים.

אפי אושעיה (העבודה):

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אני בכוונה לא פורץ גדר. עובדה היא, שבמדינות אחרות בעולם חוקקו חוק דומה לזה, והוא עובד וגם מביא תועלת.

קריאה:

איפה?

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

באירופה: בגרמניה, בצרפת. יש שורה שלמה של מדינות שבהן החוק הזה קיים. אומנם, יש להם שם אוטוסטרדות גדולות וכן הלאה, והרבה יותר קל, אבל החוק קיים בכל מקום.

היו"ר נ' חזן:

כן, אבל מערכת הכבישים קצת שונה.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

גם אצלנו יש היום כבישים מהירים: ירושלים-תל-אביב, ירושלים-חיפה, ואני מקווה שגם כבישים אחרים יתרחבו.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

יש גם מקומות שבהם אסור להם לעקוף מצד שמאל. זה קיים בהרבה מדינות.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

יש תמרור.

אפרים סנה (העבודה):

אני רוצה לומר לך, לא כמומחה אלא כנהג, שהחוק שלך צודק – – –

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

תודה, אדוני. אני חושב שנהגים רבים בארץ מסכימים אתי. לא לקחתי את זה מן ההפטרה. כל מי שנוהג בכבישים רואה את התופעה הזאת של השתוללות כלי הרכב הכבדים. זה ירסן אותם במידה ניכרת.

אודה לכם אם תתמכו בהעברת הצעת החוק לוועדת הכלכלה. תודה, גברתי.

הי"ר ל' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת שטרית. חבר הכנסת שבח וייס מבקש להסיר את הצעת החוק של חבר הכנסת שטרית. בבקשה.

שבח וייס (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, לאמיתו של דבר חבר הכנסת שטרית כאילו חצי הסיר בעצמו, כי הוא אמר שהוא יתאם את זה עם הממשלה, ורוב ההערה שלי בעניין זה היא דווקא בקטע הזה, ואני אומר את זה בשמי וגם בשם חברי דדי צוקר. פשוט לפני שעליתי, החלפנו מלים בעניין הזה.

דבר ראשון הוא בתחום החקיקה עצמה. אני בכלל חושב שיש בכנסת הפרצה בחקיקה הפרטית בכל מיני עניינים שבהם היה רצוי שהמערכת שמטפלת בעניין תביא מכלול בדוק לאישור הכנסת. יש שני מסלולים לחקיקה פרטית כזאת: הראשון, חברי כנסת שרוצים לתקן, למשל, את חוק מבקר המדינה, לוקחים תשעה-עשרה עניינים, שאת כולם אפשר לשלב בחוק אחד, ומביאים לפנינו תשעה-עשר הצעות חוק פרטיות. והסטטיסטיקה תופחת, וזילות החקיקה הפרטית של הכנסת תופחת במקביל. כל חבר כנסת הוא נהג מנוסה פחות או יותר וכל אחד מהם יביא איזה רעיון מעניין, או אפילו רעיון שהוא שמע עליו במדינה מסוימת. אני לא חושב שזה ביטוי של עוצמה פרלמנטרית אם כך הפרלמנט מחוקק חוקים. אני אומר: בעניינים אלה, מה שאין כן בחוקי יסוד או בחוקים שנוגעים לחירויות האדם, האזרח וכיוצא באלה. זו הערה אחת.

לגופו של עניין, גם כן כמבין. אנחנו שנינו נוסעים בכבישים. אני אפילו מבין "בתור טייר". אני "בוגר" תאונת דרכים קשה מאוד. אז לי יש עוד התמחות נוספת: לא רק אחד שנוסע, אלא גם אחד שהושכב על הכביש ונפצע קשה. ולמרות הכול, נראה לי שזה מסוג הגזירות שאי-אפשר לעמוד בהן. זה יסתום את הכבישים, וסתימת כבישים והעצבים הנוראיים שהדבר גורם לחלק מן הנהגים, שצריכים לנסוע לאט, כי נוסעים בשיירה, ואי-אפשר לעקוף – יכולים לגרום לתאונות עוד יותר קשות.

לכן דווקא בעניין זה אני הייתי הרבה יותר סומך על מומחים, אף שגם בתחום זה – כל מומחיות מכל סוג היא מוגבלת.

לכן אני באמת מתנגד להצעת החוק. לא עליתי פה כדי להתריס, אבל אני מתנגד להצעה הזאת.

הי"ר ל' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת וייס. חבר הכנסת שטרית, אתה רוצה לנסות לשכנע אותנו?

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

לא.

הי"ר ל' חזן:

לא תיארתי לעצמי שתרצה.

חברי הכנסת, אני מציעה שנעבור להצבעה על הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (איסור עקיפה), התשנ"ח-1998, של חבר הכנסת מאיר שטרית. אם הצעת החוק תעבור, היא תעבור לוועדת הכלכלה של הכנסת. רבותי, ההצבעה החלה.

דוד צוקר (מרצ):

אני אציע עכשיו הצעות חוק על פס לבן.

הצבעה מס' 10

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 9

בעד ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת החוק – 5

ההצעה להעביר את הצעת החוק לתיקון פקודת התעבורה (איסור עקיפה), התשנ"ח-1998, לדיון מוקדם בוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר נ' חזן:

ברוב של תשעה בעד, חמישה מתנגדים, ללא נמנעים, הצעת החוק נתקבלה בקריאה טרומית והיא מועברת לוועדת הכלכלה להכנה לקריאה ראשונה.

חיים אורון (מרצ):

אם משאית נכנסת לכביש ולפניה נוסע רכב במהירות של 10 קמ"ש, נהג המשאית יתפוצץ ולא יעקוף.

הצעה לסדר-היום

הצורך בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לנושא שכר הלימוד באוניברסיטאות

היו"ר נ' חזן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא על סדר-יומנו: הצעה לסדר-היום מס' 5314, של חבר הכנסת עוזי ברעם, בנושא: הצורך בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לנושא שכר הלימוד באוניברסיטאות.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, מה עם ההצעה שלנו?

היו"ר נ' חזן:

חבר הכנסת שאקי, זו הצעה לסדר-היום בעניין ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא. אחר כך יתקיים דיון של כל חברי הכנסת בנושא שביתת הסטודנטים.

אפי אושעיה (העבודה):

אבל, על ההצעה של חבר הכנסת עוזי ברעם מצביעים עכשיו.

היו"ר ל' חזן:

על ההצעה מצביעים עכשיו. תתקיים הצבעה, בהחלט.

עוזי ברעם (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, השבוע כונסה ביוזמתי, אבל גם ביוזמת חבר הכנסת זאב בויס מהליכוד, קבוצה גדולה של חברי כנסת שדנה עם הסטודנטים על שביתתם. לאחר מכן גם התקיימה פגישה של משלחת שלנו עם שר האוצר. העובדה שאני מעלה היום את ההצעה כפי שאני מעלה נובעת מכך, שההערכה הפוליטית והציבורית שלי היא, ששום דבר לא יזוז.

אני מציע להסתמך על סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת, הקובע כי הכנסת רשאית למנות ועדת חקירה, אם על-ידי הסמכת אחת הוועדות, ואם על-ידי בחירת ועדה מבין חבריה – "סמכויותיה ותפקידיה של ועדת חקירה ייקבעו על-ידי הכנסת; בכל ועדת חקירה יהיו גם נציגים של סיעות שאינן משתתפות בממשלה לפי יחסי הכוחות של הסיעות בכנסת". כמובן, גם אם הצעתי לסדר-היום תתקבל, עדיין לא מכוננים ועדת חקירה, כי משמעות הצעתי – אישור לכינוס המליאה על מנת לדון בבקשה להקים ועדת חקירה פרלמנטרית.

אני רוצה להעיר כמה הערות בשולי הסכסוך. אנחנו עומדים מול שביתה, שביתה קשה. לא הייתי אומר שזו שביתה של קבוצת לחץ ידועה ומוכרת בחברה הישראלית. השביתה נמשכת זה שלושה שבועות. השביתה מקיפה את כל המערך האוניברסיטאי והמכללתי בארץ, ואני רוצה להזכיר פה, שיש מכללות פרטיות שסטודנטים יוצאי צבא משלמים בהן 18,000 ו-20,000 שקל בשנה חוץ מהוצאות מחיה.

מקסים לוי (הליכוד-גשר-צומת):

הן לא מתקצבות. הוגש בג"ץ – – –

עוזי ברעם (העבודה):

נכון. המאבק, אדוני שר האוצר, כבר הפסיק להיות רק מאבק סטודנטיאלי. זה מאבק הרבה יותר רחב על השתלבות הדור הצעיר במדינה, בחיי המדינה, בהשכלה גבוהה ובניתוב חדש כלפי העתיד עם אחריות ממשלתית לגבי גורלם. בהשוואה לכל מקום אחר בעולם, הסטודנט הישראלי מתחיל ללמוד בגיל מבוגר, והוא נתמך פחות על-ידי הוריו ומשפחתו. שכבה חברתית עבה בחברה הישראלית איננה

מסוגלת להתמודד עם הוצאות שכר לימוד, עם הוצאות מחיה, כאשר יש עלייה כל כך אדירה של ערך הדולר והם צמודים לו כמעט בכל אתר שבו הם נמצאים.

נכון, אדוני שר האוצר, שאתה מסתמך מבחינה יורידית, גם בהרבה צדק, על ההסכם שנחתם בין נציגי המכללות, הסטודנטים והאוצר. אבל, מוכרחים להבין, שתנאי הקרב השתנו. הם השתנו גם בגלל השחיקה הגדולה – – –

נואף מסאלחה (העבודה):

מה ההסכם עם המכללות?

עוזי ברעם (העבודה):

היה הסכם, שעד שנת 2001 יש מסגרת מוסכמת, שבמסגרתה יש קריטריונים ברורים לקביעת שכר לימוד, ואם יש ויכוח יש בורר. הסטודנטים נאבקים היום גם בזמן שהוצאות הדיור עלו בטור גיאומטרי וגם במצב של אבטלה שמקשה מאוד למצוא מקומות עבודה שיאפשרו להם להתקיים.

אני גם חושב, אדוני שר האוצר, אף שזה לא מתפקידך, שהתנכלות המשטרה לסטודנטים והאלימות שהיא נוקטת כלפיהם, זה דבר שלא ייעשה כלפי גוף שבתוכו נמצאים האנשים האחראיים ביותר בארץ והם יהיו ההנהגה הבאה, גם ההנהגה המדינית, גם ההנהגה הכלכלית וגם ההנהגה האקדמית.

נואף מסאלחה (העבודה):

כולם בנינו.

היו"ר ל' חזן:

ובנתינו, אדוני. רוב מוחלט הוא סטודנטיות.

עוזי ברעם (העבודה):

עכשיו אני אומר עוד דבר. הרי כל הנושא הזה, רבותי חברי הכנסת, מה פתאום הוא צריך להגיע לוועדת חקירה פרלמנטרית? הרי יש ועדה משותפת לוועדת הכספים של הכנסת ולוועדת החינוך. אני בדקתי ומצאתי קודם שהעליתי את ההצעה, שיושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת אברהם רביץ, מסרב בכל תוקף לכנס את הוועדה המשותפת. אין שום אפשרות להתקדם. יושב-ראש ועדת החינוך, עמנואל זיסמן, פנה אליו פעם אחרי פעם ואמר לו: בוא נכנס את הוועדה המשותפת על מנת שנוכל

לקבל איזו החלטה סבירה – ודבר לא קרה. ולכן, כאשר הכנסת מיצתה את הטיפול הרגיל שלה, ועדת חקירה פרלמנטרית היא הליך מאוד מקובל ומאוד נכון.

אני רוצה לומר, אני בטוח שלא כל חברי הכנסת מזדהים עם מאבק הסטודנטים, במיוחד באופן שבו הוא מתנהל. אבל, נדמה לי שכאן יש קבוצה שלוחמת מדם לבה על נושא שנראה לה צודק ונראה לה נכון. השביתה מקיפה את בני כל המפלגות, היא מקיפה שכבות אוכלוסייה כאלה ואחרות, היא מקיפה בני עיירות פיתוח, היא מקיפה ערבים, היא מקיפה יהודים, כי לכולם יש תחושה, שכל הנושא של החינוך האקדמי בארץ נמצא בנסיגה. הם מרגישים שהססמה שכל סטודנט יכול ללמוד היא ססמת שווא, והם רוצים להגיע למצב שסביר יהיה שנוכל כולנו ללמוד.

אני אומר לאדוני שר האוצר, אני גם אומר לשר החינוך, הרי שר החינוך אמר בממשלה שהוא תומך במאבק הסטודנטים. אני, כחבר כנסת באופוזיציה, קל לי מאוד לומר שאני תומך במאבק, כי לא בידי המכשירים – – –

שר האוצר י' נאמן:

נגיד שאתה מדבר לשר החינוך.

עוזי ברעם (העבודה):

לא בידי המכשירים, אדוני השר, אבל אני פונה לשר החינוך, אם באמת אתה רואה את המאבק הזה כמאבק נכון, עמוד בראש המאבק, תן גם מתוך תקציבך אפשרויות לסטודנטים להגיע להורדת שכר הלימוד. הרי פה חייבת להיות קומבינציה גם של משרד האוצר, גם של הכנסת וגם של משרד החינוך. אבל הראייה חייבת להיות ראייה מאוד מאוד כוללת.

אני ממליץ בפני חברי הכנסת על עוד הליך. אנחנו עומדים עכשיו לפני חוק ההסדרים. אני מציע שנציע הסתייגויות בחוק ההסדרים, שבהסתייגויות האלה נוכל לקדם פטור, נוכל לקדם העלאה של קרנות, נוכל לקדם ירידה בשכר הלימוד. ומי שרוצה לברוח מהמאבק העיקרי, הרי חברי הכנסת יהודה לנקרי ושלמה בן-עמי כבר מעמידים על סדר-היום של הכנסת את הנושא של פטור משכר לימוד.

יהודה לנקרי (הליכוד-גשר-צומת):

וגם חבר הכנסת רן כהן.

עוזי ברעם (העבודה):

וגם חבר הכנסת רן כהן, שאני לא רוצה לפגוע בכבודו, כי הוא כבר מלא יוזמות כרימון.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

גם לי יש הצעת חוק.

הי"ר ל חזן:

עכשיו יש ריבוי חוקים.

עוזי ברעם (העבודה):

יפה. הרי הנושא הזה 'בוא לכנסת, ובהרכב הפרלמנטרי של הכנסת, הכנסת יכולה לקבל החלטה שהיא החלטה היסטורית. שום ממשלה לא תוכל היום להתעלם מהמאבק הזה. המאבק הזה הוא ציבורי מעבר לזה שהוא מאבק סטודנטיאלי, הוא צריך לעניין את העם כולו, על כל מפלגותיו. אנחנו רואים את בנינו נלחמים ומוכנים להקריב הרבה, משום שתחושתם שהמאבק שלהם הוא מאבק חברתי ומוסרי, ולא רק מאבק כלכלי.

אני פונה בהצעה שתאשר כינוס הכנסת לדיון במליאה בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית, כאשר הוועדה הזאת תוכל לדון מבחינת מסקנותיה וסמכויותיה בענייני שכר לימוד, בענייני הוצאות הקיום של הסטודנטים, והיא תוכל לקבל כל החלטה שתשים את עניין ההשכלה הגבוהה מחדש במרכז ח"ה של ישראל, כי אנחנו, כמדינה קטנה, מוכרחים שהדור הצעיר בארץ – יהודים וערבים – יהיה דור כזה שיכול לעמוד במאבק אקדמי עם הקהילה האקדמית בעולם כולו. תודה רבה.

הי"ר ל חזן:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת עוזי ברעם. אדוני שר האוצר, עכשיו יש לך הזדמנות גם לנאום מהדוכן בנושא הזה, ואולי תסביר לנו מה קורה בשביתה המתמשכת. אדוני שר האוצר, בבקשה.

נאף מסאלחה (העבודה):

תביא בשורות, אדוני שר האוצר.

שר האוצר י' נאמן:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, אני רוצה לדבר על עובדות ולא על הרהורי לב ולא על התלהבות ולא על התלהבות.

אמר ידידי חבר הכנסת ברעם – זה היה המוטו העיקרי שלו – החינוך האקדמי בנסיגה.

אני רוצה להדגיש כמה עובדות. יושב כאן מי שהיה שר החינוך והתרבות בממשלה הקודמת ותרם רבות לעליית מספר הסטודנטים במדינת ישראל, מעל לכל מדינה מערבית אחרת. מערכת ההשכלה הגבוהה במדינת ישראל עברה בשנים האחרונות מהפכה, מהפכה שקטה, אבל חשובה ביותר. לא הייתי רוצה שההישג הזה במאבק על שכר הלימוד יועם או לא יהיה ברור, כי צריך להמשיך בכיוון הזה.

מספר הסטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה גדל בעשור האחרון ב-100%. בשנה האחרונה בלבד גדל מספר הסטודנטים ב-10%, דהיינו, פי חמישה מהגידול בקצב האוכלוסייה.

שבח וייס (העבודה):

איך זה מוסבר? איך זה קרה?

היו"ר ב' חזן:

הגדלת תקציבים, אני מתארת לעצמי.

שר האוצר י' נאמן:

אני לא אכנס כרגע לזווית הגדול. אני חושב שזה קרה, דבר ראשון, על-ידי זה שמנעו את הקרטליזציה של החינוך הגבוה במדינת ישראל – כל דיכפין ייתי וילמד תורה. בשיטתו של הלל נפתחו שערי בתי-המדרש, האולפנות, האוניברסיטאות, המכללות ובתי-הספר הגבוהים וכל שם שתקרא למוסדות להשכלה גבוהה.

נאף מסאלחה (העבודה):

40,000 שקל עולה מכללה. אתה אומר: כל דיכפין.

שר האוצר י' נאמן:

רבותי, אם תרשו לי, אני רוצה קודם כול להזים פעם אחת ולתמיד – וראוי שחברי הכנסת ידעו: החינוך הגבוה במדינת ישראל אינו נמצא בנסיגה, אלא בנסיקה למעלה. הבה לא נמעיט, בגלל

פופולזם או רצון למצוא חן בעיני ציבור מפגינים, את ההישג הזה. יש לנו די בעיות במדינת ישראל, וכדאי להעלות על נס גם את הדברים החיוביים.

מקסים לוי (הליכוד-גשר-צומת):

אתה לא תיתן להם את הכול.

שר האוצר י' נאמן:

שיעור ההשתתפות בלימודים במוסדות העל-תיכוניים, גם הוא נתון חשוב, גדל מ-40% בשנתון של 1990 לכ-57% בשנת 1996. אין לי נתונים יותר מעודכנים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, אבל אלה הנתונים של הוועדה לתכנון ולתקצוב.

ההוצאה הלאומית לחינוך על-תיכוני וגבוה במדינת ישראל כאחוז מהתמ"ג היא מהגבוהות ביותר בכל העולם המערבי. יתירה מזו, תמיכת הממשלה במערכת ההשכלה הגבוהה גדלה בשנים האחרונות במאות רבות של מיליוני שקלים. במקביל להתייקרות במערכת ההשכלה הגבוהה כתוצאה מעלייה ריאלית של שכר המרצים, לא חל שינוי בגובה שכר הלימוד הריאלי, כאשר במקביל מנגנוני הסיוע לסטודנטים הלכו והתרחבו. בדיון שיהיה על ההצעות הבאות, בדיון הסיעתי, אתן פירוט מלא על כך, על הגידול שחל במערכת הסיוע לסטודנטים מתקציבי המדינה. כך, למשל, נוסף מנגנון סיוע נוסף במסגרת חוק חיילים משוחררים וכן גדלו מספר המלגות בתוכניות פר"ח.

אם היתה הממשלה משקיעה בשנים עברו בהפחתת שכר הלימוד, כפי שנדרש היום על-ידי הסטודנטים, במקום בתשתיות ובהגדלת מספר התלמידים, היתה מתקבלת תוצאה קשה, שלפיה מספר התלמידים במערכת לא היה גדל כפי שהוא גדל הלכה למעשה. הנפגעים הראשונים היו דווקא השכבות החלשות, שהן האחרונות להצטרף למערכת.

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת עוזי ברעם, וארחיב את הדיבור על כך אחרי זה: שר החינוך והתרבות פרופסור אמנון רובינשטיין הקים תוך כדי שביתת הסטודנטים ועדה בהסכמת כל הנוגעים בדבר. כשמשדד האוצר דרש להעלות את שכר הלימוד הריאלי, שר החינוך התנגד. הוא לא אמר מלים כמו שר החינוך היום – אני תומך בסטודנטים – אלא עשה מעשה, הקים ועדה בהסכמה עם האוניברסיטאות, בהסכמה עם הוועדה לתכנון ולתקצוב, בהסכמה עם הסטודנטים –

ענת מאור (מרצ):

אבל מאז – – –

שר האוצר י' נאמן:

— — הסכמה בכתב. הוא קבע אתם, עם כל הגורמים, ששכר הלימוד לא יעלה ריאלית בחמש שנים.

ענת מאור (מרצ):

— — —

שר האוצר י' נאמן:

עכשיו אתה מבקש להקים ועדת חקירה פרלמנטרית, על מה? על ההחלטות של כבוד השופט מלץ, שניתנו בהסכמה מלאה של כל הגורמים הנוגעים בדבר? זו הדרך לטפל בבעיות?

חבר הכנסת עוזי ברעם, אילו באה הממשלה ואמרה, שבגלל המצב הכלכלי — —

רפאל אלול (העבודה):

לממשלה שלך לא אכפת, אף אחד מהם לא נמצא כאן, לא שרים ולא חברי כנסת.

שר האוצר י' נאמן:

אני מבין שבלי "והיו עיניך רואות פני מוריך" אתה לא יכול לשבת בכיסאך.

— — יש ירידה בתקציב הביטחון בשנה שעברה, יש ירידה בתקציבים אחרים, השתנו הנסיבות, צריך גם להעלות את שכר הלימוד באוניברסיטאות, היתה קמה זעקה: סליחה, יש הסכם לחמש שנים — וההסכם הזה הוא לא חד-פעמי. אני רוצה להדגיש, שבנושא הסטודנטים היו ועודות על גבי ועדות, והיא לא היתה הוועדה הראשונה שקמה בנושא הזה. בנושא הסטודנטים היתה ועדת-אגרנט ב-1959, היתה ועדת-קרגמן בשנת 1966, ועדה משותפת של ועדת החינוך והתרבות של הכנסת ולוועדת הכנסת ב-1968, ועדת בר-ניב ב-1971, ועדת-נבון ב-1977, ועדת-קצב ב-1982, ועדת-קוברסקי ב-1991.

ענת מאור (מרצ):

איזו ועדה היתה להקצבות לישיבות?

שר האוצר י' נאמן:

בכולן נקבע שכר לימוד לתקופה של ארבע-חמש שנים, כי זו היתה דרישת הסטודנטים. הממשלה תמיד רצתה להעלות והסטודנטים דרשו שלא יעלו. נתקבלה גישתו של שר החינוך הקודם, פרופסור רובינשטיין, ששכר הלימוד לא יעלה ריאלית. איזה דבר חינוכי זה לאחר שהסטודנטים הסכימו וקיבלו את מה שהם ביקשו לחמש שנים, שיבואו ויגידו, עכשיו אנחנו דורשים הורדת שכר הלימוד לחצי?

הססמה שכל אחד יכול ללמוד איננה ססמת שווא. אתה לא הזכרת מהי המערכת הקיימת היום לסיוע לסטודנטים. אני רוצה לבוא ולומר, אם הסטודנטים יבואו ויוכיחו שיש תלמיד אחד במדינת ישראל, אחד שלא יכול ללמוד, הדבר הזה יהווה הפרה של ההתחייבות שניתנה בוועדת השופט מלץ. הוועדה קבעה מפורשות בדוח שלה – – –

נסים זיילי (העבודה):

אדוני שר האוצר, אני יכול להביא לך יותר מסטודנט אחד שהפסיק ללמוד בגלל בעיות כלכליות.

שר האוצר י' נאמן:

הוועדה קבעה מפורשות, ואני רוצה להדגיש שהוועדה מאמצת את הגישה הקובעת כי יש להבטיח, באמצעות מפעלי הסיוע לסטודנטים, שלא ייווצר מצב שבו לא יוכל סטודנט ללמוד בשל העדר היכולת לשלם שכר לימוד.

נסים זיילי (העבודה):

מה זה אומר?

שר האוצר י' נאמן:

אם נשתנו הנסיבות, כפי שאתם טוענים בשם הסטודנטים, נקבע בהסכם עמם בורר אובייקטיבי, שיברר את הדברים הללו. לא ועדת חקירה פרלמנטרית. הבורר הוא שופט מחוזי שנקבע, אם אינני טועה, על-ידי פרופסור אמנון רובינשטיין, כשהיה שר החינוך והתרבות. אפשר לגשת אליו, ואני מוכן לומר, גם אני אהיה פתוח, חבר הכנסת זיילי, אם אראה שיש מצב שבו הנחת היסוד של הוועדה לא מתקיימת, להגדיל את הסיוע בהלוואות לסטודנטים – אמרתי את זה לסטודנטים לפני חודשים מספר, ואני חוזר ואומר את זה מעל במת הכנסת – באמצעות המסגרת שנקבעה בדוח ועדת-מלץ, והבורר האובייקטיבי יבדוק את הנקודות הללו. הסיוע לסטודנטים יורחב על מנת שתתמלא החלטת הוועדה שיש להבטיח באמצעות מפעלי הסיוע שלא ייווצר מצב שבו סטודנט לא יוכל ללמוד.

לכן, אין צורך בהקמת ועדת חקירה. אני חושב, שזה יהיה מעשה לא חינוכי ותקדים מסוכן מאוד – – –

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

שר האוצר י' נאמן:

סליחה. זה תקדים מסוכן מאוד שהכנסת תפר התחייבויות שניתנו על-ידי הממשלה, כשהממשלה עצמה עומדת בהתחייבויותיה.

היו"ר ד' טל:

תודה רבה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על ההצעה לסדר-היום: הצורך בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לנושא שכר הלימוד באוניברסיטאות.

הצבעה מס' 11

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 24

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 1

נמנעים – 1

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' טל:

24 בעד, מתנגד אחד, נמנע אחד. אני מחליט, שהנושא: הצורך בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לנושא שכר הלימוד באוניברסיטאות, של חבר הכנסת עוזי ברעם, יעבור לדיון במליאה, בתוך 30 יום, על-פי סעיף 94 לתקנון. תודה רבה.

השבתת הלימודים באוניברסיטאות; הפגנת הסטודנטים והתנהגות המשטרה

היו"ר ד' טל:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא: השבתת הלימודים באוניברסיטאות; הפגנת הסטודנטים והתנהגות המשטרה. חברת הכנסת נעמי חזן, עמיתתי, תפתח את הדיון.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר האוצר, התחלת בנאום בסעיף הקודם, אני מתארת לעצמי שתצטרך להשיב גם על סדרה ארוכה מאוד של נאומים.

אדוני שר האוצר, היום הוא היום ה-15 לשביתת הסטודנטים. אתמול בערב התאספו אלפים רבים של סטודנטים בתל-אביב כדי למחות פעם נוספת על כך שמצבם הכלכלי איננו מאפשר להם ללמוד כפי שצריך.

הבוקר שבת המשק שעה שלמה לאות הזדהות עם מאבק הסטודנטים. בסקרים של סופי השבוע הביעו 85% מהציבור תמיכה בשביתת הסטודנטים. השביתה הזאת צודקת.

ברור לחלוטין, חברי הכנסת, שלא יהיה אפשר לשבור את השביתה. לא יהיה אפשר לשבור את השביתה הזאת, שלהערכתי תסלים בימים הקרובים, גם משום שהיא צודקת מבחינה מהותית – ואדוני שר האוצר, אני אסביר מדוע בעוד דקות ספורות – וגם משום שההתנהגות של הרשויות בטיפול בשובתים היא בלתי נסבלת.

אני רוצה לומר את הדברים בצורה החדה ביותר. אבוי למדינה ששוברת את הסטודנטים שלה. מדינה כזאת שוברת את העתיד שלה, והטיפול המשטרתי בשובתים ובראשי הסטודנטים היה בלתי נסבל.

חלק מכם, חברי הכנסת, הצטרפתם – לא כולכם – לשובתים עצמם. לי יצא בשבועיים האחרונים לראות במו עיני איך משטרה של מדינה דמוקרטית מנסה פיזית לשבור סטודנטים. אני ראיתי סטודנטית שקיבלה מכה כזאת חזקה עם אלה בעין, שיש חשש אמיתי לפגיעה ביכולת הראייה שלה בהמשך. ראיתי מכות וחבלות, וראיתי גם ניסיונות של פישור. אבל מדינה ששוברת סטודנטים, שוברת עתיד, וצריך לחזור ולומר את הדברים הללו בפה מלא.

אני רוצה להתייחס לא רק להתנהגות אלא גם לתוכן של השביתה הזאת. זוהי שביתה של ההשכלה הגבוהה במדינת ישראל, וזוהי שביתה חברתית ממדרגה ראשונה.

יש כאן שני טיעונים מרכזיים. הטיעון המקובל ביותר והנפוץ ביותר – השקעה בהשכלה גבוהה היא השקעה ממדרגה ראשונה בעתיד הכלכלי של המדינה. אדוני שר האוצר, אתה עמדת כאן לפני דקות ספורות ולא התייחסת בצורה רצינית ומעמיקה, כשר אוצר, להשקעה הכלכלית שיש בהשקעה של המדינה בהשכלה גבוהה, ואנחנו יודעים שעתיד המשק תמון בכוח המוח של מדינת ישראל, בהון האנושי של מדינת ישראל. אם המדינה חייבת להשקיע במשהו, אין לי ספק שהיא חייבת להשקיע לא

רק, אבל בהחלט בראש ובראשונה בהשכלה הגבוהה לטווח הארוך. ומשום שאני קוראת את הבעת הפנים שלך, ארשה לך לקרוא קריאת ביניים.

שר האוצר י' נאמן:

אולי תגידי לכנסת מה ההשקעה של מדינת ישראל בהשכלה גבוהה על-פי הצעת התקציב?

נעמי חזן (מרצ):

אני יודעת בדיוק. ספר התקציב לא מונח לפני ברגע זה ולכן אתייחס למה שעומד מאחורי מה שאתה אומר. היתה העלאה רצינית בתקציב ההשכלה הגבוהה בשנים האחרונות. אתה יודע זאת היטב, וכולנו יודעים זאת היטב. אבל ההשקעה היתה במוסדות להשכלה גבוהה, במועצה להשכלה הגבוהה באמצעות הות"ת. לרגע אני לא מציעה, לא לשנייה אפילו, שהמגמה של השנים האחרונות, של הגדלת התקציב של המוסדות להשכלה גבוהה לא תימשך. אבל יש הבדל בין השקעה בהשכלה הגבוהה ובמוסדות להשכלה גבוהה לבין השקעה בסטודנטים עצמם, כי הטיעון השני המרכזי להצדקת המאבק הנוכחי הוא טיעון חברתי. הטיעון הוא טיעון חברתי.

שר האוצר י' נאמן:

אולי כדאי שתגידי מה ההשקעה בסטודנטים בתקציב המדינה.

נעמי חזן (מרצ):

אתה אומר השקעה בסטודנטים, ואני אומרת לך שזו השקעה במוסדות להשכלה הגבוהה ולא בסטודנטים עצמם.

שר האוצר י' נאמן:

אני אתן את הנתונים בשמחה. הגיע הזמן שהציבור ידע זאת בלי הססמאות.

נעמי חזן (מרצ):

מה שאני אומרת, אדוני, גם זו לא ססמה. תיכף אסביר את זה עוד יותר, לפחות כדי שתבין את הטיעון. אתה יכול להתווכח אתו, אבל תבין אותו.

המאבק של הסטודנטים הוא מאבק על סדרי העדיפויות החברתיים של מדינת ישראל, כי מדובר פה במהפך עד כדי מהפכה חברתית. לכן צריך להבדיל מבחינה קונצפטואלית, בצורה הרצינית ביותר ולא במתן מספרים יבשים, בין תמיכה מוסדית בהשכלה הגבוהה לתמיכה בסטודנטים עצמם.

כאשר חבר הכנסת עוזי ברעם העלה לפני כמה דקות את ההצעה להקמת ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא, הוא נתן את הנתונים על שכר הלימוד, הוא גם הסביר שהסטודנט הישראלי מבוגר יותר מסטודנטים במדינות אחרות, הוא גם הסביר שנוצרו נסיבות חדשות בשטח, ואני תומכת בדברים האלה.

אדוני שר האוצר, שכר הלימוד במוסדות להשכלה גבוהה, במוסדות המוכרים, הוא כ-10,000 שקלים לשנה. שכר הלימוד במכללות הלא-מוכרות מגיע לכ-20,000 שקלים בשנה. העלות הריאלית לסטודנט – ואני רוצה שתתייחס גם לנתונים הללו – העלות הריאלית של סטודנט שלומד וחייב לשלם שכר דירה ולאכול בזמן הלימודים, נעה בין 30,000 ל-40,000 שקלים בשנה, ואתה מצביע לנו על הגידול בתקציב למוסדות להשכלה גבוהה. אבל מאיפה הסטודנטים צריכים לקחת את הכסף? הם עובדים 25 ו-30 ו-40 שעות בשבוע. ואני רוצה להגיד לך, שמי שלומד באוניברסיטאות ועובד 30 שעות בשבוע, לא יכול להקדיש את מלוא מרצו למטרה שאנחנו רוצים לקדם, והיא רכישת השכלה גבוהה. אתה פעם היית מרצה באוניברסיטה וגם אני, ואני אגיד לך, כשנכנסים להרצאה ב-10:00 ורואים קבוצה של 150 סטודנטים שנרדמים כי עשו שמירה בלילה כדי לממן את הלימודים, לא עשית דבר או חצי דבר לשיפור האיכות של ההשכלה הגבוהה. לא מספיק לחטט בספר התקציב. המהפכה החברתית היא מהפכה של תמיכה בסטודנטים ולא רק בהשכלה הגבוהה.

אני מאוד מבקשת ממך להתייחס לעניין הזה ולא לעשות חשבונות של הכנסות של הורים, של סטודנטים נשואים וכל מיני דברים כאלה. אם לא יהיה מערך הלוואות ארוכות מועד במימון המדינה, אנחנו לא נפתור את הבעיה הזאת. ההצעה הזאת שוכבת – בכוונה אני משתמשת במלה זו – בוועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת החינוך, שאני חברה בה.

היו"ר ד' טל:

כמה זמן?

נעמי חזן (מרצ):

לפחות מאז תחילת הקיץ, ועדיין לא דנו בהצעה הזאת ברצינות, כי שר האוצר מתעקש שיש גידול בתקציב של המוסדות להשכלה גבוהה. יש גם מלגות, נכון, ויש גם אפשרות של הלוואות, אבל לא לכלל 150,000 הסטודנטים.

אני חושבת שהגיע הזמן להתייחס התייחסות רצינית לדרישות של הסטודנטים השובתים. יש להם גיבוי ציבורי רחב. מגיע להם גיבוי ציבורי רחב, כי הם מנהלים את המאבק החברתי והכלכלי על עתיד המדינה. השביתה הזו תימשך, ולא מפני שאנחנו עומדים ומדברים, אלא משום שהסטודנטים פשוט צודקים. הגיע הזמן להתחיל במשא-ומתן רציני, כי המדינה הזאת תשבות כל כולה אם אנחנו לא נשכיל להיענות לדרישות הצודקות של הסטודנטים. תודה רבה.

היו"ר ד' טל:

חברת הכנסת חזן, ברשותך, שאלה קצרה. מדוע בזמן שמפלגת העבודה שלטה ב-1992, כשהכפילו את תקציבי החינוך, מדוע באותה מסגרת לא דאגו להורדת שכר הלימוד של הסטודנטים?

נעמי חזן (מרצ):

התחילו לדאוג לזה. לצערי הרב, היו בחירות ב-1996, שהפסיקו מגמות מאוד מעניינות של שר החינוך לשעבר, חבר הכנסת אמנון רובינשטיין. הוא ישתתף בדיון היום. בתקופה הזאת גם הרחיבו בצורה ניכרת את התשתית של ההשכלה הגבוהה במדינת ישראל.

היו"ר ד' טל:

הרי את תקפת את שר האוצר על כך שהוא נותן למוסדות להשכלה גבוהה אבל הוא לא נותן לסטודנטים.

נעמי חזן (מרצ):

נכון, אני תקפתי את שר האוצר, ועשיתי זאת בעדינות מרבית מפאת כבודו.

היו"ר ד' טל:

אני מודה לך על הצורה התרבותית שבה דיברת.

נעמי חזן (מרצ):

ואני מבקשת שהוא יתייחס עניינית לטיעונים.

היו"ר ד' טל:

מדוע באותה מסגרת של הכפלת התקציב בחינוך, לא הורידו את שכר הלימוד של הסטודנטים?

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אתה שאלת שאלה, תרשה לי להשיב עליה.

היו"ר ד' טל:

בבקשה, גברתי.

נעמי חזן (מרצ):

לידיעתך, היעד הראשוני ב-1992, אחרי תקופה של עשור של הזנחת ההשכלה הגבוהה, היה לתגבר את התקציב. המטרה הייתה לתגבר את התקציב של המוסדות להשכלה גבוהה ולהרחיב את התשתית באמצעות הקמת מערכת מכללות. השלב השני – גיבוי ותמיכה בהון האנושי של כל החברה הישראלית – שזה הסטודנטים. לצערי הרב, היו בחירות והמגמה נעצרה.

שר האוצר י' נאמן:

לצערך הרב לא שהיו בחירות, אלא התוצאות של הבחירות.

נעמי חזן (מרצ):

היו בחירות והמגמה נעצרה, כי היו חילופי משמרות. לכן, מבחינה קונצפטואלית, הקונצפציה הכוללת נעצרה במחצית הדרך. תודה רבה.

היו"ר ד' טל:

אני מודה לך מאוד. חבר הכנסת חגי מירום, ידידי ממפלגת העבודה.

נסים זוילי (העבודה):

למרות שהוא ממפלגת העבודה.

היו"ר ד' טל:

כן, זה למרות.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, חברי חברי הכנסת, מכל הבעיות שאנחנו משוחחים עליהן בנוגע לשביתת הסטודנטים, מעיקה עלי יותר בעיית ההסכם שנעשה לפני שנתיים. זה לא פשוט ולא קל כל כך, שנציגי סטודנטים, חלקם אפילו נמצאים בקמפוסים, כאילו מתכחשים להסכמה שהם נתנו במשא-ומתן עם הממשלה על מנת לגמור משהו שצריך היה להיות יציב ועומד.

אבל, אני חושב שבמקרה הזה, כמו גם בדיני חוזים, אדוני השר, שהוא גם עורך-דין דגול, פרופסור למשפטים, קורה שיש תהליכים שמסכלים את כוונת הצדדים לחוזה. אני חושב שהתנאים שבהם נתונים הסטודנטים הם כאלה שמצריכים מאתנו, אף כי לכאורה, באופן פורמלי קיימת הסכמה שבמשך תקופה של שנתיים לא יתקיים דיון בהורדת שכר הלימוד של הסטודנטים ובתנאים אחרים – אני חושב שאף כי כך, המצב מחייב מדינה שאלה בניה לשקול את הדברים מחדש. נדמה לי שכך גם יסתיים העניין. הייתי אומר שמן הראוי בעניין זה להתחיל מהסוף.

אדוני השר, הרי בסופו של דבר יגיע הרגע שבו, משיקול כזה או אחר, ראש הממשלה יקבל החלטה שהוא נכנס לתמונה וינחה אותך להתפשר ולהגיע למשהו שמתקרב לתביעות הסטודנטים. כי מדינה לא תוכל לשאת על גבה ולסבול התמשכות של שביתה כזאת של בניה, וגם לא תוכל לשאת את המראות של משטרה הנאבקת במשך חודשים עם הסטודנטים. מדינה לא תוכל לשאת את התיקים הפליליים הנפתחים מדי יום, את השימוש, לעתים המניפולטיבי, של משטרה בתיקים פליליים על מנת להרתיע את הצעירים האלה ממאבקם, ומדינה לא תוכל להתכחש לסבל גם של ההורים של הצעירים הללו ושל כל מה שהם משדרים לנו, אלה ששלחנו אותם ואנחנו שולחים אותם על הטנק, על המטוס, – על הסט"ל – – –

היו"ר ד' טל:

ועל הג'יפ.

חגי מירום (העבודה):

– – – על הג'יפ ובכל כלי אחר על מנת להגן על ביטחונה של המדינה. הילדים האלה הם האנשים העומדים מולנו בשאלת ההשכלה הגבוהה שלהם.

אני חושב שיש משהו מאוד לא הוגן בכך שמנסים להציג אותם כאילו רק בעיית שכר הלימוד, כסף, זו הבעיה שלהם. זה לא הסיפור שלהם. הסיפור והזעקה הם כלפי מדינה שלא מסתכלת לעברם ולא רואה את הצורך לשלב את הדור הצעיר, לא רואה את הזכות להשכלה גבוהה כזכות מוקנית לכל נער ונערה במדינה הזאת, לא רואה את המצב שקיים כאן היום כמצב שפוגע הלאה והלאה בשכבות החלשות, מפני ששכר הלימוד הזה ושכר הדירה הזה והוצאות הקיום האלה לא מאפשרים לאנשים

הצעירים מקרב השכבות החלשות להשתלב במעגל ההשכלה הגבוהה, וכל אלה ינצחו בסופו של דבר.

היו"ר ד' טל:

תודה.

חגי מירום (העבודה):

רגע, אני לא יודע למה. אני בין יוזמי הדיון, ואני חושב שכפי שניתן לחברת הכנסת נעמי חזן, מגיע גם לי. אני לא מבין, מדוע שללו זאת ממני? אני מבין שקיבלת באוזן שמאל עצה טובה, אבל – – –

היו"ר ד' טל:

מהצד השמאלי של השולחן אומרים לי, שרק הפותח רשאי – – –

חגי מירום (העבודה):

מה פתאום. יש שלושה אנשים שקיבלו דיון במליאה במסגרת ההצעה שלהם לסדר-היום. אני חושב שתקנונית מגיעה להם אותה זכות בדיוק, אבל אני לא רוצה להתווכח על זה, אני מכבד את עצותיה של סגנית מזכיר הכנסת.

היו"ר ד' טל:

עד היום לא נכשלת ולא יצאה תקלה מתחת ידי בגלל העצות שלה. התקנון אומר, שרק פותח אחד. בבקשה.

חגי מירום (העבודה):

טוב. אני רק רוצה לומר כאן במשפט מסכם, אדוני השר, אני מאוד מכבד את העובדה שאתה נאבק על קופת המדינה, על אוצר המדינה, בעצם אתה הוצבת כנאמן – תרתי משמע – על האוצר הזה. אבל אתה לא יכול, אסור לך וגם לא ניתן לך להתעלם מהזעקה האמיתית הזאת. קורה ברגע מסוים, שמוכרחים כולם להיפתח. ואני קורא לך להיפתח אל הזעקה האמיתית הזאת של הדור הצעיר במדינת ישראל ולנסות להניח אמות מידה ויסודות איתנים יותר וחזקים יותר כדי להבטיח את הזכות להשכלה גבוהה, שהיא זכות חשובה מאוד לצעירים שלנו. תודה רבה.

היו"ר ד' טל:

תודה. חבר הכנסת דוד לוי, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אבנר חי שאקי.

חברי הכנסת, אני מבקש מכל החברים שרשומים ולא אשררו את השתתפותם לבוא ולאשרר, שאם לא כן, בעוד כעשר דקות אני אסגור את הרשימה, ומי שלא יאשרר לא יוכל לשאת את דברו. בבקשה, אדוני.

דוד לוי (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מאבקם של הסטודנטים הוא מאבק צודק. הוא מקבל משנה תוקף בתקופה זו של שאננות ושל אטימות, לנוכח אובדן תקווה. אני חושב, שעם הכאב שבו אנחנו מלווים את ההפגנה והשביתה הצודקת הזאת, על כל החוויות הלא-נעימות והכואבות לכולנו, יש להודות, יש במאבק הזה משהו מרענן בחברה הישראלית: נושא חברתי וכלכלי ממדרגה ראשונה שעליו נאבקים הצעירים שלנו. על מה? על זכותם ללמוד; על זכותם לתרום, על זכותם לקיים בגופם ובמוחם את כוח המגן למדינה הזאת – מגן תרתי משמע – וגם המפתח לעתיד.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר, כאשר אני רואה את החיזיון הזה של ההתנגשות בין סטודנטים לשוטרים הלב נצבט, התמונות האלה מחרידות, הם הילדים של כולנו. השוטרים עושים כמיטב יכולתם על מנת להשליט סדר, אבל, אדוני שר האוצר, אני רוצה לומר לך, שבנושאים חברתיים כאלה אין הפתרון דרך אלה של שוטר, ויהיה משקלה אשר יהיה, אין בה גרם של צדק חברתי ולא בדרך זו נפתור את הבעיות הכואבות האלה.

אדוני היושב-ראש, שמעתי באקראי את שר האוצר כאשר הוא ענה לחברת הכנסת, נדמה לי נעמי חזן, לאמור: את יודעת כמה המדינה משקיעה בסטודנטים? אתה יודע, אדוני שר האוצר, מה הזכרת לי? כמו שאתה מצביע על בית-חולים מפואר, מודרני, עם מחלקות ממדרגה ראשונה, עם רופאים מעולים, רק שיש בו מינוס אחד: החולה לא יכול לקבל שם טיפול. איזה מין דוגמאות אלה, מה זה, פילנתרופיה? זו איננה השקעה לעתיד? מי יודע, מי יכול לאמוד? מי יכול לציין כמה מוחות וכמה כוחות אבדו לחברה, למשק, לכלכלה הישראלית, מחוסר אפשרות של הורים במקומות מסוימים, מפאת מצבם הסוציו-כלכלי, להבטיח את המשך הלימודים של הילדים שלהם? וזה לא אתמול ולא שלשום, זה היום.

המגדל הזה אסור שיהיה מגדל שאליו יגיעו רק חזקים. ואסור בכלל שיהיה מגדל שן. הוא צריך להיות שער אל המחר. שער, שלא מאחוריו אובדת כל תקווה, אלא שער פתוח לכולם, לכל מי שיכול, ולא יהיה מצב שבו אדם שאין לו היכולת לא יוכל לרכוש את המפתח למחר. ואני יודע את כל הסיפורים של קרנות כאלה, אני רק יכול להצביע על מאות ואלפים של סטודנטים שלא מגיעים לכך מחוסר יכולת.

אני גם אינני מבין מה השאננות הזאת. חסר רק שנקום ונתחיל לעשות השוואה מה היה ב-1948, לעומת 1998. זו לא דוגמה למה שנחוץ, מה צריך ומה חובת המדינה כלפי בניה, מגיניה, בניה.

היו"ר ד' טל:

תודה.

דוד לוי (הליכוד-גשר-צומת):

כך צריך.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסכם. מדינות רבות עמדו בפני הבעיה הזאת ופתרו אותה. צריך קצת לפקוח עין וגם ללמוד ולאמץ שיטות. יש ללכת, קודם כול, לסטודנטים שהם מעוטי יכולת, סטודנטים שבאים בכלל מערי פיתוח ומשכונות – לפטור אותם מכל תשלום. שאר הסטודנטים – כן, לתת הנחה של 50%, ואני חושב שזו דרישה צודקת. לא יכול להיות שמסביב לנו סטודנטים לומדים על חשבון המדינה. כל המדינות בעולם מחזקות את הגורם הזה, ורק אנחנו נהיה אטומים.

יש דרך עם ההנחה הזאת, עם הפטור שציינתי לגבי החלשים – לתת לשאר הסטודנטים אפשרות של הלוואה כמו משכנתה מסובסדת, שיוכלו להחזיר אותה או בכסף או בשירות של שעות שייתנו בשירותים לקהילה. תודה.

היו"ר ד' טל:

תודה לך, אדוני.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' טל:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו עתה על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת – הצעת חוק שירותי הדת היהודיים (תיקון מס' 10) (תשלום בעבור רכישת חלקות קבר בחיים), התשנ"ט–1998, של חבר הכנסת אופיר פינס-פז; והצעת חוק השתלמות נהגים מקצועיים, התשנ"ט–1998, של חבר הכנסת אלי גולדשמידט. תודה.

היו"ר ד' טל:

תודה.

השבתת הלימודים באוניברסיטאות; הפגנת הסטודנטים והתנהגות המשטרה

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת אבנר חי שאקי. אחריו – חבר הכנסת נסים זוילי.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר האוצר, חברי חברי הכנסת, אני תומך, עקרונית, במאבק של הסטודנטים הצודקים. כשאני אומר הצודקים, אני מתכוון בעיקר לחלשים. ברור שכל בחור ובחורה בישראל שרוצים להגיע להשכלה גבוהה, ראויים לקבל את העזרה הזאת, ואני מאמין שמדינת ישראל, בעזרת השם, כשתפתור את בעיותיה הקשות, הביטחוניות, המדיניות והכלכליות, תאפשר זאת. אבל, בשלב זה, אני רוצה לשים דגש בחלשים, במעוטי היכולת, בבני עיירות הפיתוח, בבני משפחות ברוכות ילדים – אלה שבאמת המחסום הכספי, הכלכלי, מונע מהם לקבל השכלה גבוהה.

אני מסכים אתך, אדוני שר האוצר, כי ההסכם הקיים הוא מכשול קשה, עקרוני, מפני שכשיש הסכם שדווקא שר החינוך הקודם הוא שדאג לו, וכשיש בורר בדמותו של שופט מעולה כמו השופט שטרזמן, שכולנו מכירים אותו כאחד השופטים המעולים ביותר שפעלו בבתי-המשפט המחוזיים בישראל, אינני מבין למה יש התנגדות לכך שהדברים יובאו לטיפולו. אני עדיין סבור וקורא לסטודנטים לחשוב על העניין שהם יגיעו לפניו עם כמה אישים במדינה, שבוודאי יוכלו לטעון את טענותיהם יחד – אתם –

חיים רמון (העבודה):

הבורר יכול לפעול רק במסגרת ההסכם, ואז אין – – –

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אפשר להסכים על פתיחת – – –

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אפשר לפתוח את המסגרת. הרי רוצים לפתור. אנחנו היינו אצל שר האוצר, ידידי השר נאמן, והוא פתוח לעניין הזה. אין לי צל צל של ספק שהוא איננו מעוניין, חלילה, לפגוע בזה, אבל יש משהו בזה שהוא מגן על העיקרון, שכשיש הסכם והוא חתום והוא מחייב, מדוע זה הכנסת והממשלה ייתנו יד להפרתו?

על כל פנים, אני מבקש לשים דגש במכללות הבלתי-מתקצבות. אדוני שר האוצר, ידידי, אדוני היושב-ראש, מסתבר ש-30,000 סטודנטים וסטודנטיות לומדים במכללות שאינן מקבלות אגורה מתקציב המדינה.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

12,000.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

יותר מ-30,000.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

12,000, אני אחראי למה שאני אומר.

היו"ר ד' טל:

הוא אומר 12,000.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

טוב, מסרו לי מספר זה – אותו מספר. הסיבה היא שחסרו לסטודנטים אלה כמה עשירות נקודה כדי להתקבל לאוניברסיטה. כמי שהיה דיקן סטודנטים ויודע את הבעיה הזאת על בוריה, ופעם אחת קיימתי באוניברסיטת בר-אילן דיון על הנושא הזה, בהשתתפות מי שהיה ממלא-מקום נשיא בית-המשפט העליון, השופט כהן, שכולנו חבים בכבודו – גם הוא הסכים שצריכים למצוא דרך, שדווקא

בני עניים, תצא מהם תורה. לא ייתכן שאדם שתומך בהוריו והכנסתו נמוכה, יחויב גם בתשלום כל כך גבוה, כמו 20,000 שקל לשנה, נוסף על כל שאר צרכיו – מגורים, דיור, נסיעות, ספרייה, ספרים וכו'.

לכן, אני פונה – אדוני השר רפאל איתן, אודה לך אם תאפשר לי לפנות אל ידידי שר האוצר ולומר שיש טעם וצידוק בכך, שכלפי אותם סטודנטים שבעייתם הכלכלית היא חד-משמעית, שאפשרויותיהם אפסיות, שבאים מעיירות פיתוח ומשכונות מצוקה, ממשפחות ברוכות ילדים, ששירתו בצה"ל, שסיכנו את חייהם למען המדינה הזאת, וכולנו חבים להם חוב שאין דומה לו – ייעשה מאמץ מיוחד.

אני נגד אוניברסליזציה בשלב הזה, ולכן, יש מקום לתת פטור מלא לאותם עניים, לאותם חסרי יכולת, ועם זאת, לתת לשאר הסטודנטים הקלה של 30%, 40%, או 50% – הכול לפי האפשרויות, עם הלוואות בתנאים נוחים לטווח סביר. אני יודע שעקרונות אלה מוכן לעניין ההלוואות, אני יודע שהמדינה מוכנה לכך.

אני אינני מקבל שהבעיה נולדה היום, או אתמול, או עם כניסת הממשלה הזאת לכהונתה. הבעיה קיימת, ואל נראה בה עניין פוליטי. אני חושב שזה פסול שהגישה לנושא הזה תהיה פוליטית. הסטודנטים יקרים לכולנו, כולם הם בני ובנות העם הזה, כולם ממלאים וממלאות את שירותם הלאומי בדרך שהחוק מכיר, והם ראויים לעזרתה של המדינה, הם ראויים לכך שלא יאמר שהם נשרו מן האוניברסיטה בגלל חוסר יכולתם לשלם.

אלה אינם כל הסטודנטים, ודאי שלא. אני מדבר על אותם רבבות – 30,000, 20,000. המספרים ידועים בוודאי במשרד האוצר ובמכללות – אלה שבאמת בשיניהם ובציפורניהם נאחזים בלימודי המכללה, שאם לא כן, הם לא יגיעו לעולם להשכלה גבוהה. ואנחנו כולנו רוצים למנוע את הפער החברתי והכלכלי, לצמצם אותו, להילחם בו, לצמצם את היקף העוני, שלצערנו הרב כמיליון נפש סובלים ממנו במדינה הזאת, ובוודאי בני ובנות אלה באים ממשפחות השייכות לקבוצה שחיה מתחת לקו העוני. זה יהיה כבוד לישראל, כבוד לממשלה, כבוד לכנסת, אם העניים באמת, בעלי הצרכים באמת, אלה שאין ויכוח על אי-יכולתם ועל מיעוט יכולתם – יינתנו להם האמצעים בכל דרך שתיראה נכונה, אם בצורת פטור מלא, אם בצורת הקלה באחוזים גבוהים, כאשר לאחרים יינתנו הלוואות בתנאים נוחים.

אני חולם על היום שבו מדינת ישראל תעמיד לרשות כל הסטודנטים והסטודנטיות שלה חינוך גבוה חנם. זה מתאים לעם הספר, זה מתאים לעם של ספר הספרים, זה מתאים לעם שאמר: היזהרו בבני עניים, שמהם תצא תורה.

הקרנות, לצערי, הן בחלקן סלקטיביות. לא כל סטודנט מצליח להגיע לקרן – – –

היו"ר ד' טל:

תודה.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אני מסכם, אדוני היושב-ראש. אני באמת כואב את הנושא הזה. אני עצמי זוכר סטודנטים שנשרו מאוניברסיטת תל-אביב רק בגלל המצב הכספי.

היו"ר ד' טל:

סליחה, אני מבקש להפסיק את העבודות באולם המליאה. לא ייתכן שיתבצעו עבודות עכשיו, יש זמן גם בערב וגם בבוקר מוקדם.

יצחק כהן (ש"ס):

המליאה עובדת 24 שעות, אדוני.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אני קורא למשטרה לגלות יחס סובלני כלפי השובתים הללו. אלה אינם אנשים אלימים בחיי היום-יום, הם לא ידעו מעולם אלימות, הם מבטאים את כאבם. אל תוסיף המשטרה על הכאב הזה את היד הקשה. יד קשה כלפי אלימים, לא כלפי סטודנטים, ואני מקווה שהבעיה תיפתר בהקדם.

היו"ר ד' טל:

תודה. אני מודה לך מאוד. חבר הכנסת נסים זוילי, אחריו – חבר הכנסת זאב בויס, וגברתי בתור, אלא אם כן תרצה – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

— — — לא

נסים זוילי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר האוצר, חברי הכנסת, אנחנו צריכים לשאול את עצמנו, מה הביא עשרות אלפי סטודנטים לצאת למאבק ששנים לא היה במדינת ישראל. ונדמה לי שאנחנו לא יכולים להתחמק מהמסקנה שהגיעו מים עד נפש, כי זה ציבור שבמשך שנים ניסה להתקדם בדרך של משא-ומתן. אם מנהיגות הסטודנטים, בגיבוי כל כך משמעותי של ציבור הסטודנטים, החליטה להפוך את המאבק

הזה למאבק עקרוני – ותוך השבתת הלימודים, והם מפסידיים ימי עבודה, והם מפסידיים שעות לימוד, והם יודעים שזה יפגע בסופו של דבר בהם – אני חושב שאנחנו צריכים לקחת את המאבק הזה ברצינות.

אני רוצה לומר, מעבר לחריגות שיש בחלק מההפגנות – אני חושב שאנחנו צריכים להיות גאים בזה שיש לנו דור צעיר שמתחיל להבין מה זו אחריות ציבורית, מה זה מאבק ציבורי, ומוכן לנהל את המאבק בדרך שבה הוא מנהל אותו.

אדוני שר האוצר, אני יכול לקבל לרגע את תשומת לבך? אחר כך תמשיך לדבר. אני פניתי למפלגה שלי והצעתי לה להפסיק להסתפק בהצהרות לתמיכה בתביעות של הסטודנטים. הצעתי למפלגה שלי לבוא אליך בהצעה, שאם ימצאו המקורות למימון שכר הלימוד של הסטודנטים, בלי לפגוע ביעדים חברתיים אחרים – אנחנו נמנע את הצורך שלך להתבזות בפני הסיעות הקטנות במאבקים על התקציב, וניתן לך גיבוי בתקציב, משום שאני חושב שמדינת ישראל יכולה לקבוע סדר עדיפויות מסודר ומוגדר, ויכולה לקבוע לעצמה יעד אחד שהיא נותנת לו עדיפות. אם מפלגת העבודה מגיעה למסקנה – – –

היו"ר ד' טל:

רק לא ברור לי, חבר הכנסת זוילי, למה הסיעות הקטנות – – –

נסים זוילי (העבודה):

אתם גדולים.

היו"ר ד' טל:

לא, אני לא מדבר על עצמי. מה פתאום? אני מנסה להבין; יש פה סיעות קטנות אחרות, הן לא סיעות?

נסים זוילי (העבודה):

אני אגיד לך למה אני מתכוון; בשנה שעברה – – –

היו"ר ד' טל:

מה שסיעה גדולה מבקשת זה כשר – – –

נסים זילי (העבודה):

רגע, שנייה. בשנה שעברה, כדי ששר האוצר יצליח להעביר את התקציב, הוא התחייב, בהבטחות ובהתחייבויות שלא היו כלולות בתקציב המקורי, בסדר גודל של 870 מיליון שקל.

שר האוצר י' נאמן:

— — — רשת ביטחון נוספת?

נסים זילי (העבודה):

אכן.

שר האוצר י' נאמן:

עם חורים או בלי חורים?

נסים זילי (העבודה):

בלי חורים הפעם.

חיים רמון (העבודה):

ראית רשת בלי חורים?

שר האוצר י' נאמן:

— — —

נסים זילי (העבודה):

— — — אנחנו מציעים

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת רמון, תלוי בגודל החורים.

נסים זילי (העבודה):

בשנה שעברה – – –

חיים רמון (העבודה):

יש רשת שסרדין לא עובר דרכה, ויש רשת שאפילו כריש עובר דרכה.

נסים זילי (העבודה):

בשנה שעברה אתה נכנעת מחוסר ברירה לתביעות, שלא הצדקת אותן, בגובה של 870 מיליון שקל. עלות סבסוד של 50% של שכר הלימוד היא בסדר גודל של 750 מיליון שקל, לפי תביעת הסטודנטים.

במקום שתעבור את כל מסלול ההתבזות הזה ובמקום שתיכנע לתביעות שאתה חושב שהן לא מוצדקות, בזמן שבתוך תוכך אתה יודע שהגיע הזמן ושהכלכלה והחברה הישראלית יכולות להרשות לעצמן וצריכות להציב לעצמן כיעד להגיע לחינוך חנם באוניברסיטאות – תיקח את עצמך בידיים, או את הממשלה הזאת בידיים ותגיד: רבותי, בבקשה, בואו נעשה צעד גדול. הרי אתה גם רוצה להשפיע על דרכה של המדינה הזאת.

אמרתי לך בפעם שעברה, שבשנות ה-50 עשו חינוך עממי חנם; בשנות ה-70 – חינוך תיכון חנם. הגיע הזמן, אחרי דור שלם, שנעלה מדרגה, כפי שהאוכלוסייה שלנו עולה מדרגה, כפי שהחברה שלנו עולה מדרגה, ואת המדרגה הזאת נעלה כדי להגיע ללימוד חנם גם באוניברסיטאות, כדי שסטודנטים לא יצטרכו ללמוד בתנאים שבהם הם לומדים.

אני רוצה להעיר הערה – – –

היו"ר ד' טל:

לסיום.

נסים זילי (העבודה):

אני מסיים. אני רוצה להעיר הערה על ההתנהגות של המשטרה; אני לא יודע מה ההוראות שניתנות למשטרה. בכמה מקרים ראיתי בטלוויזיה שימוש בכוח מופרז לדעתי נגד סטודנטים, עד כדי כך שהיועץ המשפטי לממשלה הגיע למסקנה, שצריך לרענן את ההנחיות לפיזור הפגנות בידי המשטרה, כדי שיבינו שלא תמיד חייבים להשתמש באלימות ברמה כל כך גבוהה נגד ציבור שבסך הכול נאבק על דבר צודק, אבל מאוד משתדל להיות מינורי בהפרת החוק. אני חושב שהכנסת כולה צריכה להתאחד סביב פנייה לשר המשטרה לתת הנחיות שונות לשוטרים; לשוטרים ישירות או לכוחות הביטחון ישירות – לנהוג באיפוק גדול הרבה יותר בהפגנות האלה. תודה רבה, אדוני.

הי"ר ד' טל:

תודה. חבר הכנסת זאב בויס, ואחריו – חבר הכנסת מיכאל נודלמן. חברי הכנסת, אני סוגר את הרשימה.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אי-אפשר להיות שווה נפש ואדיש למאבקם של הסטודנטים על הפחתה בשכר הלימוד. דומה שהתמיכה הרחבה במאבק היא לא רק ולא בהכרח ולא תמיד הסכמה עם תוכן המאבק.

יש כאלה שמתבוננים בערגה רומנטית משהו באופי, בסגנון, בצורה של המאבק, ומסכימים בינם לבין עצמם, שהנה סוף סוף יש לנו מרד סטודנטים ראוי לשמו. שמענו פה את חבר הכנסת דוד לוי אומר: משהו מרענן. דומה שצומח לנו כאן איזה אוונגרד שמובל על-ידי סטודנטים, חבר'ה צעירים, עשויים ללא חת, קצינים בצבא, משהו שמזכיר את ימי דני האדום – – –

הי"ר ד' טל:

דני כהן.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

דני כהן. דני בנדיט כהן.

הי"ר ד' טל:

בנדיט כהן.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

בקיזור, אחרי הספד רב-שנים של סטודנט ישראלי שהוא "נכנך", והוא "לפלף" והוא "יורם", שמקבל תכתיבי ממשלה וממסד, פתאום קם לו אדם בבוקר ומכריז שהוא סטודנט.

אבל, אם נניח לרגע את הצדדים החיצוניים של הפגנות הסטודנטים, צריך להכיר בכך, אדוני שר האוצר, שיש תחושה, לפחות אצל חלק מהציבור, שזה מאבק צודק ונכון. ומדוע? כיוון שכולנו היינו רוצים לראות התקדמות ופיתוח של ההשכלה הגבוהה בישראל, וזה עניין שעומד באמת בראש סדר העדיפויות או בצמרת סדר העדיפויות הלאומי.

הנטייה הטבעית המתבקשת, לתמוך בסטודנטים, אסור לה, לעומת זאת, שתוליך אותנו וגם לא את הסטודנטים אל איזה איבוד חושים בלתי מציאותי. אי-אפשר להתעלם מכך שהסטודנטים במאבקם קוראים תיגר, והם קוראים תיגר על הסכם שהם חתמו עליו. הם גם קוראים תיגר על הסדר הציבורי. הם קוראים תיגר על ועדת-מלץ, שהסדירה את סוגיית שכר הלימוד, והם חתמו על ההסכם הזה רק לפני שנתיים.

בהסכם הזה, צריך להזכיר, נקבע גם מנגנון של בוררות שבאמצעותו ניתן לכל הצדדים ללבן סוגיות שצצות במצבים משתנים. אז אפשר להתווכח עם עובדות, אבל אי-אפשר להתעלם ולהזיז אותן הצדה בוויכוח הזה, כי זה לא משרת שום מטרה. עובדה שבעשר השנים האחרונות עלה מספר הסטודנטים ובעצם הוכפל. עובדה שבשנה האחרונה גדל מספרם ב-10%. עובדה שיש מאות קרנות ומלגות – אנחנו למדים מחוברת של התאחדות הסטודנטים, שהיא פרסמה וקראה לסטודנטים לנצל אותן, כדי לסייע להם. אני אומר לכם שיש עוד הרבה קרנות ומלגות כאלה שאנחנו לא יודעים עליהן, ברשויות מקומיות ובכל מיני מסגרות אחרות.

אני רוצה להגיד לכם גם עובדה, שמגרשי האוניברסיטאות מלאים ואין בהם מקום לרכב פרטי – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

חשבתי שלא תגיע לזה.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

גם זה אומר משהו, גברתי, על מצב הסטודנטים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

רגע, לא. חברת הכנסת גוז'נסקי, זה כמו סוגיות אחרות, גדולות, בחיים שלנו, שאנחנו נדרשים להתייחסות שקולה ומאוזנת אם רוצים באמת לסייע ולפתור את הבעיה ורוצים לקדם את החינוך הגבוה בישראל, אבל בלי להתעלם מהמציאות, וצריך ראייה מפוכחת לראות מה כן אפשר להשיג ומה אי-אפשר להשיג.

הוקם לובי של חברי כנסת, חוצה מפלגות, למען הסטודנטים, וכאשר שוחחנו בינינו, יחד עם הסטודנטים, חשבנו שצריך לנסות לפתור את הבעיה על בסיס העקרונות הבאים: א. צריך להיכנס למשא-ומתן, אדוני שר האוצר, על מסגרת שבהסכמה, שנקרא לה או ועדה או צוות בוררים, שהחלטות שלה תהיינה מקובלות על הממשלה, ושיתקבל ברמה העקרונית עיקרון של הפחתה-סבסוד-הקלות בשכר הלימוד, בלי לקבוע מראש – אני אומר לידידי הסטודנטים – את שיעור הפחתה הזאת. הגישה של תנאי מוגדר של הפחתה ב-50% לא באה בחשבון, כשנכנסים למשא-ומתן כזה.

צריך גם לקבוע לוח זמנים צפוף לעבודת הוועדה.

היו"ר ד' טל:

אבקש לסיים.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

ולא מן הנמנע, שכדי לקבוע את לוח הזמנים הזה ולעשות אותו אפקטיבי, הסטודנטים יידרשו באותו זמן לשיעורים מופחתים של תשלומים למוסדות ההשכלה הגבוהה, ומובן שהסטודנטים יחזרו לאלתר ללימודים.

אם יתקבלו עקרונות אלה, חברי הכנסת, על-ידי הממשלה והסטודנטים, אני מאמין שניתן יהיה למצוא פתרון למשבר ולהגיע להסכם מחודש או משופר.

דבר אחרון, אדוני היושב-ראש, אני רוצה להפנות מכאן קריאה למזכ"ל ההסתדרות עמיר פרץ.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

יושב-ראש.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

יושב-ראש ההסתדרות החדשה, חבר הכנסת עמיר פרץ.

שר האוצר י' נאמן:

אמרת החלשה? לא שמעתי.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

כן, אבל היא חלשה שמתחפשת לחזקה.

אופיר פינס-פז (העבודה):

חלשה, היא עשתה לכם בית-ספר החלשה הזאת.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

אני מציע להסתפק בתואר בלי – – –

חיים רמון (העבודה):

אדוני שר האוצר, הקודמת לא שבתה מעולם, כי היא אכלה משולחן האוצר, והחדשה עשתה לך בית-ספר, כמה שביתות.

שר האוצר י' נאמן:

שמעתי ממך שמאות מיליונים עברו – – –

חיים רמון (העבודה):

בישנה.

שר האוצר י' נאמן:

להסתדרות, אפילו השתמשת במלה "גנבו".

חיים רמון (העבודה):

בישנה, ההסתדרות הישנה גנבה מיליארדים, ואתה משום מה מתגעגע לישנה, אותה אפשר היה לקנות ואפשר היה לשחד.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת רמון, אנחנו עוד מעט קרבים לבחירות, למה?

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת רמון, אני חושב, שמה שהתכוון שר האוצר לומר הוא, שמלווייתנים הם נעשו סרדינים.

חיים רמון (העבודה):

לא, הם היו סרדינים, ועכשיו הלוייתנים אכלו אותו בלי מלח בקלות.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

על כל פנים, אני רוצה לקרוא פה לחבר הכנסת עמיר פרץ: רד מהסטודנטים.

היו"ר ד' טל:

תודה.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

הסר את המארב שהשכבת מול הממשלה. אין ולא צריך להיות קשר בין ענייני העובדים במשק, הוועדים הגדולים, עם המאבק של הסטודנטים. וכל עוד אתה שוכב במארב שלך, הוא מכביד ולא מסייע למציאת פתרון ולחיסול המשבר עם הסטודנטים.

היו"ר ד' טל:

תודה. חבר הכנסת מיכאל נודלמן, בבקשה. אחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ואחריה – חבר הכנסת אחמד סעד. חבר הכנסת נודלמן, בבקשה.

מיכאל נודלמן (ישראל בעלייה):

אדוני היושב-ראש, שר האוצר הנכבד, אני חושב שהיום עשינו צעד ראשון לקראת פתרון מצוקת הסטודנטים. חוק הלוואות לשכר לימוד לסטודנטים עבר בקריאה טרומית, ואני חושב שעם הממשלה אפשר לפתור את הבעיה.

כבר הזכרתי בדיון על הצעת החוק הזה את מצוקות הסטודנטים, את העובדה שהם נכנסים ללימודים אחרי צבא, בגיל מסוים. יש סטודנטים שיש להם משפחות ואין להם הורים והם צריכים לעבוד כדי לסבסד את הלימודים שלהם ואת כל הדברים האחרים. בתנאים אלו תקופת הלימודים מתארכת והאינטנסיביות יורדת, והלימודים לא תופסים את המקום הראשון בסדר העדיפויות של הסטודנטים, מאחר שהמקום הזה נתפס על-ידי הדאגות לפרנסה.

בגלל זה יש לנו כמה בעיות: האחת – אין מומחים בהיי-טק ואין כוח-אדם צעיר שרוצה להיכנס לתחום המדע, וזו בעיה גדולה מאוד, ובעיה כלכלית.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת נודלמן, קראתי השבוע שתל-אביב היא בעצם העיר הגדולה בעולם מבחינת ההיי-טק.

מיכאל נודלמן (ישראל בעלייה):

אבל חסרים עכשיו 3,000 מומחים.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

מקום עשירי בעולם.

היו"ר ד' טל:

לא, אבל כבירת ההיי-טק.

מיכאל נודלמן (ישראל בעלייה):

אבל חסרים עכשיו 3,000 מומחים בתכנות ובאלקטרוניקה, ויש מצוקה בכוח-אדם צעיר במדע. ילדים אחרי הלימודים לא רוצים להיכנס ללימודי מדע.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

לכן ש"ס חלשה בתל-אביב.

מיכאל נודלמן (ישראל בעלייה):

ואני גם חושב, שהתועלת הכלכלית מזה היא לא רק לסטודנטים, אלא גם למדינה, כי בכל מדינה יודעים שהשקעה בכוח-אדם היא ההשקעה הטובה ביותר. אני לא מדבר על כך שהשכלה גבוהה צריכה להיות חינוך – זה היה באנגליה, זה היה בנורבגיה, והרעיון הזה נפל. צריך להיות תשלום, אבל צריכים להיות תנאים, כך שסטודנט ישתתף בלימודים כמו שצריך.

בגלל זה אני קורא לשר האוצר לשוב לבדוק את העניין. אני בטוח שהשקעה בהלוואות ללימודים היא יותר זולה מהשקעה בלימודים שאתם רוצים או צריכים לתת לסטודנטים.

אני בטוח שאנחנו צריכים לפתור בעיה זו מייד ולא לחכות זמן רב, כי קשה לראות הפגנות של סטודנטים, ואפילו קשה לי לראות את המשטרה שלנו, שכן אלה הילדים שלנו ואלה ילדים של נציגי משטרה, וזה לא מקובל בעם שלנו ובמסורת שלנו. תודה רבה.

היו"ר ד' טל:

אני מודה לך, חבר הכנסת נודלמן. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי – בבקשה, גברתי.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

האם אתה יכול לקרוא בשמותיהם של עשרת הדוברים הבאים?

היו"ר ד' טל:

כן, בבקשה, זה לא יגרום לי טרחה מרובה. עשרת הדוברים הבאים הם: חבר הכנסת סעד, חברת הכנסת מאור, חבר הכנסת אלון, חבר הכנסת פינס, חבר הכנסת זיסמן, חבר הכנסת וייס, חבר הכנסת אורון, חבר הכנסת דראושה, חבר הכנסת חטיב, חבר הכנסת אלסאנע וכו' וכו'.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

למה – – –

היו"ר ד' טל:

הוא ביקש רק עשרה. בבקשה, גברתי, המיקרופון שלך.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נאמרו פה דברים חשובים גם על-ידי הפותחת, חברת הכנסת חזן, וגם על-ידי הדוברים, ואנסה להוסיף פה רק כמה נקודות.

הנקודה הראשונה היא בקשר להתנהגות המשטרה. הטענות של אכיפת חוק הן תמיד טענות סלקטיביות, ותמיד יש להן ריח פוליטי מאוד חזק. ראינו שידור ארוך על הפרות חוק שנעשות על-ידי מתנחלים, ולא היתה באותה כתבה אפילו מלה אחת על הדרך שבה רשויות אכיפת החוק פועלות נגדם. אנחנו גם יודעים על מקרים רבים אחרים של קבוצות שחסמו כבישים.

לכן אני חושבת שהתנהגות המשטרה היתה מכוונת לפי הוראות מלמעלה, והאשמה היא כלפי המשטרה, ובמיוחד כלפי מי שנתן לה הוראה לשבור בכוח, וזו לא פעם ראשונה שמנסים לשבור בכוח שביתת סטודנטים. אני זוכרת, כשבני עוד למד באוניברסיטה היתה שביתה גדולה, בערך לפני עשור, וגם כן היו שוטרים על סוסים וגם כן תקפו את הסטודנטים ושברו להם שיניים וידיים. לכן, יש מסורת של עימות אלים מאוד עם הסטודנטים, שצריך להוקיע אותו.

נקודה שנייה היא, שאנחנו מדברים על אלימות על רקע של תביעות מאוד צודקות. התביעות הצודקות הן גם על רקע ההכרה של הממשלה. בעשור האחרון גדל בצורה מדהימה השיעור שבו הממשלה מסבסדת בעצם, או משלמת, את ההוצאות של ההשכלה הגבוהה. לכן, הממשלות בישראל בעצם אמרו: ההשכלה הגבוהה נחוצה, נוציא על זה הרבה כסף. הבעיה הגדולה היא, שסטודנט ישראלי צריך להוציא לא רק על שכר לימוד, אלא גם על הוצאות קיום.

במקומות רבים בעולם יש מעונות זולים לסטודנטים, גם לסטודנטים נשואים. היום סטודנט ישראלי, במקרים רבים, צריך לשכור דירה. בהרבה מאוד מקומות בעולם יש אפשרויות מסובסדות בקשר לספרי לימוד ובכל מיני דברים אחרים. יש מערכת שלמה שתומכת. כל המערכות האלה לא קיימות, ונשאר בעצם המאבק על שכר הלימוד.

אני חושבת – אדוני שר האוצר – שמנקודת הראות של טובתה של החברה הישראלית ושל עתידה של מדינת ישראל, אנחנו רוצים להגיע למצב שבו כולם ילמדו, לדעתי, חינוך מגן-הילדים ועד לאוניברסיטה.

אומרים, אבל לא, מה זאת אומרת לא ישלמו? חברי הכנסת, פעם חשבו שמוכרחים לשלם עבור השכלה בבית-ספר תיכון, שאי-אפשר בלי לשלם בבית-ספר תיכון. מה קרה כשעשו את הרפורמה וביטלו את שכר הלימוד בתיכון? השכבות החלשות, השכבות שקודם לא הגיעו לתיכון, הגיעו לתיכון. הגיעו לתיכון בנות בשיעור הרבה יותר גבוה מאשר הגיעו קודם לכן. אותו דבר יקרה גם בגני-הילדים. אותו דבר יקרה גם בתחום ההשכלה הגבוהה.

לגבי המקורות, אני חושבת שהממשלה הזאת יש לה סדר עדיפויות עקום ומעוות. ראיתי את הצעת התקציב, את ההגדלה של ההוצאות הצבאיות ואת ההוצאות על ההתנחלויות. אני חושבת שהבעיה איננה תקציבית. פה, אדוני שר האוצר, נכנסת לוויכוח על פרינציפ מוטעה, פרינציפ מזיק לחברה הישראלית. אני מציעה לך להיכנס למשא-ומתן ישר וכן עם הסטודנטים, ולא להיאחז בעניין של ביצוע הסכמים. שמעתי שבמשרד הפנים שובתים כי הממשלה אינה מבצעת הסכם שנחתם עמם. כך שבעניין קיומם של הסכמים יש שני צדדים. תודה.

הו"ר ד' טל:

תודה, גברתי. רשות הדיבור לחבר הכנסת אחמד סעד.

עד שחבר הכנסת אחמד סעד יגיע, אני מבקש לקדם בברכה את תלמידי ותלמידות בית-הספר התיכון חורה מהנגב, שהגיעו לביקור בכנסת ישראל והם יושבים ביציע. בבקשה, אדוני.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, בהתחלה אני רוצה להגיד, שאני לא רק מזדהה, אלא אני תומך במאבק הצודק של הסטודנטים. אני חושב, שהמאבק שלהם הוא מאבק על אופי, מהות ועתיד החברה שאנחנו רוצים אותה ורוצים לחיות בה.

שמעתי את נאומך, אדוני שר האוצר. בשטח יש עובדות אחרות. בשנים האחרונות הלך והעמיק הפער החברתי, הקיטוב החברתי, בין עשירים ובין אלו שחיים מתחת לקו העוני, וחייהם של אלו שחיים מתחת לקו העוני, אם הם מהשכונות, אם הם מעירות הפיתוח, אם הם מהכפרים הערביים, מחיר המחיה שלהם נהיה יותר גבוה, עלה יותר. למשל, אני אב של בת שלומדת באוניברסיטה שנה

שנייה ויש לי שישה ילדים. אני חבר כנסת ואשתי עובדת. אני אומר לך, שקשה מאוד גם לשלם בשבילה על השכלה גבוהה וגם שכר דירה וגם שהיא תחיה מחוץ לכפר שלה.

הוויכוח צריך להיות על סדר העדיפויות. למה בארצות שמסביבנו – אני לא מדבר על אירופה – במצרים ובסוריה, ההשכלה הגבוהה היא חינוך? למה אצלנו לא? למה לא נבנה סדר עדיפויות אחר? החינוך הוא דבר עיקרי, הוא עתיד החברה שלנו.

לכן אני חושב, שהדרישות של הסטודנטים להורדת שכר לימוד הן דרישות צודקות. כמו שאמרה חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, אנחנו גם התרגלנו לכך שהלימודים בתיכון הם חינוך. למה לא? ואז לא נסגור את הדלת בפני המוכשרים מהשכבות העניות להגיע לאוניברסיטה. אנחנו לא נהפוך את האוניברסיטה לנחלתם של בני העשירים, שיכולים לשלם.

לבסוף, אני מצטרף לאלו שמגנים את ההתנהגות של המשטרה, את ההתנפלות והאלימות נגד הסטודנטים. לפחות כלפי ציבור זה הייתי מצפה שתהיה גישה אחרת, לפחות כמו הנעם המופנה אל המתנחלים. תודה רבה.

היו"ר ד' טל:

אני מודה לך מאוד. הדובר הבא – חבר הכנסת בני אלון; איננו. חברת הכנסת ענת מאור – איננה. חבר הכנסת אופיר פינס – איננו. חבר הכנסת עמנואל זיסמן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת שבח וייס. אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת חיים אורון. אחריו – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה. אחריו – חבר הכנסת יהודה לנקרי. אחריו – חבר הכנסת תאופיק חטיב.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר האוצר, המאבק של הסטודנטים אינו מאבק להורדת שכר הלימוד בלבד. זהו מאבק להבטחת המעמד והביטחון הכלכלי בתקופת הלימודים.

אם חבר הכנסת רביץ, שאני שולח לו מפה ברכת החלמה, לא היה משהה וממסמס את הדיונים בוועדה המשותפת, יכולנו כבר להיות עם שני חוקים. אתה טועה. המאבק הזה, ואני מכיר אולי יותר ממך את המציאות הזאת במשך 50 שנה – זהו מאבק שזוכה לתמיכה עממית לאומית רחבה, והוא יוכתר בהצלחה. אבל, אם יימשכו העקשנות והנוקשות, הוא יכול להגיע לתוצאות שגם אני לא רוצה בהן, כי יש כוחות פוליטיים שמתערבים, וזה קשור גם בחוסר היציבות הכלכלית בזמן האחרון, בחוסר היציבות הפוליטית וגם בחוסר היציבות בכנסת הזאת. לכן צריך למהר ולסיים את השביתה הזאת.

מה שאנחנו מציעים הוא לא רק הצעת החוק של נודלמן. אנחנו מציעים למעשה לתת הלוואה למשך תקופה מוגדרת וקבועה של הלימודים לכל סטודנט באשר הוא, גם אם הוא לומד מקצועות ריאליים, גם אם הוא לומד מקצועות הומניים, גם אם הוא לומד באוניברסיטאות, במכללות ואפילו במכללות הבלתי-מתוקצבות.

אדוני שר האוצר, למעשה הפתרון נתון עכשיו בידי ראש הממשלה, ואתה תראה שבשעות הקרובות ידלגו עליך בניגוד לדעתי, כי אני רוחש לך כבוד, לא רק אהדה. אני רוחש לך כבוד והערכה גם כשר אוצר. יש היום מצב חדש, כי סטודנט, כמו עולה חדש, כמו מעוט יכולת, חייב עכשיו לשלם שכר דירה גבוה יותר, כי הדולר איננו אותו דולר. הייתי אתמול ב"שופרסל", וראיתי קבוצה של עובדים בשעות הערב המאוחרות מדביקים מחירים גבוהים יותר ב-10% וב-15%. קרה משהו. יש היום מציאות כלכלית חדשה, ועל זה אתה תצטרך לתת תשובות לנו ולעם ישראל ומייד. במצב הזה צריך להבין, שהמאבק הזה הוא מאבק לא על שכר הלימוד. כי אם בחודש יולי, כשנפגשנו, אפשר היה לגמור את זה בהורדת שכר הלימוד ב-20%-25% ובהקמת ועדה לפתרון כולל ולאורך שנים, עכשיו העניין משתנה.

אני אומר לך, שאם תמשיך בעמדה הבלתי-מתפשרת, הסוף יהיה שבשעות הקרובות ביותר ראש הממשלה עומד לקבל, אולי הוא כבר קיבל, הצעות, והוא ישנה עמדה. אל תחייך. אני אומר את זה מתוך זה שאני רוצה גם לשמור עליך – אתה חשוב לי, על עקרונותיך ועל חילוקי הדעות שבינינו.

השביתה הזאת חייבת להסתיים בפתרונות של ממש. יש שיטה, קוראים לה השיטה האוסטרלית – לא חשוב לי השם – לתת הלוואות. גם אני למדתי עם הלוואות ועבודה. אתה מסתמך על משהו מסוים. נכון, זה גדל. למה זה גדל? כי מספר מקבלי תעודות הבגרות עלה, כי עכשיו יש לא רק שבע אוניברסיטאות אלא יש גם מכללות ושלוחות. יש שורה של דברים.

אני רוצה לסיים ולומר דבר אחד: אם אתה היית עורך-דין עצמאי – ואתה בעל מוניטין כעורך-דין – והיית מייצג אותם, מה היה הטיעון שלך? הרי לא יהיה בורר לפי ההסכם הזה, גם לא בוררות. תהיה החלטת ממשלה. אתה לא יכול להסתמך על כך שיש הסכם. ההנהגה הזאת של הסטודנטים מתחלפת כל שנה. זה המקום היחיד בארץ שבכל שנה יש בו בחירות. הם חתמו הסכם לחמש שנים, וזאת כאשר יש שינויים ותמורות כלכליות בארץ. מי יודע לאן עוד נגיע עם המצב הכלכלי, אולי למקום שאפילו אתה לא חזית אותו.

היו"ר ד' טל:

אני מודה לך. חבר הכנסת שבח וייס – איננו. חבר הכנסת יורי שטרן, ואחריו – חבר הכנסת חיים אורון. רבותי חברי הכנסת, אמרתי שסגרתי את הרשימה. חבר כנסת שאני קורא בשמו ולא יהיה באולם המליאה, לא אחזור על שמו, לא אשנה ולא אשבש את סדר הדוברים. אנא מכם, כפי שחבר הכנסת אורון יושב כאן כבר דקות לא מעטות וממתין לתורו, כך חברים אחרים שחשוב להם לשאת את דברם, יואילו בטובם וישבו פה. מי שרוצה להיות ספון בחדרו, זו זכותו, אבל אז אעבור הלאה.

ענת מאור (מרצ):

מה אתי?

היו"ר ד' טל:

כל אחד שמסתכל במחשב, גם אם הוא השלישי בין הדוברים, צריך להביא בחשבון שייתכן שמספר אחת ושתיים לא נמצאים באולם המליאה. כדאי שכל מי שנמצא בעשירייה הראשונה יהיה פה. לא יהיה נורא אם יהיה פה 30 דקות.

בנימין אלון (מולדת):

אתה קורא את השמות בקול רם? שומעים אותך?

היו"ר ד' טל:

בוודאי. אני חושב שקולי רם מספיק.

יורי שטרן (ישראל בעלייה):

כבוד היושב-ראש, אני קודם כול מבקש מחילה מחבר הכנסת בני אלון. החזקתי אותו מחוץ לאולם המליאה, ובאשמתי הוא לא הגיע בדיוק באותה דקה.

היו"ר ד' טל:

אני מניח שהוא מוחל לך.

יורי שטרן (ישראל בעלייה):

אני מבקש שאתה תמחל לו.

העניין שאנחנו דנים בו הוא עניין אסטרטגי. אני רוצה להתייחס רק לשלושה היבטים של השביתה ושכר הלימוד בהשכלה הגבוהה. אוציא מן הכלל נושא שאיננו אסטרטגי, או שהוא אסטרטגי במובן אחר, והוא אלימות המשטרה.

אני מבקש שהממשלה תתייחס ברצינות רבה עד כמה שאפשר, גדולה עד כמה שאפשר, לתמונות שראינו, לתלונות שקיבלנו, לטענות ששמענו. זה לא ייתכן שאלה המראות שאנחנו רואים בטלוויזיה הישראלית.

אשר לדברים הקשורים להשכלה הגבוהה: בדיונים שנערכו בנושא זה נאמר, שמדינת ישראל היא אחת המתקדמות מבחינת מספר בעלי תואר שני ושלישי בעולם. זו טעות אופטית: חלק ניכר מבעלי

התואר אצלנו הם עולים חדשים. לפחות שליש מהם הם עולים חדשים מחבר העמים, ממערב-אירופה ומדרום-אמריקה, שהביאו אתם את התארים משם. על-פי רוב, יהודי בחוץ-לארץ מקבל השכלה גבוהה. כך נהוג כמעט בכל משפחה יהודית, ולכן, כאשר מגיעות עליות אלה, גדל גם אצלנו מספר בעלי התואר.

אם אתה לוקח את הנער או הנערה הישראלים שגדלים כאן, הולכים לצבא ואחר כך לאוניברסיטה, מספר מקבלי התואר בקרב האוכלוסייה הזאת נמוך יחסית. הוא ברמת ביניים בעולם המערבי, ומבחינה זו איננו נמנים עם המתקדמות שבמדינות.

לכן, כאשר אנחנו מדברים על גובה שכר הלימוד ועל מעטפת שכר הלימוד, נכון אמרה כאן חברת הכנסת תמר גוז'נסקי: ההוצאות עבור המעונות, מקומות המגורים, התשלום עבור ספרי לימוד וכל ההוצאות הנלוות אצלנו כבדים מאוד. שכר הלימוד גבוה והפרנסה נמוכה יחסית למקובל במדינות המערב.

מוסכם על כולנו, שעתידינו הוא בתחום ההיי-טק ובענפים עתירי מדע וידע. אנחנו חייבים לעמוד גם בהתמודדות הצבאית שלנו מול השכנים הקרובים והרחוקים, לשמור על רמת הידע, על רמת האינטליגנציה ורמת ההשכלה הגבוהה. אין לנו פה פשרות. גם אם נדע שיש איזו מדינה במרכז-אירופה שהיא פחות טובה מאתנו, מה זה יעזור לנו ברגע של אמת?

נכון שמצבם הכלכלי והסוציו-כלכלי של הסטודנטים שונה, ולא צריך לקבל תמיד החלטות גורפות בקטע הזה. אבל, כאשר הסטודנטים באים עם הנתונים ומראים את המצוקה האמיתית של רוב-רובם, שלא לדבר על מצוקתם של אלה שלא הגיעו בכלל לאותם סכומים הנדרשים כדי להיכנס למערכת – על אלה אנחנו לא מדברים, הם לא שובתים עם הסטודנטים כי לא התמזל מזלם להיות סטודנטים – כאשר מדובר על אלה, ההתחשבות צריכה להיות אחרת.

לשמחתי הרבה עברה בקריאה טרומית הצעתו של חברי לסיעת ישראל בעלייה, חבר הכנסת מיכאל נודלמן, על מתן הלוואות לימודים לסטודנטים. הופתעתי מעמדת הממשלה: דווקא בעת ההפגנות, המחווה המינימלית שהממשלה היתה חייבת, לדעתי, לעשות למען הסטודנטים היא לאמץ את החקיקה הזאת, שהיא רק בקריאה טרומית ואפשר עוד לעבוד עליה. חבל שזה לא קרה, אבל טוב שהיא עברה בכנסת.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת חיים אורון. חברי הכנסת, אני שב וקורא את שמות הדוברים אחריו, כדי שמי ששומע כרגע בחדרו יוכל לבוא לאולם המליאה: אחריו – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, ואחריו – חבר הכנסת יהודה לנקרי, חבר הכנסת תאופיק חטיב, חבר הכנסת טלב אלסאנע, חבר הכנסת חיים רמון, חבר הכנסת מקסים לוי, חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה, חבר הכנסת נסים דהן וחבר הכנסת דדי צוקר. אלה הדוברים הבאים. בבקשה, אדוני, שלוש דקות. אם אדוני ירצה קצת יותר, אפשר לו.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר האוצר, חברי הכנסת, העובדה שמאבק הסטודנטים כבר יצא מן המסגרת שבה התחיל היא נתון. אני מציע לכולם, וקודם כול לממשלה, לקחת את העובדה הזאת כחלק מהנתונים של ההתמודדות עם השאלה. הנתון המרכזי הוא העובדה, שפרצו על פני השטח תסכול, זעם וכעסים שאינם מתמקדים רק בשאלה הנקודתית של שכר הלימוד. אני מברך את הסטודנטים ואת מנהיגיהם. נכון, לפעמים קצת באי-בהירות, לפעמים לא באופן ברור ומהוקצע, הם מציגים את המאבק של היום כמאבק שהוא מעבר לשאלת שכר הלימוד.

התסכול שלהם נובע מתחושה של חלוקה בלתי שווה של הנטל ושל עומס שלא ניתן לעמוד בו. שני אלה יוצרים את העוצמות. אני מודה, מבחינות מסוימות גם אני הופתעתי לראות עד לאיזו עוצמה הם הגיעו. אין טעם לכל ניסיון להתמודד עם השאלה הזאת בלי להביא בחשבון – אדוני השר, אולי תשמע גם את מה שאני אומר – את העובדה, שהפכה לחלק מהמציאות, שהמאבק חרג מהתחום המצומצם שבו עסק, ולא משום שהיתה מעורבות של אנשים פוליטיים.

אני מקווה ומאחל לסטודנטים, שבעניין המסוים שלהם דרכם תצלח, ושציבור הסטודנטים יראה עצמו כחלק מהתמודדות על דמותה החברתית של מדינת ישראל, ולא רק בקטע המסוים שבו הם נאבקים עכשיו.

אדוני השר, הדברים האלה מנסרים בחלל הכנסת לא מעכשיו. אתה לא נוהג לקרוא קריאות ביניים, אבל אם היתה לך קריאת ביניים, היית שואל: איפה היתה הממשלה שאתם הייתם חברים בה? והייתי אומר לך, שאמרתי אותם דברים גם אז. חלק מהחברים אולי יכעסו על אמירה זו שלי, אבל אני לא חושב שבמציאות של היום הלימודים באוניברסיטאות צריכים להיות חינם. ברגע שיהיו לימודים חינם, זה יהיה רגרסיבי. אבל, אני חושב, אדוני השר, שחייבים למצוא מייד מערכת שהיא ביסודה לאומית. בכוונה אני משתמש במושג הזה; לאו דווקא מערכת ממלכתית, אני לא מדבר עכשיו על כלי הביצוע.

חייבים למצוא מערכת לאומית שתבטיח לאותה קבוצה של סטודנטים שאינם יכולים לעמוד בזה – לימודים חינם, או שכר לימוד בשיעורים מאוד נמוכים, ולשאר ליצור מערכת של הלוואות לשכר לימוד שיהיה בהן עיקרון כפול: ראשית, תהיה בהן ערבות לאומית – וגם פה אני לא אומר עכשיו אם זו ערבות מדינה או ערבות אחרת – ויהיה ברור למי שמקבל את ההלוואה איזו מחויבות הוא נטל על עצמו, והוא לא יהיה נתון לשינויים של שיעור ריבית בטווחים כאלה ואחרים, או לשינויים אחרים בכל מיני שווקים. שנית, קצב ההחזר ומועד ההחזר של ההלוואה יהיו בטווחים כאלה שבהם ההשכלה תיתן תפוקות גם ברמה האישית, כך שהסטודנט יוכל להחזיר את ההלוואה שלו.

אם ניכנס למסלול הזה ובתוכו נגלם סבסוד לקבוצות מסוימות – לא אחיד לכולם – אני חושב שניתן יהיה לתת תשובה נכונה, נקודתית ומהירה על המצוקה, שאגב, לא קשורה רק בהסכם שאתה ציינת בראשית דברך, אדוני השר. היא קשורה לציבור הולך וגדל של תלמידים שאינם נמצאים במערכת המסובסדת של ההשכלה הגבוהה, ושם לא מדברים על מחצית מ-10,000 או מ-11,000 שקל; שם מדברים על 20,000, 28,000 ו-30,000 שקל. והתשובה שאני מדבר עליה צריכה להקיף את כולם. היא לא יכולה להיות תלויה רק במקום שהסטודנט לומד בו, אלא היא צריכה להקיף גם את עצם העובדה שהוא נמצא בקטגוריה של לימודים על-תיכוניים.

היו"ר ד' טל:

אני מבקש לסיים.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אני חושב שטוב תעשה הכנסת אם תתאחד, בין במסגרת הוועדה המשותפת ובין על בסיס ההצעה שנתקבלה היום, ויפה שעה אחת קודם.

לסיום, אדוני השר, אני מצטרף במידה מסוימת למה שאתה אמרת פעמים מספר במהלך היום הזה. לצערי הרב, השבר הקואליציוני שאנחנו נתונים בתוכו היום והמציאות המאוד-מורכבת, שבה לקואליציה אין רוב בשום נושא ולאופוזיציה בינתיים אין רוב ללכת לבחירות – אנחנו נשלם על כך מחירים רבים בתחומים רבים, בהתעצמות של משברים בשיעורים שאי-אפשר לעמוד בהם, וגם מהבחינה הזאת צריך להתלכד ולהתאחד, ויפה שעה אחת קודם, כדי לקבוע מועד של הליכה לבחירות, ואז נוכל אולי לאתר שורה של משברים; ולא – גם על רקע הדברים שנאמרו פה על-ידי הקודם לקודמי, חבר הכנסת זיסמן, על מצב של מציאות כלכלית מאוד מאוד לא יציבה – אנחנו צפויים לכך שחלק מהמשברים, שאולי ניתן היה להפוך אותם לחלק יותר לאטנטי, עלולים לפרוץ בשיעורים מאוד גבוהים. רקע של מציאות פוליטית לא יציבה ומתחים בתחומים אחרים הוא מתכון בטוח לחוסר יכולת לפתור בעיה כלשהי.

היו"ר ד' טל:

תודה לחבר הכנסת אורון. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, ואחריו, כאמור – חבר הכנסת לנקרי, ואחריו, כאמור – חבר הכנסת חטיב.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, המאבק של הסטודנטים במדינת ישראל הוא מאבק על פני החברה הישראלית בכללותה. מי שלא מבין זאת וחושב שזה רק עניין כספי, תקציבי, טועה. הסטודנטים נאבקים למען כולנו, למען החברה בכללותה, והזעקה של הסטודנטים להורדת שכר הלימוד באוניברסיטאות היא זעקה לריפוי החברה הישראלית בכללותה.

ותראו איזה פלא. מדינת ישראל, המתגאה בהיותה מדינה עשירה, מפותחת, דמוקרטית – מדינת ישראל היא היחידה בכל האזור הזה שאנחנו חיים בו, שמשלמים בה שכר לימוד בחינוך הגבוה, או בכלל שכר לימוד.

מדינות שכנות לישראל, שהן הרבה יותר עניות מישראל, יש בהן פטור מלא משכר לימוד אקדמי. לפני שלושה ימים הייתי בירדן עם חברי, חברי הכנסת הערבים. ירדן היא מדינה ענייה לכל דבר, אבל בירדן החליטו, שהאסטרטגיה היא אסטרטגיה של חינוך חינם וחובה, בגיל הרך, ביסודי ובתיכון ופטור משכר לימוד בכל האוניברסיטאות. ירדן מרשה לעצמה להעניק פטור משכר לימוד באוניברסיטאות. לפני שבועיים-שלושה היינו במצרים. מצרים היא מדינה בת 65 מיליון נפש; גם היא מדינה לא עשירה – אם כי המצב הכלכלי הולך ומשתפר בה – אבל גם במצרים יש פטור מלא משכר לימוד. בסוריה

היינו כמה פעמים בתקופה האחרונה, וגם שם יש פטור מלא משכר לימוד, מטרם-חובה ועד סיום תואר פרופסור.

גם באירופה יש פטור מלא משכר לימוד. מדינת ישראל מפגרת גם לעומת העולם השלישי, לא רק לעומת אירופה. אני לא יודע מה קרה כאן. אדוני שר האוצר, אני מציע שתאמץ תוכנית חומש.

היו"ר ד' טל:

אבל למה מפגרת? אולי סדר העדיפויות בה אחר? לא מפגרת.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

היא מפגרת בכיוון האקדמי, בכיוון של שכר לימוד. לזה אני מתכוון. אמרתי שמדינת ישראל היא מדינה משגשגת, מפותחת, היא מדינה עשירה.

היו"ר ד' טל:

עשירה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

עשירה יחסית לעמי האזור. לא דיברתי על סעודיה ולא על כוויית ולא על עומאן. דיברתי על מדינות עניות כמו ירדן, כמו מצרים, שיש בהן פטור מלא משכר לימוד.

אני מציע ששר האוצר יבנה תוכנית ויגבש צוות של מומחים. תבנו תוכנית אסטרטגית לפטור מלא משכר לימוד, לפי תוכנית חומש. כל שנה – הנחה של 20% בשכר לימוד, כך שאחרי חמש שנים יהיה פטור מלא משכר לימוד. אני חושב שמדינת ישראל יכולה לעמוד במעמסה הזאת במסגרת התקציב שלה.

מדינה שבה אישרה הממשלה, רק לפני כמה ימים, מעל מיליארד שקל לכמה כבישים עוקפים להתנחלויות המזויפות, האימפריאליסטיות, בגדה המערבית – מדינה כזאת, ממשלה כזאת, יכולה ללכת לתוכנית חומש שבמסגרתה יהיה פטור מלא משכר לימוד. ואני, כאבא לשני ילדים שלומדים באוניברסיטה, ממש כואב את כאבם של הסטודנטים ותומך במאבק שלהם, שהוא מאבק צודק על פני החברה כולה.

היו"ר ד' טל:

אני מבקש לסיים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אדוני היושב-ראש, אני אומר שזה מאבק צודק, שכולנו כאן צריכים להתאחד סביבו, ואני לא חושב שבנושא הזה יש הבדל בין שר האוצר לבין כל חבר כנסת אחר. אלא שאתה, אדוני שר האוצר, כמי שהואמן על-ידי הכנסת לחלק את העוגה הלאומית – אני חושב שאתה צריך להתוות תוכנית לאומית אסטרטגית, תוכנית חומש, שבמסגרתה, במשך חמש שנים, בתוך חמש שנים, יהיה פטור מלא משכר לימוד לכל הסטודנטים במדינת ישראל.

היו"ר ד' טל:

תודה לחבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה. חבר הכנסת יהודה לנקרי – בבקשה, אדוני. אחריו – חבר הכנסת חטיב וחבר הכנסת אלסאנע וחבר הכנסת רמון. אומנם, חבר הכנסת רמון לא נמצא כאן, אבל אני מקווה שהוא שומע, כדי שיזדרז להגיע. בבקשה, אדוני.

יהודה לנקרי (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מכובדי שר האוצר, אחרי שחבר הכנסת דוד לוי אמר את דברו בדיון הזה ועזב את המשכן, אזר שכני לספסל הכנסת – חבר הכנסת זאב בויס – מעט עוז ואפיין את נאומו של דוד לוי כערגה רומנטית בהתייחסו לשביתת הסטודנטים. ואני רוצה לומר לחבר הכנסת זאב בויס, שבין הערגה הרומנטית של דוד לוי לשמרנות הקפואה, המעונבת והקרה שלו – ברור במה אני בוחר. אני בהחלט מאמץ את רוחם של הסטודנטים, שנחלצו סוף-סוף מאותה עדירות כנועה, שהשילו מעליהם את ההווה הזאת ונחלצו למאבק איכותי נכון, מעודכן, בחברה הישראלית.

חברי הכנסת בן-עמי, רן כהן ואנוכי הנחנו על שולחן הכנסת הצעת חוק יומרנית אולי להשכלה גבוהה. חינוך לפני שנה-וחצי, בלי כל קשר לשביתה הזאת. אנחנו גם לא מעודדים אותה, לא מופיעים בה. חשבנו שאנחנו עושים בזאת מעשה נכון, מעודכן וצודק.

היטיב חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה לפני דקות אחדות להשוות את מצבה של מדינת ישראל ביחס למדינות האזור, הייתי מוסיף מדינות המגרב, מדינות אפריקה השחורה, המיוסרות מבחינה כלכלית, בהיבט הזה של שכר הלימוד. כמעט בכל היבשות, במדינות המערביות המפותחות, יש השכלה גבוהה חנם, ורק בישראל עדיין מוטל סגר כלכלי אינטלקטואלי על שכבות רחבות בציבור.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

חבר הכנסת לנקרי, בסוריה משלמים גם הוצאות כיס לסטודנטים, נוסף על שכר לימוד.

יהודה לנקרי (הליכוד-גשר-צומת):

אני מסכים אתך; גם במרוקו אותו דבר.

נכון, חבר הכנסת דראושה, שרק ברשות הפלסטינית דבק החיידק הזה של שכר לימוד בהשכלה הגבוהה, וגם שם אני חושב שיש לעשות מעשה צודק, גם במסגרת הדו-שיח בינינו לבינם.

אדוני שר האוצר, אני יודע שמדינת ישראל משקיעה 82% בתקציב ההשכלה הגבוהה – קרוב ל-5 מיליארדי שקל.

שר האוצר י' נאמן:

5.5.

יהודה לנקרי (הליכוד-גשר-צומת):

5.5, וזה לא מבוטל. אז אנא מכם עשו מאמץ – בחמש שנים, בעשר שנים, פתחו פתח ל-18% נוספים והסירו את האנומליה הזאת מהחברה. רק במדינת ישראל ואולי עוד בשתי מדינות בעולם משלמים שכר כה גבוה ללימודים. ומה מונח כאן על כף המאזניים? זה לא שכר הלימוד לבד – זו בהחלט דמותו, מהותו של הסטודנט הישראלי.

האוצר טוען באמצעות נציגך בוועדות שונות, שבעשור האחרון הגדלנו את הקיבולת, גדל מספר הסטודנטים, וכל זה נכון. אבל, באיזה מחיר? במחיר יצירת סטודנט מרוסק, קרוע ושסוע בין עבודות, בין שכר דירה, בין הוצאות כבירות שכאלה לבין לימודיו, עם תוצאות לא קלות בסוף – בינוניות?

אני מקווה, שהדיון הזה, אדוני שר האוצר, שבו אתה יושב בשקדנות ובהקשבה, יהיה בבחינת מנחה ושיח שיערבו לאוזניך ולאוזני ממשלת ישראל. אני מודה.

היו"ר ד' טל:

תודה רבה, אדוני. חבר הכנסת תאופיק חטיב, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע; אחריו – חבר הכנסת חיים רמון; אחריו – חבר הכנסת מקסים לוי; אחריו – חבר הכנסת נסים דהן; אחריו – חבר הכנסת דדי צוקר.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, כבוד השר, כולם עמדו ויעמדו כאן ויגידו ששביתת הסטודנטים היא שביתה צודקת, ובוודאי דרישותיהם צודקות, ועל זה אין חילוקי דעות. אבל, לצערי, היחידים שיגידו לא, יהיו שר האוצר וראש הממשלה, דווקא אותם אנשים שיכולים לתת את הפתרונות.

שמעתי את שר האוצר אומר משפט, אומנם משפט חשוב וטוב: חתמנו עם הסטודנטים, והסכמים יש לכבד. ואני תמה, הסכמים יש לכבד רק מצד הסטודנטים? ממשלת ישראל מאז כינונה ועד היום – לא זכור לי עוד ממשלה אחת שמפירה הסכמים כמו ממשלת ישראל. ולמה דווקא הסטודנטים חייבים לקיים את ההסכמים, כי הם הצד החלש?

הפתרון שמציעה ממשלת ישראל לסטודנטים זה שבירה, התעמתות. הרי אפשר לשבור אותם ונגמר הסיפור. ואני שואל: אם האוצר מקציב בתקציב המדינה לחינוך הגבוה קרוב ל-4 מיליארדי שקל – –

שר האוצר י' נאמן:

5.5.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

5.5.

היו"ר ד' טל:

זה הולך לפי בית שמאי, זה הולך ופוחת.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

זה עולה, והעלות של הסטודנטים עולה עוד יותר.

5.5 מיליארדי שקל – השר מתקן את דברי – והדרישות של הסטודנטים למחצית משכר הלימוד עולות כחצי מיליארד בלבד.

שר האוצר י' נאמן:

800 מיליון.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

אתה יודע מה, על זה אני גם מוכן להתווכח, כי לא בטוח שכולם עומדים בתוכנית לימודים מלאה ומשלמים שכר לימוד מלא ומחצית מזה. אבל היו פה הצעות שאני כתבתי אותן וכבר הוצעו. ולכן אני צריך לחזור עליהן רק לרענן.

ממשלה שמשלמת 5.5 מיליארדי שקל, קשה לה להוסיף בכל שנה עוד 100 מיליון שקל לטווח של חמש-שש שנים ולפטור את הסטודנטים במשך חמש-שש שנים האלה באותו מדרג, באותם אחוזים?

נסים דהן (ש"ס):

100 מיליון שקל לשנה השר קונה עכשיו, בלי להתווכח.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

ישב ויציע את זה לסטודנטים.

נסים דהן (ש"ס):

הוא הציע להם 500.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

מה 500? 500 מיליון שקל? אז שייתן ייפוי כוח לחברי הכנסת שיושבים כאן שיסגרו את זה עם הסטודנטים.

נסים דהן (ש"ס):

100 מיליון שקל הוא קונה בלי להתווכח, בעיניים עצומות, בלי לבדוק.

היו"ר ד' טל:

אדוני מדבר כנציגו של שר האוצר במשרד האוצר, או כחבר ועדת הכספים?

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

כחבר ועדת הכספים.

היו"ר ד' טל:

ממלא-מקום יושב-ראש ועדת הכספים?

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

כמחלק הכספים, הכול.

היו"ר ד' טל:

תיכף נשמע את השר, אולי הוא יאשר שהוא קונה את זה ב-100 מיליון.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

אם השר יעמוד פה וייתן את ההצעות האלה – נחכה לתשובת הסטודנטים. אבל אני לא חושב שהדרישה של הסטודנטים היא כה מוגזמת, וכפי שאמר השר אי-אפשר לעמוד בה. אני חושב שאפשר לעמוד בה, וראינו שבתקציב של השנה שעברה, התקציב שונה מקצה לקצה, שונו סעיפים בקרוב ל-1.5 מיליארד שקל, תביעות של כל מיני מפלגות, והשר נכנע ושילם. אבל לסטודנטים, מאחר שכנראה אין להם מפלגה – הוא לא מוכן לשלם.

אני חושב, שהגיע הזמן שבו ניתן יהיה להתייחס אליהם בכבוד, לתת תשובה הומנית והוגנת וצודקת ולפתור את הבעיה. תודה.

היו"ר ד' טל:

תודה רבה. חבר הכנסת טלב אלסאנע. אחריו – חבר הכנסת חיים רמון וחבר הכנסת מקסים לוי וחבר הכנסת נסים דהן וחבר הכנסת דוד צוקר.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, כבוד השר, יש לנו פתגם בערבית האומר – אומר את זה בהתחלה בערבית:

(נושא דברים בשפה הערבית, להלן תרגומם לעברית:

אם אתה רוצה לזרוע ולאכול אחרי שנה, זרע חיטה. אם אתה רוצה לזרוע ולקצור אחרי מספר שנים, זרע זיתים, ואם אתה רוצה לקצור אחרי תקופה ארוכה, שתול אדם.)

יצחק וקנין (ש"ס):

תרגום.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

זאת אומרת, אם אתה רוצה לנטוע ולקבל את התמורה בעוד שנה – אתה תזרע את החיטה, ואם אתה רוצה לקבל את התמורה בעוד שנים מספר – אז תיטע עצי זית. ואם אתה רוצה לנטוע בהשקעה לטווח ארוך – אז תשקיע באדם.

ולדעתי, ההשקעה בחינוך, באקדמאים, היא ההשקעה הכי כדאית. זו השקעה בהון האנושי. והעוצמה והיכולת של המדינה הן לא ביכולת הכספית, אם כי היכולת האנושית אחר כך מתורגמת ליכולת הכספית, בתקציב או בהכנסה.

אני רוצה לשאול: אותם תלמידים, אותם סטודנטים שלא מצליחים לקבל את הלימודים האקדמיים שלהם פורשים ואחר כך לא משתלבים בתעסוקה, מועדים לאבטלה, מקבלים את דמי האבטלה, מסובסדים על-ידי משרד האוצר. הרי בדרך עקיפה אתה הולך ומממן אותם, אבל במקום שיתרמו הם הופכים להיות נטל על החברה. מדוע אי-אפשר להקדים תרופה למכה? מדוע אי-אפשר להתמודד ולהשקיע באותם סטודנטים?

אני רוצה לומר לך, כבוד השר, היום קיבלנו את הנתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, ולפיהם האוכלוסייה של מדינת ישראל הגיעה ל-6 מיליונים. מספר האוכלוסייה הערבית הוא מיליון ו-240,000. זאת אומרת, שאנחנו כבר מגיעים ל-20% מכלל האוכלוסייה.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

תוריד מזה את תושבי מזרח-ירושלים.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

ידוע לך מה מספר הסטודנטים הערבים באוניברסיטאות? זה פחות מ-5% מכלל הסטודנטים, אדוני השר. מדוע זה קורה? כי המצב הסוציו-אקונומי של האוכלוסייה הערבית הוא כל כך רע, שאותם סטודנטים, שהם מעולים, מצטיינים בלימודים שלהם, לא יכולים להמשיך בלימודים האקדמיים. אותו אדם שמשתלב בלימודים האקדמיים, ואחר כך בה"י-טק במדינה, הוא לא רק נכס לעצמו ולמשפחתו, הוא גם נכס למדינה. ההפסד הזה בהשקעה בהם הוא הפסד של המדינה.

מדוע לא נענים לדרישה הצודקת? מדוע הולכים ומתמודדים עם הצעקה האמיתית דרך האלות ודרך המשטרה? האם זו התשובה? כך צריך להגיד להם? כך מתנהגת המדינה שלהם עם המנהיגים של העתיד? זה המסר שצריך להעביר להם? או שצריך להגיד שיש כאן ממשלה, יש שר אוצר שהיתרון שלו שהוא לא נבחר והוא לא חייב לרצות אף אחד חוץ מאשר המצפון שלו, ה"אני מאמין" שלו והדרישות הצודקות. אילו דרישות צודקות יותר מאשר לבוא ולהגיד לסטודנטים: אתם אכן צודקים. יש אנשים שמקבלים שכר בלי לעבוד, רק ללמוד זאת מצווה. רק ללמוד זאת עבודה. מה זאת אומרת? זה דבר קל להשקיע יום ולילה בלימודים, אם זה בהרצאות או בתרגילים או בהכנה לבחינות? זו עבודה קשה. אנחנו לא מדברים על דמי כיס, אבל מדוע מטילים עליהם את הנטל הזה, את הגזירה הזו שהם לא יכולים לעמוד בה?

לכן, אני סבור שהגיע הזמן להיענות לדרישה, לא מפני שהסטודנטים רוצים זאת, אלא מפני שהחברה רוצה זאת. אני חושב שזה יתרום לשכבות החלשות, לסקטור הערבי, וזה ייצור שוויון חברתי בין השכבות. לא צריך שהלימודים האקדמיים יהיו נחלת העשירים במדינה, אלא צריך שהם יהיו נחלת כל אדם שמעוניין בהם.

היו"ר ד' טל:

תודה רבה. חבר הכנסת חיים רמון יעלה ויבוא ויצג ויאמר את דברו. אדוני, שלוש דקות מספיקות לך? בבקשה.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, שר האוצר, אני שומע לא פעם אחת ולא פעמיים אותך, את פקידי האוצר, והם מסבירים לנו כמה חשוב שנהג כמו המדינות המתוקנות – כשאני נושא את עיני ורואה מה הן המדינות המתוקנות בעיניך, הרי הן מדינות עם אינפלציה של 2%-3% – ולהשתדל שתהיה אבטלה יותר קטנה. בדרך כלל זה מערב-אירופה.

שר האוצר י' נאמן:

למשל אנגליה.

חיים רמון (העבודה):

כן, כן, אני אגיע, מערב-אירופה. אני מציע לך, אדוני השר, בוא נעשה ממוצע של אירופה. ניקח את כל מערכות ההשכלה הגבוהה באירופה, ניקח את סך כל הסטודנטים שם, אנגליה ושבדיה וגרמניה והולנד וצרפת, שבה משלמים לסטודנט כדי שילמד.

נסים דהן (ש"ס):

היה פעם, ביטלו.

חיים רמון (העבודה):

ואנחנו ננסה לעשות ממוצע. למה תמיד אתה לוקח את הדוגמה הכי רעה, הכי לא צודקת, ואתה מנסה ליישם אותה בישראל? אני רוצה לומר לך, שמכיוון שאני מכיר חלק מההשקפות באוצר, כדי שלא אפגע באנשים, חלילה – –

שר האוצר י' נאמן:

חבר הכנסת רמון, אתה היית חבר בממשלה, היה הדוח הזה. לא נשתנה שום דבר.

חיים רמון (העבודה):

– – אני רוצה להגיד לך דבר שהוא נגדי. לצערי, יותר מששרי האוצר לדורותיהם מנהלים את האוצר וקובעים את המדיניות, פקידי האוצר ורוח פקידי האוצר קובעים את המדיניות כמעט לכל שרי האוצר.

יצחק כהן (ש"ס):

נערי האוצר.

שר האוצר י' נאמן:

אני במקרה הזה חולק עליך.

חיים רמון (העבודה):

כן, אתה חולק עלי, בוודאי. אתה חולק עלי, אבל אני יכול לומר, שבמקרה שלך, אדוני השר, הפקידות שולטת באופן מוחלט. הוויכוח הוא אם השר שולט ב-5% ממשרדו, ב-3% ממשרדו; שרים עתירי כוח שלטו אולי ב-10%. אני חושב שאתה, אדוני השר, הגעת לשלמות מלאה עם פקידי האוצר. הם ראויים לך ואתה ראוי להם. אתה בוודאי רואה בזה מחמאה, אני לא. הם אנשים טובים, דרך אגב, עם השקפת עולם נוראית של אמצע המאה ה-19. אני דיברתי אתם, ואלה אנשים שחושבים שאפילו חוק חינוך חובה חינוך הוא דבר המנוגד לתיאוריה הכלכלית. אני לא מספר לך דברים מדמיוני הקודח אלא משיבות שקיימתי אתם, וקיימתי דיון תיאורטי על הכלכלה ועל החברה בישראל.

אדוני השר, אני אומר לך, שכשאתה בא ואומר לי על הממשלה הקודמת, אתה צודק. כל מה שהיה טוב כמעט בממשלה הקודמת, נעשה על אפם וחמתם של פקידי האוצר, על אפם וחמתם אחד לאחד. אז אני בא ואומר לך, שתמיד כשבאתי לפקידי האוצר אמרתי להם: אני יודע שצדק חברתי וסולידריות חברתית ודאגה למי שאיננו יכול, אלה דברים שאינם מדברים אליכם. אני מדבר על כלכלה טהורה, אולי זה ישכנע אתכם. אני אומר לך, אדוני השר, הצמיחה הכלכלית באירופה שלאחר מלחמת העולם השנייה החלה אך ורק לאחר שההשכלה הגבוהה הפכה להיות השכלה עממית, שכל אחד יכול היה להיכנס לכל אוניברסיטה. בשנים ההן אפילו לא היה צריך בגרות על מנת להיכנס לאוניברסיטה. בכל מערב-אירופה כל מי שרצו נכנסו לשנה א' באוניברסיטה, ואחרי שנה היה סינון. זה יצר את התשתית ואת הצמיחה.

אני אומר לך, אדוני השר, אני מבין את הבעיות הכלכליות, ולכן לא מדברים אתם על העניינים החברתיים. כל דבר חברתי זר להם, ולצדדי הם משכנעים אותך. אני אומר לך, שבהשקעה הכלכלית, בתשואה, ביחס עלות-תועלת, בזה אתם מבינים. עלות-תועלת אתם מבינים. זה שאדם ירכוש השכלה ויגשים את עצמו, אלה דברים בטלים בעיניכם, אבל עלות-תועלת אתם מבינים. אין השקעה של עלות-תועלת יותר גדולה מחינוך. אין מקדם שוויון יותר גדול מכל הדברים האחרים, יותר מאשר חינוך מהגיל הרך ועד האוניברסיטה. זו ההשקעה הכי טובה בעתיד. זה ענף כלכלי. השכלה גבוהה זה ענף כלכלי, אולי את זה אתם מבינים. זה הענף הכלכלי הכי טוב שיכול להיות.

אני מבין את המגבלות התקציביות, גם זה לא זר לי וגם כשהייתי בממשלה הבנתי את המגבלות הכלכלית.

נסים דהן (ש"ס):

ולא עשיתם כלום.

יצחק וקנין (ש"ס):

אתם מדברים – – –

חיים רמון (העבודה):

תאמין לי, חבר הכנסת דהן, בעניין אחד אל תגיד שלא עשינו כלום. אנחנו הפכנו את תקציב החינוך לתקציב השווה לתקציב הביטחון בהוצאות מקומיות בפעם הראשונה בתולדות המדינה. תקציב החינוך גדל ב-70% בתקופתנו.

היו"ר ד' טל:

ומדוע לא פתרו באותה הזדמנות את הבעיה של הסטודנטים?

חיים רמון (העבודה):

לא הספקנו, הורדתם אותנו מהשלטון. הייתם נותנים עוד ארבע שנים – היינו פותרים. גם אתם מורידים מהשלטון וגם אתם רוצים? גם אתם מורידים אותנו מהשלטון וגם באים אלינו בטענות? לא הספקנו הכול, היינו רק ארבע שנים ועשינו כל כך הרבה דברים. לא הספקנו. אבל אני אומר, הרי זו ממשלה טובה, חדשה, רעננה, הבטיחה כל כך הרבה דברים, משהו אחד תעשו בעניין הזה.

במקום לא לקצץ בחינוך, קיצצתם, אבל בעניין הזה תעשו את הכי פשוט, את ההלוואות. תאמינו לי, הסבסוד של ההלוואות הוא בסדר גודל של עשרות מיליונים לא רבים.

אני פונה למשטרה. אני הייתי באחת ההפגנות של הסטודנטים. אני אומר לכם, שעד שבאתי – – –

דוד צוקר (מרצ):

כל פעם זה אותו סיפור, כשיש חבר כנסת – – –

חיים רמון (העבודה):

אני רוצה שהשר נאמן ישמע, זה אומנם לא בתחום אחריותו, אבל הוא חבר ממשלה. אני הגעתי ועוד לא ראו אותי השוטרים. אני הגעתי וראיתי כיצד מבצעים מעצרים – אין לזה שום הצדקה – בברוטליות לא סבירה, אדוני. אני אומר את זה בלשון – – –

שר האוצר י' נאמן:

ראיתם את הברוטליות בהתנפלות עלי?

חיים רמון (העבודה):

תיכף אגיד משהו עליה, והערת.

באתי וביקשתי מהסטודנטים שהייתי אתם שלא יפירו חוק ולא ירדו מהמדרכות, ובשעה הזאת זה היה, ארגנתי להם תהלוכה חוקית והלכתי יחד אתם בתהלוכה, והכול היה על-פי החוק. מייד לאחר שהלכתי, לא נתנו להם לעבור בתהלוכה, לא אפשרו להם דברים אלמנטריים. אין הפגנה שמתנהלת על-פי חוק הסדר הציבורי.

אני גם פונה לסטודנטים, שגם כשהם מפירים את הסדר הציבורי, שלא יפגעו בשרי ממשלה, שלא יסיתו נגדם.

שר האוצר י' נאמן:

שלא יפגעו בציבור.

חיים רמון (העבודה):

שלא יפגעו בציבור. אדוני השר, מה זה פגיעה בציבור? שמפגינים עושים שביתה וחוסמים ציר, אז יש חסימה של ציר.

יונה יהב (העבודה):

חבר הכנסת רמון, הציבור מוכן לזה. הוא תומך בהם.

חיים רמון (העבודה):

זו לא הבעיה. פניתי לסטודנטים וביקשתי שלא לנהל מסע הסתה נגד שר האוצר. יש חילוקי דעות אתו, אפשר לדרוש שהוא יתפטר. אני לפעמים דורש שהוא יתפטר, אבל זאת לא הסתה. להיפך, זה דבר טוב גם לך, אולי לכולנו. אני בטוח שאתה תשמח, אנחנו נשמח, כולנו נשמח.

היום שר האוצר אמר דבר מאוד מעניין. הוא אמר, שבכנסת הזאת הוא איננו יכול למעשה למלא את תפקידו באמונה, למשל להעביר רפורמה בדבר שהוא רואה כחשוב – גם אני, דרך אגב – ולכן הוא איננו יכול לבצע את תפקידו.

לסיום דברי אני שואל אותך, כי כאשר שאלתי אותך קודם, לצערי היושבת-ראש לא נתנה לך לענות. מדוע לא תייעץ לראש הממשלה, כפי שאתה נותן לו מדי פעם עצות טובות, לא לענות את העם? אין כנסת, אין קואליציה, אי-אפשר לנהל כך את ענייני המדינה.

מי כמוני מעריך את עניין השלום. אבל חוץ מעניין השלום יש פה חברה, יש פה כלכלה ויש פה משק, ואי-אפשר לנהל אותו. נלך לבחירות, כמה שיותר מהר, כדי שאם אתה תיבחר שוב, תוכל כן למלא את תפקידך. לתשובתך אצפה, אדוני השר.

היו"ר ד' טל:

תודה רבה לחבר הכנסת רמון. חבר הכנסת מקסים לוי – איננו באולם, לצערי. חבר הכנסת נסים דהן, במסגרת שלוש דקות. בבקשה.

נסים דהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, ידידי היקרים, ייאמר מייד, אדוני השר, ואני חושב שאתה לא חושב אחרת, שההשכלה הגבוהה במדינת ישראל היא צורך חיוני של העם בישראל. ייאמר מייד, שהסטודנטים של היום הם המנהיגים של הדור הבא, הם חשובים לנו מאוד. מי כמוך, אדוני השר, יודע, אלף נכנסים לתלמוד, רק אחד יוצא להוראה. הווי אומר, שמן הראוי שנפתח את שערי ההשכלה הגבוהה לכל דיכפין, לכל תושבי מדינת ישראל, בלא להתחשב ברמה כזאת או אחרת של הכנסה, כדי שאחד מתוך אלף שנכנסים לתלמוד יצא להוראה. מתוך אלף רופאים, אולי אחד מהם יהיה הרופא שימציא תרופה שתביא מזור, וכל ההשקעה היתה כדאית, מפני שאולי אחד מכל אותם אלפים יהיה הרופא שימציא איזו המצאה, או המדען שימציא איזו המצאה, או המהנדס שימציא המצאה חשובה לאנושות, וכל ההשקעה הזאת כדאית. אני חושב שעל כך אין מחלוקת. אמרתי דברים שהם מקובלים על כולם.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אבל גם שאר הרופאים יטפלו בחולים, גם אם לא יהיו להם המצאות.

נסים דהן (ש"ס):

אדוני צודק במאה אחוז. אני רק אומר, שאפילו רק אחד מכל האלף יביא תועלת, כבר הכול כדאי. על אחת כמה וכמה כל האלף יביאו תועלת מקסימלית.

אלא מה, אדוני השר, חברי חברי הכנסת, מה הוויכוח? האם לצורך ההשכלה הגבוהה, ורק לצורך ההשכלה הגבוהה, זה נכון וראוי שהיא תהיה חינם לכל דיכפין? האם באמת, אם ניתן אותה לכל דיכפין בחיני-חינם, מה שנקרא, באמת ילמדו ויצאו רופאים טובים, מהנדסים טובים, אנשי מחשבים טובים, אנשי היי-טק?

רק לאחרונה התפרסם שתל-אביב היא אחת מעשר הערים הראשונות בעולם – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — —

נסים דהן (ש"ס):

נכון. אדוני השר, המחקרים והניסיון של אחרים הוכיח, שלא ראוי שזה יהיה חינם לגמרי. למה? אולי בגלל הפתגם המפורסם, שמה שעולה חינם, שווה חינם.

דוד צוקר (מרצ):

אז בוא נעשה את זה גם בחינוך היסודי.

נסים דהן (ש"ס):

יכול להיות. ידידי חבר הכנסת דדי צוקר, בחינוך היסודי, אם ההורים היו משלמים סכום סמלי, התלמידים היו לומדים יותר טוב, כי לאבא היה אכפת לאן הלכו 50 שקל בחודש. לצערי הרב, ברגע שזה חינם לגמרי – קודם כול חינוך חובה חינם הוא לא כל כך חינם, כי ההורים משלמים דמי שכלול, דמי צילום ודמי טיולים ועוד.

אדיסו מאסלה (העבודה):

החינוך עולה 10,000 שקל בשנה.

נסים דהן (ש"ס):

אתה צודק. זה בכלל לא חינוך. אבל אני אומר, שכדי להצליח בחינוך של ילדים, צריך לשלם בעדו. אם ההורים היו משלמים כמה אגורות, יכול להיות שההצלחה בחינוך, אפילו בגיל בית-הספר היסודי, היתה הרבה יותר גדולה. אני מדבר מהניסיון שלנו, אף שלפעמים מפרסמים שבחינוך שלנו ההורים לא משלמים. אני מודיע לכם, למרות כל התקציבים שלכאורה מקבלים, שמצהירים שמקבלים, ההורים משלמים אצלנו אלפי שקלים בשנה, טבין ותקילין.

אני אומר פה דברים שהשר אמר אותם בוועדת הכספים. צריך לעזור לסטודנטים. אסור שיהיה מצב שסטודנט במדינת ישראל לא ילמד מפני שיש לו בעיה תקציבית.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

איך?

נסים דהן (ש"ס):

יש עשרות דרכים. יש השיטה האוסטרלית, שדיברנו עליה בוועדת הכספים. לדעתנו זה בא בחשבון ובהחלט כדאי לאמץ אותה. השיטה האוסטרלית אומרת, שנותנים לסטודנט הלוואה לצורך הלימודים, הוא מתחיל לעבוד ומחזיר את ההלוואה דרך מס ההכנסה שלו. הוא לא משלם מייד מראש, הוא מקבל הלוואה עומדת, וכשהוא יתחיל לעבוד כעורך-דין, רופא, או מהנדס, איש מחשבים, היי-טק, כל האוכלוסייה תשלם 25% מס הכנסה, הוא ישלם 27% בשנים הראשונות עד לגמר החשבון, את כל הכספים שהמדינה השקיעה בו.

לי יש הצעה אחרת בכלל. עושים את זה בעתודה הצבאית. אדוני השר, תשקול אותה. אפשר לתת לו ללמוד חינוך, אבל שנה אחרי הלימודים הוא ישרת את הציבור. אם הוא עורך-דין, יש לנו הפרקליטות הציבורית שהוא יכול לשרת שם. אם הוא רופא, יש די בתי-חולים וקופות-חולים ציבוריים שהוא יכול לשרת בהם שנה אחת ללא תשלום. אם הוא יכול להיות חייל, הוא יכול להיות גם רופא שיעבוד שנה אחת ללא תשלום, אבל הוא ילמד חינוך. הוא יחזיר את הכסף לציבור. אין חינוך לגמרי. לדעתי, כדי להעלות את רמת השכלה הגבוהה, לא כדאי שזה יהיה לגמרי חינוך, חבר הכנסת רמון.

הדוגמה האירופית היא דווקא הדוגמה המוצלחת ביותר. כשהחינוך הגבוה היה פתוח לכול, ישבו ולמדו ללא תוצאות, רק כדי לקבל אותו כרטיס סטודנט, כי הוא נתן להם הנחה באוטובוס, ברכבת ובשאר המקומות.

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת דהן, אני לא הצעתי לימודים חינוך. אני הצעתי מערכת מסודרת של הלוואות לטווח ארוך, שישולמו לאחר שהם יסיימו את הלימודים.

נסים דהן (ש"ס):

זה מקובל עלי. זה גם מקובל על האוצר.

דוד צוקר (מרצ):

חוץ מאשר על שר האוצר.

נסים דהן (ש"ס):

זה מקובל גם על שר האוצר. אתה לא היית בוועדת הכספים.

חיים רמון (העבודה):

זה מקובל על שר האוצר, אבל לא על האוצר.

נסים דהן (ש"ס):

גם על שר האוצר זה מקובל. אתה לא היית בוועדת הכספים.

חיים רמון (העבודה):

אולי על שר האוצר ולא על האוצר.

נסים דהן (ש"ס):

גם על האוצר וגם על שר האוצר.

שר האוצר י' נאמן:

תפסיק לעשות הבחנה בין שר האוצר לעובדי משרד האוצר, שהם מסורים ונאמנים. אנחנו עובדים בצוות ובראש אחד.

חיים רמון (העבודה):

פקידי האוצר מסורים ונאמנים מאוד, רק יש לי מחלוקת חריפה עם עמדתם החברתית, הכלכלית והאידיאולוגית, שהיא הנותנת והקובעת, לצערי, כמעט בכל ממשלות ישראל. זה הוויכוח שלי – – –

נסים דהן (ש"ס):

חבר הכנסת רמון, אתה רוצה להיות ראש הממשלה הבא?

חיים רמון (העבודה):

לא.

היו"ר ד' טל:

אבל אנחנו רוצים.

נסים דהן (ש"ס):

אז אל תפריע לפחות, התכוונתי לומר, אם אתה רוצה להיות.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת דהן, אני מבקש לסיים.

נסים דהן (ש"ס):

אדוני השר, אסכם לצורך העניין. אין מחלוקת, ודאי גם אתה חושב כך, שראוי לקדם את ההשכלה הגבוהה במדינת ישראל. אין מחלוקת על כך שאסור שזה יהיה חינוך לגמרי. יש ויכוח על הדרכים. הרי מה שהם מציעים הוא להוריד את שכר הלימוד ב-50%, ו-50% הלוואה עומדת לתקופה ארוכה. זה פחות או יותר מה שהם מציעים בגדול. יש לנו בעיה, כמובן, עם הכלכלה וכו' וכו'.

אני מציע דבר פשוט, אדוני השר. אפשר ללכת לקראתם בתנאי שאחרי שהם גמרו ללמוד והוציאו את התואר – שנה אחת לטובת הציבור חינו. אפשר לעשות את זה בעתודה צבאית, אפשר לעשות את זה גם עם ההשכלה הגבוהה.

היו"ר ד' טל:

אני מודה לך מאוד. חבר הכנסת דוד צוקר. אחריו – חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה, ואחריו – חבר הכנסת רובי ריבלין. אחריו – חבר הכנסת וליד צאדק. אחריו – חבר הכנסת שמריהו בן-צור. אחריו – שר האוצר.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני השר, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לעסוק בעניין הזה רק מן ההיבט המקרו-כלכלי ולהוסיף לדיון הזה עוד כמה טיעונים, שאני מקווה שיש להם אוזן כרויה.

אני רוצה להתחיל בעניין דוח הבנק העולמי, נדמה לי מ-1990 או 1991. אותו דוח ניסה לעמוד על הסיבות לצמיחה. הוא לקח את כל המדינות שהבנק העולמי בקשר אתן וניסה לפענח מה גורם לצמיחה במדינות אלה. באופן לא מפתיע הוא מצא שני דברים. אחד, שלא קשור לענייננו, הוא יציבות פוליטית. הדבר השני היה לא אוצרות טבע, לא נפט ואפילו לא ברכת בורא עולם; הוא מצא שהשכלה היא המשתנה החשוב ביותר, נוסף על יציבות פוליטית, פנימית וחיצונית, כתנאי לצמיחה. בהקשר זה צריך לראות ולקיים את הדיון הזה.

את ההשכלה הגבוהה אני מציע לראות כהשכלת יסוד הכרחית בשנת 2000. במדינה תעשייתית, התואר הראשון, צריך להיתפס כהשכלת מינימום; לא השכלה מינימלית, אלא BA מפותחת ה-השכלת מינימום, שבלעדיה אין חברה צומחת ואין חברה מתפתחת.

וכאן אני רוצה לקיים ויכוח עם עמית שלי לסיעה, עם חיים אורון, שביקש לטעון בהקשר הכלכלי. הוא בא ואמר, שתשלום שווה או אי-תשלום עבור השכלה גבוהה – במהותו זה רגרסיבי. זו היתה הטענה המרכזית שלו. שאלתי אותו ואמרתי לו: חיים, אם ככה גם בית-ספר יסודי זה רגרסיבי. בוא נדרוש תשלום על כל השירותים הציבוריים שניתנים היום חינו, או בעיקרון חינו; בוא נדרוש תשלום, כי באוניברסליות יש איזה מרכיב מקפח, מרכיב רגרסיבי.

למה זה נעשה? למה אנחנו לא גובים כסף עבור שכר לימוד ביסודי או בכיתה ט' או בכיתה ג'? משום שיש אינטרס חברתי, וזה קשור לנקודה הראשונה שהזכרתי; יש אינטרס חברתי, שבסופו של דבר, לטובת הכלל, ראוי למדינה שתשקיע בחינוך, למשל בהקשר זה בחינוך כמשתנה החשוב ביותר בצמיחה ובהתפתחות. ראוי לה לחברה שתשקיע גם אם יש בזה אלמנט רגרסיבי, תפסור משכר לימוד או תוריד את שכר הלימוד או תיתן לסטודנט הלואה בשיטה האוסטרלית, כדי שבסופו של דבר כלל העוגה יצמח ומעוגה גדולה יותר, תפוחה יותר, נהנים הכול.

זה בעצם ההיגיון שאומר: כן, יכול להיות שיש פה מרכיב רגרסיבי, אדוני היושב-ראש, ואתה אמרת את זה. זה נכון, אבל אנחנו עושים את זה גם לגבי כיתה ג', ואני מציע לראות את התואר הראשון כאילו הוא כיתה ד', כאילו הוא כיתה ג'. בלעדיו אין חברה מתפתחת וצומחת.

עכשיו באה טענה אחרת, גם היא בהקשר הכלכלי, והשר אמר אותה כמה פעמים. הוא אמר: אין דבר כזה שסטודנט לא נקלט בלימודים גבוהים בגלל כסף. אתה יודע מה? גם אם בטענה הזאת יש המון טעות, אשאל אותך שאלה אחרת; אני אלך בכיוון אחר. השאלה היא, איך לומדים, אדוני השר. האם לימודים אוניברסיטאיים הם לימודים שאתה לומד בין עבודה לעבודה ואתה לא פותח ספר, אתה לא קורא טקסט ואתה לא נמצא בספרייה, או שמא לימודים אקדמיים ראויים הם לימודים שהעול הכלכלי בהם לא מוטל באופן מלא עליך אלא רק על העתיד שלך, בשיטה האוסטרלית, שבה אתה משלם בהלוואה, או שזה מוטל על ההורים שלך?

ראוי שלהשכלה האקדמית, אדוני השר, סטודנט ייכנס כמו במצרים. אני רוצה שבישראל יהיה רק מה שיש במצרים. סטודנט נכנס לתואר ראשון, אדוני היושב-ראש, הוא לא משלם שכר לימוד. הוא פטור משכר לימוד, משום שמצרים הבינה שני דברים: אחד, תן לסטודנט להיכנס בבוקר, שיעבור בספרייה ושיקרא טקסט, שלא יהיה לחוץ בגלל עניינים כלכליים. מצרים הבינה עוד דבר, ובגללו היא פטרה את תלמידיה משכר לימוד בתואר הראשון – היא הבינה שכדאי לה לפטור את התלמידים ולהרבות את מספר התלמידים ושילמדו כמה שיותר, כי בסופו של דבר כלל העוגה יתפח ויצמח.

כלומר, כל מה שאני מציע לישראל הוא לאמץ רק את מה שמצרים אימצה. אנחנו רוצים שיהיו לנו סטודנטים, לפחות כמו מספר הסטודנטים הפלסטינים. אני נשאר פה רק באזור. יש היום יותר סטודנטים פלסטינים לתואר ראשון בשטחים ופלסטינים שלומדים במדינות ערב או במקומות אחרים מאשר סטודנטים ישראלים. זה כל מה שהייתי רוצה להגיע אליו.

מלה אחרונה לגבי המשטרה.

היו"ר ד' טל:

משפט אחרון.

דוד צוקר (מרצ):

משפט אחרון, ובזה אני אפילו לא מגיע למחצית הזמן של חבר הכנסת נסים דהן, שלא לדבר על זמנו של חבר הכנסת רמון.

היו"ר ד' טל:

כשאני מיטיב עם השמאל, זה גם לא טוב?

דוד צוקר (מרצ):

על המשטרה אני רוצה לומר רק דבר אחד. אמרו פה הרבה דברים, ואמרו דברים נכונים. דבר אחד אני מציע לכם, אל תתפלאו על ההתנהגות של המשטרה, משום שעל המשטרה, או על יחידות במשטרה עובר תהליך של ברוטליזציה בשנים האחרונות, שצריך להדאיג כל מי שיושב כאן. מי ששתק כשהם נכנסו עם סוסים בחרדים, שלא יהיה מופתע עכשיו. מי ששתק כשהמשטרה נכנסה בערבים כפי שהיא נכנסה, שלא יהיה מופתע עכשיו. מי ששתק כשהמשטרה התנהגה כמו שהיא מתנהגת עד היום במסיבות טראנס, שלא יתפלא. כשהם מגיעים לסטודנטים – מה כולנו נרעשנו? כי זה הילדים שלנו? כי זה אנחנו? על המשטרה הזאת עובר תהליך ברוטליזציה, שצריך לשים לו קץ. אולי העובדה שהוא בא עכשיו לידי ביטוי כל כך מובהק, תגרום לזה שהביקורת הציבורית תרסן קצת את המשטרה.

היו"ר ד' טל:

תודה רבה. חבר הכנסת דהאמשה – איננו. חבר הכנסת ראובן ריבלין. חבר הכנסת וליד צאדק, בבקשה.

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אני לא רוצה להרבות דברים על חשיבות הלימודים האקדמיים והאוניברסיטאיים. אני חושב שאלה לא מותרות אלא מצרך חשוב מאוד ויסודי מאוד, וכל חברה מתברכת בכך שהיא מנהיגה לימוד חינוך באוניברסיטאות.

קודמי, חברי דדי צוקר, דיבר על מצרים. אני רוצה לדבר על סוריה, אני רוצה לדבר על עירק ועל כל מדינות המזרח התיכון אשר מנהיגות לימוד אקדמי מובהק חינוך.

יתירה מזאת, האקדמאים הם כוח יוצר וכוח ייצור שאי-אפשר לוותר עליו. כל סטודנט שלא מתאפשר לו להמשיך את לימודיו האוניברסיטאיים, אני חושב שזה הפסד של הכלכלה והייצור במדינת ישראל. ומה עוד שישראל לא נתברכה באוצרות טבע שהיא יכולה לוותר על העניין הזה. ולכן אני רוצה לסכם ולומר, שאני מזדהה הזדהות מלאה עם הסטודנטים, לבי אתם בכל אשר הם דורשים, ואני מבקש ששר האוצר יעתר לדרישותיהם.

אני רוצה לייחד בכמה מלים את הדיבור על מצבו של הסטודנט הערבי באוניברסיטאות. נכון, כפי שאמרתי באופן כללי, אני תומך עד לשד עצמותי בעניין הסטודנטים, אבל יש להוסיף, שלסטודנט הערבי יש מאפיינים ובעיות משלו, בעיות של עבודה, ואנחנו יודעים שהוא לא מוצא את העבודה הדרושה אפילו כאשר הוא בוגר אוניברסיטה או מוסמך אוניברסיטה. הוא אינו מוצא את העבודה המתאימה.

שנית, יש קרנות מיוחדות ליהודים, לעדות שונות, שממן נהנים אך ורק סטודנטים יהודים, וסטודנטים ערבים אינם מוצאים קרן אחת כדי לקבל את הכסף ואת העזרה הדרושה.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

הקרנות פרטיות.

וליד צאדק חאג' - יחיא (מרצ):

בוודאי, אבל אין קרנות, וכאשר אנחנו מבקשים קרנות מארצות ערב או מארצות שמוכנות לתת, אנחנו מואשמים שכאילו אלו קרנות מה"חמאס", ואנחנו מנועים מלעשות את הדבר הזה. יש קרנות שמסומנות למגזר היהודי והן אינן לכלל הסטודנטים בישראל.

דבר אחרון שאני רוצה לדבר עליו – אני חושב שמעז יצא מתוק. זו נקודה חשובה מאוד, ואני רוצה לברך את ציבור הסטודנטים על הדבר הזה. התגלה לנו, שבמשך תקופה די ארוכה לא היה מגע בין הסטודנטים היהודים לבין הסטודנטים הערבים באוניברסיטאות. יש לברך על כך, שהמאבק המשותף בין יהודים לערבים היום נמצא בשיאו, כיוון שהוא מאבק צודק. יש דברים שמציקים לסטודנט באשר הוא סטודנט, ולא משנה אם זה יהודי או ערבי. אני קורא לסטודנטים להגביר את שיתוף הפעולה ביניהם, בין הסטודנטים הערבים ובין הסטודנטים היהודים. מזמן חשבתי, שהמאבק המשותף היחיד שיכול להניב פירות של דו-קיום וסובלנות, זה ההסתדרות, מאבק הפועלים, מכיוון שלכל פועל יש אותם משאבים, אותן שאיפות, אותן דרישות – תנאי עבודה טובים יותר, ואין מקום טוב יותר מאשר מאבק מקצועי.

אדוני שר האוצר, צריך להתחשב בסטודנטים הערבים בגלל נקודה נוספת, ובזה אסיים את דברי. רוב המשפחות הערביות הן משפחות מרובות ילדים, שיש להן שניים-שלושה סטודנטים; משפחות ש-50% מהן חיות מתחת לקו העוני – זה מתוך הסטטיסטיקה הרשמית של מדינת ישראל – איך אפשר ללמד אותם בתנאים האלה? לכן הם נפליים מלימודים באוניברסיטה ובכך פוגעים בכלכלת ישראל, כיוון שאנחנו פולטים את הכוח היוצר, הטוב, את ה"היי-טק" הטוב ביותר שיכול להועיל לחברה.

בסוף דברי אני רוצה להוקיע את המשטרה. ראיתי את המשטרה בהתנהגותה הברוטלית. במו עיני ראיתי מה עשתה המשטרה באום-אל-פאחם. ההבדל בין מה שקרה באום-אל-פאחם לבין מה שקרה באוניברסיטאות – זה כדורי גומי.

אני מבטיח לך, שבעוד זמן-מה, לא רב, נגיע גם לזה, אם לא נרסן את המשטרה ואת יחידות המשטרה הפראיות, שהתנהגו כלפי הסטודנטים בצורה כזאת. תודה רבה לך, אדוני.

היו"ר ד' טל:

תודה רבה. חבר הכנסת שמריהו בן-צור.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, מה עם התור שלי? ישבתי עם אורחים וראיתי שיש עוד שלושה נואמים לפני, ופתאום התחלף המסך.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת ריבלין, אם זו בקשה של יושב-ראש הכנסת – קטונתי. אם זו אכן היתה הבקשה, קשה יהיה לי להתמודד עם זה. אני אשבץ אותך מייד אחרי חבר הכנסת שמריהו בן-צור.

יונה יהב (העבודה):

מה אתנו?

היו"ר ד' טל:

אם תגידו שאתם לא רוצים לראות זאת כאיחור חריג, אני מוכן לוותר ולא לאפשר לו. אבל היות שזו היתה בקשה של יושב-ראש הכנסת, אני חושב שצריך לכבד את בקשתו.

יונה יהב (העבודה):

גם אנחנו רוצים. למה לך מגיע ולנו לא?

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אני מוותר.

היו"ר ד' טל:

תודה, אני מודה לך מאוד. רציתי לכבד את החלטתו של יושב-ראש הכנסת.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

לא רוצה שחבר הכנסת יהב יקופח.

היו"ר ד' טל:

בבקשה, אדוני.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, חברי הכנסת, אין חילוקי דעות על כך שהמאבק של הסטודנטים הוא מאבק נכון, אבל אני רוצה לפנות לשלושת הגורמים השותפים למאבק הזה.

פנייה ראשונה שלי היא לסטודנטים. כמי שבא ממשפחה מעוטת יכולת – למדתי באוניברסיטה לתואר ראשון וגם לתואר שני – אני מבין אתכם. קשה מאוד, אבל אני מבקש מכם, אל תתפתו למחרחררי הריב, אל תתפתו לאותן מפלגות שמנצלות את המאבק שלכם, משום שכאשר הם היו בשלטון, לפני כשנתיים-שלוש שנים, איני יודע אם מצבכם היום הוא לא טוב יותר מאשר היה לפני כן.

יונה יהב (העבודה):

למה אתה אומר את זה?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

משום שאני יודע.

יונה יהב (העבודה):

איך אתה יודע?

שר האוצר י' נאמן:

כואב לשמוע, אבל תשמעו.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אני מבקש לומר לכם, אני יודע שיש מפלגות, וראיתי חברי כנסת ממפלגה מסוימת שחרחרו ריב בין הסטודנטים כאשר הם הפגינו מול מצלמות הטלוויזיה. לכן, אל תתפתו; וגם זמרים פתאום מצאו אתכם כדי להלהיב אתכם, משום שנוח להם להפגין נגד הממשלה הזאת. עם כל הכבוד, במערכת החינוך המצב היום הוא טוב לאין ערוך ממה שהיה בעבר, אז אל תתפתו.

יונה יהב (העבודה):

אין כיסוי למה שאתה אומר.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש ממך שתיתן לי עוד דקה, כי בלהט העניינים נמנע ממני לומר את הדברים הנכונים.

יונה יהב (העבודה):

אני רוצה לדעת במה טוב יותר עכשיו.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת יהב, חבר הכנסת אורון, בוא נאפשר לחבר הכנסת בן-צור לומר את דברו. אנחנו יכולים להסכים או לא להסכים, אבל אנחנו חייבים לאפשר לו לדבר.

חיים אורון (מרצ):

קריאת ביניים זה חלק מהפרלמנט.

היו"ר ד' טל:

כן, אבל לא עד אין סוף.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אני מבקש מכם, הסטודנטים, אל תתלהמו ואל תוציאו דברים בוטים כלפי שר האוצר שכביכול הוא לא מבין אתכם. אתם לא מכירים את שר האוצר, אתם לא יודעים איך הוא קנה את לימודיו באוניברסיטה, כמה הוא עבד בשביל לקנות את הלימודים שלו. עם כל הכבוד, כל אלה שמזינים אתכם בדברי שטנה למיניהם על שר האוצר, על המנכ"ל, אלה בסך הכול אנשים שרוצים לצבור הון פוליטי מהמאבק הזה.

חיים אורון (מרצ):

אלה מחמאות לעומת מנהלי הישיבות. מה שהם אומרים על שר האוצר לעומת כמה מראשי הישיבות – זה מחמאות. פתאום אתה יוצא להגנתו? איפה היית שם? קראתי מה אמרו כמה מראשי הישיבות על שר האוצר. אני קראתי. – – – מה אמרו ראשי הישיבות. הסטודנטים – – –

היו"ר ד' טל:

קריאת הביניים נשמעה, חבר הכנסת אורון. בוא נאפשר לו להמשיך.

חיים אורון (מרצ):

– – – היחסי של העולם. – – – הכי אלימות שיש.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אני רוצה לומר לכם – תיכף נדון בנושא האלימות, ואני רוצה לומר לך, חבר הכנסת חיים אורון, שהקבוצה, הצד שלכם הוא הכי אלים; שתדע לך את זה. אלימות מילולית כמו שאתם זורעים בבית זה, זה מופץ גם כלפי חוץ. אתם הכי אלימים.

חיים אורון (מרצ):

– – – במסגרת

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אתם לא מאפשרים להשמיע דברים, רק מה שאתם אומרים ורק מה שאתם חושבים. זוהי האמת. זו הבעיה של העם הזה.

חיים אורון (מרצ):

אני לא מבין למה אתה כועס.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

רק מה שאתם אומרים זה נכון.

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת בן-צור, עכשיו תעצור רגע. עלית לדוכן, דיברת מעל ראשי כל הסטודנטים. לא דיברת אתנו – – –

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת אורון.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אני לא דיברתי מעל ראשיהם, אני דיברתי עליהם.

חיים אורון (מרצ):

לא. מעל ראשינו, עליהם.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

לא. אני דיברתי אליהם, כי אתם מתסיסים אותם.

חיים אורון (מרצ):

אנחנו מתסיסים אותם?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

כן, אתם, במיוחד סיעת מרצ.

חיים אורון (מרצ):

כל הכבוד. כל הכבוד למרצ.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

לא כל הכבוד. חלק מזערי ממרצ.

חיים אורון (מרצ):

תגיד עוד כמה פעמים.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת חיים אורון, אני מבקש לאפשר לדובר להמשיך.

חיים אורון (מרצ):

נכנע.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אז אל תתפתו, אל תתפתו –

יונה יהב (העבודה):

תחזור על זה, זה נעים לשמוע.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

— לאותם מחרחרי ריב למיניהם, שאומרים לכם על שר האוצר דברים שאין להם אחיזה קטנה במציאות, מפני שאנחנו יודעים יפה מאוד מי הוא שר האוצר, עם כל הכבוד.

נקודה שנייה, למשטרה. אני ראיתי את התמונות ולבי כואב; כל המחזות האלה של המשטרה. אבל אני רוצה לשאול אתכם שאלה: בואו נהיה ישרים עם עצמנו. האם אתם מצפים שהמשטרה תאפשר לחסום כבישים ראשיים במדינה הזאת? אני שואל אתכם: מה היא צריכה לעשות?

חיים אורון (מרצ):

למשל, כביש חברון — — — היא תסכים לאפשר לסגור אותו? כביש חוצה-שומרון — — —

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

נכון, היא לא תאפשר לחסום אותו על-ידי מפגיני מרצ — — —

חיים אורון (מרצ):

כל יום אתם שם — — —

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

— ועל-ידי "שלום עכשיו". סליחה, "מלחמה עכשיו".

חיים אורון (מרצ):

כל יום.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

לא "שלום עכשיו" — "מלחמה עכשיו". אז עם כל הכבוד, אני פונה — — —

וליד צאדק חאג'י-יחיא (מרצ):

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת וליד צאדק, אני מבקש לאפשר לו לסיים.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אני פונה – אני רוצה להוריד את מסכות הצביעות. אתם מוכנים שיחסמו כבישים והעם יסבול? כן, זה מה שאתם רוצים.

יונה יהב (העבודה):

למה אתה לא פונה למתנחלים?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

כן, זה מה שאתם רוצים.

יונה יהב (העבודה):

למה אתה לא אומר למתנחלים?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

מה זה שייר?

יונה יהב (העבודה):

כי הם חוסמים.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת יהב.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

זה שייך לעניין הזה? הם חוסמים כבישים ראשיים?

חיים אורון (מרצ):

עורקים ראשיים, לא כבישים.

יונה יהב (העבודה):

מי זה הגורם השלישי? אני סקרן לשמוע.

היו"ר ד' טל:

ולסיום, משפט אחרון.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

תמתין, תיאזר בסבלנות, בבקשה.

קריאה:

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אני יודע. לכן אני פונה ומבקש מהסטודנטים: להפגין – כן; אבל לגרום לזעזועים במערכת חיי המדינה ולמנוע חיים תקינים במדינה בצורה כה בוטה – לא.

היו"ר ד' טל:

ולא.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

לא ולא.

נקודה אחרונה – אדוני שר האוצר – – –

יונה יהב (העבודה):

איפה שר החינוך? לא שומעים אותו, נעלם, ירד למחתרת.

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

מאיזו מפלגה הוא?

יונה יהב (העבודה):

מאיזו מפלגה הוא?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

זו עדות לכך שחבר הכנסת יונה יהב אינו שומע רדיו, אינו רואה טלוויזיה ואינו קורא עיתונים.

יונה יהב (העבודה):

מכיוון – – –

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

טחו עיניו מראות, אטמו אוזניו משמוע. כשהוא שומע שר חינוך מהדתיים – טחו עיניו מראות. הוא לא רואה טלוויזיה, הוא לא רואה את שר החינוך, ואטמו אוזניו משמוע את הרדיו.

יונה יהב (העבודה):

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

רק היום היה ריאיון עם שר החינוך. קצת אמת, לא צריך להצביע "אמת". אתה צריך גם לומר אמת.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת בן-צור, בוא נסיים.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אני מסיים.

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

כשהיית – – – לא שבתת?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אני שבתתי, אבל לא בדרכ כה בוטה.

קריאה:

— — —

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

לעצור כביש ראשי בדרך-נמיר?

קריאות:

— — —

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת וליד צאדק.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

לעצור בתל-אביב, ירושלים, חיפה?

היו"ר ד' טל:

— — — אתם, חבר הכנסת יהב,

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

ולא ללמד אותי. אף אחד מהיושבים פה לא יכול ללמד אותי מה זה מאבק מקצועי, אף אחד.

חיים אורון (מרצ):

נכון.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

עשיתי את זה 20 שנה, באמונה.

חיים אורון (מרצ):

ובהרבה עוצמות.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

בדרכים מתוקנות.

חיים אורון (מרצ):

עם קצת אלימות, תלוי מי שר החינוך.

קריאות:

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

לא, לא, לא. אני --

חיים אורון (מרצ):

--- שולמית אלוני --

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

שולמית אלוני עדיין חיה, ברוך השם, עד מאה-ועשרים --

היו"ר ד' טל:

אני מבקש לסיים, חבר הכנסת בן-צור.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

— שאל אותה על דרכי המאבק. יושב כאן חבר הכנסת שבח וייס, הוא יכול לספר לך איזה יחסים היו לנו עם יצחק רבין, זכרו לברכה, שהוא יספר לך —

יונה יהב (העבודה):

מה זה שייר?

היו"ר ד' טל:

תודה, חבר הכנסת בן-צור.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

— על המאבק של החינוך.

דבר אחרון — אני מבקש משר האוצר — נכון שיש הסכם.

היו"ר ד' טל:

בקשה אחרונה.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אדוני שר האוצר, נכון שיש הסכם, ונכון שמי שיש לו ההסכם הזה, מי שיש לו תביעות, הוא צריך לגשת — — אבל יש כאן לקיים מצוות "ועובר על פשע". יש להיכנס למשא-ומתן עם הסטודנטים בהקדם, ואני מאמין שהכניסה תגרום לכך שהשביתה הזאת תיעלם. תודה.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת שבח וייס, אחרון הדוברים, ואחריו – שר האוצר נאמן.

שבח וייס (העבודה):

התחממת היום.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

לא. אני אוהב את היושר ואת המוסר של אנשי מרצ.

היו"ר ד' טל:

במרץ רב.

וליד צאדק חאג'י-יחיא (מרצ):

פיתחת אלרגיה כזאת – – –

קריאות:

— — —

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת בן-צור, בוא נאפשר לדובר הבא לומר – – –

קריאות:

— — —

חיים אורון (מרצ):

שהשר יהיה שופט בינינו, רובי יהיה השופט בינינו.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת אורון. חבר הכנסת בן-צור. חבר הכנסת אורון, חבר הכנסת בן-צור, חבר הכנסת יהב, בואו נאפשר לחבר הכנסת שבח וייס. בבקשה, אדוני.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה בשניות הראשונות, במסגרת זכות הדיבור שלי, להגיב על נושא אחר – אומנם, גם הוא קשור בעקיפין להפגנות. כיוון שאחר כך אני הולך לנהל את הישיבה, לא תהיה לי הזדמנות להגיב, אני רוצה לדבר על ההחלטה של היועץ המשפטי לממשלה להעמיד לדין את סוכן השב"כ אבישי רביב.

אני תומך בהחלטה; אני תומך בהחלטה. כל אדם שהיה לו איזה קשר להסתה צריך לעמוד לדין. ואם היועץ המשפטי הגיע למסקנה שזה היה מעבר למה שהוא התבקש לעשות על-ידי השב"כ – אומנם קצת באיחור, באיחור רב.

אבל אני רוצה להביע תמיהה, כיצד קורה שאבישי רביב מועמד לדין – וצריך להעמיד אותו לדין – ועשרות אנשים, חלקם רבנים, שהוציאו על יצחק רבין בעודו בחייו את גזר ה"פולסא דנורא", והסיתו במפורש, וחינכו להמרדה, ותרמו תרומה מכרעת ליצירת אווירת הרצח סביב יצחק רבין, הם פטורים מכל טיפול ומכל הגשת תביעה לדין. אם – אז כולם. זאת ציפייית.

עכשיו, אדוני שר האוצר, בקשר לשביתת הסטודנטים: אני לא רוצה לחזור על חשיבותה של ההשכלה הגבוהה, אנחנו יודעים ואני משער ששר האוצר, שהוא פרופסור, וגם אני – אנחנו מכירים את העניין, גם כמי שהיו סטודנטים וגם כמי שהורו ועוסקים בהוראה באוניברסיטה. אני רוצה – – –

יונה יהב (העבודה):

שר האוצר היה גם מנהיג סטודנטים.

שבח וייס (העבודה):

אני רוצה להציע לך, אדוני שר האוצר, להעלות עוד רעיון כאן. בכל התחשיבים הכספיים לא הובא בחשבון עניין מרכזי אחד, שבאומות אחרות הוא הובא בחשבון – שאותו ציבור של כ-170,000,

180,000 סטודנטיות וסטודנטים, לסוגיהם, לקבוצותיהם, למכללותיהם, לאוניברסיטאות שלהם, לחוגיהם ולכל הווריאציות – אומנם עובדים בחלקם, שאם לא כן, הם לא יכולים להתפרנס, אבל הקהל הגדול הזה, בעיקרו, לא מופיע בטבלאות המועסקים בישראל, ופסק הזמן הזה של בין שלוש לשבע שנים שבו הם לומדים, גורם לא רק לכך שאנחנו מכשירים את כל כוח האדם במדינת ישראל בעתיד, אלא אלמלא כן, האבטלה היתה 13%, 14%.

זאת אומרת, בעצם, בעקיפין, עצם העובדה שהציבור הזה לומד, הוא מכשיר את עצמו לעבודה, ובאותו פרק זמן, וכל הזמן, כי כל פעם מדובר על אותם רבבות של סטודנטים – הוא חוסך מהמדינה את המצוקה של האבטלה באותו קטע. בקרב אומות רבות מביאים את זה בחשבון בפנקס החשבון הלאומי. זו הערה אחת.

הערה שנייה: אדוני שר האוצר, אני יודע שהיתה ועדת-מלץ ויש שם בורר, אבל אם תבדקו בדיקה יסודית מה התרחש בשנה האחרונה באותם תחומים שהסטודנטים צריכים להזדקק להם לשם לימודים – יש פה קפיצת מדרגה קשה, שבדיוק שברה את הרף של היכולת להתמודד עם זה, ולכן הם ראויים בהחלט לטיפול מיידי, וההצעות שלהם ריאליסטיות – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת שבח וייס, חשוב מאוד שתגיד גם – – –

שבח וייס (העבודה):

הן ריאליסטיות, רובי.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חשוב מאוד שתאמר, שגם לממשלה הקודמת היה חשוב מאוד שיטפלו בנושא הזה – –

שבח וייס (העבודה):

בכל הממשלות, חברים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

– – כדי שלא ייווצר איזה רושם – – –

שבח וייס (העבודה):

רבותי, תפסיקו כבר עם זה. הרי זה ברור. תראה, הממשלה הקודמת עשתה בחינוך באמת גדולות ונצורות. אתה הרי יודע: שעתיים נוספות ביום. אז היא טיפלה בקטע אחד. עכשיו צריך לטפל בקטע שני. בואו נראה גם את ההמשכיות. ותעשו את זה.

זו עדיין הפגנה עדינה מאוד, ואת זה אני אומר בכיוון של המשטרה. הנסיבות הן כאלה, שזה יכול, חלילה, להתגלגל למרד סטודנטים.

חבר הכנסת ידידי שמריהו בן-צור, אתה יודע שזה על דעת כל הסטודנטים. אתה ניסית לפצל את המפלגות שעולות כאן טרמפ על הסטודנטים. בעניין זה ממש מאוחדים מכל קצות הקשת הפוליטית, כי זה באמת עניין שבוער כאש בעצמותיהם. זה לא עניין של פינוק, זה צורך מיידי.

למשטרה אני אומר עוד משהו: תראו, ההפגנות נועדו להפריע קצת לסדר החיים של הציבור. ברצינות. אני לא מבין את ההשקפה הזאת. מעצם זכות ההפגנה יש זכות להפריע קצת. אז מה אם הנהגים יתעצבנו קצת? הרי כל הנהגים – הילדים שלהם באוניברסיטאות. אם אנחנו נחזיק סטרילית את כל ההפגנות, איזה ערך יהיה להן בכלל? אני לא מדבר, חלילה, על הצתה או בזיזה שעשו בצרפת ובמקומות אחרים. יפריעו לתנועה במשך שעתיים, אז מה? אז ההורים שלהם, במכוניות, יעמדו קצת והשביתה תורגש, ואז היא תהיה קצרה יותר. תודה רבה.

היו"ר ד' טל:

תודה רבה, אדוני. אדוני שר האוצר יעלה ויבוא וישיב לכל הדוברים, וידידי סגן יושב-ראש הכנסת שבח וייס יעלה ויבוא ויחליף אותי.

רבותי חברי הכנסת, אני רוצה להזכיר לכל סיעות הבית, שמי מהסיעות שלא הגישו הצעת סיכום ורוצים להגיש הצעת סיכום, הצעת החלטה, צריכים להניח את הצעת הסיכום על שולחן היושב-ראש – מרצ והעבודה הגישו – אחרת לא תינתן לסיעה אפשרות.

קריאה:

היו"ר ד' טל:

גם ש"ס הגישה; זה בסדר. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אדוני שר האוצר, בבקשה.

שר האוצר י' נאמן:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, אני יושב פה שעות, שמעתי 21 חברי כנסת. אני רוצה להדגיש, שכל הטענות שהועלו פה נבחנו לפני שנתיים וחצי בדוח של ועדת כבוד השופט מלץ. בוועדה הזאת השתתפו שלושה נציגי סטודנטים – לא אחד, שלושה – נציג אחד של משרד האוצר, נציג אחד של האוניברסיטאות ונציג אחד של הוועדה לתכנון ולתקצוב, ובראשם שופט בית-המשפט העליון לשעבר, מבקר המדינה לשעבר, כבוד השופט מלץ.

לא עלתה פה אף טענה אחת שלא עלתה בפני ועדת-מלץ. קראתי את הפרוטוקולים של ועדת-מלץ, השוויתי אותם עם הטיעונים פה, והדבר היחיד שנאמר – שכר הדירה עלה בשנה האחרונה. ובכן, שכר הדירה עלה בחודשיים האחרונים בגלל הקפיצה הבלתי-סבירה של שער הדולר כלפי המדד –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני השר, יש עוד כמה שינויים – – –

שר האוצר י' נאמן:

חבר הכנסת ריבלין, אני אדבר תיכף על השינויים ואני אראה מה הם. ובכן, האם אנחנו חיים במדינה שבה לאחר שהממשלה שהביאה וגרמה לדוח-מלץ בהסכמת הסטודנטים עברה לספסלי האופוזיציה – אלה הדברים ששינו את הנסיבות?

רבותי, אני לא שייך לא לקואליציה ולא לאופוזיציה; אני מייצג את הציבור במדינת ישראל. כל הצעה להיטיב עם קבוצה אחת משמעותה לגבות כסף מהציבור כולו, ואני אתייחס להצעות שהועלו פה להפחית את שכר הלימוד בחצי – מה משמעותן מבחינה סוציאלית, מה משמעותן מבחינת הרגרסיביות ועל מי יוטל הנטל. אבל, אני רוצה להדגיש בראשית דברי דבר אחד: לא נשתנה מאומה מאז נבחר הנושא לפני שנתיים וחצי, ובהסכם על דעת כל הצדדים נקבע, שהסדר שכר הלימוד לא יעלה למרות כל השינויים במשק, מבחינה ריאלית; הוסכם על-ידי כל הצדדים.

אני רוצה לומר, שכל מה שנאמר פה על חשיבות ההשכלה הגבוהה במדינת ישראל לא רק שמקובל עלי, אלא אני מוכן אפילו לחזק את הדברים ולבוא ולומר, שבלי חיזוק ההשכלה הגבוהה, כלכלת מדינת ישראל לא תוכל לצמוח, והדברים מקובלים עלי. מה שלא מקובל עלי, ואני רוצה להדגיש את זה, הוא, שבהפגנות כוח, בשיבוש חיי הציבור במדינה, בהפרות חוק נשנה הסכמים. לזה לא אתן את ידי.

דוד צוקר (מרצ):

בוא נתערב שזה מה שיהיה?

שר האוצר י' נאמן:

חבר הכנסת דדי צוקר, בשנה שעברה התערבת אתי על התקציב, ואני חושב שההתערבות אינה קיימת עוד.

אני רוצה לומר, שדוח ועדת-מלץ נותן פתח לבחון את הנחת היסוד, שלפיה מפעלי הסיוע שהוועדה קבעה יבטיחו שלא ייווצר מצב שבו סטודנט לא יוכל ללמוד במדינת ישראל. זו השאלה המרכזית, לא השאלה הפוליטית אלא השאלה המרכזית, האם אנחנו מאפשרים שמבני עניים תצא תורה? הדבר הזה ניתן לבחינה. משרד האוצר אומר לסטודנטים זה חודשים: יעלה ויבוא, תתכבדו, מוכנים לבחון את הדבר הזה, ושאישי לא יבוא ויאמר שסירבתי לראות באיזו שעה משעות היום נציגות זו או אחרת של הסטודנטים. גם בשעה שהדיון הזה התקיים בכנסת היה דיון עם סטודנטים, אלא שהם שלחו נציגים זוטרים; איחרו בשעה ושלחו נציגים זוטרים, שאינם מוסמכים לדון. היה דיון במסגרת הוועדה לתכנון ולתקצוב בראשותו של פרופסור לבציון.

אני חוזר ואומר, שהעיקרון שנקבע בוועדת-מלץ, על דעת כולם, שמפעלי הסיוע – שאני רוצה להדגיש, מסתכמים כיום ב-677 מיליון ש"ח, דהיינו כמעט כמחצית שכר הלימוד שהסטודנטים משלמים – אם העיקרון הזה נפגע, אני הראשון שמוכן לבחון את זה עניינית, אובייקטיבית, ללא הפגנות, ללא שיבוש חיי הציבור במדינה. יש להתאים את מערך הסיוע לזכאים בהתאם למה שתקבע הוועדה.

אני רוצה לומר משהו לגבי ההצעה של שכר לימוד חינוך באוניברסיטאות. הביאו לדוגמה את מדינות ערב מסביבנו – – –

דוד צוקר (מרצ):

מצרים.

שר האוצר י' נאמן:

מצרים, ירדן. מה הוא אחוז הסטודנטים מכלל האוכלוסייה שם, אף ששכר הלימוד חינוך?

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

כיוון שיש מעט.

שר האוצר י' נאמן:

רבותי, מה היא ההוצאה שמדינת ישראל מוציאה על חינוך לעומת אותן מדינות? איזה מין השוואה היא זו?

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

השוואה נכונה, אדוני. אם תסתכל על הסטטיסטיקה שם, יש הרבה מאוד סטודנטים, והאחוז שלהם מגיע לזה שבשיראל.

שר האוצר י' נאמן:

מדינת ישראל מוציאה להשכלה גבוהה – והנה התקציב מונח בפני חברי הבית – 5.5 מיליארדי ש"ח; הצעת התקציב לשנת 1999. יתירה מזאת, בתקציב משרד החינוך והתרבות, בסעיף 23.06, יש סכום של למעלה מ-25 מיליון ש"ח המיועד להלוואות לסטודנטים ללא כל ריבית. נוסף על כך, בתקציב משרד החינוך והתרבות מוקצב סכום של 30 מיליון ש"ח מוקצים לתוכנית פר"ח, שהיא אכן פר"ח מפואר – "איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק", כדברי הנביא, כפי שקראנו בהפטרה של שבת שעברה – ואתם משווים אותנו למצב במדינות ערב.

אבל, קראתי בקריאת ביניים לחבר הכנסת וידידי חיים רמון, כשאמר "מדינות אירופה". הדבר שממשלת הלייבור עשתה באנגליה היה ביטול לימוד חינוך באוניברסיטאות, כי הגיעו למסקנה שזה בזבז משאבים, ושזה דבר רגרסיבי ביותר – הפטור פוגע דווקא בשכבות החלשות. וזאת עשתה ממשלת הלייבור. האנגלים לא מבינים, רק אנחנו פתאום – – –

דוד צוקר (מרצ):

היתה עוד סיבה. אתה נותן חלק מהתמונה, אבל אחת הסיבות לכך היא, שסטודנטים זרים רבים ניצלו זאת.

שר האוצר י' נאמן:

סליחה, סטודנטים זרים לא היו זכאים, לא זו הבעיה, וגם במדינת ישראל סטודנטים זרים משלמים 25% יותר. חבר הכנסת דדי צוקר – –

דוד צוקר (מרצ):

זה חלק מהעניין.

שר האוצר י' נאמן:

— — ממשלה ששרת החינוך היתה ממפלגתך וממשלה שמפלגתך ישבה בה דחתה את הטענה של שכר לימוד חינוך רק לפני שנתיים וחצי.

היו"ר ש' וייס:

מרצ החליפו אותה בגלל זה.

דוד צוקר (מרצ):

— — — הוסיפה את הכסף.

שר האוצר י' נאמן:

זה דבר שפוגע בראש ובראשונה בשכבות החלשות, כי הן לא יגיעו לאוניברסיטאות, אבל מה כן? הרחבת הסיוע לשכבות החלשות. לא רק שזה מקובל עלי, הצעתי לסטודנטים לבחון את הדבר הזה, ואני פתוח לבחינה הזאת ללא צורך בהפגנות.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אז למה לא עושים את זה חד-צדדי? למה צריכים משא-ומתן?

דוד צוקר (מרצ):

זו ממשלה של הדדיות.

שר האוצר י' נאמן:

חבר הכנסת ריבלין, נקבע מנגנון של בירור הנושא הזה בדוח-מלץ.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

הסטודנטים – – – מהבוררות, תפעיל – –

שר האוצר י' נאמן:

ואת המנגנון הזה צריך להפעיל. אני רוצה להגיד לך, אם מדינת ישראל תיתן את ידה לנורמה שבכוח, לשיבוש חיי הציבור – אפשר להפר חוזים ואפשר להפר הסכמות – אני לא יכול להסכים לדבר הזה.

וליד צאדק חאג'י-יחיא (מרצ):

– – – מה הבעיה?

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

– – – במנגנון בורות עם סטודנטים, שהם לא איזה ארגון עובדים.

היו"ר ש' וייס:

חברים, יש לי בקשה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

האם הסטודנטים הם גוף או תאגיד?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת ריבלין, אנחנו רוצים לסיים את הפרק הזה, אז אפשרו לשר האוצר להשלים את דבריו ונקרא את הודעות הסיכום. אתם הרי יודעים שהממשלה תקיים את כל הצעות הסיכום.

שר האוצר י' נאמן:

חבר הכנסת זוילי הציע הצעה מאוד מעניינת, שיש לה השלכות מעבר לדיון הזה. הוא דיבר על הסכמה לאומית. אין דבר יותר חשוב, לדעתי, מאשר הסכמה לאומית, לא רק בנושא התקציב, אלא בכל הנושאים העומדים על הפרק. אני ידוע כתומך נלהב בצורך להגיע להסכמה לאומית ולממשלה שתציג את רוב מניינו ובניינו של הציבור. זה יפה לנושאים המדיניים, הביטחוניים, ובוודאי יפה לנושאים הכלכליים. דיברתי על כך הבוקר עם חבר הכנסת שבח וייס, כאשר עניתי על שאלתו בנושא השינויים במבנה המס.

אני בעד הסכמה לאומית. אני חושב שיש לנו מספיק בעיות קשות לעתידה של מדינת ישראל, שהגיע הזמן שתהיה הסכמה לאומית, ואין צורך בהקדמת הבחירות ולהוציא את הכסף בבחירות מוקדמות כדי להגיע להסכמה הלאומית.

אני רוצה לומר בזה לחבר הכנסת רמון וגם לחבר הכנסת זיסמן, אני לא חושש שראש הממשלה יעשה מאחורי גבי, כפי שהוא מצפה. עד היום בכל הנושאים הכלכליים היה תיאום מלא בין ראש הממשלה לביני, ואין לי שום סיבה לחשוב שהדבר לא ימשך גם להבא.

סיכומי של דבר, אני רוצה למלא את בקשתו של השר רפאל איתן, שהיה פה בדיון ולא יכול היה לדבר בשל מגבלה תקנונית. הוא ביקש ממני לקרוא את דעתי בנושא: "לסטודנטים – לא לחשוב ולצפות להשיג בכוח, זהו סוף לדמוקרטיה ולממשל תקין, זו חרב פיפיות. ההשכלה הגבוהה היא מפתח לקידומה וליכולתה החברתית, הכלכלית והביטחונית של המדינה".

לדעתי של השר רפאל איתן, "יש להבחין בשכר הלימוד בין מקצועות נדרשים ובין מקצועות שאינם נדרשים למשק ושיש בהם רוויה, וכן יש לתת סיוע מיוחד למעוטי יכולת המוכשרים ללימודים אקדמיים". פשוט מילאתי את חובתו.

היו"ר ש' וייס:

מה דעתו של שר הקליטה?

שר האוצר י' נאמן:

אני רוצה לסיים, כפי שנביא צריך לסיים בדבר טוב ובדברי תקווה, שאני מקווה שכל הנוגעים בדבר יבינו שהדרך היחידה לפתרון בעיות היא בהידברות. זה מזכיר לי את דבריו של רבי יונתן אייבשיץ על הפסוק "ולא יכלו דברו לשלום", על יוסף ואחיו. מה זה, הם לא יכלו להגיד שלום אחד לשני, אדוני היושב-ראש? אומר רבי יונתן אייבשיץ: כיוון שלא היתה ביניהם הידברות, גם לא היה שלום. הידברות, לשבת ליד שולחן, ללא הפגנות כוח, ללא צורך לשבש חיים ולהביא את המשטרה לכך שהיא צריכה למנוע בכוח הפגנות בלתי חוקיות, שפוגעות בציבור.

אני קורא לכל הצדדים לשבת ולהידבר במסגרת הדיונים, וכפי שנקבע בהמלצות הוועדה של כבוד השופט מלץ. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לשר האוצר. רבותי, עכשיו אזמין את השליחים של הסיעות השונות ואת חברי הכנסת שיציגו לפנינו את הצעות הסיכום, ואחר כך נעבור להצבעה.

יציג את ההצעה של סיעות העבודה, מרצ וחד"ש-בל"ד בנושא: השבתת הלימודים באוניברסיטאות; הפגנת הסטודנטים והתנהגות המשטרה – מי יציג את זה? בבקשה – דדי.

רגע, האם המפד"ל מצטרפת לכאן? כי המפד"ל היא פה ליכוד, ש"ס ומפד"ל. בבקשה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אנחנו מצטרפים להצעה הזאת?

היו"ר ש' וייס:

לא, פשוט עוד לא מסרתם לי.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

היו"ר ש' וייס:

בסדר, אז תנסה לעשות את זה מהר. הצטרף לכאן.

דוד צוקר (מרצ):

דהאמשה, האם אתה רוצה להצטרף להצעה שלנו?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

הי"ר ש' וייס:

בסדר. קדימה, דדי.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברים, הצעת סיכום של סיעות העבודה, מרצ וחד"ש – – –

הי"ר ש' וייס:

חד"ש-בל"ד.

דוד צוקר (מרצ):

– – – חד"ש-בל"ד בנושא השבתת הלימודים באוניברסיטאות:

1. השכלה גבוהה לכול היא אינטרס חברתי ממדרגה ראשונה, ויש למדינה עניין בהורדה עמוקה ככל האפשר של שכר הלימוד. ישראל צריכה לעשות כל שלאל ידה כדי לתת סיכוי שווה לכל אזרח להיקלט במוסד להשכלה גבוהה וללמוד בו.

2. הכנסת קובעת, כי הנסיבות שהיו בזמן חתימת ההסכם הקודם עם הסטודנטים השתנו באופן מהותי על-ידי הקצבות הממשלה לתלמידים טובים, ולפיכך יש צורך להיכנס למשא-ומתן מיידי ולהוריד את שכר הלימוד משמעותית ובמקביל לפתח תוכניות הלוואה לטווח ארוך.

3. הכנסת קוראת לראש הממשלה להתערב במשבר ולהוביל את המשא-ומתן עם שר האוצר.

4. הכנסת מתריעה, כי העדר ההידברות עם ציבור הסטודנטים הוא שגיאה קשה ומסוכנת, שמובילה לחיכוך בלתי פוסק בין הסטודנטים למשטרה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. מי יציג את ההצעה של הליכוד, ש"ס ומפד"ל? חבר הכנסת טל, בבקשה. אחר כך – חבר הכנסת דהאמשה.

דוד טל (ש"ס):

הצעת סיכום מטעם סיעות הליכוד, ש"ס ומפד"ל:

1. הכנסת קובעת, כי ההשכלה הגבוהה צריכה להיות פתוחה לכול, ולכול הזכות ללמוד לימודים גבוהים בלא שהדבר יהווה נטל כבד על הסטודנטים.

2. הכנסת קוראת לשר האוצר ולהנהלת משרדו לעשות ככל אשר ניתן כדי להגשים מטרה חשובה זו ולהיכנס למשא-ומתן ולמצוא את הדרכים עם הסטודנטים והנהגתם בדרך של כבוד הדדי.

3. הכנסת קוראת לסטודנטים לנהל את המאבק על-פי החוק ושמירת הסדר הציבורי.

4. הכנסת קוראת לממשלה לקיים ישיבה נוספת כדי לדון בנושא ולקבל החלטות.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת דוד טל.

הצעה אחרונה לסיכום הדיון של סיעת מד"ע-רע"ם. יציג אותה חבר הכנסת דהאמשה.

יצחק כהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת כל כך דואגים לסטודנטים, באמת הנוכחות כל כך גבוהה.

היו"ר ש' וייס:

אתה יודע שהיתה ישיבה בעניין זה לפני יומיים, והשתתפו בה 27 חברי כנסת.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

כולם הלכו להפגנות של הסטודנטים.

יצחק כהן (ש"ס):

לא, הסטודנטים אינם רוצים אותם. גירשו אותם.

היו"ר ש' וייס:

חברים, נא לא להפריע.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, שר נכבד, חברי הכנסת, הודעת סיכום מטעם סיעת מד"ע-רע"ם:

1. הכנסת קוראת לממשלה להיענות מייד לתביעות הסטודנטים ולהוריד את שכר הלימוד.

2. הכנסת קוראת לממשלה לפעול כדי שבתוך זמן קצר תעבור כל המדינה ללימודים אקדמיים חינם.

יצחק כהן (ש"ס):

מגן-הילדים.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

זה מגיע, אל תדאג.

3. הכנסת קוראת לממשלה לממש חוק חינוך חובה גם לגיל הרך, וליישם את החוק הקיים.

4. הכנסת קוראת לממשלה לשים לב במיוחד לחינוך במגזר הערבי, הסובל מעוני ומאפליה בכל הגילים. תודה רבה.

דוד צוקר (מרצ):

5. לשים קץ לכיבוש.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

זה יהיה בהודעה הבאה.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, אנחנו מצביעים עכשיו על הצעת הסיכום של סיעת מד"ע-רע"ם.

הצבעה מס' 12

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ע' דהאמשה – 8

נגד – 6

נמנעים – 1

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ע' דהאמשה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

שמונה בעד, שישה נגד, אחד נמנע. אני קובע שההצעה אושרה.

אנו מצביעים על הצעת הסיכום של סיעות הליכוד, מפד"ל וש"ס, כפי שהוצגה על-ידי חבר הכנסת דוד וטל.

הצבעה מס' 13

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ד' טל – 7

נגד – אין

נמנעים – 8

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ד' טל נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

שבעה תומכים, אין מתנגדים, שמונה נמנעים. גם הצעה זו נתקבלה.

מי תומך בהצעת הסיכום של סיעות העבודה, מרצ וחד"ש-בל"ד, כפי שהוצגה על-ידי חבר הכנסת דוד צוקר?

הצבעה מס' 14

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ד' צוקר – 9

נגד – 6

נמנעים – אין

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ד' צוקר נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

אדוני שר האוצר, אתה עכשיו תצטרך לשקלל את כל הצעות הסיכום, כולן נתקבלו.

דוד צוקר (מרצ):

לא, שלנו עברה ברוב הגדול ביותר.

שר האוצר י' נאמן:

אדוני היושב-ראש, כיוון שההצעות האלה הן דקלרציות, אני חוזר ואומר מה שאמרתי כל הדרך: שולחן הדיונים פתוח במסגרת שנקבעה, ואין שום בעיה.

היו"ר ש' וייס:

אולי אנחנו נצליח כאן להוציא ממך איזו גמישות? אני יודע שהחלטת הכנסת היא אומנם מחייבת, אבל עד כה לא ננקטה מעולם סנקציה כנגד אף ממשלה שלא יישמה החלטות כנסת. אנחנו מכירים את זה. יש על זה פרק מרתק בספרו של פרופסור אמנון רובינשטיין, "המשפט הקונסטיטוציוני של ישראל", ואפילו בספר שלי על הכנסת. אנחנו מכירים את כללי המשחק.

אולי באווירה הזאת של רצון טוב ורצון כללי, היית יכול להציע איזו נוסחה שתאפשר לסטודנטים לבוא הערב אליך. את מה שאתה תציע להם בפגישה, לחזור לוועדת-מלץ משופרת וכו', תוכל להעלות על-יד שולחן הדיונים. אני רוצה להציע הצעה, שתיפגשו הערב ואולי ינוע איזה תהליך. כי אחרי הכול אני משוכנע שגם אתה רוצה לסייע להם. מה אתה יכול להציע להם פה עכשיו?

שר האוצר י' נאמן:

אדוני היושב-ראש, היתה פגישה היום אחר הצהריים במסגרת של הוועדה לתכנון ולתקצוב, עם יושב-ראש הוועדה לתכנון ולתקצוב, פרופסור לבציון, עם נציגי הסטודנטים ונציגי משרד האוצר. אני לא מדווח מה קרה.

אני רק רוצה לבוא ולומר, כל הצעה שהיא במסגרת שהתוויתי, של מציאת דרכים לפתור את הבעיה של הסטודנטים שמצבם הכלכלי לא מאפשר להם – המסגרת שקבעה ועדת-מלץ – על-ידי סיוע מהמדינה באותן מסגרות שקיימות, מקובלת עלינו, ועל זה מוכנים לשבת.

היו"ר ש' וייס:

מה דעתך על רעיון של פגישה, נניח לא פורמלית, בלי תנאים מוקדמים?

שר האוצר י' נאמן:

אין תנאים מוקדמים.

היו"ר ש' וייס:

אתה אומר ועדת-מלץ. אתה יודע שזה תנאי מוקדם.

שר האוצר י' נאמן:

אדוני היושב-ראש, הכלל שהסכמים יש לכבד הוא כלל שאני לא יכול לסטות ממנו. אני רוצה להדגיש: משרד האוצר אמון על כל מערכת ההסכמים במדינה. אם אנחנו ניתן דוגמה לציבור, שאפשר להפר הסכמים על-ידי תהליכים והליכים שפוגעים בציבור ומהווים הפרת חוק, לא יהיה אפשר לקיים במדינה סדרי שלטון ומשפט.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

הדברים שאומר שר האוצר הם דברים חמורים.

היו"ר ש' וייס:

בסדר. הדיון כבר היה. אני מנסה כאן, כיושב-ראש הישיבה, לעשות איזה מאמץ. אנחנו לא פותחים בדיון מן ההתחלה, חבר הכנסת ריבלין.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אמר שר האוצר דבר חמור מאוד.

היו"ר ש' וייס:

בסדר, אבל אנחנו לא פותחים בדיון מן ההתחלה. אני מנסה איזה ניסיון. לא ילך, לא ילך. אני לא יכול לעשות יותר מאשר לנסות.

זה לא מקרה ראשון שבעקבות הפגנה או שביתה של ציבור גדול מאוד חלו שינויים גם בעמדת האוצר. זה לא מקרה ראשון. הרי שנינו בתוך עמנו חיים. לי יש הרגשה שבכל מקרה בקטע הזה יהיה שינוי בעמדת האוצר. השאלה, אם לא היה כדאי שזה יבוא מצדך בפגישה לא פורמלית. אתה יודע מה? לא כשר אוצר אלא כפרופסור באוניברסיטה. תשקול רעיון כזה.

שר האוצר י' נאמן:

אני חוזר ואומר, אדוני היושב-ראש, אני מוכן לכל פגישה – – –

היו"ר ש' וייס:

בלי תנאים מוקדמים.

שר האוצר י' נאמן:

בכל עת, על מנת לפתור את הבעיה. אני אומר את זה למעלה משישה חודשים. הפגישה הראשונה שלי עם הסטודנטים היתה ב-9 ביולי השנה. אמרתי אותם דברים, ואני חוזר עליהם.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ש' וייס:

לא מחאה, רק אם יש עצה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

יש לי עצה.

היו"ר ש' וייס:

אבל אני לא פותח דיון. הכי קצר בעולם, בבקשה. אם יש איזה חידוש, רובי, בבקשה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אין שום חידוש. אני לא מדבר אל ידידי הטוב, חברי לספסל הלימודים, עורך-הדין יעקב נאמן. אני מדבר אל שר האוצר בישראל, שעשה לו מנהג קבוע, להודיע לכנסת שהחלטותיה אינן מקובלות עליו, ושהוא יעשה מה שהוא רוצה בהתאם לשיקול דעתו ובהתאם לדברים שהוא מחזיק בהם, ואפילו הם צודקים. עם כל הכבוד, כנסת ישראל היא הריבון.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת ריבלין מחזיר אותנו לשאלה קונסטיטוציונית ארוכת ימים.

נסים דהן (ש"ס):

היו"ר ש' וייס:

בוודאי.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

עד שהחלטות הכנסת תבוצענה.

היו"ר ש' וייס:

נהיה מאוד מרוצים אם הצעות הסיכום שאושרו עכשיו, תתגשמה מהר ככל האפשר, ושתהיה סינתזה ביניהן.

הצעות לסדר-היום

ההסתה נגד ראש הממשלה

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לנושא חדש בסדר-היום שלנו: ההסתה נגד ראש הממשלה. אלה הצעות לסדר-היום מס' 5259, 5267, 5270, 5277, 5285, 5291, 5307, 5309 ו-5313. מוקצבות שלוש דקות לכל דובר, כי מדובר בהצעות דחופות לסדר-היום. הדובר הראשון, חברנו חבר הכנסת גדעון עזרא. אחריו – חבר הכנסת רפאל פנחסי, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת שמריהו בן-צור, הנמצא אתנו.

חיים אורון (מרצ):

מי השר העונה?

היו"ר ש' וייס:

כאן כתוב סגן השר מיכאל איתן. הוא יהיה.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, במסגרת הדה-לגיטימציה שעושים לראש הממשלה, נערכה אתמול ישיבה בוועדת החוץ והביטחון. בהחלט לגיטימי שוועדת החוץ והביטחון תדון בנושא הסכם וואי. ראוי גם שראש הממשלה יופיע בפני הוועדה, ואני משוכנע שהוא יעשה את זה לאחר שיציג את הדברים בממשלה. נערך דיון בוועדה, כאשר החומר כולו לא היה מונח בפני הוועדה, כאשר לא שמעו את נציגי הממשלה. יצאה הודעה מטעם הוועדה. ביקשתי, חזרתי וביקשתי, שלא לפרסם את הפרטים של הדיון אלא להעביר אותם לידיעת הממשלה, אך הוועדה, לצערי, במקום שתתנהג כמו ועדת חוץ וביטחון אחראית ומתוך מגמה לעשות דה-לגיטימציה לראש הממשלה, החליטה להעביר את הדברים לתקשורת.

לדעתי, הוועדה פגעה באמינות שלה, כאשר קבעה דברים בלי לראות את כל החומר, ולפי דעתי היא פגעה ביכולת הממשלה לנהל משא-ומתן.

במקרה, היום התקבלה החלטתו האמיצה של היועץ המשפטי לממשלה, להעמיד את אבישי רביב לדין. אני מבקש להתייחס בראש ובראשונה למשאל שנערך השבוע, ובו על-פי שקלול, 1,200 אזרחים במדינת ישראל כביכול מוכנים לפגוע בראש הממשלה. ברצוני שיהיה ברור לכול, שאם יש מישהו שירצה לפגוע בראש הממשלה, הוא לא יגיד את זה בטלפון לסוקר מקרי כזה או אחר. לכן כל המסקנות הללו, לפי דעתי הן מטעות ומוטעות, ומוטב לנו שלא להתייחס אליהן.

הגישה של היועץ המשפטי לממשלה לנושא אבישי רביב היא, לדעתי, כלי חשוב נגד הסתה בכלל. מה שהרשה לעצמו אבישי רביב בלי לבקש אישור, כאילו בכיסוי של שירות הביטחון הכללי, הוא דבר שלא יעלה על הדעת. לאבישי רביב, לדעת הפרקליטות, לא מגיע מה שנתנו למרגלית הר-שפי. הוא עשה דברים הרבה יותר חמורים ממרגלית הר-שפי: לא רק אי-מניעת עבירה, אלא הוא עשה פרובוקציות.

אשר לשאלה החשובה, עד כמה הדברים מזיקים או לא מזיקים לעבודת שירות הביטחון הכללי, ברצוני להגיד דבר אחד: כאשר אתה מסתובב בחוגי הימין ביהודה ובשומרון, אתה שומע לא אחת, שכל מי שזרק אבן, כל מי שעושה מעשה, מואשם כפרובוקטור. לפי דעתי, הדברים ייפסקו והדה-לגיטימציה של ראש ממשלה בישראל תלך ותיפסק.

אני מבקש להגיד עוד מלים מספר על דה-לגיטימציה: אנחנו, חברי הבית, צריכים להיות דוגמה. אני רוצה להזכיר דברים שקרו כאן בבית: היתה כאן עצרת זיכרון לראש הממשלה יצחק רבין, זיכרוננו לברכה. אינני חושב שאיננו מסוגלים לשמוע את כל נציגי הציבור שמדברים על זכרו של ראש הממשלה, אבל עוד לפני שראש הממשלה התחיל להגיד את דבריו, מצאו לנכון כמה חברי כנסת וחברות כנסת לצאת מהאולם.

אני רוצה להגיד דבר נוסף: היתה עצרת זיכרון בכיכר-רבין בתל-אביב. נכון, היה שם שר בממשלה, אבל לא היו שם נציגי חוגים רבים. לא היו נציגי המתיישבים, לא היה שם נציג הערבים. אם אנחנו רוצים לעשות לאחדות העם, חובה עלינו לעשות את הדברים האלה.

שמענו השבוע בהר-הרצל קריאות גנאי נגד ראש הממשלה, לא מחוגי הימין – מחוגי השמאל. אבקש שלא לעשות דה-לגיטימציה לאיש, ואני אשתדל למלא אחר הדברים הללו, נקשיב איש לרעהו ונשמור על החיים הדמוקרטיים במדינת ישראל. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת גדעון עזרא. חבר הכנסת שמריהו בן-צור, שלוש דקות. אחריו – חבר הכנסת חיים אורון.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא הוא הסתה נגד ראש הממשלה. מעניין שאנחנו דנים בנושא הזה היום. לפי התאריך הלוועז', זהו יום הירצחו של ראש הממשלה. שלוש שנים עברו, ואנחנו – אני מדגיש את המלה אנחנו, כולנו יחדיו – לא למדנו את הלקח.

לצערי הגדול, אנחנו רואים, שומעים וסופרים הצגות תיאטרון שפוגעות בצורה בוטה ביותר בציבור שלם, במיוחד בציבור שאני אישית ורבים כמוני מעריכים ומוקירים אותו: אחינו היושבים ביש"ע; ציבור שלם ששייך לציונות הדתית, שהיא שותפה במאת האחוזים בבניית העם והמדינה. הם ממשיכים לקרוע את העם, ליצור הבדלים ולבנות מחיצות בינינו לבין אחינו. שני מחנות.

ראינו את הערוץ הראשון ואת הערוץ השני ביום ראשון בערב, בתוכניות לזכרו של יצחק רבין, זיכרון לברכה. אף נציג של הציונות הדתית, של המפד"ל, לא הופיע שם. אבל יכולנו לראות שם נציגים ממרצ ומהשמאל היותר-קיצוני, והם מעמידים על שולחן הניתוחים את הציונות הדתית, מלקים, חותכים וקורעים, בלי להזמין נציג שיוכל להשיב כמו שצריך.

חיים אורון (מרצ):

ישראל הראל הוא לא נציג?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

לא, הוא לא נציג, הוא לא חבר מפד"ל, עם כל הכבוד. כפי שהזמינו את יוסי שריד, ואני לא רוצה להתייחס לנאום שלו פה, שראוי לכל גינוי, היו צריכים להזמין גם נציג שלנו. אותו הזמינו ואת נציג המפד"ל לא הזמינו.

אני גם לא רוצה לדבר על העצרת בכיכר-רבין. כל זמן שבעצרת בכיכר-רבין לא יעמוד נציג הציונות הדתית, ידבר ויאמר את אשר עם לבבו, זה יהיה כנס של מחנה אחד בלבד. באותה מידה הדברים אמורים לגבי מה שקרה בהר-הרצל.

הביטויים כלפי ראש הממשלה, ההסתה כלפי ראש הממשלה – מה שהיה הוא מה שהוזה. אני רואה שקיימת התגברות. אני לא רוצה להזכיר את הביטויים המעליבים כלפי ראש הממשלה בבית הזה. הדברים האלה מיתרגמים כלפי חוץ כך שההסתה מתחילה מפה, ויש לקטוע אותה באופן מיידי ביותר.

ברשות היושב-ראש, אתה העלית כאן דברים על אבישי רביב. עם כל הכבוד, אם אתה טוען שיש רבנים שהסיתו – – –

הי"ר ש' וייס:

"פולסא דנורא", אתה לא זוכר?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

סליחה, אני אענה לך.

הי"ר ש' וייס:

ה"פולסות" האלה.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

בסדר, אם אתה טוען שיש רבנים שהסיתו, אני מבקש ממך ומהמשטרה לזמן אותם.

הי"ר ש' וייס:

יותר טוב – מהמשטרה. אני לא חוקר פה.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

זכותך גם לפנות למשטרה. אני יודע שיש חברי כנסת שתבעו להעמיד לדין את אבישי רביב. באותה מידה אתה יכול גם לפנות, אחרים יכולים לפנות ולבקש להעמיד אותם למשפט. ימצאו האשמים, יענשו. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת שמריהו בן-צור. עכשיו, חברים, אני מזמין את חבר הכנסת חיים אורון. בבקשה.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפעמים אני יושב פה ושומע ואני לא כל כך מבין איפה אני נמצא. כאשר אני ביקשתי לדון בהצעה דחופה לסדר-היום על איומים כלפי ראש הממשלה, אדוני סגן השר ואדוני חבר הכנסת בן-צור, אני התכוונתי לאיומים כלפי ראש הממשלה ביבי נתניהו, כאשר קוראים לו "בוגד", כאשר מאשימים אותו שהוא אחראי אישית ובאופן ישיר לרציחתו של יהודי בחברון או במקום אחר על-ידי איש "חמאס". זה ההקשר, זה הקונטקסט, וכל מי שמנסה לטשטש את העובדה הבסיסית הזאת – בעצם לא מוכן להישיר מבט כלפי תופעה חמורה.

יכולה להיות ביקורת על התבטאויות בכנסת ויכולה להיות ביקורת על אווירה בהפגנה ויכולה להיות טענה כזאת ואחרת, צודקת או לא צודקת – אני בכלל לא נכנס לדיון הזה – כלפי מי שאמר מה שאמר בכל מיני מקומות. לא יכול להיות שלא נאמר באופן הברור ביותר, בלי "אבלים" ובלי אולי ובלי כאילו, שמי שמכנה ראש ממשלה בישראל "בוגד" ומי שמכנה שר ביטחון "בוגד" ומי שמכנה שר חוץ "בוגד" – עובר את הגבול, ואין שום הצדקה ואין שום מדרג שמתחיל באיזה מקום ומצדיק את הדברים האלה.

למה גדעון עזרא לא יכול לבוא ולהגיד את זה? למה אתה לא היית יכול לבוא ולהגיד את זה? האם אני צריך להסיק מסקנה? אתה יודע מה, אני נמנע בשעה הזאת מלהסיק שהאי-רצון שלך להגיד את זה אולי – למה לא תגיד? אני יודע מי עמד שם, אני יודע שהם לא מייצגים אותך, אבל אתה תגיד שהם לא מייצגים אותך, גם אם הם חובשי כיפות, גם אם באו מההתנחלויות.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

הביטויים "בוגד" כלפי ראש הממשלה הם תולדה של ביטויים של אנשים מהסיעה שלך בבית.

חיים אורון (מרצ):

בדיוק כך. חבר הכנסת בן-צור, אתך אני בכלל לא רוצה לדבר. חבר הכנסת מיכאל איתן, עכשיו אתה מבין? עכשיו אתה מבין איפה אנחנו עומדים?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

חיים אורון (מרצ):

פתאום יש תחום אחד, שבו אני – מרצ – משפיע על המתנחלים בקריית-ארבע. כאשר אני מבקר את ראש הממשלה, אז אני משפיע עליהם. ואתה צוחק, חבר הכנסת בן-צור, ואתה מחנך ואתה לא מבין שפה עוסקים ממש ממש בדיני נפשות, כי גם כשקראו לנו "בוגדים" ואמרנו פה שזה לא יגמר בדיבורים, אמרו, אתה מגזים. פה צריכים להיות ניואנסים? פה צריכים להיות גוונים?

יצחק כהן (ש"ס):

חיים אורון (מרצ):

אחרי שנסכים באופן מוחלט וחד-משמעי על הדבר הזה, נחליף דף, נחליף עמוד ונתחיל לדבר על כל הנשאים האחרים, על סגנון הדיבור ועל זה ועל זה, אבל זה מקום לגמרי אחר.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

זו התוצאה.

חיים אורון (מרצ):

זו התוצאה? התוצאה שרבנים מרכזיים במפלגתך אמרו לא למלא פקודות.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אבל הדיבור שלך – – –

חיים אורון (מרצ):

התוצאה שבמחנה שלך, חבר הכנסת בן-צור, יש אנשים שלא למדו את הלקח.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

היו"ר ש' וייס:

חברים, אני מבקש. נא לסיים. הזמן עבר.

חיים אורון (מרצ):

במחנה שלך, לא במחנה שלי, כאשר קוראים לשר הביטחון, שנכנס עכשיו לאולם, "בוגד", אני צריך להגן עליו ואתה תשתוק? אתה תסביר שקראו לו "בוגד" כי יוסי שריד אמר משפט מסוים? ואתה לא מתבייש?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

חיים אורון (מרצ):

אתה לא גינית, אתה לא אמרת ולא התכוונת לומר.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת חיים אורון.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אבל האמירות האלה – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דהאמשה, בבקשה.

שר הביטחון י' מרדכי:

הגעתי לפני הזמן?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

תמיד זה בזמן.

היו"ר ש' וייס:

טיפה לפני הזמן, אבל בקשר עם חיים אורון, כאילו תיאמתם את זה, אדוני שר הביטחון.

חיים אורון (מרצ):

— — —

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אורון, זה לא מקובל. אתה כבר סיימת. חברים, זה לא מקובל. זהו, נגמר. חבר הכנסת דהאמשה מדבר עכשיו.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אפשר לעזור במשהו?

היו"ר ש' וייס:

לא, לא, אני מסתדר. זה לא הגיע לידי אלימות. זה היה רק על גבול ההסתה. בבקשה, חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, ביום הזה, לפני שלוש שנים בדיוק, נרצח ראש ממשלה בישראל, מר יצחק רבין, זיכרונו לברכה. ברצח ההוא נשברה קונצפציה, שלא רוצחים על רקע פוליטי במדינת ישראל, בוודאי לא את ראש ממשלת ישראל. אבל מה נעשה? במדינה הזאת כל דבר וכל נושא חשוב וכל קונסנסוס – אם מסתכלים עליהם בראייה מעמיקה, רואים בהם גם את הצד הגזעני. הצד הגזעני ברצח ראש הממשלה היה, שלפני כן היו הסתות שהובילו לרצח של ראשי ערים, של ראשי ציבור ערבים ושל אזרחים רגילים, על לא שום עוול בכפם, ולא שמענו את הצעקות שישימו קץ לתהליך הזה. התהליך הלך והתעצם והגיע עד לאן שהגיע.

אך לא רק זאת. בבית הזה נאמר רק בשבוע שעבר, שבקונצפציה שנשברה לא תיארנו לעצמם שיהודי ירצח את ראש הממשלה. נו, אז ערבי היה צריך לרצוח אותו, או שתמיד צריך לחפש את הערבים, את הצד האחר, בכל מקרה ובכל סיטואציה, גם אם היא טרגית וגם אם היא ברורה ביותר?

הקונצפציה השנייה שנשברה היתה חתימת מר נתניהו על הסכם "וואי פלנטיישן" בשבוע שעבר. החתימה הזאת שמה קץ לתהליך של עשרות שנים, כאשר היו אנשים שדגלו ב"כל הארץ", באופן אידיאולוגי ובאופן מעמיק, בצורה זו או אחרת, ואכן זה נשבר במרכז הליכוד, ואני שמח על כך. אני מברך על כך שסוף-סוף הצד הנאור, הצד השפוי, הצד שבאמת מעריך שלום ורוצה חיים יותר שקטים ויותר שלווים למדינה הזאת ולתושביה, אכן הכריע בעד ההסכם ובעד האישור.

לפני יומיים, ביום שני בשבוע הזה, נשברה קונצפציה שלישית, והיא, שקולותיהם של חברי הכנסת הערבים בבית הזה שווים בכל דבר ועניין לאלה של כל יתר חברי הכנסת. היו שהשתגעו מכך, ואלה הם הגזענים שעשרות שנים חיו בקונסנסוס, שלפיו לאלה, משום שהם ערבים – נדמה לי שאין סיבה אחרת – להם מגיע פחות, להם לא מגיע להכריע בדברים חשובים. הקונצפציה נשברה, והקולות שבירכו והעריכו את חשיבות הנושא גברו.

למרבה הצער, ביום המחרת קמו הגזענים מחדש והרימו ראש וכאילו התחרטו על זה שנטשנו, אפילו לכמה שעות, את הקונצפציה הקודמת, את הקונצפציה הגזענית, והגענו סוף-סוף לצודק ולנכון, שאכן, כולם בבית הזה שווים וכולם כשרים להצביע על הכול.

ראש הממשלה עצמו – ואני מייד רוצה לברך על כך שהיום הוא חזר בו מדבריו וחזר שוב לשפיות ולדרך הנכונה והממלכתית, אבל לא נסלח ולא נשכח שלמחרת הוא אמר שוב, שקולות הערבים אינם כשרים בשבילו להכריע בענייני חוץ וביטחון.

אני חושב, ראש הממשלה שאיננו נוכח, וכל חברי הכנסת ששומעים – ברשותך, כבוד היושב-ראש, אני חייב לגמור את הרעיון – הדרך הנכונה והדרך שאין בלתה היא להכיר פעם אחת ולתמיד בבית הזה ובמדינה הזאת, שכל האזרחים הם שווים ושלכולם יש אותם קולות וכולם ראויים להכריע בכל הבעיות. אחרת אנחנו כאילו מכריזים על אפרטהייד, אין מוצא שני, אין מוצא שלישי, אין דרך נוספת.

ולכן, אני בהזדמנות הזאת מגנה את ההסתות המחודשות נגד ראש הממשלה הנוכחי, וכל הסתה לפורענות או לשימוש בכוח או לאלימות באשר היא, וכאשר ההסתות האלה באות להעכיר את האווירה הפוליטית ואת הדרך הממלכתית הנכונה להכריע בשאלות קשות – אכן הדבר פסול.

הבה נחזור לשפיות, והלוואי שלא נראה יותר רציחות פוליטיות או הסתות כאלה, שהן גזעניות והרסניות ביותר. תודה רבה.

הי"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לך, חבר הכנסת דהאמשה. אדוני סגן השר מיכאל איתן, עד עשר דקות.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

המלה גזענות לא נכונה. אל תשתמש בה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

הלוואי – – –

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אכן אנחנו נמצאים היום בשבוע שבו מציינים את יום השנה השלישי לרצח ראש הממשלה יצחק רבין, זיכרוננו לברכה. מעשה הרצח הזה, שעליו נאמרו מלים אין ספור, נכתבו מאמרים ועוד ייכתבו וייאמרו כהנה וכהנה, אין לי מלים להוסיף עליו. אבל, כאשר אני מסתכל על מה שקורה היום ברחוב הישראלי, אני שואל את עצמי ביחס לאותה הסתה שחזרת ונשמעת כלפי ראש הממשלה הנוכחי בנימין נתניהו, ייבדל לחיים ארוכים, מה האנשים שמסיתים חושבים לעצמם? איזו מידה של ביקורת הם שמים על הדברים היוצאים מפהם?

המעשה הראשון, הרצח הפוליטי הראשון במדינת ישראל, אולי הוא לא הרצח הפוליטי הראשון בתולדות עמנו, הוא גם לא הרצח הפוליטי הראשון בתולדות מדינות דמוקרטיות, אבל הוא היה הרצח הפוליטי הראשון במדינת ישראל והוא פגע קשה ביסודות האמונה שלנו, בדמוקרטיה ייחודית, בדבר

מיוחד שאנחנו מסוגלים ליצור כאן. אבל, לאחר אותו מעשה רצח, דברים, מלים שחוזרות על עצמן, יש להם משמעות אחרת.

קראתי בעיתונות שהמשטרה מתקשה להגדיר אמירה "בוגד" המופנית כלפי מישהו כעבירה פלילית. יש בעיה, יש לנו מצד אחד רצון ומחויבות למנוע הסתה, וראינו שמלים יכולות ליצור אווירה ציבורית קשה מאוד – ובהערת אגב ברצוני לומר, שאני בספק רב אם המלים האלה הן שהובילו בסופו של דבר את יגאל עמיר ללחוץ על ההדק. היו מלים אחרות שמהן הוא הושפע הרבה יותר מאשר אותן מלים שנאמרו בכיכרות. אבל כולנו, כאלה שהשתתפו בהפגנות אז וכאלה שאולי לא השתתפו בהן אבל ראו ועקבו, מבינים היום, שיש אולי משמעות אחרת לאותן מלים שנאמרו אז.

כאשר אתה יודע שאנשים קראו קריאות מסוימות ואתה יודע שבעקבות אותן קריאות, אולי בלי קשר אבל בסמוך לאותן קריאות, נרצח ראש ממשלה, ואתה משמיע אותן קריאות היום – הן לא באות בתום-לב, הן מכוונות, הן לא אומרות רק את המלה עצמה, אלא מבטאות גם מסר של טרור, מסר שאומר: אם ראש הממשלה לא יעשה כפי שאנחנו רוצים, בעצם סופו עלול להיות כמו סופו של ראש הממשלה שהיה לפניו, או זה שקדם לו.

אני חושב שהדברים האלה חמורים משום שהם צומחים באזורים שבהם יש יכולת להקפיד ולדא. אפשר לצמצם את המגמות האלה. אנחנו יודעים שבעולם המודרני, עולם של אמצעי תקשורת, אולי לא רק בעולם המודרני, יש איזו נטייה של חברות לפגוע במנהיגים, לפגוע באנשים מפורסמים, כאשר חברה חזקה יכולה להגביל את המגמה הזאת לבודדים ונגדם יש להילחם, להיאבק ולהתגונן מפניהם. כאשר העניין הזה מלווה הצדקה אידיאולוגית רחבה, זו סכנה לעצם קיומה של החברה.

ולכן, אם אני יכול לומר, המסקנה שעליה צריכים להתאחד בבית הזה, וחבל שאנחנו עושים את זה בקריאות רמות זה נגד זה, חבל שאנחנו מחפשים את הפולמוס גם בעניין הזה – רצוי שכל אחד מאתנו, ימין, שמאל, יחפש לעצמו את הדברים שהוא יכול לקחת על עצמו, לא מה הוא יכול לומר לצד השני, לא להפיק את הלקחים באשר למה שהצד השני צריך לעשות. וכמי שעומד כאן מעל הדוכן אני יכול לומר, שאני בהחלט לא רק דרשתי כך אלא גם נהגתי כך, בדקתי את עצמי, בדקתי את מה שעשיתי, מה שעשיתי עם חברי, ובמקום שבו הייתי צריך להביע את הסתייגותי מהמעשים שלי עצמי, עשיתי זאת ללא שום מורא. אני חושב שבאותה מידה יכולים לעשות זאת גם אחרים, שמטיחים היום האשמות מימין ומשמאל בראש הממשלה בנימין נתניהו.

ראש הממשלה בנימין נתניהו הולך בדרך מדינית שאינה סוטה כמלוא הנימה מההתחייבות שלו לבוחר. אני מציע לכל אדם לפתוח את מצע הליכוד ולקרוא בו בצורה מפורשת מה אמר בנימין נתניהו בבואו אל הבוחר. הוא אמר: נמשיך את התהליך המדיני, נשמור על ההסכמים הבין-לאומיים שעליהם חתמה ממשלת ישראל. הוא אמר במפורש, שבמסגרת המדיניות הוא ייפגש עם ערפאת, הוא ילחץ את ידיו של ערפאת. הוא אמר את הדברים האלה ערב הבחירות.

ולכן, כל אלה שהיום מתפללים על כך שהוא עושה את הדברים הללו צריכים לשאול את עצמם, מה הם סברו אז? האם הם סברו שזה היה רק לצורכי בחירות? בנימין נתניהו הודיע, שהוא לא ילך בדרך הממשלה הקודמת בכל מה שקשור ליישום ההסכמים, לעמידה על תנאים, והוא עושה זאת. הוא עושה זאת בדרכו, הוא קיבל מנדט מהעם בבחירות דמוקרטיות, ואפשר יהיה להחליף אותו אך ורק באמצעות פתק הבוחר.

אני מאוד מקווה שהכנסת תוכל להתאחד מימין ומשמאל לדחות ולגנות. שמענו כאן דוברים, אני מסתכל על מחצית הכוס המלאה, שמענו דוברים מכל מפלגות הבית, שדוחים מכול וכול את ניסיונות ההסתה נגד ראש הממשלה בנימין נתניהו. אני חושב, שזה צריך להיות הקו, זו צריכה להיות המחויבות, וכל חילוקי הדעות שרצוי שיהיו צריכים לבוא לידי ביטוי בהכרעה של פתק הבוחר. לא הסתה: בוגד ומוסר, ולא הסתה: הרצחת וגם ירשת, אלא דבר אחד: הכרעת הבוחר בקלפי. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מודה לחבר הכנסת סגן השר מיכאל איתן. יש הצעות אחרות. חבר הכנסת גדעון עזרא לא כאן. להצעה של חבר הכנסת אורון – – –

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אולי נסתפק בהודעת סגן השר?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אורון, אתה מסתפק?

חיים אורון (מרצ):

כן.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גדעון עזרא מסתפק – הוא לא כאן.

חבר הכנסת בן-צור, אתה מסתפק בהודעת סגן השר?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

כן.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דהאמשה מסתפק בהודעת סגן השר?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אם כולם מסתפקים, גם אני מסתפק.

הצעות לסדר-היום

הבנייה בראס-אל-עמוד ובהתנחלויות

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעות לסדר-היום מס' 5265, 5284, 5286, 5299 ו-5305 – הבנייה בראס-אל-עמוד ובהתנחלויות. חבר הכנסת ניסן סלומינסקי, שלוש דקות. אחריו – חבר הכנסת פינס-פז, שלוש דקות. ואחריו – חבר הכנסת דראושה, אם יהיה כאן אתנו.

ניסן סלומינסקי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, בהסכם שקיבלנו, שנחתם ועדיין לא אושר לא בממשלה ולא בכנסת, נאמר "פעולות חד-צדדיות", ואני אקרא את זה בעברית: "בהכירכם בצורך ביצירת אווירה חיובית במשא-ומתן, לא ייזום אף צד או ינקוט צעדים שישינו את המעמד של הגדה המערבית ורצועת-עזה בהתאם להסכם הביניים". טוענים הפלסטינים שהסכם זה אומר, שאסור לבנות ביישובים ביהודה ושומרון אפילו לא בית אחד, אפילו לא מרפסת, וממשלת ישראל, בתדהמה, מה שנקרא, טוענת: לא היו דברים מעולם.

נסים דהן (ש"ס):

לפי ההסכם הזה אסור גם לעשות פיגועים שם, כי גם פיגועים הם פעולה חד-צדדית.

ניסן סלומינסקי (מפד"ל):

זה כמובן יהיה פתח לוויכוחים ולפיצוץ כל יום.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

— — — זה צעד חד-צדדי.

נסים דהן (ש"ס):

גם פיגועים זה צעד חד-צדדי — — —

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

— — —

ניסן סלומינסקי (מפד"ל):

שהיושב-ראש ינכה את הזמן הזה.

היו"ר ש' וייס:

כן, בוודאי. תן להם קצת להתפרק.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

— — —

נסים דהן (ש"ס):

— — — אני אמרתי ערבים? אני אמרתי פיגועים, אתה אומר ערבים.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת סעד ודהן, בואו נמשיך. אנחנו ממש רוצים לסיים בשעה סבירה.

ניסן סלומינסקי (מפד"ל):

לא רק ששמענו את דברי הרשות הפלסטינית, שטוענת שאסור לבנות ביישובים, הנה אנחנו מוכים תדהמה מפעילות של ממשלת ישראל. יהודים רוצים לבנות בירושלים, יש אישור של הרשויות, של ועדת בניין עיר מקומית ומחוזית של העירייה. הלכו לבתי-משפט, לבית-המשפט העליון, וכולם אישרו את הבנייה. רוצים לבנות במעלה-הזיתים בירושלים, וממשלת ישראל לא מאשרת, לא מאפשרת. כדי לרצות ולזרוק איזו עצם, היא נותנת רשות להקים את הגדר בלבד. האם באמת ההסכם שנחתם וכולל פעולות חד-צדדיות – האם באמת הפירוש הוא שאסור לבנות ביישובים, ובכלל זה בירושלים?

אדוני ראש הממשלה, שאינך יושב פה, אבל ודאי תשמע את הדברים, שאלתי אליך ואל הממשלה: האם זו אכן הכוונה, והאם אתם מתכוונים גם לאסור בנייה בירושלים במעלה-הזיתים, בהר-חומה, בכל המקומות האלה? אם כן, אנא הודיענו.

אם באמת זו לא כוונתכם, הייתי מצפה שהדבר הראשון שתעשה מחר בבוקר או הערב הוא, שתיתן את האישור לבנות, ולו רק כדי להראות שאכן הטענה הזאת לא נכונה ומותר ואפשר לבנות לפחות בירושלים. היינו מצפים שתאשר את הדבר הזה.

אין זה סוד, וציפור קטנה, שבינתיים כבר הלכה וגדלה ותפחה למשהו גדול, מספרת כל הזמן – – –

אופיר פינס-פז (העבודה):

יונה.

ניסן סלומינסקי (מפד"ל):

לא יונה, ציפור, זה כבר הפך למשהו ענק. הציפור מספרת, שיש הסכם והבנה בין ערפאת לראש ממשלתנו. ערפאת הודיע, ועד היום ראינו שהוא נאמן לדבריו ועומד על דבריו – הוא הודיע שלא יהיה שלום כל עוד לא תהיה מדינה פלסטינית שבירתה ירושלים. והציפור הגדולה, שגדלה בינתיים, מספרת, שאכן יש הסכם ותקום מדינה פלסטינית, ובירתה תהיה באבו-דיס, וכדי שזו תהיה ירושלים, ישאירו מסדרון פתוח להר-הבית. אז היא מקושרת לירושלים ואז תהיה מדינה פלסטינית שבירתה חלק מירושלים.

לא האמנו שזה נכון, אבל פתאום התברר שהדברים מתחילים להסתדר בפאזל נכון. מתברר שמעלה-הזיתים, שעליו מדובר ועליו יש אישורים לבנייה, נופל בדיוק באמצע המעבר הזה, ואם הוא ייבנה –

נחסם המעבר ונסגרה האופציה לבירת פלסטין שתהיה ירושלים. האם בגלל זה ממשלת ישראל לא מאשרת?

אני מקווה מאוד, שלאחר הדברים האלה, ולאחר החשדות, ואני מאוד מקווה שזה לא כך, ממשלת ישראל – דיבורים לא יעזרו, כי כבר שמענו הרבה דיבורים ולא יצא מעשה – תחתום היום או מחר על אישור לבנות במעלה-הזיתים ובכך יוכח שכל השמועות האלה לא נכונות.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני רואה שזו שיטה חדשה להוצאת רשיון בנייה.

ניסן סלומינסקי (מפד"ל):

לא, יש רשיון בנייה.

היו"ר ש' וייס:

לא, חשבתי כך, שיהיה בכתב.

ניסן סלומינסקי (מפד"ל):

אבל יש רשיון, רק היא צריכה לאשר לנו.

היו"ר ש' וייס:

מפריחים ציפור גדולה ומקבלים רשיון.

ניסן סלומינסקי (מפד"ל):

בג"ץ אישר.

זאב בונים (הליכוד-גשר-צומת):

זה יהיה כשחבר הכנסת ניסן סלומינסקי יצביע בעד הממשלה.

היו"ר שי וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת סלומינסקי. חבר הכנסת אופיר פינס, בבקשה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

ניסן סלומינסקי (מפד"ל):

בינתיים אתם מצביעים בעד.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

בוודאי. אנחנו בעד השלום.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אתה גורם לזה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אתה גורם לזה.

ניסן סלומינסקי (מפד"ל):

— — —

זאב בונים (הליכוד-גשר-צומת):

— — — ואתה יכול לחלום לא רק על בנייה בירושלים.

היו"ר ש' וייס:

חברים יקרים, השעה מאוחרת, הזמן דוחק, הבחירות המוניציפליות בפתח, תנו לנו לסיים.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, תגידו לי, איזה ראש יש לראש הממשלה? נכון משהו משהו, סגן השר איתן? רק עשה הסכם שלום ב"וואי", אמר: איך אני מאזן את הסכם השלום הנורא הזה שחתמתי – אני אעשה בלגן בראס-אל-עמוד. שיגעון. שיגעון. ואז הוא נתן אישור לחבר'ה של מוסקוביץ לעשות גדר, גדר מריבה, כדי לעשות פרובוקציה וכדי לאחד את כל הסלומינסקים והקליינרים והגנדים, שילכו, ייקחו שקי עבודה, ייקחו טוריות וילכו לעבוד בראס-אל-עמוד.

ובא עכשיו חבר הכנסת סלומינסקי ומספר לנו סיפורים על ציפורים גדולות. אתה יודע על איזה ציפור אתה צריך לדבר, חבר הכנסת סלומינסקי? על בת-יענה, שטומנת את ראשה בחול ומסרבת לראות את התהליכים ההיסטוריים שעוברים על האזור הזה. תהליכים חשובים. לא יעזור כלום, איפה שתראה חבית חומר נפץ, תביא גפרור. איפה שתראה דלק, תשפוך עוד. מה קרה, קצת אחריות אי-אפשר לבקש ממך? ממך, מראש הממשלה, מראש עיריית ירושלים? ראס-אל-עמוד זה המקום לבנות? הרי אנחנו דיברנו – — —

ניסן סלומינסקי (מפד"ל):

בירושלים? אתה איש ירושלים ומסרב לבנות בירושלים?

אופיר פינס-פז (העבודה):

אני איש ירושלים פי-מאה ממך ופי-מאה ממוסקוביץ ופי-מאה מנתניהו, כי לי ירושלים חשובה. אני לא פותח מנהרות שלוש פעמים בשבוע כדי לפוצץ את העיר. לי חשוב באמת לבנות בירושלים ולא לעשות פרובוקציה ומהומות – — —

ניסן סלומינסקי (מפד"ל):

אתה היית בעד הר-חומה?

אופיר פינס-פז (העבודה):

— לא לעשות ברדק.

ניסן סלומינסקי (מפד"ל):

בהר-חומה אתה מסכים לבנות?

אופיר פינס-פז (העבודה):

אני רוצה לבנות בצורה מסודרת. אני לא מחפש לעשות בלגן בירושלים.

ניסן סלומינסקי (מפד"ל):

אישרו בכל הוועדות ובבג"ץ.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אני לא מחפש לפוצץ את תהליך השלום דרך ירושלים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת סלומינסקי, אנא ממך. אולי אני, בתור חיפאי, אפריד ביניכם קצת.

ניסן סלומינסקי (מפד"ל):

אני עכשיו נוסע לחיפה.

היו"ר ש' וייס:

דרישת שלום.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אדוני היושב-ראש, לא במקרה חברי הכנסת קליינר, סלומינסקי ובני אלון ממולדת עשו את מה שעשו בראס-אל-עמוד. אני שואל אותך, חבר הכנסת סלומינסקי, עד מתי? חמישה שוטרים כבר נפצעו, אנשים תופסים איש בצוואר רעהו. מה, אתם לא תירגעו כל זמן שלא ייהרג שם מישהו?

ניסן סלומינסקי (מפד"ל):

אופיר פינס-פז (העבודה):

תן לי לדבר. רק לפני רגע סיימנו דיון על ההסתה. רק אתמול ייחדה הכנסת את כל אחר הצהריים שלה לדיון באלימות.

מה אתם רוצים? הייתי בראס-אל-עמוד, זה נורא מה שהולך שם. מה אתם רוצים? אתם מחפשים תירוצים וסיבות.

אני מבקש מכם להפסיק לעשות פרובוקציות בירושלים. אתם רוצים לעשות פרובוקציות בהתנחלויות, תעשו, אין לי כוח אליכם. אין לי מה להגיד לכם שם. אתם רוצים להתחבר עם מרזל ושמרזל וכל אלה בחברון, תתחברו. בעיה שלכם. את ירושלים תוציאו מתוך העניין. אני מבקש מכם. ירושלים עדינה, ירושלים מורכבת, ירושלים פגיעה, אל תנצלו זאת לרעה ואל תביאו לחימום האווירה ולפיצוץ תהליך השלום במחיר של פיצוץ ירושלים. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. סגן השר מיכאל איתן, תשובתך.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ירושלים בגבולותיה המוניציפליים הנוכחיים היא בירת מדינת ישראל, חל עליה החוק הישראלי, והיא עיר אחת שהרוב המכריע של התנועה הציונית מחויב לקיומה לנצח כעיר אחת בלתי מחולקת, בירתו של העם היהודי.

אני חושב שבדברים האלה אפשר למצוא מכנה משותף גם בין הבלתי-ניתנים לגישור, חברי הכנסת ניסן סלומינסקי מצד אחד ואופיר פינס-פז מצד שני, שדיברו לפני. אני מאוד מבקש, אם אנחנו באמת מחויבים, אם אנחנו באמת רוצים בתוצאה הזאת, אם אנחנו רוצים לשמור עליה, אנחנו מוכרחים למצוא את הקווים המאחדים. בהתנצחויות, במלחמות בביטויים כל כך לוחמניים זה נגד זה לא נצליח, לא נצליח לקיים את המחויבות הזאת.

אנחנו נמצאים במסגרת תהליך מדיני, ואני יכול לומר, לצערי, כי הממשלה הנוכחית נאלצה לקבל מחויבות שאולי היא עצמה לא היתה נוטלת על עצמה. אני יכול לומר בוודאות, לעולם לא היינו מסכימים להכניס את ירושלים כחלק מהנושאים שעליהם יש לדון בהסדר הקבע.

אופיר פינס-פז (העבודה):

מה הייתם עושים?

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

אני אגיד לך. כבר היינו פעם אחת בסרט הזה.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אתה חתמת עם יוסי ביילין – – –

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

אני אענה לך. אנחנו לעולם לא היינו מסכימים, שבהסכמי אוסלו, אם היינו צריכים להיות צד להם, יהיה כתוב שירושלים תהיה נושא למשא-ומתן בשיחות הקבע.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

אבל לפי אוסלו – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת סעד, זה דיון שכבר דשנו בו שנים, והוא עוד יימשך. כל אחד יספיק להתבטא.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

אמרנו שאנחנו נשאף להגיע להסדרי קבע, וכאשר הצד השני אמר שיהיו לו תביעות כאלה או אחרות, אמרנו בצורה מפורשת ביותר, שבמסגרת שיחות על הסדר הקבע כל אחד יכול להעלות כל מה שהוא NON רוצה, אבל אנחנו מבחינתנו מודיעים מראש, שהנושא הזה הוא לא למשא-ומתן – זה הבדל גדול, משום שאנחנו מתחילים מנקודה קשה מאוד היום, על-פי הנתונים NEGOTIABLE שקיבלנו בירושה ושלא היינו צריכים לקבל, אם היינו באמת ובתמים מחויבים כפי שאני מבין שאתה מחויב להגן על מעמדנו בירושלים.

אופיר פינס-פז (העבודה):

איך אתה אומר את זה אם חתמת עם יוסי ביילין על אותו מסמך?

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

אני מציע לך לקרוא את המסמך ולראות מה כתוב בו. אני עומד מאחוריו בכל מאת האחוזים גם עכשיו. אני עומד מאחורי מה שכתוב שם, משום שאני מאמין ואני יכול לחדד לך, שאם אכן אנחנו נגיע להסדר עם הפלסטינים, ובאותו מסמך שעליו אתה מדבר אנחנו מדברים על כך שיש ישות פלסטינית, הוא קרא לה "מדינה מפורזת", לטעמי לא מדינה, היא אוטונומיה פלוס, מפורזת כמובן, אבל קראנו לה לצורך העניין ישות, על מנת לחפש את ההסכמה, ואמרנו בצורה מפורשת ביותר, כי יכול להיות מרכז שלטוני של אותה ישות, אבל הוא לא יהיה בתחומי ירושלים הריבונית במדינת ישראל. להיפך, האחדות שלנו מביאה לכך שאנחנו ניאבק על כך שזו תהיה בירתה הריבונית של מדינת ישראל.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

וליד צאדק חאג'י-יחיא (מרצ):

היו"ר ש' וייס:

רבותי, השעה מאוחרת, המלאכה מרובה, העייפות מרובה, אל תפריזו. עוד נדון בנושאים האלה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

חברי הכנסת, אתם, גם חברי הכנסת מהאופוזיציה, מהסיעות הערביות, אתם חברי כנסת שנשבעתם אמונים למדינת ישראל ולחוקיה, מותר לכם להילחם כאן על דעתכם ולנסות לחולל שינוי במדיניות הממשלה, בחוקי המדינה. לחוקים לא נשבעתם אמונים, אני טעיתי, סליחה, רק שרים נשבעים לחוקים, אבל תפקידכם גם לשנות חוקים. נשבעתם אמונים למדינת ישראל. בתוקף שבועת האמונים הזאת למדינת ישראל זכותכם להציע מדיניות שונה כזאת או אחרת. אני לא בטוח שאתם יכולים פה להציע, שמדינת ישראל, שיש לה בירה מוכרת, תוותר על חלקים מהבירה שלה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

היא מנוגדת למשפט הבין-לאומי, להיסטוריה ולעובדות.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דהאמשה, תירגע רגע. עכשיו מדבר סגן השר.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אבל תשמע מה הוא אומר.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

אני אומר מה שאני רוצה, לא מה שאתה רוצה. הכנסת היא בירושלים, וירושלים היא בירת מדינת ישראל.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

היא עיר כבושה. זאת האמת.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

הכנסת היא בירושלים, ואתה חבר כנסת.

היו"ר ש' וייס:

אדוני סגן השר, רק רגע. חבר הכנסת דהאמשה, נגמר. זהו. גם חבר הכנסת וליד צאדק.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

הכנסת נמצאת בירושלים.

היו"ר ש' וייס:

עכשיו סגן השר עונה, והוא גומר עוד מעט ואתה נוסע לכפר שלך וחבר הכנסת דהאמשה נוסע לכפר שלו ואני לכפר שלי. זהו.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

הכנסת היא בירושלים, חבר הכנסת דהאמשה. ירושלים היא עיר שיש לה גבולות מוניציפליים – – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

זאת דעתך.

היו"ר ש' וייס:

ודאי שהוא אומר את דעתו. זה לא יכול להימשך כך.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

זה לא לדעתי, זו המציאות. לירושלים יש עירייה ויש לה ראש עיר, קוראים לו אהוד אולמרט.

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

עד יום שלישי.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

ראש העיר אהוד אולמרט הוא הסמכות המוניציפלית בכל גבולותיה של ירושלים, אם אתה רוצה ואם אתה לא רוצה, ואין אחר. יש ראש עיר אחד לעיר אחת – ירושלים בירת ישראל, ובעיר הזאת חל החוק הישראלי.

אתה יודע מה, יש לי הודעה בשבילך. הרבה מאוד ערבים מבקשים ומתחננים להיות תושבי העיר הזאת, לקבל תעודת זהות ישראלית.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

זו זכותם, הם רוצים לחזור. אתם גירשתם אותם.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

הרבה תושבים ערבים מתחננים. הם רוצים ליהנות מהשירותים המוניציפליים – – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

זכותם להיות – – –

ניסן סלומינסקי (מפד"ל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חברים, עכשיו נפסקות קריאות הביניים. סגן השר מסיים ועוברים לנושא הבא. נא לאפשר לו לסיים.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

תראה איזה פלא, ראש העיר אהוד אולמרט, העיר, בירת ישראל, חל עליה החוק הישראלי, וערבים אומרים: עשו לנו טובה, תנו לנו להיות אזרחים שם, תנו לנו להיות תושבים. מה אתה רוצה?

היו"ר ש' וייס:

אדוני סגן השר, נא לסיים.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דהאמשה, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

דהאמשה, הרי אתה לא מייצג אף אחד מהם כאן. אתה מייצג את תושבי ישראל באזורים אחרים.

היו"ר ש' וייס:

אדוני סגן השר, נא לסיים, כי זה לא ייגמר לעולם.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

--- גם לי חשובה ירושלים.

היו"ר ש' וייס:

אתה עכשיו תפסיק. חבר הכנסת דהאמשה, אני קורא אותך לסדר פעם שנייה. אם אתה רוצה, למען ירושלים, שאני אוציא אותך – אוציא אותך.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דהאמשה, אני אצטרך להוציא אותך. אם אתה רוצה, אני מוכן לעשות את זה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אני עונה לו.

הי"ר ש' וייס:

אדוני, אתה לא עונה והוא לא שואל. זו כבר התקוטטות. עכשיו סגן השר יסיים, כי אנחנו באמת עברנו את הזמן, ואל תפריעו לו.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

כפי שאמרתי, חל החוק הישראלי.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

הי"ר ש' וייס:

אל תפריע לו. אין לזה גבול.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

אני לא מבין, כל פעם שאני אומר: חל החוק הישראלי, זה מרגיז אותך. למה אתה מתרגז? למה זה מרגיז אותך כל כך?

היו"ר ש' וייס:

סגן השר, אם אתה לא תסיים זה יימשך עד הבוקר. אתה לא מבין שזה בכוונה?

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

אז תגיד לו שיפסיק.

היו"ר ש' וייס:

אמרתי לו.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

או שיש לי זכות דיבור או שאין לי.

היו"ר ש' וייס:

אתה מיצית אותה עד תום כפליים, תאמין לי, עם זמן פציעות, עם הכול. אנא ממך, סיים. ואתה אל תפריע לו. אי-אפשר ככה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

החוק הישראלי חל מכוח הכיבוש.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דהאמשה, קראתי אותך לסדר פעמיים. אל תענה עכשיו, תן לו לסיים.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

חבר הכנסת דהאמשה, האמן לי, זה לא אישי נגדך. אני לא רוצה להרגיז אותך, אבל בירושלים חל החוק הישראלי. על-פי החוק הישראלי יש זכויות לתושבי ירושלים לקנות בתים, לבנות, לעשות, וכך יהיה.

לכן, במסגרת החוק, הממשלה, העירייה והגורמים הסטטוטוריים נתנו היתרים לבצע פעילויות.

חבר הכנסת סלומינסקי טוען, שצריך היה לתת יותר או פחות. אני אומר גם לו: חל החוק הישראלי. החוק מעל הכול, מעל הממשלה, מעל העירייה, ועל-פי החוק, אם הוא חושב שהחוק לא מוצה, הוא יכול לפנות לבית-המשפט. אני מאחל לכולנו, שבמסגרת החוק הזה נוכל לאפשר ליהודים – – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — —

היו"ר ש' וייס:

אדוני סגן השר, תסיים. אתה רואה שאין לזה סוף.

וליד צאדק חאג'י-יחיא (מרצ):

זה רכוש ערבי.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת וליד צאדק, תן לו לסיים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

גם הכנסת זה רכוש ערבי.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

חברי הכנסת, בואו נהיה אופטימיים. אני חושב שאפשר להתאחד מאחורי המשפט הזה. במסגרת החוק, אני מקווה שבירושלים יינתנו פתרונות דיור ותהיה בנייה ליהודים ולערבים, לטובת תושבי העיר ולרווחתם.

היו"ר ש' וייס:

לכן, מה אתה מציע מבחינה פרלמנטרית?

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

לכן אני מציע, שנעביר את הנושא לוועדה. אולי נמצא דרך לשיתוף פעולה על מנת להגביר את תנופת הבנייה בירושלים.

היו"ר ש' וייס:

זו ועדת הפנים. תודה רבה לסגן השר.

הצעה אחרת לחבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה, המציע להסיר את ההצעה של חבר הכנסת סלומינסקי. בעצם אתה כבר דיברת כל כך הרבה בקטע הזה, חבר הכנסת דהאמשה. עכשיו הוא יעשה את זה סולידי.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, שמעתי היטב את דברי סגן השר מיכאל איתן. שמעתי גם את דברי חבר הכנסת סלומינסקי קודם. אני רוצה שכולנו נכיר את העובדות ולא נחיה רק בחלומות וברצונות במקרה הטוב.

ירושלים נכבשה ב-1967. ירושלים היא עיר בירה – – –

קריאות:

שחררה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

נכבשה ושועבדה, לא שוחררה. היא תשוחרר עכשיו בהסכמי השלום והיא תהפוך לעיר בירה לשני העמים. אם לא כך, הכיבוש יימשך והמלחמות יימשכו. אף אחד לא מכיר בסיפוח ובכיבוש. אפילו ארצות-הברית לא מכירה, כל העולם לא מכיר. יש פה חלק שרוצה להתכחש לכל העולם, אבל הם לא יצליחו. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לך. חבר הכנסת אחמד סעד יציע להסיר את ההצעה של אופיר פינס.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אני רוצה להגיד לסגן השר, שבהסכם אוסלו עניין ירושלים הוא אחד מארבעת הנושאים, האחרים הם הפליטים, ההתנחלות ומה יהיו בסוף הגבולות של הישות הפלסטינית. זה להסדר הקבע.

נכון שהחלתם את החוק הישראלי על ירושלים המזרחית, אבל זה סותר את החוק הבין-לאומי, שרואה בירושלים המזרחית עיר כבושה, כמו שהיתה נבלוס וכמו שהיתה רמאללה. לכן, במשא-ומתן על הסדר הקבע יהיה משא-ומתן על עתיד ירושלים. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברים יקרים, נפצעו כבר די הרבה אנשים סביב ראס-אל-עמוד, ואני פצוע נוסף. פשוט נקרע לי עור התוף כאן.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חבל ששר הביטחון לא שמע – – –

היו"ר ש' וייס:

גם מהצעקות שלך, רובי.

רבותי, הצבעה. מי תומך ברעיון הנשגב להעביר את הנושא לוועדת הפנים? את שתי ההצעות אנחנו מעבירים לוועדת הפנים.

הצבעה מס' 15

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 11

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

אם כן, אני מודיע, חברים יקרים, 11 תומכים, אין מתנגדים, אחד נמנע. הנושא עובר לטיפול של ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת. תודה רבה.

שאלות בעל-פה

היו"ר ש' וייס:

עכשיו שר הביטחון יואיל בטובו להשיב על שאלתא בעל-פה של חבר הכנסת אופיר פינס. בבקשה, חבר הכנסת אופיר פינס.

מאסר 21 יום לחייל חסר בית מקרב העדה האתיופית

אופיר פינס-פז (העבודה):

אדוני השר, אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, לאחרונה נחשפנו לסיפורו של סמל ראשון איתן מאסלה, חייל מהעדה האתיופית, המתגורר ברחוב.

הצבא לא עשה למיגור תופעת החיילים חסרי הבית, ואף העניש את החייל שחשף את סיפורו במאסר על-תנאי של 21 יום מחבוש.

ברצוני לשאול:

1. כמה חיילים הם חסרי בית, וכמה מהם מהעדה האתיופית?

2. מלבד מערך תנאי השירות, מה עושה הצבא לרווחת חיילים אלה ומשפחותיהם?

3. האם עונש מאסר הוא התגובה המתאימה, והאם ניתן לבטלו?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני שר הביטחון, תשובתך בבקשה.

שר הביטחון י' מרדכי:

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת פינס, בצה"ל אין תופעה של חיילים חסרי בית. צה"ל מקיים מערכת ענפה של פתרונות דיור והלנה לחיילים בודדים ולחיילים אשר יש להם קשיים כלכליים.

הפתרונות כוללים סיוע בשכר דירה, אימוץ חיילים בקיבוצים, במקומות אחרים, הלנה ב"בית החייל", ולאחרונה אף הופעל במסגרת האגודה למען החייל הסדר של דירות שכורות מרוהטות ומתוחזקות במלואן בכל רחבי הארץ לטובת חיילים בודדים. סך כל פתרונות הדיור שמספק צה"ל לחיילים בודדים הוא למעלה מ-3,000 יחידות מושכרות בכל עת.

צה"ל נוקט מדיניות, שלפיה כאשר מאותר מקרה של חייל בקשיים, קודם פותרים את בעיית הדיור ולאחר מכן מוסדרים ההליכים המינהלתיים. לשם כך אנו מקיימים פעילות הסברה נרחבת בקרב המפקדים וסגל תנאי השירות, שמטרתה לעודד חשיפת בעיות מעין אלו ומתן פתרון מהיר.

בני העדה האתיופית זוכים לעדיפות בטיפול לאור הרגישות הרבה ומאפייני הבעיות.

אשר לחייל המדובר, סמל ראשון איתן מאסלה, נציין כי צה"ל מסייע לחייל זה חודשים מספר בשכר דירה, בהיקף של 561 שקל, אשר ניתנים גם היום. החייל מנימוקיו שלו וכנראה מתוך כוונה להפעיל לחץ על משרד הקליטה בקבלת פתרון דיור קבע לעת שחרורו הקרב ובא, בחר ללון ברחוב, אף שהחזיק בדירה שכורה בסיוע צה"ל כאמור.

לשאלתך, אדוני, חבר הכנסת פינס, לעניין העונש הראוי, מודגש כי פקודות הצבא מחייבות, שכל פנייה של חייל לתקשורת הכתובה או המשודרת תיעשה באישור דובר צה"ל. מאחר שהוא פנה בלא קבלת אישור כאמור, הרי שעבר עבירה של אי-קיום פקודות הצבא ונידון לתקופת מאסר על-תנאי למשך 21 יום על-ידי קצין שיפוט המוסמך לכך. מדובר בעונש שהוטל בהתאם לסמכויות הענישה על-פי חוק השיפוט הצבאי.

החייל רשאי כמובן להגיש בקשה להמתקת העונש לראש אגף כוח-אדם, במקרה זה – ראש המחוז השיפוטי, או אם נפל פגם בסדרי הדין, יובא הדבר להחלטת הפרקליט הצבאי הראשי, אשר ישקול אם קיימת הצדקה לבטל את הפסק.

אסכם את דברי, אדוני היושב-ראש – אשר לפתרונות דיור לחיילים בודדים ולחיילים הנמצאים בקשיים כלכליים, התהליך הוא בדרך כלל, שקודם כול נענים לבקשות ולאחר מכן בודקים את כל ההליכים המינהליים, כדי שלא ייווצר מצב, שבגלל ביורוקרטיה אין לחייל היכן לישון. ב"בית החייל" ברחבי הארץ נותנים עדיפות לחיילים הבודדים. אני אומר לך זאת גם מניסיון, מניסיוני שלי, שבדקתי זאת.

נוסף על כך, סיכמנו עם האגודה למען החייל, להשיג דירות מושכרות כאשר ב"בית החייל" צפוף ומקומות הלינה תפוסים ולאפשר לחיילים הבודדים מקומות שינה.

במקרה הנ"ל, החייל קיבל שכר. לפי דעתי, הוא וחבריו יכלו לשכור דירה. היתה ברשותו דירה מושכרת כזו. לפנות לאמצעי התקשורת ללא קבלת רשות תוך הפגנת פגיעה במשמעת הצבא – ברור שמפקדיו נאלצו לנקוט אמצעים, והאמצעים שננקטו היו שפיטה על-תנאי, וגם כאן יש לו אפשרות לערער על העונש שנגזר עליו על-ידי הסמכויות המוסמכות לכך.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לשר הביטחון. חבר הכנסת אופיר פינס, שאלה נוספת. אחריו – חבר הכנסת אדיסו מאסלה.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אדוני, ברשותך, יש כאן חברי כנסת שלא יודעים במה מדובר. מדובר בחייל ממוצא אתיופי – –

יצחק כהן (ש"ס):

אל תגזים.

אופיר פינס-פז (העבודה):

יש כאלה שלא יודעים.

יצחק כהן (ש"ס):

מי לא יודע?

אופיר פינס-פז (העבודה):

-- לוחם בגולני, המשרת בלבנון.

אדוני השר, אתה אומר שלאיש היתה דירה. אני לא יודע מי הכין לך את התשובה, אבל אני פונה להיגיון שלך. האם שמעת אי-פעם בחיך, שלאדם יש דירה והוא בוחר לגור ברחוב? אם יש עוד מקרה כזה בעולם, אני מוריד את השאילתא שלי ואעשה מה שאתם רוצים. אדוני השר, לא הגיוני שאדם שיש לו דירה יגור ברחוב מתוך בחירה.

שנית, אדוני השר, אתה באמת חושב שאותו חייל פנה לתקשורת, חיפש את התקשורת?

היו"ר ש' וייס:

התקשורת חיפשה אותו.

וליד צאדק חאג'י-חיא (מרצ):

מצאה אותו.

אופיר פינס-פז (העבודה):

נכון. אדוני היושב-ראש, התקשורת חיפשה אותו ומצאה אותו, והוא בעומותיו לא פנה לדובר צה"ל לבקש רשות.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אין לך עובדות.

אופיר פינס-פז (העבודה):

תיכף אני אומר לשר. תרשה לי לדבר עם השר. השר ואנוכי לא זקוקים למתווכים, חבר הכנסת ריבלין.

היו"ר ש' וייס:

נא לסיים.

אופיר פינס-פז (העבודה):

תן לי רק להציג את השאלה.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אני מטיל ספק אם הוא פנה לתקשורת. אני חושב, שמה שקרה הוא, שהתקשורת תפסה אותו, ראתה אותו ברחוב ועשתה כתבה. אדוני השר, בינך וביני, כמה אלופים שמתראיינים לא פונים לדובר צה"ל? מה רוצים מהטוראים ומהטר"שים? אלוהים אדירים, קצת אנושיות והבנה. אני מצטער על שבתשובה שלך אתה נותן גיבוי להחלטה שגויה, לפי דעתי, הלוקה באטימות.

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

החוק היבש.

אופיר פינס-פז (העבודה):

החוק היבש. למה לך? זכותך כשר ביטחון לומר לצבא, הצבא שגה, אני מבקש תשובה אחרת מהצבא.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אדיסו מאסלה, בבקשה. אדוני השר, רק שנייה, פה עונים במקובץ על שתיים-שלוש שאלות.

שר הביטחון י' מרדכי:

לא, אני כן רוצה להשיב.

היו"ר ש' וייס:

אתה בהחלט תשיב, רק עוד שאלה ואתה תשיב להם במקובץ. פשוט עונים במקובץ בקטע הזה.

אדיסו מאסלה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, רק אתמול נפגשתי בנושא של חיילים אתיופים – גם בגלל המקרה הספציפי הזה – עם סגן ראש אכ"א, און רגוניס – קשה לי לבטא את שם המשפחה שלו – אני באמת עובד אתו בשיתוף פעולה מלא, והוא אמר לי, שבתקופה האחרונה המצב השתפר, היחס של המפקדים כלפי החיילים האתיופים השתפר, אבל במקרה ספציפי זה של החייל מאסלה, הוא אמר לי שהצבא הסתפק רק בנזיפה.

אני מכיר את בני העדה, את הצעירים שמשרתים בצה"ל בנאמנות, והצעירים האלה לא ממהרים כל כך לרוץ לתקשורת. זה לא אופייני לבני העדה. רק כאשר חייל מגיע למקסימום הסבל האפשרי – אני בטוח שהוא ידע שיש איסור מוחלט להתראיין עם מדים – באין ברירה, כדי לזעזע את מדינת ישראל, את החברה הישראלית, גם את הצבא, הוא התראיין על מנת למצוא פתרון לבעיה שלו.

המקרה לא חריג, יש רבים הסובלים מבעיה דומה. האם המערכת הצבאית ערוכה לפתור את בעיות הדיוור לעולים מאתיופיה, עם גורמים נוספים כמו משרד הקליטה ומשרד השיכון? תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אדוני השר, בבקשה תשובתך.

*

שר הביטחון י' מרדכי:

חברי, חברי הכנסת פינס ומאסלה, אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת מאסלה יודע איזה טיפול מסור צה"ל נותן, ועם הנחיות ברורות ומדויקות הוא מטפל בחיילים בני העדה האתיופית. אני מאחל לעצמנו, שכל החברה בישראל וכל משרדי הממשלה היו מטפלים באותה מסירות ובאותה דרך באחינו בני העדה האתיופית שמשרתים בצה"ל.

אני יכול לומר לך מעדות אישית – לא רציתי להשתמש בכך, רק לאחר שנאלצתי – אתה יודע שבביתי שכנו למעלה משנה שלושה חיילים אתיופים? כבנים הם היו לי. אני יודע שלכל אחד מהם היה גם פתרון דיור חלופי, או ב"בית החייל", או תשלום סכום המאפשר לשכור חדר במקום שהם רוצים, כמו החיילים האחרים.

אני חושב שהטיפול בגדול הוא נכון, ולצערי הרב, תמיד יהיה פרט כזה או אחר שהוא לא מטופל כראוי ואז מחובתנו לטפל בו כפי שצריך. לרגע אחד אינני מצר על כך, כפי שיש מקרים שמחייבים טיפול בכל הרמות. המקרה הזה נבדק לגופו, והפרטים שנמסרו הם מדויקים ועדכניים להיום. ולכן, בנתונים שקיימים בידי, הטיפול היה כפי שצריך.

ידידי חבר הכנסת פינס, אני מציע שהבית הזה – אדוני היושב-ראש – וחברי הכנסת שבו יורו, יטיפו ויהוו דוגמה לקיום הוראות, חוקים ופקודות בכל מקום ובכל דרך.

מה אנחנו אומרים בעצם, ממה שאני שומע כאן? שחייל יכול להמרות את פי מפקדיו, את הוראות הצבא, וצריך להבין שאיש התקשורת פנה אליו, או שהוא פנה, ויעשה דין לעצמו. ואני חושב, שלא כך אנחנו, כחברי הכנסת, צריכים לנהוג, ולא כך אנחנו צריכים לדבר.

אין לי סמכות ואין לי גם כוונה להשתמש בסמכות כזאת, לאחר שהמפקדים נקטו צעדים סבירים, ושבצבא לא יהיו חייל או חיילת, ברמה זו או אחרת, שיפנו ללא סמכות וללא רשות לגורמי התקשורת ויעשה שימוש בתקשורת, או שהתקשורת תעשה בהם שימוש לצרכים פסולים.

יתירה מכך, אדוני חבר הכנסת פינס, בדוק נא בתקופות האחרונות – האם באמת יש מישהו שמתראיין ללא אישור? אני אומר לך, שאני עוקב בצורה פרטנית – לא תמצא מקרים, או כמעט שלא תמצא מקרים שבהם מישהו מהקצינים מתראיין בצורה ישירה או עקיפה, ללא אישור, ואם יימצא אחד כזה, גם הוא יטופל על-פי הוראות הצבא.

הי"ר ש' וייס:

אני מודה לשר הביטחון.

הצעות לסדר-היום

הפיגוע בגוש-קטיף

הי"ר ש' וייס:

חברים, אנחנו עוברים לנושא הבא שלנו בסדר-היום: הפיגוע בגוש-קטיף – הצעות לסדר-היום מס' 5260, 5262, 5263, 5266, 5268, 5276, 5288, 5292, 5306, 5312 ו-5264. שלוש דקות לכל דובר. ראשון הדוברים הוא תושב גוש-קטיף, חבר הכנסת צבי הנדל. חברי הכנסת רחבעם זאבי ותאופיק חטיב לא היו כאן, אנחנו רצים הלאה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני הגשתי הצעה רגילה לסדר לפני – – –

היו"ר ש' וייס:

אתה רשום כאן להצעה רגילה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני יודע, אבל – – –

היו"ר ש' וייס:

זה נראה לי באמת מוזר.

צבי הנדל (מפד"ל):

השעון כבר רץ ועוד לא התחלתי לדבר.

היו"ר ש' וייס:

אני אתן לך יותר. אני אגיד לך למה – יכול להיות שערערו, או מה?

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

– – – שלוש דקות.

היו"ר ש' וייס:

כן, יש כאן בהחלט בעיה, כי על-פי התקנון, זה לא אפשרי. כדאי לבדוק איך זה קרה; יכול להיות שהנשיאות טעתה, יכול להיות שטעה מי שהעביר זאת לערעור ואז ועדת הכנסת טעתה. יכול להיות. אדוני, בבקשה, חבר הכנסת צבי הנדל.

צבי הנדל (מפד"ל):

עברה דקה, עוד לא התחלתי לדבר.

היו"ר ש' וייס:

אני אחזיר לך את הזמן, אל תדאג.

צבי הנדל (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, חברי חברי הכנסת, ראשית, בשם כולנו, אני רוצה להשתתף באבל המשפחה שבנה נהרג באירוע. אני מאחל בשם כולנו החלמה מהירה לפצועים ושולח להם איחולי רפואה שלמה.

יחד עם הצער הגדול על האסון הנורא שקרה, אני מודה לבורא עולם על הנס במניעת אסון גדול יותר, ואחרונים אחרונים חביבים – חיילי צה"ל בכלל, המשרתים בהגנה בכל חבלי הארץ, ובחבל ארץ זה, ובמיוחד החבורה הנהדרת שישבה באותו ג'יפ ועשתה מעשה ברגע נכון, ברגע אמת – נותנת לנו המון גאווה בלב על הבנים הנהדרים שיש לנו, שמשרתים בהגנה על המולדת בכל מקום שנדרש. כמובן, אני מודה להם מקרב לב, אני חושב שבשם כולנו.

לעצם העניין, חשוב שנדע, שהרשות הפלסטינית, ערפאת בראשה וכל אמצעי הביטחון – השב"כ הפלסטיני, המשטרה, הצבא, אש"ף – כולם שולטים שליטה מוחלטת בחבל-עזה, ואף אחד לא ירים אצבע ולא יתאמן, לא יאגור נשק ולא יעשה מטווחים, אם הרשות הפלסטינית לא מעוניינת בכך. סיפורי הבדים, השקרים, שה"חמאס" בלתי נשלט ושצריך להילחם בו, והוא מבצע את הפיגועים, והוא נגד השלום ובעד השלום, וכל מיני משחקי מלים – אלה סיפורי בדים. מי שערפאת לא רוצה שיתאמן או יחזיק נשק, לא יחזיק נשק, לא יחזיק נשק דקה אחת.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

--

צבי הנדל (מפד"ל):

כמות השוטרים הפלסטינים, עם הצבא של אש"ף, מונה למעלה מ-50,000 איש, יותר מכל המשטרה ומג"ב של כל מדינת ישראל, רק על חבל ארץ קטן. הוא שולט ביד רמה, באגרסיביות; שם אין דמוקרטיה, אין "בצלם". הוא עושה בדיוק את מה שהוא רוצה.

לכן, אני רוצה, שלפחות לא נרמה את עצמנו, שנדע את האמת. אין "חמאס" פועל – באופן מוחלט, אני אומר – אם ערפאת לא רוצה.

זו נקודה ראשונה, אבל אומר עוד פרט פיקנטי, שאני לא יודע אם הוא התפרסם. היו שם שניים שעזרו לאותה מכונית תופת, בתצפיתנות – אני לא יודע בדיוק במה; ברגע האמת, ברחו משם. חיילי צה"ל הבחינו, התחילו במרדף, לפי כל הכללים של ההסכם, שאני אוהב אותו או לא אוהב אותו, בשטחים שבהם יש אחריות ביטחונית ישראלית, באותו קטע. מה קרה? למה המרדף נפסק? כי שוטרי פלסטין פתחו עליהם באש.

שר הביטחון י' מרדכי:

— — — החיילים שביצעו מרדף, ירו כדורים — — —

צבי הנדל (מפד"ל):

במה?

שר הביטחון י' מרדכי:

אני אשיב.

צבי הנדל (מפד"ל):

בכל אופן, אני יודע שכשנערך המרדף, השוטרים הפלסטינים, רודפי השלום, פתחו באש על החיילים.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כן, אבל — — —

צבי הנדל (מפד"ל):

ברגע שקורה אירוע כזה – – –

היו"ר ש' וייס:

תן לו לדבר.

צבי הנדל (מפד"ל):

כן, אחר כך יש הסברים. זה דוח רווח והסבר.

אחר כך, פתאום, מאחר שנחתם הסכם ב"וואי", הרשות הפלסטינית צריכה לתפוס מחבלים וכו' – עושים הצגות, ואני שומע ברדיו שעוצרים אנשים. בתקופת רבין, זיכרונו לברכה, היו כמה פעמים סבבים כאלה. לקראת קבלת נתח מסוים מחבלי המולדת שלנו, גם עשו את התרגילים האלה, השקריים והבוטים.

היו"ר ש' וייס:

צבי, נא לסיים.

צבי הנדל (מפד"ל):

עד יום שישי בצהריים, כשכבר שלושה ימים פורסם בתקשורת שהשיח' יאסין בסגר בית, לא היה אחד אצל השיח' יאסין שיודיע לו את זה. הוא לא ידע מזה, אני יודע זאת מכלי ראשון. רק ביום שישי בערב, כשהבינו שמתחיל להתגלות שיש פה הצגה, הלכו אליו הביתה, שלא יוכלו להגיד שלא היו אצלו. וכך זה נמשך לאורך כל הדרך, הם עושים מאתנו צחוק.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — —

היו"ר ש' וייס:

נא לסיים.

צבי הנדל (מפד"ל):

כל פיגוע ניתן להימנע. יש תנאי אחד בסיסי – שערפאת, הארכי-רוצח הזה, יחליט שהוא רוצה שלום באמת – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — —

היו"ר ש' וייס:

תאפשר לו לדבר, חבר הכנסת דהאמשה. אתה לא מאפשר לאנשים לדבר, זה אי-אפשר.

צבי הנדל (מפד"ל):

— — שהוא לא רוצה לכבוש את כל מדינת ישראל, שהוא רוצה באמת שלום, כמו שאנחנו רוצים. ברגע שהוא יחליט שהוא רוצה באמת שלום, יש לנו איזה סיכוי שבנתינה שלנו נביא גם לביטחון ולשקט בעם הזה, בארץ הזאת, סוף סוף. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

ואז תעזוב את גוש-קטיף.

צבי הנדל (מפד"ל):

ואנחנו בגוש-קטיף נחיה לעולמי עד, וערפאת, אם הוא לא יהיה בסדר, הוא יהיה בכלא.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת הנדל.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — — אם הוא רוצה שלום — — —

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

קריאות:

— — —

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת דהאמשה וריבלין, אי-אפשר. קריאת ביניים אפשר, אבל אי-אפשר נאום ביניים, ללא פסיק אפילו.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

היו"ר ש' וייס:

אתה והוא, שניכם. חבר הכנסת ריבלין, תן לנו פה לדבר עכשיו, אני מבקש ממך.

חבר הכנסת יורי שטרן.

אני השתתפתי בהלוויה, אדוני שר הביטחון, של הבחור, של החייל שנהרג, אלכסיי נוקייב, הייתי שם עם השר שרנסקי. יש כאן המון עצב ויש גם המון סמליות. ממש ליד קברו, נמצא גם קבר טרי בן חצי

שנה, של חייל יליד אוקראינה. אני חושב לעצמי – עלייה חדשה, וכל כך הרבה בחורים משרתים בצבא, וגם נופלים. זה היה ממש קורע לב – גם העצב וגם הקרבה הזאת. בבקשה.

יורי שטרן (ישראל בעלייה):

כבוד היושב-ראש, אני אתחיל בהבעת תנחומים למשפחת החייל אלכסיי נוקייב. באמת, יש פה ברית דמים של העלייה החדשה עם האוכלוסייה הישראלית והיהודית הוותיקה, והלוואי שלא היתה הברית הזאת.

הפיגוע בגוש-קטיף, אחד בשורה הארוכה והבלתי-פוסקת של הפיגועים, מתאפיין בכמה דברים שצריכים להיות אות אזהרה לנו ולממשלת ישראל.

מדובר ביישובים מבודדים, שביטחון תושביהם פגום ביותר, שביר ביותר, שבהם כל יציאה לבית-הספר או למקום אחר צריכה להיות מלווה ברכב צבאי, תנאים שקשה כל יום יותר ויותר לחיות בהם.

ההסכם שנחתם ב"וואי פלנטיישן" – ואני אמרתי שאוכלוסיית ישראל התחלקה לשני סוגים: אלה שאומרים וואי, וואי פלנטיישן; ואלה שאומרים אוי ואבוי פלנטיישן. אז בלי להביע דעה על ההסכם עצמו, אני פונה אליך, שר הביטחון: הרי בכל העברת השטחים באחוזים גבוהים כפי שסוכם, נוצרים עוד ועוד יישובים מבודדים שכל הקשר שלהם עם יתר שטחי מדינת ישראל הוא באמצעות מה שנקרא: הכבישים העוקפים, שאי-אפשר כבר לדעת מה הם עוקפים, כי בונים גם לצדי הכבישים האלה. זה לא יחזיק מעמד לאורך זמן.

ההחלטה להפוך עוד יישובים לאיים בודדים, מוקפים באוכלוסייה פלסטינית ובשוטרים פלסטינים, יישובים דוגמת נצרים, החלטה זו היא, בעצם, החלטה על פינוי היישובים האלה, או על העברתם לריבונות פלסטינית. אם כך החליטה הממשלה – אפשר להתווכח. יש מאתנו כאלה שישמחו ויש כאלה שיתנגדו לזה, אבל אין החלטה כזאת. לא החלטתם בינתיים. לא החלטתם בינתיים על כך שחלק מהיישובים יפוננו או יועברו לרשות הפלסטינית – – –

שר הביטחון י' מרדכי:

על זה יהיה דיון, אני מניח.

יורי שטרן (ישראל בעלייה):

לא. בשבילי הפיגוע בגוש-קטיף קשור לכמה החלטות. יש מגוון רחב של נושאים שקשורים להסכמי וואי.

היו"ר ש' וייס:

בחיים הפרלמנטריים יש הרבה מאוד חזרה ושינון של חומרים; יש נושאים שעוסקות בהם שש ועדות ושר רץ מוועדה לוועדה והוא צריך גלשן. זה חלק מהחיים הפרלמנטריים; מה לעשות?

יורי שטרן (ישראל בעלייה):

אבל הקשר הוא קשר טבעי. זה לא שאני לקחתי את הנושא של הפיגוע בגוש-קטיף ואני מקשר אותו באופן מלאכותי. לא. הוא קשור קשר טבעי, כי זו ההחלטה. או שמדינת ישראל מחליטה שהיא כבר מוותרת על שטחים מסוימים שמאוכלסים על-ידי יהודים, שתהיה החלטה כזאת ואז נדון בה; חלילה שתהיה, אבל נדון בה. אבל כל עוד אין החלטה איך להפוך את תושבי היישובים האלה למעין בני-ערובה – – –

היו"ר ש' וייס:

נא לסיים.

יורי שטרן (ישראל בעלייה):

– – – להמשך התהליך?

היו"ר ש' וייס:

יורי – – –

יורי שטרן (ישראל בעלייה):

כי אם בהסדר קבע כבר החלטתם – –

היו"ר ש' וייס:

נא לסיים.

יורי שטרן (ישראל בעלייה):

— — שזה יהיה פלסטיני, אז חבל לא להגיד את זה לתושבים. אי-אפשר להפוך את חייהם לבלתי נסבלים בשלב המוקדם הזה. לכן אני אומר, שההחלטה הזאת — —

היו"ר ש' וייס:

נא לסיים.

יורי שטרן (ישראל בעלייה):

— — ההחלטה הביטחונית, ההחלטה הטריטוריאלית, יש בה היבט פוליטי ויש בה היבט אנושי ויש איזה יחס של השלטון לאזרחי המדינה, ואני מבקש, שכשמציירים את כל המפות, לראות מהן אותן נקודות שבמפה נראות "משהו" אבל חיות שם — —

היו"ר ש' וייס:

נא לסיים.

יורי שטרן (ישראל בעלייה):

— — עשרות ומאות משפחות בסך הכול. אי-אפשר לדון אותם לחיים בלתי נסבלים על מנת להגיע לאיזה פתרון אחד. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מודה מאוד לחבר הכנסת שטרן. חבר הכנסת אחמד סעד, אחריו — חבר הכנסת יצחק כהן, ואחריו — חבר הכנסת וליד חאג'י-יחיא, ויש לנו עוד דוברים היום.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הביטחון, חברי חברי הכנסת, תחילה אשתתף בצערה של משפחת החייל שהיה קורבן למעשה הפשע, למעשה הנפשע, ומאחל לפצועים שישתחררו במהירות מבית-החולים.

הפשע הזה היתה לו מטרה אחת, לחבל בהסכם שנחתם ב"וואי פלנטיישן". אנחנו צריכים לזכור, שבאותו זמן שהתחילו את המשא-ומתן ב"וואי פלנטיישן" היה הפיגוע הראשון בבאר-שבע. אצלנו בערבית המדוברת אומרים, אללה כביר, אלוהים גדול, שהפיגוע הזה לא פגע באוטובוס הילדים, ופה צריך מלת הערכה לאלה שהיו בג'יפ, שעשו מעשה הירואי והצילו לא רק את הילדים מהאסון – –

היו"ר ש' וייס:

אלא גם את ההסכם.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

– – אלא הצילו את כל ההסכם מאסון גדול.

נסים דהן (ש"ס):

אתה יודע שהחייילים הפלסטינים – – –

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

תן לי בבקשה לגמור. אני מכיר את העמדה שלך. תן לי לגמור.

נסים דהן (ש"ס):

מה שאמרתי עכשיו זאת עמדה?

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

מה?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דהן – –

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

– – – תן לי לגמור. יש לי – – –

היו"ר ש' וייס:

– – אני יושב כאן כבר 17 שנים, ואני מוכרח לומר לך שאני עוד לא שמעתי בהקשר כזה דברים כפי שאמר אותם כאן, עכשיו, חבר הכנסת סעד.

נסים דהן (ש"ס):

אני מסכים.

היו"ר ש' וייס:

נכון? אז אל תפריע לו.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

אני מקווה שראש הממשלה לא ירקוד בחצר של הימין הקיצוני, של כל אלה המתנגדים להסכם "וואי פלנטיישן".

ונקודה אחרונה – אני רוצה להגיד, שאויבי ההסכם ותהליך השלום, התהליך המדיני, אם בצד הפלסטיני ואם בצד הישראלי – נפגשים בצומת. לא פלא שבזמן שהבריונים של הימין הקיצוני אומרים לראש הממשלה "בוגד", ויותר מ-1,200 מסכימים לרצוח ראש ממשלה, באותו זמן בצד הפלסטיני הבריונים גם כן אומרים לערפאת "בוגד", ואפילו באירן ה"חזבאללה" – –

היו"ר ש' וייס:

נא לסיים.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

– – אומרים שצריך לרצוח את ערפאת – – –

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

לכן אני מקווה שהממשלה, ואתה, אדוני שר הביטחון, במאמץ שלך – –

הי"ר ש' וייס:

נא לסיים.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

– – שאנחנו נתקדם ליישם את ההסכם הזה – זה יהיה אחד הכלים הטובים ביותר להתמודד עם כל אויבי השלום, אם בישראל ואם בפלסטין.

הי"ר ש' וייס:

אני מודה לך מאוד, חבר הכנסת סעד. יש לנו בעיה; אני צריך כל פעם לומר לאחד הדוברים – נא לסיים. קודם היה לנו סידור עם פעמון, ואז – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

– – –

הי"ר ש' וייס:

– – כשהפעמון היה מתחיל לפעול הם ידעו שצריך לסיים. עכשיו יש לנו סידור כזה, שאני מקווה שנשכלל אותו.

חבר הכנסת יצחק כהן, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת וליד צאדק.

קריאה:

היו"ר ש' וייס:

כן, זה לא סידור טוב. לדעתי צריך להחזיר את הפעמון, כי זה היה איתות כזה וכל אחד הבין שהוא צריך לסיים. מאוד לא נעים להגיד למישהו – נא לסיים, ודאי שלא בנושאים עצובים כאלה, כשמדברים על הרג ועל התנקשות. אבל מה לעשות? בבקשה, אתה יכול להתחיל, חבר הכנסת כהן.

יצחק כהן (ש"ס):

"אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה".

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, בבואי לדבר על הנס הגדול שאירע בשבוע שעבר בגוש-קטיף, בתחילה ברצוני לשלוח מעל במה זו את תנחומי למשפחת החייל ולאחל החלמה מהירה ורפואה שלמה לפצועים. היינו עדים לאסון שחלילה יכול היה להיות אסון הרבה יותר כבד, אילו חלילה פגעו המרצחים באוטובוס שבו נסעו תינוקות תמימים בדרכם לבית-הספר, כאשר אין זה מסלול חד-פעמי או חד-שבועי, זו דרך המלווה בפחד וחששות יום-יום שעה-שעה.

תארו לעצמכם, חברי, את ההקרבה הנדרשת מהורי הילדים, את הפחדים ואת מסע האימה שבו נדרשים תינוקות שעדיין חלב אמהותיהם על שפתותיהם לעבור פעם, פעמיים ביום או יותר.

כוחות הביטחון הוכיחו שוב, שהם עושים הכול כדי להגיע ליישובים, מרוחקים ככל שיהיו, ולא משנה מה מספר התושבים במקום זה או אחר. כוחות הביטחון עושים לילות כימים על מנת לדאוג שהתושבים יוכלו להיות בכל מקום ובכל זמן, עד כמה שהדבר ניתן.

מסירות הנפש של חיילי צה"ל, כפי שהתבטאה בפיגוע בגוש-קטיף, מוכיחה יותר מאלף עדים – אדוני, שר הביטחון – שישראל ערבים זה לזה. ראינו חיילים שאני בטוח שהם בעלי דעות שונות, בעלי רקע שונה, אבל כאשר צריך להגן על ילדים, הם חוסמים בגופם את הפגיעה ומוסרים את נפשם על הצלת התינוקות מפני המרצח השפל, כפי שאמר פה קודם חברי אחמד סעד, שגם יכול היה לא רק לרצוח את הילדים, אלא גם את כל הסכם השלום.

רבותי, מהיכן יונקים את תעצומות הנפש, את המוטיבציה להגן על אחים ללא הבדלי דעה ורקע? אולי כדאי שגם נלמד מחיילי צה"ל איך עושים את זה. הסיבה לכך היא אחת ויחידה – כשהמטרה ראויה, אזי בני אדם אחד אנחנו, כפי שאמרו אחי יוסף ליוסף, בני אדם אחד אנחנו. אין גבול למוטיבציה כשהסיבה והמטרה ראויה. אין גבול למסירות הנפש. הם יחסמו בגופם פגיעה בתינוקות של בית-רובן.

אין לנו מלים ראויות מול המעשה ההירואי, הנפלא, של אותו צוות הג'יפ, שמצטרף כחוליה נוספת
בשרשרת הזהב של מסירות הנפש בעם ישראל בכל הדורות.

אדוני שר הביטחון, אף אתה מסרת נפש לא אחת כדי להציל ולהגן בגופך על עם ישראל, ואף אתה
מכיר את המצבים האלה, שבהם אין דרך אחרת אלא לחסום בגופך את האויב – ראית זאת לא אחת
ברקורד הביטחוני שלך – כשהיה צריך וכשלא היתה ברירה, אתה מכיר את הסיטואציה הזאת יותר
מכל אחד בבית הזה, ואנחנו משפילים מבט כשאנחנו מביטים בעיניים של חיילי צה"ל המשרתים
בדרום-לבנון.

שמענו הרבה דעות מדוע אי-אפשר לצאת מלבנון, אבל תנו לנו סיבה אחת טובה מדוע כן להישאר
בלבנון. נושא כאוב זה אסור שירד מסדר-היום, ואני יודע שאדוני עושה את כל המאמצים כדי למצוא
פתרון לבעיה כואבת זו.

אדוני שר הביטחון, אתה אדם אמיץ, והוכחת את זה גם ב"וואי פלנטיישן". הסיכונים שלקחת בהסכם
וואי הם גדולים ומורכבים הרבה יותר מהסיכונים שתיקח על עצמך בהחלטה על יציאה סוף סוף
מלבנון, ויפה שעה אחת קודם, מפני שבמוקדם או במאוחר ההחלטה הזאת תתקבל. אולי כך נציל
כמה שניתן להציל. תודה רבה, אדוני.

הי"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת יצחק כהן. חבר הכנסת וליד חאג'–יחיא, בבקשה, ואחריו – אחרון
הדוברים, חבר הכנסת ריבלין. מסתבר שלך היתה הצעה דחופה ולא רגילה, אומנם בנושא קצת אחר,
אבל חיברנו אותם. אני זוכר שהיתה לך הצעה דחופה – ביצוע וואי בשטח.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

זו הצעה רגילה.

הי"ר ש' וייס:

בטעות הם כתבו שזו הצעה רגילה, כי לך היתה הצעה דחופה – ביצוע בשטח – והיא חוברה איכשהו.
אבל ממילא יש לך רק שלוש דקות, אז אין דבר. שלוש דקות.

וליד צאדק חאג'–יחיא (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הביטחון, ברצוני להצטרף בכל לבי וממעמקי לבי לאיחולים לפצועים
מהאירוע הזה ולשלוח את תנחומי הכנים למשפחת החייל שנהרג בניסיון הפיגוע האומלל הזה.

אם אני שמח על הצלת חיי אדם, אני שמח שבעתיים במקרה הזה, כי אני יודע מה המטרה המדויקת – כפי שאמר חברי, חבר הכנסת אחמד סעד – ולמה התכוונו. על הכוונת היתה ירייה בשלום ופגיעה בילדים כדי להתסיס את ישראל, את העם הפלסטיני כולו ואת העולם כולו ולהראות שהשלום הוא לא דרך השפויים בשתי המדינות ובשני הצדדים.

אלחמדולאללה, ברוך השם, שהנס קרה, ולא יצא להם, לאויבי השלום, לבצע את זממם השפל ברציחת השלום. עד מתי, אדוני היושב-ראש, נבכה את מתינו מהצד הזה ומהצד השני? כאשר נבין שדרך השלום היא הדרך הטובה כדי להשתיק ולדחוק את הקיצונים משני הצדדים – זו הדרך הטובה ביותר, זו נשיקת המוות לכל אלה שרוצים להסיט את מהלך ההיסטוריה ממסלולו התקין והטבעי; ההתפשרות בין העם בישראל לבין העם בפלסטין, זו הדרך הטובה ביותר, ולא דברי ההבל, כפי ששמעתי את צבי הנדל מאשים את שר הביטחון – איש צבא ואיש שדואג לביטחון, ואף אחד לא יכול להאשים אותו שהוא בוגד או שהביטחון לא חזק אצלו, כי הביטחון עומד בראש מעייניו – שהסכם "וואי פלנטיישן" היה הפקרת היישובים, כפי שגם אמר יורי שטרן.

גם על רבין, שהיה רמטכ"ל ישראל, אמרו שהוא מפקיר את ביטחון ישראל, ואני לא רוצה לחזור על הביטויים הגזעניים שהטיחו אפילו נגדו.

בבית הזה, אדוני היושב-ראש, עדיין יש קיצונים שמחרחרים מלחמה ורוצים בטרפוד כל מהלך השלום, ואני שמח מאוד שהעם הפלסטיני קיבל את ההכרעה, קיבל את דרך ההתפייסות ההיסטורית בין שני העמים, ואף שיהיו עליות ומורדות טרגיים, הדרך ברורה לכולם.

היו"ר ש' וייס:

נא לסיים.

וליד צאדק חאג'–יחיא (מרצ):

אני מסיים. אם ערפאת היום עושה את כל המאמצים כדי לבלום ולצמצם את הנזק ואת ההרס שיכולים לעשות אויבי השלום מצדו, במקום שנברך אותו על כך, אויבי השלום פה מזלזלים בצעדיו ולא מכירים במה שהוא עושה. יש להם מטרה אחת – להשתלט על העם הפלסטיני ולעשות ממנו דבר שלא יגיע לישות לאומית משלו, כמו שהגיע העם בישראל לישות מדינית ולמדינה משלו, וזו הדרך לשלום, הדרך המהירה לשלום.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת.

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

אני מודה לך, אדוני, שר הביטחון, על כל המאמצים שאתה עושה והמשך בהם; אנחנו אתך.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת וליד צאדק חאג'-יחיא. חבר הכנסת ראובן ריבלין – שלוש דקות; אחרון המתדיינים בנושא הזה. אחר כך שר הביטחון ישיב. בבקשה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, בזמן האחרון, בכל עת שמתרחש פיגוע דמים, אנו מתחילים לשמוע שוב זמירות נושנות, או שמא יש לומר, אותם קולות צורמים מוכרים, שתכליתם להסביר את הפיגוע ולנתח את עיתויו. פעם זה הקיפאון בתהליך המדיני ופעם זה דווקא ההסכם הקרב ובא; פעם אלה מתנגדי ההסכמים עם ישראל ופעם אלה מתוסכלי חוסר ההתקדמות.

כשהתרחשו הפיגועים האיומים בימי הממשלה הקודמת, לא היה דבר שהיה יותר מעוות מלומר ולקומם את כל מי ששומע את הביטוי "קורבנות השלום", ואינני יודע אם לאמירה זו, אשר שמענו אותה לא פעם אחת, לא היה חלק מכריע בפפילת הממשלה או בעלייתנו לשלטון, אדוני השר.

כאשר התרחשו פיגועים דומים בעבר, קראנו לעצירת התהליך כולו, למחשבה מחודשת על שותפינו האמיצים לשלום בהנהגת חתן פרס נובל לשלום. כאשר הכריזו ראשי הממשלה הקודמת, כי יש להילחם בטרור כאילו אין תהליך שלום ולהמשיך את התהליך כאילו אין טרור, התפלץ הציבור מן האטימות שבדברים אלה. והיום – האם ייתכן שאנו שומעים היום בדיוק אותם קולות? בדיוק אותן זמירות צורמות?

אם, חלילה, אדוני שר הביטחון, ואמרו זאת קודמי, היה פיגוע מכונית התופת מצליח יותר, חס וחלילה, אם, חלילה, עשרות ילדים היו נפגעים, האם היה ביצוע ההסכם האומלל מוקפא? האם היתה הממשלה ממשיכה בתהליך כאילו אין טרור? אם כן – במה שונה ממשלתנו זו מן הממשלה הקודמת? אם לא – האם מחבל אחד היה מצליח לעצור את התהליך המדיני כולו?

מאז הסתיימה פסגת "וואי" אנו שומעים כל העת על ההישגים העצומים שהשגנו במשא-ומתן, כפי שאומר זאת ראש ממשלתנו. אני חושב שהציבור כבר מתחיל להבין עד כמה התיאורים שנשמעים אינם קרובים למציאות, ואם לומר זאת, אולי אפילו רחוקים ממנה. אני לא זוכר מתי לאחרונה היתה תמימות דעים כזו בין ימין לשמאל, כפי שראינו אתמול בוועדת החוץ והביטחון. אם הסכמי אוסלו תוארו כגבינה שוויצרית, אינני מוצא מינוח מתאים יותר מזה להסכם וואי.

הפיגוע בגוש-קטיף רק הדגים לכולנו כיצד יתרחשו הפיגועים הבאים. כי כאשר יש ריבונות כפולה, זה המצב. אין עוד צורך בהתארגנות מחתרתית, אין צורך בהיחשפות לסיכון שהשב"כ יירט את החוליה

, די בהיחשפות A בעודה שוקדת על תוכניותיה השטניות. די בגיחה קצרצרה אל מחוץ לשטח מינימלית של החוליה או המחבל, לסיכון שייתפסו. ואפילו לאחר ביצוע פיגוע תופת, המחבל, החוליה, השותפים והמסייעים, נעלמים בן-רגע בחזרה לעיר המקלט. ראינו זאת בחברון, אדוני השר, וכאבת כאב גדול. ראינו זאת ליד מושב אורה, כאשר תלמידי הישיבה הלכו להתרחץ במעיין, ובשבוע שעבר ראינו זאת בגוש-קטיף.

מייד אחרי הפיגוע ניסו חיילי צה"ל לפגוע במי שכנראה סייעו לביצועו, וכפי שכולנו יודעים, נתקלו חיילי צה"ל באש הכוחות הפלסטיניים. אגב, מישהו עוד זוכר את המונח מרדף חם, אדוני השר? אז מה מבטיח לנו ההסכם החדש בעניין שיתוף הפעולה הביטחוני?

אני יודע שבשבוע הבא יש לנו דיון על נושא "וואי פלנטיישן", ודאי שכל אחד ואחד מאתנו ידבר.

אדוני היושב-ראש, רק מלה אחרונה לסיום. בצד הפולמוס הפוליטי דומה כי על הכנסת ועל הציבור להוקיר תודה לחיילים, בפירוש הגיבורים, שהצילו בגופם את הילדים באוטובוס. היום כבר איננו שומעים הרבה את הביטוי חיילים גיבורים. זה נשמע קצת מיליטריסטי, קצת מיושן, קצת "פאסה"; זה כבר לא מתאים לשנות ה-90 המאוחרות, לעידן הציני שבו אנו חיים, שבו שוחטים כל פרה. אבל, חברי חברי הכנסת, אדוני השר, שהוא גיבור ישראל בעצמו, את הפיגוע הזה מנעו שלושה חיילים גיבורים אשר הגנו בגופם על הילדים, וחייל אחד מסר את נפשו בגבורה.

מיתוס השכיבה על הגדר, מיתוס ההסתערות על רימון היד, מיתוס החובש הקרבי – כל אלה הולכים ונמוגים באווירה הצינית, באווירת הספקנות הפוסט-ציונית. אבל, לנוכח גבורתו של צוות הג'יפ אשר הציל את חיי הילדים, דומני שעל כולנו לחשוב פעם נוספת בטרם נשחט גם פרה קדושה זו.

אני מאוד מודה לאדוני היושב-ראש, שאפשר לי דקה נוספת.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת ריבלין. אדוני שר הביטחון, בבקשה. הנושא הוא, כאמור, הפיגוע בגוש-קטיף. הדיון על הסכם וואי יתקיים בשבוע הבא במשך יומיים רצופים. להזכירם – יום רביעי ויום חמישי, אם יאושר בממשלה עד אז. הוא יאושר, אדוני השר?

שר הביטחון י' מרדכי:

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, ב-29 בחודש, בשעות הבוקר, סמוך ל-07:30, כ-400 מטרים מצומת גוש-קטיף, בעת היותם בדרכם לבית-הספר, תלמידים מכפר-דרום, מגוש-קטיף, מלווים בשני ג'יפים – שני רכבים ממוגנים – היו באוטובוס ובטרנזיט. לפניהם ומאחוריהם חיילי צה"ל ברכבים ממוגנים. בקרבת הג'יפ הקדמי התפוצצה מכונית תופת ובה עשרות קילוגרמים של חומר נפץ. כתוצאה מהפיצוץ נהרג חייל צה"ל, אלכסיי, זיכרוננו לברכה, והחיילים זיו וטובי נפצעו. אירע נס גדול, נס גדול באותם רגעים, שלא צלחה מזימתם של אנשים בני-בליעל, חסרי רגש וצלם אנוש, אשר התכוונו בכוונת מכוון לפוצץ מכונית תופת על אוטובוס ילדים.

אדוני היושב-ראש, לפוצץ מכונית תופת על אוטובוס ומיניבוס של תלמידים, תינוקות של בית-רובן, שלא חטאו – עד אנה תגיע השנאה? עד אנה ייעלם צלם אנוש מבני-אדם? עד אנה אנשים יאבדו כיוון? עד אנה ירצו לרצוח ילדים ולרצוח תהליכים שאנחנו מנסים בכוחות עצומים להוליך בדרך הנכונה, לטובת כל האנשים שחיים באזור? האנשים הללו, אשר איבדו צלם אנוש, אשר שנאה תהומית מובילה אותם לאבדון ולעיוורון, מחובתנו להילחם בהם בכל הכוחות והאמצעים שעומדים לרשותנו.

הגעתי באותו יום חמישי למקום האירוע וקראתי לאנשי מנגנוני הביטחון והמשטרה הפלסטינית לבוא למקום, והמראה, אדוני היושב-ראש, היה מראה של ג'יפ שנפגע והועף וחייל צה"ל שנהרג. זה חייל שמשפחתו עלתה מאוקראינה לפני שנה וחצי. עדיין אינם מדברים את שפתנו. באו לבנות בית, באו לחדש חיים במולדת ההיסטורית. באו אחרי אלפיים שנה לחיות חיים ריבוניים ועצמאיים במדינת היהודים. והנה הם משלמים קורבן בראשית דרכם כאן, בארץ האבות.

ישבתי שלשום בערב ודיברתי אל האב, האם והאח. קשה לבטא במלים את התחושה הקשה של משפחה כזאת, שמאבדת בן יקר. אמרתי להם, שהם קשרו בעבותות את גורלם עם עם ישראל ועם ארץ-ישראל; עם עם ישראל בכך שבנם השליך את נפשו מנגד כדי להציל את ילדי ישראל, ובעבותות לארץ הזאת כי בנם נקבר כאן, באדמה הזאת, באדמת אבותיהם, עוד בטרם יודעים הם את השפה ואת אורחות החיים כאן בארץ, ובנם בן ה-17 יתגייס לשורות צה"ל בעתיד וישרת את עמו ואת ארצו.

אתמול בערב ביקרתי את שני הפצועים. אני מאחל להם החלמה מהירה, ואני מקווה שישובו לאיתנם: חייל מילואים שנהג בג'יפ והמפקד שישב לידו. האחד עדיין פצוע קשה, והשני פצוע קל-בינוני, ואני מקווה שבימים הקרובים הם ישובו לבתיהם.

אדוני היושב-ראש, צוות החיילים, אשר פעל על בסיס הפקודות והתרגולות שלימדו אותו ושתרגל אותו, שילם מחיר יקר, אבל הציל חיי אדם. היה שילוב של שני הדברים: של אומץ לב וביצוע המשימה בצורה מושלמת ונס גדול. אבל הנס הזה לא עמד לו לסמל אלכסיי, והוא שילם בחייו.

ומנגד, אדוני היושב-ראש, שרידים מעטים ממכונית התופת ובה שרידי גופתו של מתאבד. מה הוא רצה להשיג בכך? האם זה מעשה גבורה?

נסים דהן (ש"ס):

לרצוח יהודים זה מספיק בשבילם.

שר הביטחון י' מרדכי:

הזו הדרך להילחם? בילדים חפים מפשע? חלילה, לו הצליח הדבר, היה נגרם אסון כבד מאוד, ואיש לא יכול היה להרים את עינו ולומר: לא אני שפכתי את הדם הזה.

המסקנה, אדוני חבר הכנסת, היא להילחם באנשים מסוגו של המתאבד ובכל מי שעומד עמו בדרך הזאת, ללא היסוס ובכל האמצעים, גם אנחנו, ומחובתה של הרשות הפלסטינית לפעול בכל האמצעים שעומדים לרשותה, כדי שלא יהיו בקרבה אנשים מסוג זה והם לא יפעלו בפעולות מהסוג הזה.

נסים דהן (ש"ס):

אדוני השר, הם לא הלכו לתפוס את הרוצחים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

הם ירו על חיילינו.

נסים דהן (ש"ס):

לא הנואמים הקודמים הזכירו את זה; הם עברו על-כך לסדר-היום. זה מעשה יותר נפשע מהמעשה הראשון.

שר הביטחון י' מרדכי:

אדוני היושב-ראש, הדרך היחידה להבטיח כי תהליכים יוכלו להתקיים בין עמים ובין אנשים, היא להילחם בטרור, במטיפים לטרור ובמבצעי הטרור בדרך ללא פשרות. באותו בוקר קראתי לראשי מנגנוני הביטחון. גם הם ראו את המראות והבינו את המשמעויות, והתחילו בתהליך ראשוני של מציאת האנשים, חלק מהאנשים שעמדו מאחורי האירוע ואחרים שהולכים בדרך הזאת.

המבחן העיקרי יהיה, האם הרשות הפלסטינית, אנשי המשטרה הפלסטינית וגורמי הסיכול הפלסטיניים ימשיכו עכשיו בכל הכוחות והאמצעים העומדים לרשותם, כדי להילחם בטרור, ולא רק בהתחלה, אלא ימשיכו בלי הרף ובכל האמצעים שעומדים לרשותם. אם כן, נוכל להגיד: הנה, התחילה תקופה שבה עושים מאמצים כדי להילחם בטרור, לסכל את הטרור ולאפשר חיים זה לצד זה וזה עם זה. בגוש-קטיף נוסעים על אותו כביש זה ליד זה. אם האחד לא יבין את משמעות החיים של האחר, כולם יסכנו את חייהם וטובה לא תצמח מכך.

אשר לנושא המרדף, יש סמכות, ובמקום שיהיה צורך, החיילים יהיו רשאים לפעול במרדף חם אחר מבצעי האירוע. על-פי מיטב הבנתנו, האנשים שנמצאו שם לא היו קשורים לאירוע. התושב שנפגע שם היה בן 51, ללא קשר לאירוע. חלק מהכדורים, כתוצאה מאי-הבנה, פגעו גם בעמדה של המשטרה הפלסטינית, ואכן התפתחו חילופי אש שהופסקו. האירוע נבדק על-ידי אלוף פיקוד הדרום, אנשי פיקוד הדרום ואנשי הרשות הפלסטינית, ואני מקווה שנלמדו הלקחים על-ידי שני הצדדים.

יש לנו סמכות ורשות לנהל מרדף חם, לעצור כל מי שפוגע בנו ולפגוע בו. עם זאת, בצפיפות הכוחות, בצפיפות האנושית, צריך כמובן משנה זהירות בהפעלת כוחות ואש, שמא תהיינה אי-הבנות, שתגרומנה לנזקים מצטברים נוספים שאין בהם צורך.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

שאלה בסוף.

היו"ר ש' וייס:

לא, לא, אנחנו לא מפתחים עכשיו דיון. אי-אפשר כך. אני בטוח שנסתפק בהודעה.

שר הביטחון י' מרדכי:

אני יכול לומר לך, אדוני היושב-ראש – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

– – –

היו"ר ש' וייס:

אין לזה סוף, רובי.

שר הביטחון י' מרדכי:

– – – יכול היה להיגרם – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

זה חשוב.

היו"ר ש' וייס:

הכול חשוב.

שר הביטחון י' מרדכי:

יכול היה להיגרם ביום חמישי אסון כבד מאוד. לכולנו הוקל שהאסון נמנע, ואנחנו חיים במועקה כבדה על אובדנו של חייל צה"ל ופציעתם של אחרים, וכמובן, אני רוצה לשלוח מכאן את תנחומי למשפחת החייל אלכסיי, ולומר לאנשי הרשות הפלסטינית: פעלו בכל הכוחות והאמצעים העומדים לרשותכם, לבל יישנו מקרים כאלה שיסכנו תהליכים ויפגעו בחיי אנשים; ומקרים מסוג זה יכולים חלילה לגרום לפגיעה חמורה עד כדי הפסקת התהליכים שמנסים לבנות אותם במאמצים גדולים. כל מי שעניו בראשו וצלם אדם לו ובלבו, צריך להתקומם בכל הכוח העומד לרשותו על התופעות האלה, לגנות אותן ולהילחם בהן, כדי לאפשר חיים, ביטחון, ואני מקווה בעתיד גם שלום בין העמים ובתוך מערכות החיים המשולבות של כל מי שחי בחבל ארץ זה, זה לצד זה וזה עם זה. תודה רבה.

אני מציע לאפשר לחבר הכנסת ריבלין לשאול. אולי נחסוך לו בכך את הצבעתו בשבוע הבא. אני בטוח שהוא יצטרף להצבעה עם כל הקואליציה, כדי להניע את תהליך ההסכמים במסלול קדימה.

היו"ר ש' וייס:

אדוני שר הביטחון, אנחנו מפעילים עליו עכשיו לחץ פיזי משותף, משחדים אותו בשאלה, והוא מביטח לנו הצבעה בשבוע הבא.

שר הביטחון י' מרדכי:

לא משחדים אותו. הוא חבר כנסת נבון, הוא יודע מה הדרך.

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

אנחנו מסתפקים בהודעה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני השר, בהמשך למה שאמרת, אולי תאמר לנו איפה עומד ההסכם עכשיו. למה הממשלה לא מתכנסת ומה מונע את אישורו?

היו"ר ש' וייס:

אדוני השר, זו שאלה חשובה מאוד. ראיתי הפגנה של עיתונאים ליד רובי ריבלין. הם ביקשו שהוא ישאל את זה.

שר הביטחון י' מרדכי:

אני מבין את סקרנותו של חבר הכנסת רובי ריבלין.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

הציבור כולו סקרן.

שר הביטחון י' מרדכי:

ראש הממשלה, שר החוץ, השר נתן שרנסקי ואנוכי אמרנו, שהושג הסכם טוב במרילנד – ב"ואי ריבר" – ובוויטינגטון.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

למה הוא לא מובא לממשלה?

היו"ר ש' וייס:

רגע, זו שאלה אחת, אין פה שאלה חוזרת.

שר הביטחון י' מרדכי:

אתה רוצה לשמוע תשובה וגם לצעוק, אדוני חבר הכנסת, הרי אתה בן-תרבות מנומס, מתנועה שיודעת מהו כבוד והדר.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

תנועה ששמחה לצרף אותך אליה.

שר הביטחון י' מרדכי:

אני שמח להיות בתוכה.

ההסכם הוא אכן הסכם טוב. אם יתגלעו כמה אי-הבנות, מוטב שאי-הבנות אלה ילובנו והדברים יהיו ברורים ומובנים לנו, לידידינו האמריקנים ולפלסטינים, ויובאו לאישור הממשלה. אני בטוח, אדוני חבר הכנסת, כי תהיה לנו הזדמנות להתדיין כאן, להתווכח, ואני משוכנע שההסכם יאושר ברוב גדול, כדי לקדם את התהליך.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני השר. ההצעה הפורמלית של השר היא בוודאי להעביר את ההצעות לוועדת החוץ והביטחון, אבל, אני פונה אליכם בבקשה להסתפק בתשובת השר. בסדר, כולם מסכימים? כולם מסכימים. תודה רבה. הוועדה כבר דנה בכך וכן הלאה.

אדוני השר, אני מאוד מודה לך. יכול להיות שעוד מעט תהיה שאלה לאריק בנדר ולמיכאל טוכפלד, אעביר אליך בפתק. יש לכם עוד שאלות, בבקשה?

הצעה לסדר-היום

מדיניות עיריית ירושלים ביחס לקרקעות הציבוריות בירושלים

היו"ר ש' וייס:

הנושא הבא: מדיניות עיריית ירושלים ביחס לקרקעות הציבוריות בירושלים; הצעה לסדר-היום מס' 5261. השר איננו. חבר הכנסת אלול, אתה משוכנע שאתה רוצה להעלות את הנושא, אף שהשר לא אתנו?

רפאל אלול (העבודה):

בכל זאת אעלה את הנושא. סגן השר מיכאל איתן נמצא כאן.

היו"ר ש' וייס:

תשתדל לקצר, כי אפסו כוחותינו. אתם הלכתם להתרענן, אבל אנחנו ישבנו פה כל הזמן. אנא, אם אפשר, תקצר. אני מאוד מודה לך.

רפאל אלול (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, בסוף השבוע התפרסמה כתבת תחקיר של העיתונאית שוש מולא במוסף "7 ימים" של "ידיעות אחרונות". הכתבה חשפה כיצד מעבירה עיריית ירושלים קרקע ציבורית באופן החורג מכל כללי המינהל התקין, ההיגיון הנורמטיבי והשכל הישר.

כנסת נכבדה, בשנים האחרונות העבירה עיריית ירושלים בראשות אהוד אולמרט 250 דונם קרקע ציבורית לחרדים, ורק 5 דונמים לפעולות של החילונים. אין דרך להסביר את הזלזול שעיריית ירושלים וכל העוסקים בעתודות הקרקעיות של העיר נוהגים בו. חמור מזה, אי-אפשר להסביר מדוע חלק מהמוסדות שקיבלו קרקע עירונית ציבורית, עושים בשטח שימוש לצורכי מסחר, אולמות שמחות וכיוצא באלה.

אינני יכול להבין כיצד יכול ראש עיריית ירושלים לבוא ולבקש לספח שטחים ממערב לעיר ואת היישוב מבשרת-ציון, כשהוא עצמו נוהג ביד כל כך נדיבה ובאופן כל כך שערורייתי בנכסיה הקרקעיים של בירת ישראל.

רבותי חברי הכנסת, 250 דונם הקצתה עיריית ירושלים לחרדים, ורק 5 דונמים לחילונים.

יצחק כהן (ש"ס):

מה זה "חילונים"?

רפאל אלול (העבודה):

תיכף תשמע. אני אתן לך דוגמה.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עכשיו על גל מפד"ל.

רפאל אלול (העבודה):

ודווקא מעון לחולי סרטן לא זכה בהקצאת קרקע.

יצחק וקנין (ש"ס):

רפאל אלול (העבודה):

כיצד יכול ראש עיריית ירושלים להסביר את התופעה? כיצד הוא מסביר שסגנו הפך את הוועדה לכלי פוליטי? כיצד יכול אולמרט לנמק מדוע הפכה ועדת האיתורים לכלי מרכזי עבור שמירת הקואליציה העירונית שלו? כיצד מסביר ראש העירייה את האי-סדרים בוועדה, את העובדה שיושב-ראש הוועדה לא הוחלף, למרות חוות דעת משפטית האוסרת את המשך ישיבתו בראש הוועדה? מדוע לא דאג ראש העיר למחשב את הוועדה כנדרש ומדוע אטם את אוזניו למרות חקירות המשטרה וטענות גורמים באופוזיציה העירונית? הניסיון של העירייה להסתיר את הדוח ולטעון כי מדובר ברפש פוליטי הוא עוד הוכחה לעובדה שראש העיר לא מבין את חומרת המעשים.

כנסת נכבדה, אין לי טענה כאשר מבקשים להעניק שירותים שווים למגזר החרדי. איציק כהן, אתה שומע? אין לי טענה; אני בעד זה שייטנו באופן שווה. יש לי טענה קשה כאשר רצון זה מונע על-ידי שיקולים פוליטיים צרים, בניגוד לכללי המינהל התקין, באופן המונע עיון פומבי בנתונים ותוך ניצול ציני של מעמד ראש העירייה וחבריו במועצת העיר.

מדוע לא יישם ראש העיר את המלצות המבקר הפנימי של העירייה?

יצחק כהן (ש"ס):

אדוני מביא עובדות או — — —

רפאל אלול (העבודה):

רק עובדות.

יצחק כהן (ש"ס):

אז אולי תיתן כמה דוגמאות.

רפאל אלול (העבודה):

אני צריך להביך פה אנשים?

מדוע לא פורסמה בזמן ובמועד הודעה פומבית על נוהלי הגשת הבקשות לוועדה? מדוע נעשה הכול בסתר ותוך ניסיון להונות את הציבור?

חברי חברי הכנסת, השלטון המקומי יקר ללבי. הייתי ראש מועצה, יושב פה ראש עיריית קריית-גת לשעבר, ואני תומך בהגברת הסיוע הממשלתי ובהתאמת התקציבים הממשלתיים לצורכי הרשויות המקומיות. הייתי בעצמי ראש מועצה ואני מכיר את הבעיות והקשיים.

חברי חברי הכנסת, קרקע ציבורית אינה מכשיר לאתנן פוליטי. קרקע ציבורית אינה רכוש הפרטי של ראש עירייה זה או אחר. קרקע ציבורית היא רכושם של אזרחי העיר ושל המדינה. מי שנוהג זילות בשלטון החוק, בכללי המינהל התקין וברכוש הכלל – קשה לו להיות ראש עיר, וצריך להפקיע מידי את הסמכות "לחלק" קרקעות לכל שותף קואליציוני.

חברי חברי הכנסת, ירושלים אינה עניין לעסקנים המקומיים בלבד. ירושלים היא הבירה של ישראל, וחובה על כל אחד ואחת מאתנו לשמור עליה מכל משמר. במקום שבו נכשל ראש העירייה, חייבות לבוא הרשויות ולהגן על רכוש הכלל.

הטענות שהועלו בכתבה אינן עניין של מערכת הבחירות בלבד. רוב המחדלים והעיוותים של ועדת האיתורים בירושלים עלו דווקא על-ידי שלוש עובדות עירייה בכירות, בעבודה סמינריונית שהגישו באוניברסיטה.

חברי חברי הכנסת, עולה מהכתבה ב"ידיעות אחרונות" ריח של שחיתות ציבורית, ריח של כישלון ניהולי רציני מאוד. אין מנוס מלבקש משר הפנים לעצור את המשך עבודתה של ועדת האיתורים. יש להפקיע מידי ראש העיר את כל הסמכויות להקצאת הקרקע עד שיתקיים בירור ממצה בכל הטענות שהועלו ונבדקו על-ידי שוש מולא ובכתבה ב"ידיעות אחרונות".

אני מבקש להעביר את הנושא לדיון דחוף בוועדת הפנים של הכנסת ומבקש מהשר לביטחון פנים לבדוק – – –

היו"ר ש' וייס:

לא, לא, אתה מבקש דיון במליאה, וחבר הכנסת יצחק כהן יבקש דיון בוועדה, נכון?

נסים דהן (ש"ס):

רפאל אלול (העבודה):

אני מבקש מהשר לביטחון פנים לבדוק את כל הנושאים הקשורים בוועדת האיתורים ולהורות למי שצריך לבדוק – גם למשטרה – לטפל בנושא הזה. תודה, חברי חברי הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת רפי אלול. רבותי, דקה. יש לנו היום פנצ'ר. יש פה ארוחת ערב של המגבית היהודית המאוחדת, ולכן חברי הכנסת נשארו. כולם לבושים והם באו גם לנאום פה, אבל השרים לא הוזמנו לארוחה, אז הם לא באו לענות. לכן יש פה איזו בעיה. אני רואה אתכם כבר לבושים, ועד שיגישו את המנה הראשונה – אבל אני כבר עייף.

כן, חבר הכנסת איציק כהן מבקש להעביר את הנושא לוועדה.

יצחק כהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, אני מכיר את הגינותו של ידידי היקר רפאל אלול. הוא אדם הגון, ישר ותמים. באמת, הוא אדם תמים. הוא ישר לב.

היו"ר ש' וייס:

ההתחלה מרמזת על תשובה חריפה.

יצחק כהן (ש"ס):

לא, אבל אני, ברשותך, אבקש מידידי היקר רפי אלול שייקח את חלוקת הקרקעות מאז קום המדינה ויעשה גרף קטן – כמה קרקעות חילקו במדינה הזאת לכל הציבור, ולציבורים מסוימים במיוחד –

היו"ר ש' וייס:

זו תהיה העבודה הסמינריונית הבאה.

יצחק כהן (ש"ס):

— — וכמה קרקעות מחלקים לתלמודי-תורה בירושלים, כש-40 ו-50 ילד לומדים בחדרים צפופים, במקלטים. על מה הוא מדבר? רפי, על מה כבודו מדבר? לולא הייתי מכיר אותך כאדם ישר, הייתי באמת כועס עליך, אבל אני מציע להסיר את ההצעה — —

היו"ר ש' וייס:

הנושא יידון בוועדה. איזו ועדה אתה מציע?

יצחק כהן (ש"ס):

לא, אני מציע אולי להסיר את ההצעה מסדר-היום, או להיפך, להעביר אותה לוועדת — איזו?

רפאל אלול (העבודה):

ועדת הכספים.

יצחק כהן (ש"ס):

לוועדת הכספים.

קריאה:

ועדת החינוך.

היו"ר ש' וייס:

אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת המדע והטכנולוגיה, כי עבודות סמינריונית נוגעות לוועדת המדע. בסדר?

יצחק כהן (ש"ס):

לא, לא, ועדת הכספים או ועדת החינוך והתרבות.

היו"ר ש' וייס:

עכשיו חבר הכנסת נסים דהן רוצה להסיר. בבקשה.

לדעתי, זה מתאים לוועדה לענייני ביקורת המדינה.

נסים דהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, כיוון שאני מכיר את ידידנו היקר, חבר הכנסת הנמרץ, הישר וההגון – אין הרבה כמוהו במפלגת העבודה – אני מתפלא עליו.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

רפי, כדאי היה לך.

רפאל אלול (העבודה):

נסים דהן (ש"ס):

, אבל, רפי, אתה בעצמך ISSUEאני לא כל כך מאשים אותו. הוא לקח איזו כתבה בעיתון ועשה מזה יודע שהעיר ירושלים סובלת מנטישת תושבים – נקרא לזה כך – אבל, לצערנו הרב, רק של החילונים.

היו"ר ש' וייס:

לא שומעים.

נסים דהן (ש"ס):

אני אומר: רק של החילונים, לצערנו הרב. יש מצב שבירושלים נוטשים החילונים את העיר, מאלף ואחת סיבות. לא משנה. הציבור היחיד שגדל בעיר הזאת – מה לעשות – זה הציבור החרדי.

היו"ר ש' וייס:

אבל רפי אלול רוצה לעצור את הנטישה.

נסים דהן (ש"ס):

בסדר, אבל בינתיים זו המציאות. אבל אותו ציבור שגדל, אי-אפשר לא לתת לו פתרונות לבתי-ספר, למועדוני נוער, לגני-ילדים. הרי אתה לא תסכים שרק משום שאותו ציבור גדל אתה תאמר "פן ירבה", כי הפסוק אומר: "כן ירבה".

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אם כן, אנחנו נעשה הצבעה. איזו ועדה אמרנו? – ועדת הפנים.

יצחק כהן (ש"ס):

ועדת הכספים.

היו"ר ש' וייס:

לא, כספים לא. מה דעתכם, איזו ועדה? ועדת הפנים.

יצחק כהן (ש"ס):

ועדת העבודה והרווחה. ועדת הכנסת תחליט.

היו"ר ש' וייס:

ועדת הכנסת תחליט. אנחנו מצביעים על הצעתו של חבר הכנסת רפי אלול בנושא: מדיניות עיריית ירושלים ביחס לקרקעות הציבוריות בירושלים. ההצבעה היא על ההצעה להעביר את הנושא לוועדה, ואנחנו נעביר אותה לוועדת הכנסת על מנת שזו תכריע לאיזו ועדה נעביר את הנושא.

הצבעה מס' 16

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 8

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

שמונה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אם כן, שמונה בעקבות אחד. האחד הוא רפי אלול. ההצעה תעבור לטיפול. לא רק שיהיה טיפול. עד אז כבר יהיה בעירייה חיים כהן, נציג מפלגת העבודה, והוא יטפל בנושא. אתה רואה?

רפאל אלול (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

ההצעה עברה לוועדת הכנסת.

הצעה לסדר-היום

גיוס והעסקת עובדים זרים בחקלאות

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דוד מגן, גם השר שלך לא אתנו, ותשתדלו קצת לתמצת את הדברים, אף-על-פי שיש לכם עד עשר דקות; תרחמו גם על יושב-ראש הישיבה, אני יושב פה כבר מהשעה 16:00. בבקשה – הצעה לסדר-היום מס' 5279.

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, נכבדי, ידידי סגן השר מיקי איתן, אשר אני מבין שהוא משיב בשם הממשלה במקום שר העבודה והרווחה, אשר נבצר ממנו, בגלל עיסוקים חשובים, להגיע ברגע זה.

"יותר מ-800 תלונות הוגשו נגד תנועת המושבים בגין פגיעה בזכויות העובדים הזרים מתאילנד. מדובר בעיקר בהלנת שכר, באי-מתן טיפול רפואי ובאי-תשלום שכר מינימום" – נתונים אלו הוצגו על-ידי שגריר תאילנד בישראל למנכ"ל שירות התעסוקה משה דימרי, בפגישה שנערכה בסוף השבוע. זוהי לשון הדיווח של זאב קליין ב"גלובס" ב-19 באוקטובר.

על רקע זה פניתי ליושב-ראש הכנסת ביוזמה אשר לשונה: נוכח התגבשות מציאות שבה החקלאות נשענת למעשה על עובדים זרים, צריכה הכנסת לתת את דעתה על העניין ולבחון את התהליכים שנתגבשו, את עמדות החקלאים לעומת הארגונים השונים ובהם תנועת המושבים, את הפעילות הבין-לאומית בנושא זה ואת הפעילות הכלכלית הקשורה לעניין.

אדוני היושב-ראש, מאז הגשתי את הבקשה הזאת ליושב-ראש הכנסת, בתחילת השבוע שעבר, אני ער ועד למחול שדים ולהנפקת מסמכים, חלקם מדהימים ביותר, ולנוכח קריאת המסמכים הללו וההתרועעות שאני עד להן, אני מצטער שהעליתי את ההצעה לסדר-היום בנוסח הזה. צריך הייתי לדרוש לערוך דיון לצורך הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לגבי כל הנעשה בשוק העובדים הזרים בחקלאות.

אינני רוצה להרחיב את היריעה ולהזכיר את המספרים העצומים של העובדים הזרים בישראל, אשר, בואו נודה בבשתנו, מחזיקים את הכלכלה בישראל.

תארו לכם שאני אומר, שבענף הבניין, בענף הסייעוד, בענף התעשייה הנושא איכשהו סביר נוכח הנסיבות המיוחדות של שלהי 1998. אבל בענף החקלאות מועסקים 17,800 עובדים, רובם ככולם מתאילנד, מיעוטם מסין. אם דיברתי על תאילנד, מדובר על 25,000 תאילנדים בישראל; היתר בשירותי הארחה וסייעוד, אבל 17,800 בתחום החקלאות. עד כדי כך – זאת לא בדיחה – שכאשר בעבר שאלנו ילד בכיתה א' על מה מבוססת החקלאות, התשובה המקובלת, כך הופיע בספרי הלימוד – היתה: קרקע, מים, והמדקדקין היו מוסיפים, ואור השמש – – –

היו"ר ש' וייס:

ואברהם הרצפלד.

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

ואברהם הרצפלד, בעמק ובהתיישבות העובדת.

והיום כשאתה שואל על מה מבוססת החקלאות, אז את מקומו של אברהם הרצפלד ירשו התאילנדים. הילד עונה: קרקע, מים ותאילנדים.

בתחום הזה, נכבדי חברי הכנסת, אני רוצה לומר לכם כי מתנהל מסע אדיר מחד גיסא וסמוי מן העין מאידך גיסא. מדובר כאן באינטרסים כלכליים רחבים מאוד, אשר נסתרים ככל הנראה מעיני הכנסת.

את הדברים הללו אני חייב להודות שלמדתי והחכמתי בהם רק לאחר שהגשתי את ההצעה לסדר-היום.

אני שומע וקורא, כי שר החקלאות מכנה את הטיפול בנושא על-ידי תנועת המושבים: "טיפול שערורייתי". באחד העיתונים, בפברואר או במרס, הוא קורא "להסדיר את נושא העובדים הזרים בחקלאות. הוועדה שהוקמה במשרד החקלאות הוקמה עקב התלונות החריפות שהגיעו למשרד על פעילותה של תנועת המושבים בנושא". בקטע אחר הוא אומר: "הניהול השערורייתי של ייבוא העובדים הזרים על-ידי תנועת המושבים הביא לקופת התנועה מיליונים רבים. לדברי ראשי המשרד, 'תנועת המושבים יוצאת נגד החלטת שר החקלאות מתוך מגמה להמשיך ולהחזיק בביצת זהב – זוהי לשונו – שהטילה מיליונים לטובת תנועת המושבים, על-חשבון העובדים הזרים והחקלאים'", ועוד ועוד.

אני מוצא עצמי מזכיר ומאזכר את פעולותיה ומחדליה של תנועת המושבים, ואני מבקש לומר כאן בכנות. יושב-ראש תנועת המושבים הוא חבר הכנסת שלום שמחון, חבר כנסת חדש, ואני אומר בכנות, אני מעריך אותו כאחד מחברי הכנסת הטובים, המפתיים, מי שעתיד טוב עוד נכון לו.

בהמשך אני חייב להזכיר את תקופת כהונתה של השגרירה היום בסין, הגברת אורה נמיר, חברת הכנסת לשעבר, אשר כיהנה בשנים 1992–1996 כשרת העבודה והרווחה, שגם לה אני רוחש כבוד גדול, ואני מעריך אותה מאוד.

אני מבקש לא לפרש בשום אופן את דברי כביקורת אישית, לא כלפי חבר הכנסת שמחון ולא כלפי השרה לשעבר אורה נמיר. הביקורת היא ביקורת נוקבת, חד-משמעית, המבוססת על הוכחות מוצקות על שרידי המנגנונים הבולשביקיים שנשארו בכל מיני מועצות ובכל מיני התאגדויות, עם כל הכבוד לתרומה ההיסטורית של תנועת המושבים, לרבות בתנועת המושבים, ואת השרידים הללו חייבים לעקור מן השורש.

אני בטוח שבהמשך הדיונים – ואני מעניק את האשראי הזה לשלום שמחון – כאשר נדבר לגופו של עניין, יהיה שיתוף פעולה כדי להבריא את העניין.

אמרתי את הדברים בלשון חריפה משום שלאחר הגשת ההצעה לסדר-היום הגיע אלי מסמך של קבוצת "ורד גרופ", שחתום עליו עוזי ורד, במכתב שהוא העביר לעמיתי חבר הכנסת רובי ריבלין ב-5 בנובמבר. הדברים חמורים, ולא אמלא את חובתי אם לא אצטט קטע קטן מהמכתב. אני שוב אומר ומזכיר את דעתי ואת הסתייגותי בכל מה שקשור לביקורת האישית כלפי שני האישים שהזכרתי.

אני קורא חלק מהמכתב שנשלח לחבר הכנסת רובי ריבלין והעתק ממנו הגיע אלי: "בשנת 1994, לאחר מינויה של אורה נמיר לשרת העבודה, החליטה השרה למנות את תנועת המושבים ושלום שמחון בראשה לממונה מתאם מטעם משרד העבודה לטיפול בהבאת עובדים זרים, ובכך בעצם פגיעה פגיעה חמורה בזכויות חברת 'ורד ישראל', שהינה חברה פרטית, לפעול בהתאם.

"מצד שני, לא בחלה השרה לתגבר את קופתה של תנועת המושבים ומפלגת העבודה בכסף רב על-ידי שילוב תנועת המושבים – מפלגת העבודה – בהבאת הפועלים ובטיפולם בארץ.

"המעבר מטיפול של חברה פרטית לתנועת המושבים ומוסדותיה המפלגתיים גרמה לעלייה כספית משמעותית בעלות ההגעה לארץ ובמערכת רצופה של שחיתויות ונוהל לא תקין תוך ניצול כספים, נסיעות לחוץ-לארץ, שימוש בקבלת עובדים תמורת תמיכה בבחירות לפריימריס, ועוד.

"בחודשים האחרונים קבוצה של עוזי ורד" – – –

יונה יהב (העבודה):

מי כתב את זה?

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

חתום כאן עוזי ורד, נשיא "קבוצת ורד". אני אתייחס לזה. השמעתי את כל ההסתייגויות. חבר הכנסת יהב, ידידי, לא היית בתחילת דברי. השמעתי את כל ההסתייגויות לעניין הזה.

יונה יהב (העבודה):

אבל שלום שמחון איננו פה.

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

אמרתי את כל הדברים. המסמכים הללו הגיעו לאחר שהגשתי את ההצעה לסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

הוא שיבח את חבר הכנסת שלום שמחון וניבא לו עתיד של שר חקלאות.

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

סייגתי את הדברים, אבל אולי בגלל קוצר הזמן אקטע את הציטוט. תרמת תרומה אחת, קטעת את הציטוט של המשך המכתב, ואני מנסה להסביר בציטוט הזה – כשמסמך כזה מגיע לחבר כנסת, חבר הכנסת לא יכול שלא לשכנע את חבריו שלא לעבור על כך לסדר-היום. זה בדיוק מה שאני מבקש. אמרתי, שאם הייתי יודע את הדברים עוד ברגע הפנייה ליושב-ראש הכנסת, אולי הייתי אפילו מציע להקים ועדת חקירה פרלמנטרית.

היו"ר ש' וייס:

כבר אין לנו אפשרות, כי כל חבר כנסת הוא כבר יושב-ראש ועדת חקירה. אתה יודע מה נעשה פה? אנחנו נשאל חברי כנסת מהפרלמנט הירדני.

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

חברי הכנסת, אני רוצה לעדכן אתכם, כי הוועדה הבין-מושבית – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

כל יום יש ועדה חדשה.

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

רובי, אני ציטטתי מכתב שהגיע אליך והעתק הגיע אלי. ברשותך.

הוועדה הבין-מושבית, שכוללת בתוכה כמה ארגונים, שאמרתי ששרידי הבולשביזם עדיין נושמים בהם, מתווכחת עם מרכז המועצות האזוריות בישראל בסוגיה הזאת.

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש.

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

הוויכוח הוא: האם העניין הזה יאוגד על-ידי אותן קבוצות היסטוריות – –

היו"ר ש' וייס:

נא לסיים.

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

– – שלדעתנו אבד עליהן כלח, או שצריך לפעול כך שעלות העבודה תהיה זולה והחקלאי הפרטי יצא נשכר מכך.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

לא אכביר מלים, רק אזכיר עוד שני משפטים, ברשותך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

זה יהיה ארבעה.

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

כאשר המנטליות גם לא משתנה. אותה תנועת מושבים, ביום ראשון השבוע – –

היו"ר ש' וייס:

נא לסיים.

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

– – יוצאת יחד עם תנועת המושבים וברית סיוע אגודות שיתופיות, שוכרת את שירותי משרד עורך-הדין ד"ר מאיר דינאי, והמכתב-המסמך הזה – אני אראה לך אותו אחר כך, יונה ידידי, כמשפטן – אני יכול להגדיר אותו כפנייה של קוזק נגזל, ואני חייב לומר גם כאן בכנות – –

היו"ר ש' וייס:

אני ממש מבקש לסיים. אי-אפשר.

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

יש כאן פנייה כלפי חברה שנקראת חברת "עמית" – מדוע החברה הזאת לא צועדת בדיוק בתלם שתנועת המושבים התוותה לה. מנכ"ל החברה הזו מוכר לי היטב אישית, וצריך לומר ביושר, הוא גם חבר אישי שלי, ואני מאמין למה שהוא אומר, ואינני רוצה שמליאת הכנסת תדון בדבריו, אני מקווה שתהיה לי הזדמנות באחת הוועדות לדון בדבריו ובעדויותיו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

יש מסמכים נוספים המדברים על התכתבות בין-לאומית.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דוד מגן, באמת אי-אפשר. ביקשת שני משפטים, ואי-אפשר כך. הרי אנחנו חברים, אתה צריך לסיים.

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אני יושב כאן חמש שעות.

היו"ר ש' וייס:

זה בסדר, אבל אתה צריך לסיים.

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

לא. אני רוצה שהדברים ייאמרו. אני ראיתי כיצד מנהלים ישיבות, לא אתה, כאשר יושב-ראש מסוים רצה להכפיל את זמנו של חבר כנסת – הוא הכפיל. אם אני מבקש לסיים משפט – תאפשר לי.

היו"ר ש' וייס:

אני ממש לא מכפיל.

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

לא נוח לך לשמוע את הדברים.

היו"ר ש' וייס:

אין לי שום בעיה לשמוע את הדברים האלה. אתה עברת את הזמן, כפול, ואני מבקש לסיים. זה הכול.

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

אני רוצה שתדע, שתנועת המושבים מנהלת התכתבות ישירה עם שר העבודה של תאילנד כנגד סיכומים ועבודות של שר העבודה הישראלי בסיכומים אתו. כל הדברים הללו אסור שנעבור עליהם לסדר-היום. אני מציע שהכנסת תכלול את הנושא בסדר-היום ותערוך דיון בנושא החשוב הזה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רבותי, אין לנו שר לעניין הזה. חבר הכנסת יונה יהב ביקש להסיר. רגע, סגן השר עונה, סליחה.

סגן השר מיכאל איתן ישיב בשם הממשלה. אני מבקש לקצר, חברים, פשוט לקצר, כיוון שאנחנו כבר לא עומדים בזמן.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת המציע, נתבקשתי על-ידי שר העבודה והרווחה למלא את מקומו ולומר את דבריו, ועל כן אחלק את דברי תשובתי לשניים: א. את דבריו – המביא דברים בשם אומרם; ב. ולאחר מכן אני אוסיף גם מעט משלי.

אבל אולי אפתח בכך שאני מציע, על מנת ללבן את הנושא, כפי שהציע חבר הכנסת דוד מגן – ואני רוצה לחלוק לו שבחים רבים – כחבר כנסת ותיק מאוד, לא נס ליחו.

היו"ר ש' וייס:

הוא יסודי.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

וההתעקשות שלו לעמוד כאן ולסיים את דבריו מעידה שהוא קורץ מחומר שלא רבים קורצו ממנו, ואני מלא הערצה והערכה. נלחם כאן ונאבק בלהט לברר סוגיה. אני רק רוצה להציע, שאולי המקום המתאים ללבן אותה הוא דווקא בוועדה ולא במליאה, משום שדיון נוסף במליאה עלול להסתיים –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אין לו ברירה. אתה יכול להציע ועדה. הוא מעלה את הנושא לסדר-היום ויכול להציע רק דיון במליאה. נראה שהוא יסכים לדיון בוועדה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

אני מציע שהנושא יידון בוועדה, מאחר שבועדה גם ניתן לזמן עדים, לזמן מומחים, והדיון בהחלט מתאים לוועדה פרלמנטרית.

היו"ר ש' וייס:

לאיזו ועדה?

יונה יהב (העבודה):

ועדת העובדים הזרים.

היו"ר ש' וייס:

אין ועדה כזאת, זו המצאה. יש ועדת העבודה והרווחה. באמת. יש ועדה לעובדים זרים?

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

נדמה לי שיש ועדת משנה בוועדת העבודה והרווחה, שעוסקת בתחום – – –

היו"ר ש' וייס:

מי היושב-ראש שלה עכשיו?

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

הדרך להגיע לוועדת העובדים הזרים עוברת דרך ועדת הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

עכשיו יצחק כהן או שהתחלפו?

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

אם יש ויכוח – ועדת הכנסת תקבע.

היו"ר ש' וייס:

הקימו כל כך הרבה ועדות, ועדות משנה, תת-ועדות, רב-ועדות, ועדות פריטטיות, שאני כבר מבולבל.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

אז ועדת הכנסת תקבע.

היו"ר ש' וייס:

בסדר.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

ובכן, אני מביא את דברי שר העבודה והרווחה אלי ישי. כבוד השר מתאר את הצורך בהעסקת עובדים זרים, בעיקר בענפי הבניין, החקלאות, התעשייה והסיעוד, כצורך שגבר בשנים האחרונות, וזאת בעקבות המשבר הביטחוני שפרץ בקשר להעסקת עובדים פלסטינים, בעקבות האינתיפאדה, פיגועי הטרור והסגרים. הוא מציין, כי שרת העבודה דאז, הגברת אורה נמיר, החליטה, כי הטיפול בהבאה, בהקצאה ובניוד של העובדים הזרים לחקלאות יינתן בידי תנועת המושבים.

למה אמרתי תנועת המושבים? כי כאן זה כתוב באותיות מודגשות: תנועת המושבים – אותיות שחורות, גדולות ומודגשות. תנועת המושבים פעלה באופן בלעדי, כמונפול – עוד הפעם זה כתוב באותיות מודגשות – באופן בלעדי כמונפול, ועסקה בהתקשרות עם חברות כוח אדם בתאילנד, ריכזה את ההתקשרות העסקית והכלכלית עם חברות אלו ודאגה להטסה ולליווי של עובדים באמצעות חברות פרטיות שהתקשרה עמן, וכן להעברת הכספים לתאילנד ולגביית עמלות ודמי טיפול שונים.

טענות רבות היו לחקלאים בישראל – קובע השר – לגבי דרך ההקצאה ואופן הניוד של העובדים הזרים והמחויבות המונופוליסטית להתקשרות עם תנועת המושבים.

כמו כן, נתקבלו טענות מצד ממשלת תאילנד לגבי העמלות הגבוהות שנגבו מהעובדים כתוצאה מהבלעדיות שניתנה לתנועת המושבים ולהסכמים של תנועת המושבים עם מספר חברות מצומצם בתאילנד.

לפיכך הוריתי – אומר שר העבודה והרווחה – לשירות התעסוקה לפעול כדלהלן: א. כל הקצאה חדשה של עובדים זרים לענף החקלאות תהיה על-פי קריטריונים. הקריטריונים יהיו מקצועיים ושקופים ובתיאום עם משרד החקלאות; ב. התנאי השני: לפעול במסגרת חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה ולאפשר לחקלאי להחליט מי יהיה הגוף שיספק לו עובדים מתוך רשימת גופים בעלי הכרה של משרד העבודה והרווחה, ולא באמצעות מונופולים.

טוב, לכאורה זה בסדר. אבל מה? אליה וקוץ בה. מה מוסיף השר? – הערה מאוד מוזרה בעיני. לצערנו, משרד העבודה והרווחה ושירות התעסוקה יודעים על פעולות שנעשו על-ידי תנועת המושבים בתאילנד. אני מבין שזו תנועת המושבים הישראלית, הפעולות נעשו בתאילנד. כלומר, תנועת המושבים הישראלית פועלת בתאילנד. מה הם עשו שם? עשו פעולות למנוע ממדיניות זו להתמשש. כך הם דברי השר.

היו"ר ש' וייס:

כל התנועות וכל הגופים הכלכליים פועלים בארצות חוץ, אנחנו כפר גלובלי, לא?

נסים דהן (ש"ס):

— — — בממשלה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

כאשר אני אמרתי: תנועת המושבים בתאילנד, אפשר היה לחשוב שזו תנועת מושבים תאילנדית.

היו"ר ש' וייס:

לא. אני חשבתי שהעולם נצור במצור ושאין קשרים בין-לאומיים.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

בכל אופן, אדוני היושב-ראש, תסכים עמי שיש כאן איזו מוזרות, הייתי אומר. שר בממשלה החולש על תחום פעילות מצר על כך, שתנועת המושבים, שנהנית בעצם ממונופול שניתן לה על-ידי אותו משרד ממשלתי – אם כי בממשלה קודמת – אומר: כאן שינינו את המדיניות. והנה, משרד העבודה

יודע, שתנועת המושבים, שנהנית מההחלטות, פועלת שם, כנראה – הוא לא אומר זאת כך – כדי למנוע, לסכל את המדיניות הזאת מלהתממש.

אני רואה את הדברים האלה בחומרה רבה. אני חושב, שהשר לשעבר דוד מגן, שמודע לנושא ודיבר כאן לפני, אמר את הדברים במלוא חומרם. זה לא כלכלי, זה לא נכון, אין למה שעשתה שרת העבודה בזמנה שום הצדקה בעולם. לזכותה אפשר להגיד רק דבר אחד, שהיא לא כאן. כעת היא שגרירה בסין, ופשוט לא נעים לי לומר כאן, מהבמה הזאת כרגע, כשהיא לא יכולה להשיב אפילו לא ממקום מושבה בתל-אביב או בירושלים, כאן בישראל, את מלוא דעתי על הביזיון העצום הזה, לתת מונופול לתנועה שיש לה זיקה פוליטית אל השרה הנותנת, מונופול שמכניס מיליוני דולרים בשנה.

רפאל אלול (העבודה):

נסים דהן (ש"ס):

הי"ר ש' וייס:

יש לי, רבותי, הרגשה, שכבר לא צריך ועדת חקירה. אנחנו כבר הפכנו פה לוועדת חקירה. בית-דין שדה.

רפאל אלול (העבודה):

תשמע את שלום שמחון.

הי"ר ש' וייס:

סגן השר יסיים, יש לו עוד דקה.

רפאל אלול (העבודה):

זה בית-דין שדה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

— — — תראו, חברי ממפלגת העבודה, היו — — —

נסים דהן (ש"ס):

— — — חודש ימים חוקרים אותו. אתה שומע פה דברים חמורים ולא התייחסת לבעיה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מה שמותר להם, לא מותר לך.

היו"ר ש' וייס:

חברים יקרים, זה כבר מסתיים.

נסים דהן (ש"ס):

— — —

היו"ר ש' וייס:

סליחה, חבר הכנסת נסים דהן, סגן השר מסיים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

היו"ר ש' וייס:

אני יודע. זה בית-דין שדה פה, הבנתי. מה אני יכול לעשות.

נסים דהן (ש"ס):

היו"ר ש' וייס:

עכשיו הוא יסיים, וזה יעבור לוועדה או לא יעבור. נקודה.

נסים דהן (ש"ס):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דהן, אני מבקש ממך.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

חבר הכנסת דיין.

היו"ר ש' וייס:

דהן שמו, והוא חבר כנסת ידוע ומפורסם.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

חבר הכנסת דהן, פעם הערת לי, בצדק: דברי חכמים בנחת נשמעים. אני באמת אשמח לענות לך, אך רק בשקט, כדי שאוכל להבין מה אתה רוצה.

היו"ר ש' וייס:

לא תוכל, כי הזמן עבר. אני מבקש לסיים.

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

ההאשמה הזאת של חבר הכנסת דהן היתה חמורה מאוד, הוא האשים אותך במתינות.

היו"ר ש' וייס:

חברים יקרים, אין לי זמן לדברים האלה. הזמן של סגן השר יסתיים למעשה בעוד חצי דקה.

רפאל אלול (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

אל תפריע, כי אנחנו צריכים לסיים את החלק הזה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

חבר הכנסת אלול, בואו לא נעשה עכשיו חשבונות היסטוריים, אבל יש דברים שהיו נכונים נגיד בשעתם. הדברים משתנים, כולנו יודעים. אני חושב שצריך להיות קונסנסוס על השיטות שלא צריכות להיות קיימות עוד.

היו"ר ש' וייס:

לאיזו ועדה אתה מציע להעביר את זה?

סגן שר במשרד ראש הממשלה מ' איתן:

אני שמעתי כאן הצעות מספר, ואני מציע שוועדת הכנסת תקבע.

נסים דהן (ש"ס):

הוועדה לביקורת המדינה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יונה יהב מציע להסיר.

קריאה:

היו"ר ש' וייס:

טוב, אז ועדת הכנסת תחליט על כך. בבקשה, חבר הכנסת יהב. אתה מציע להסיר. יש לך דקה. לא, זה לא מפה, זה לא מהדוקן.

יונה יהב (העבודה):

אני רוצה מהדוקן.

היו"ר ש' וייס:

לא, אני לא יכול. עם כל הכבוד, חברים, מה זה?

יצחק וקנין (ש"ס):

זה כבקשתך, או מה?

היו"ר ש' וייס:

ורק דקה.

יונה יהב (העבודה):

אדוני היושב-ראש, לפני שאתה מונה לי את הדקה, אני בהחלט רוצה למחות על הדין הזה. מדובר פה לא בדבר אמורפי של תנועת המושבים ולא ביושב-ראש אמורפי. מדובר בחבר הכנסת שלום שמחון, שנמצא כאן, בבניין הזה, הוא יודע את כל העובדות לאשורן. כאן הוטחה סדרה – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

יונה יהב (העבודה):

שתוק רגע, שתוק, שתוק.

הי"ר ש' וייס:

אין מלה כזו: שתוק, בכנסת.

יונה יהב (העבודה):

תן לי להמשיך לדבר.

הוטחה בו לשון הרע ללא צל של ספק. קראת, אדוני חבר הכנסת דוד מגן, מכתב, שאתה לא יודע אם יש לו בסיס או אין לו בסיס, הפכת אותו לנחלת הכלל, ובכך עבירת לשון הרע, שאין לך חסינות עליה, עם כל הכבוד הראוי. זה לא יאה ולא נאה לעשות דברים כאלה, כשאפשר לברר אותם כאן עם הבן-אדם שחי אתנו כאן. מה עוד שיש ועדת כנסת מיוחדת, שדנה בכל המכלול של הדברים האלה. בשביל מה להביא דברים כאלה בהצעה לסדר-היום כשיש ועדה מיוחדת, מקצועית, שכל עיקרה וכל תפקידה לומר את הדברים, ואפשר להביא את האיש הזה שיושב כאן, כדי שיביא את ההיבט שלו?

עולה הנה גם סגן שר בשם שר, וגם אתה, חבר כנסת הגון מאוד וותיק מאוד, וזורק לחלל דברים, שכרגע קיבלתי בטלפון את כל ההסבר לכך שאין להם בסיס ואין בהם אמת.

אני חושב, אדוני היושב-ראש, שלא היית צריך לתת לדיון כזה להמשיך. לכן אני מציע להסיר את הנושא מסדר-היום, ואם צריך להעלות דבר כזה, שיעלו אותו בוועדה היעודה.

הי"ר ש' וייס:

בקשר לדיון כאן, אני רוצה להעיר. אוי לנו ולכנסת אם יבוא יום שיושב-ראש הישיבה או יושב-ראש הכנסת יוכל להפסיק דיון בבית הזה משום שהוא מתקומם נגד תוכנו. אז יהיה אפשר לסגור את הבית הזה כולו. אני בכלל לא מבין איך חברי חבר הכנסת יתב מעלה על דעתו שיש לי סמכות כזאת. אני יושב פה 18 שנים – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

זו מורשת מפא"י.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, לא מורשת. תן לי עכשיו. אני יושב פה 18 שנים – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

הוא היה חניך של – – –

היו"ר ש' וייס:

סלח לי, הוא לא היה חניך, הוא דמוקרט מוחלט, אני מכיר את יונה. דמוקרט מוחלט.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

– – –

היו"ר ש' וייס:

יש פה אי-הבנה. אני יושב פה 18 שנים. הדיון שהיה כאן עכשיו קשה, אבל הוא כאין וכאפס לעומת דיונים שקיימנו פה. זה בכלל לא מגיע לקרסוליים. אנחנו קיימנו פה דיונים קשים מאוד והטחנו האשמות קטלניות. מה לעשות, זו כנסת. אני לא יכול למנוע דיון, ודאי שלא להעלות נושא לסדר-היום, ודאי שלא הצעה רגילה. אתם יודעים אילו נושאים עלו פה בהצעות רגילות בבית הזה?

יונה יתב (העבודה):

עדיין מדובר בחבר שלנו.

היו"ר ש' וייס:

אני מבין, אז אתה פנית גם בקריאות ביניים וגם עכשיו. מה לעשות, חבר הכנסת דוד מגן רצה להביא זאת. אין לנו שום כלי פרלמנטרי למנוע זאת. להיפך, אם מסיבות חבריות חברי כנסת לא יעלו הצעות לסדר-היום, זה יהיה נורא מעניין. אני, למשל, באופן אישי, לעולם לא הייתי מעלה הצעה שנוגעת פה לחבר, אבל זה לא בסדר, אני לא בסדר.

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ש' וייס:

כן, אתה רוצה הודעה אישית. מגיע לך.

נסים דהן (ש"ס):

– – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת נסים דהן, אין פרוצדורה כזאת. פה היה עניין אישי מאוד, ואני מוכרח לתת לו.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

יש לו עשר דקות להשיב.

נסים דהן (ש"ס):

זו איננה הצעת חוק.

היו"ר ש' וייס:

אין לו עשר דקות, הוא כבר גמר אותן.

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, לולא היה זה חבר הכנסת יונה יהב שפנה אלי, לא הייתי מגיב כלל. יש לי הערכה גדולה מאוד כלפי חבר הכנסת יונה יהב, ואני שוקל כל מלה שלו. חבר הכנסת יונה יהב טעה, משום שלא שמע את ראשית דברי על חבר הכנסת שלום שמחון ועל אורה נמיר. הדגשתי, ידידי יונה, שזו לא ביקורת אישית. זו ביקורת נגד המנגנונים ההיסטוריים. אז אנא, קבל את דברי כפי שקיבלתי את דבריך.

היו"ר ש' וייס:

חברים יקרים, זה היה קטע קצת קשה מבחינה אנושית, מה לעשות.

נסים דהן (ש"ס):

אני ביקשתי להסיר.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יונה יהב ביקש להסיר.

נסים דהן (ש"ס):

אז אני לוועדה.

היו"ר ש' וייס:

אתה לא יכול. סגן השר הציע לוועדה, הרי אתה חבר כנסת כל כך מנוסה. חוץ מזה, באמצעות קריאת ביניים נתתי לך קודם לנאום נאום שלם.

כן, יש רגעים קשים בחיים הפרלמנטריים. מי שמתקומם נגד עצם העניין, פשוט יכול להצביע להסיר.

עכשיו אנחנו עוברים להצבעה – להסיר או לוועדה. ההצבעה החלה.

יונה יהב (העבודה):

על מה מצביעים?

היו"ר ש' וייס:

עוד הפעם, אני מאפס.

מצביעים על ההצעה של חבר הכנסת דוד מגן בנושא שאתה התקוממת כל כך נגדו, חבר הכנסת יונה יהב: גיוס והעסקת עובדים זרים בחקלאות.

יונה יהב (העבודה):

לא דיון בוועדה?

היו"ר ש' וייס:

חבר כנסת יכול להציע רק דיון במליאה, זה הכלל. סגן השר הציע לוועדה.

יונה יהב (העבודה):

אני הצעתי להסיר.

היו"ר ש' וייס:

אתה הצעת להסיר. אם זה יוסר, אז זהו, נגמר העניין.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

בעד זה בעד ועדה.

היו"ר ש' וייס:

נגד זה להסיר, בעד זה ועדה. מי שמצביע בעד, ההצעה עוברת לוועדה, מי שמצביע נגד, ההצעה עוברת לעיתונות, אני יודע לאן? או מוסרת מסדר-היום. פשוט לא עוברת אם מצביעים נגד. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 18

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 7

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 3

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

שבעה בעד, שלושה נגד. זה עובר לוועדת הכנסת לבירור לאיזו ועדה זה יעבור.

אני רוצה להזכיר עוד הפעם. יונה, אתה לא היית פה בהתחלה. רוב ההערות האנושיות שלך צודקות לגמרי. אבל, חבר הכנסת מגן, לפחות בראשית נאומו, שיבח מאוד את חבר הכנסת שלום שמחון. אחר כך בא הפרק הקשה, באמת פרק קשה.

הצעה לסדר-היום

השתלבות בני נוער אתיופים במערכת החינוך

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת – השתלבות בני נוער אתיופים במערכת החינוך; הצעה לסדר-היום מס' 5257. חבר הכנסת אדיסו מאסלה, בבקשה.

נדמה לי שסגן שר החינוך נמצא כאן. זה יהיה גם מעניין שהנושא הראשון שאתה תטפל בו הוא נושא כל כך אנושי ומעניין.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט א' זנדברג:

אני קשור ומעורב בו.

אדיסו מאסלה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, סגן שר החינוך, חבר הכנסת מודי זנדברג בא, אני חושב בפעם הראשונה, לענות על הצעה לסדר-היום שלי בשם משרד החינוך. זו ההזדמנות לברך אותך על המינוי, ואני מקווה כי נמצא אצלך כתובת ואוזן קשבת גם לבעיות.

אדוני היושב-ראש, הבעיה הזאת היא בעיה קשה, כאובה, שצריכה להדאיג את מדינת ישראל, את ממשלת ישראל, כמו שאנחנו, בני העדה, מודאגים ממנה.

להעלות את הבעיה הזאת, שהיא בעיה רצינית מאוד, במסגרת הזמן שמוקצב לי, זה יהיה קשה מאוד בשבילי, אבל אני אשתדל לעבור על הנושאים העיקריים.

עוד בתחילת קליטת עולי אתיופיה ואחרי מרכזי הקליטה, מדיניות הפיזור לדיור קבע היתה מוטעית. אותם עולים מאתיופיה שהלכו לערים וליישובים מסוימים, גם כשהם קיבלו דיור ציבורי הם הלכו לפריפריה של מדינת ישראל; גם כשהם נקלטו במרכז הארץ, הם הלכו לשכונות מצוקה; גם כשהם קיבלו משכנתה מועדפת שלא היה תקדים לה בחברה הישראלית, באמת משכנתה גדולה, אני לא מאמין שהיה תקדים נוסף, גם אם הם קנו במרכז הארץ, זה היה בשכונות מצוקה.

היום אנחנו רואים ברחובות, ורחובות זה מרכז הארץ, שכונה שקוראים לה קריית-משה. השכונה הזאת הפכה לשכונה שמאוכלסת במאה אחוז במשפחות עולי אתיופיה. גם אלה מהשכבות החלשות בחברה הישראלית עזבו, ואפשר להגיד אפילו ברחו משם. הדבר הזה יצר גטאות של משפחות עולי אתיופיה, בלי שום אינטגרציה והשתלבות בחברה הישראלית, כאשר זו היתה השאיפה המקסימלית של בני העדה – להשתלב בחוויה הישראלית השתלבות מלאה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן השר, הבעיה הזאת היא בעיה מאוד קשה. זה סיר לחץ חברתי לחברה הישראלית כולה. זו פצצת זמן מתקתקת.

לפני חודש וחצי הייתי בנתניה בשכונה שקוראים לה שיכון-ותיקים. גם השכונה הזאת הפכה לשכונה של אתיופים ממש. ראיתי שם כתובות נאצה על הקיר. ילדים אתיופים חרטו וכתבו: מוות ללבנים, כאן זה הארלם.

ממשלות ישראל, שעשו מבצעים כה גדולים כמו "מבצע משה" ו"מבצע שלמה" – כנראה המדינה הזאת מסוגלת לעשות מבצעים צבאיים נקודתיים בזמן כל כך קצר, והיא לא מסוגלת לקליטת העלייה, לקליטה חברתית, שכן זה דורש תהליך של שנים רבות וסיוע כלכלי. לכן העלייה שלנו נמצאת במצב מאוד קשה.

היום יש נשירה מאוד מדאיגה במערכת החינוך של ילדים יוצאי אתיופיה. לפי ה"ג'וינט", באמצעות "מכון ברוקדייל", באפריל 1997, מתוך 11,000 ילדים יוצאי אתיופיה גילאי 12–18 במערכת החינוך, היה שיעור הנשירה הוא 15%, כאשר באוכלוסייה היהודית, שלא לדבר על המגזר הערבי, היה שיעור הנשירה 7%–9%.

האם המצב הזה לא צריך להדאיג את ממשלת ישראל? האם המצב הזה לא צריך להדאיג את משרד החינוך, משרד אשר ממונה על החינוך במדינת ישראל? התקיימו דיונים בוועדת העלייה והקליטה ובוועדת החינוך של הכנסת. התגובות שאני מקבל כל הזמן – גם משר החינוך הקודם וגם משר החינוך הנוכחי – הן תמיד כמה משרד החינוך משקיע בקליטה או בטיפול בילדים יוצאי אתיופיה במערכת החינוך. התשובה כל הזמן היא כספית. יכול להיות, אדוני סגן שר החינוך החדש, שקיבלת נתונים כספיים, כמה משרד החינוך השקיע בשנת התקציב שעברה. את הסכום הזה שמעתי פעמים מספר, וזה עלה גם בכלי התקשורת.

אדוני סגן שר החינוך, הכסף הזה אינו מגיע ליעדו. גם כספים שמוזרמים ליישוב זה או אחר, לשכונה זו או אחרת או למוסדות חינוך בשם האתיופים, לא תמיד מגיעים ליעדם. יש מרכזים קהילתיים, מתנ"סים וכל מיני גורמים וולונטריים שמקבלים כספים ממשרד החינוך בשם ילדי יוצאי אתיופיה, והכסף הולך לשימוש אחר לחלוטין. אני בדקתי את הנושא הזה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

איפה? תגיד שמות.

אדיסו מאסלה (העבודה):

ביישובים שיש בהם ריכוז גדול של אתיופים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אנחנו רוצים שמות, שיהיה ברור.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט א' זנדברג:

מה זה, כספים הולכים למטרות אחרות?

אדיסו מאסלה (העבודה):

לא תמיד לחינוך ילדי יוצאי אתיופיה. חמור מזה, הנושא האתיופי הפך להיות נושא טוב כדי לקבל תקציבים לגורמים מסוימים, גורמים קהילתיים ביישובים שונים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

תגיד איפה.

אדיסו מאסלה (העבודה):

בהרבה יישובים. אני אביא רשימה של אותם יישובים, שרשמתי אותם, בוועדת החינוך, כשהדיון יתקיים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

תגיד. אנחנו רוצים לדעת. בוועדה נקרא להם. אם מה שאתה אומר זה נכון, זה חמור ביותר. תגיד לנו איפה.

אדיסו מאסלה (העבודה):

חבר הכנסת ריבלין, תאמין לי, אני מטפל בנושא של קליטת עולי אתיופיה, בלי שום קשר להיותי חבר כנסת, ומאז עלייתי, לפני 18, שנה אני מכיר – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

תגיד איפה, אנחנו רוצים לעזור לך; תגיד איפה.

אדיסו מאסלה (העבודה):

אם אתה חושב שתפסת אותי כשאין לי עובדות – תאמין לי, בלי עובדות אני לא מעלה דברים, דווקא כאן, במליאת הכנסת, וגם כאיש ציבור. יש לי אסמכתה לכל הדברים ולכל הטיעונים שלי.

בעבר, בצורה גורפת מאוד, וגם היום, במידה מסוימת, שולחים את הילדים יוצאי אתיופיה שמתקשים – נכון, יש פער מבחינת השכלה. צמצום הפער הזה הוא עניין של מאמץ, הוא עניין של משאבים, הבעיה מורכבת, אני מודע לכך. אבל כל מערכת החינוך, בעיקר משרד החינוך, מצאו את הפתרון הקל ביותר והפשוט ביותר – לשלוח אותם באופן גורף לחינוך מיוחד. היום יש גישה חדשה – לשלוח למרכזי נוער. 6.2% מבני הנוער יוצאי אתיופיה גילאי 14–17 אינם לומדים במסגרות שבפיקוחו של משרד החינוך. הם עברו למרכזי נוער באחריותו של משרד העבודה והרווחה, בעוד הילדים האלה היו יכולים להיות במסגרת החינוכית הרגילה. לצמצם את הפער הזה פירשו להביא כוח אדם טוב, מורים טובים, לקלוט אותם בבתי-הספר החזקים ביותר.

אדוני סגן שר החינוך, תבדוק – איפה נקלטו היום הילדים יוצאי אתיופיה? – בבתי-הספר שרמתם היא הנמוכה ביותר, אפילו מבחינה חברתית. הילדים שנשלחו לפנימיות של עליית הנוער, לאן הלכו? הרקע שונה לחלוטין. הרקע של הילדים יוצאי אתיופיה שנקלטו באותן פנימיות של עליית הנוער שונה לחלוטין מזה של אלה שאינם יוצאי אתיופיה: עבריינות, סמים, משבר משפחתי. הסיבה לכך – בדרך כלל מצב כלכלי, סוציו-אקונומי. זו הסיבה שהמשפחות שלחו את הילדים שלהם לפנימיות של עליית הנוער, כי זו הקלה מבחינה כלכלית וגם מבחינה צפיפות הדיוור לאותן משפחות של עולי אתיופיה.

האם דבר זה לא יגרום לאיזו בעיה חברתית בחברה הישראלית כולה? האם הבעיה הזאת תישאר רק בעייתם של בני העדה האתיופית? האם אנחנו לא חלק אינטגרלי, מכל הבחינות, של החברה הישראלית כולה? אלה השאלות שאני שואל כל הזמן, ולא מצאתי מענה מעמיק אצל אותם גורמים האחראים לחינוך במדינת ישראל.

תרשה לי, אדוני היושב-ראש, לתת כמה נתונים. אותם ילדים שנשרו ממערכת החינוך היום – – –

היו"ר ש' וייס:

אולי בוועדה, כי פה יש ממילא פחות חברי כנסת. הזמן תם.

אדיסו מאסלה (העבודה):

תרשה לי בקיצור.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה.

אדיסו מאסלה (העבודה):

הנשירה הזאת בולטת היום – אנחנו מעריכים ש-2,000 ילדים נשרו ממערכת החינוך. הסיבה הבולטת לנשירה של ילד אתיופי ממערכת החינוך היא בדרך כלל אי-הסכמה של מוסדות החינוך כאשר אותו ילד רוצה לעבור ממסגרת חינוכית מסוימת למסגרת חינוכית אחרת, בדרך כלל ממסגרת חינוכית דתית למסגרת חינוכית לא דתית. זה לפי מחקר שנעשה על-ידי "מכון ברוקדייל", זה לא נתון שאני הבאתי. והילדים אומרים, שהמפקחים של עליית הנוער ומשרד החינוך לא נותנים להם הזדמנות לעבור ממסגרת למסגרת. זו הסיבה לכך שהילדים בוחרים לצאת ממסגרת חינוכית או לעבוד, ברוב המקרים, להתבזבז באפס מעשה, והם נמצאים בשוליה של החברה הישראלית.

היום יש פשיעה מדאיגה מאוד בקרב העדה. שיעור הפשיעה לפי נתוני המשטרה – יש עלייה מדאיגה מאוד, של 300%. הנתון הזה הוא לא נתון שהבאתי מארגון הגג של עולי אתיופיה, זה נתון משטרתי. בשנה הנוכחית נרשמה עלייה תלולה בפשיעה בקרב עולי אתיופיה, של 18%. בדיון שהתקיים בוועדת העלייה והקליטה, נציגת המשטרה באה והציגה אותם נתונים. העבירות הללו, אומרת משטרת ישראל, נובעות מהרצון לשרוד ולהתקיים.

יש בעיה אנושית קשה מאוד בקליטתם של עולי אתיופיה, ואם לא יינתן עליה מענה רציני, תוכנית רצינית עם תקציב מוגדר מאוד, שילך לאותם ילדים שזקוקים לעזרה – אני בא ואומר ומזהיר את ממשלת ישראל, ומזהיר את כולנו, כי בעבור זה מדינת ישראל עלולה לשלם מחיר יקר. לבוא ולהגיד לנו בעוד כמה שנים, שגיננו, טעינו – אפילו אם יבקשו מאתנו סליחה, זה כבר יהיה מאוחר. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת אדיסו מאסלה.

סגן השר אליעזר זנדברג, סגן שר החינוך התרבות והספורט. בהזדמנות זו אני רוצה לברך את סגן השר, ידידי הצעיר אליעזר זנדברג. אנחנו קרובים לפחות משתי בחינות. קודם כול חיפה, אבל חוץ מזה ההורים – המשפחה של מודי זנדברג היא מבוריסלב, עיר הולדתי. זה אזור תרבותי מאוד ומעניין. בוריס לדוביץ' הצייר, מאוריצי גוטליב, ברונו שולץ, משפחת עליזה בגין. בבקשה. אני מברך אותך בכל הלב.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

לאזור הזה יש השפעה סביבתית.

היו"ר ש' וייס:

כנראה.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט א' זנדברג:

תודה, אדוני היושב-ראש, על הברכות; תודה גם לחבר הכנסת מאסלה על הברכות שלו.

לפני שאגש ואפרט את הנתונים במסגרת התשובה המסודרת, אני רוצה להעיר כמה הערות כלליות. אני חושב, חבר הכנסת מאסלה, שהבעיה של קליטת עולי אתיופיה היא לא רק בעיה של העולים. הבעיה היא בעיה של החברה הישראלית בכללותה, ואני חושב שנעשה רבות, וצריך לעשות עוד רבות על מנת לטפל בה. ציינת שצריך להשלים את הפער, ומקדישים גם משאבים וגם מאמץ לכך. אני אומר: נכון, צריך להקדיש וכמובן גם יותר, אבל צריך גם זמן, וזמן הוא גורם חשוב בנסיבות הכלליות, כי, כידוע, קליטה לא נעשית ביום, מה לעשות, זה חלק מתהליך שמאפיין את מדינת ישראל כארץ קולטת עלייה שנים רבות.

אני שמח שצינת את נושא העלייה בפשיעה, לא בגלל הנתונים. נכחתי באותו דיון בוועדת הקליטה. כידוע לך, נושא קליטת יהודי אתיופיה הוא נושא שהייתי פעיל בו רבות. הנתונים שעלו שם הם לא רק נתונים יבשים על עלייה בפשיעה, אלא נתונים שהרקע שלהם הוא עבירות רכוש. נגנבו למשל מוצרי מזון, כי הילדים או האנשים היו רעבים. זו לא הפשיעה הקלאסית שאנחנו מדברים עליה כשאנחנו מדברים על עלייה בפשיעה. יותר מכול מדובר כאן על תופעה רחבה, שאגב חורגת מהתחום הצר של הנושא שהעלית כאן, של השתלבות בני הנוער האתיופים במערכת החינוך, תופעה רחבה יותר, שאני חושב שהטיפול בה מחייב כמובן תיאום ופריסה מעבר למסגרתו של משרד, בוודאי משרד החינוך.

ובכל זאת, יש גם נקודות חיוביות שאני רוצה להביא כאן. אני רוצה לצטט מדוח מבקר המדינה האחרון, דוח מס' 48, שפורסם החודש ומעלה שורה של הישגים, הישגים ניכרים בתחום החינוך בקרב יוצאי אתיופיה. שיעור הזכאים לתעודת בגרות מקרב בני העדה עלה באופן ניכר ביותר: בשנת התשנ"ד – 8%; בשנת התשנ"ו – 23%. שיעור הניגשים לבחינות הבגרות עלה באותן שנים מ-32% ל-58%. אחסוך בזמן לאור פניית היושב-ראש, ולא אצטט מן הדוח. אבל אני חושב שיש כאן בפירוש גם נקודות חיוביות שיש לבוא ולהתייחס אליהן.

יש בדוח הזה גם סקירה של שפע התוכניות החינוכיות המיוחדות שקיימות ומופעלות, חלקן הרב בהצלחה ניכרת ביותר, במטרה לבוא ולסייע. למשל, יש עלייה במספר התלמידים שמתתפים בתוכניות: מ-4,000 בשנת הלימודים התשנ"ז ל-7,500 תלמידים מבני העדה בשנת הלימודים התשנ"ח.

אני לא אסקור כאן את האגפים השונים, אבל זה המקום לשבח את העובדים ואת האנשים שעוסקים בחינוך מדי יום ביומו. מדובר כאן בהשקעה רחבה. ואמר חבר הכנסת אדיסו מאסלה – זה לא רק עניינים של כסף, מדובר כאן בכסף שמתורגם למשל לשעות שבוטות, לשיעורי עזר, בהכוונה מלמעלה, כמו למשל במסגרת החלוקה הפנימית של שעות העזר האלה.

חבר הכנסת אדיסו מאסלה ציין כאן נתונים לגבי תקציבים, ואני מבקש לעמוד על כך – ועוד נקודה אחת, אדוני היושב-ראש. לגבי תקציבים שמופנים, הוא אומר, שלא למטרה שלה הם נועדו, אני אומר לך, חבר הכנסת מאסלה, אני מכיר את צוק הזמן כאן, יש לך זמן קצר, אתה לא יכול לפרט ולומר, אבל אתה חייב, אתה חייב למסור את המידע הזה למשרד החינוך, לגורמים הרלוונטיים, לא רק

במסגרת הדיון בוועדה, עוד לפני כן, מכיוון שאמרת כאן דברים חמורים; האשמת את כל מי שעוסק בנושא היום. איש לא יודע היכן נעשה המעשה שלטענתך אירע והיכן לא.

אדיסו מאסלה (העבודה):

אני עומד מאחורי הדברים, הדברים בדוקים.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט א' זנדברג:

אני לא בא וטוען שאמרת דברים שקריים, חבר הכנסת מאסלה, אבל חובה עליך, כאיש ציבור, להמשיך את המהלך, לא להסתפק באמירה כללית כאן, להביא את המידע, כי האינטרס של כולנו שהכספים יופנו – המשאבים כולם, לא רק הכסף עצמו – אל המטרה שלשמה הם נועדו. המשאב צריך להיות למען קליטת אותם בני נוער, ואם המשאבים הולכים בדרך אחרת, שלדעתך היא לא נכונה או נוגדת את המטרה המקורית, זה פסול.

אם כך המצב, חייבים לחקור, אבל אי-אפשר להשאיר את הדברים באוויר, ומכאן קריאתי אליך. אני מבקש שתעביר אפילו אלי את הנתונים, על מנת שאני אוכל להעביר אותם ולברר אותם.

עוד מלים מספר לגבי תופעת נשירת תלמידים: על-פי נתוני המחלקה לביקור סדיר, היקף הנשירה של תלמידים בני העדה ממערכת החינוך עומד על 7.2%, שהוא קטן בהרבה מהמתפרסם בתקשורת. לעומת זאת, ככל הנראה, קיימת נשירה – – –

אדיסו מאסלה (העבודה):

אתה בא עם נתון של אחוזים. לא אחוזים, תגיד מספרים.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט א' זנדברג:

חבר הכנסת מאסלה, תן לי להשלים.

היו"ר ש' וייס:

אני ממליץ שהדיון ייערך ביסודיות בוועדה. בנוכחות שני חברי כנסת, זה ממש לא דיון.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט א' זנדברג:

אדוני היושב-ראש, הקהל בבית שומע. ערוץ-33 – יש לו רייטינג גבוה, ואני לא יכול להשאיר את הדברים כפי שהם, אבל אני אשתדל מאוד לקצר.

עם זאת, קיימת ככל הנראה תופעה של נשירה סמויה, והיא, ככל הנראה, גדולה יותר בהיקפה.

עם זאת, אני חייב לציין שמשרד החינוך מפעיל תוכניות בקרב בני העדה, שהמטרה שלהן, כמובן, לצמצם את הנשירה ולטפל בבני הנוער המנותקים. "מרכז היגוי עולי אתיופיה" ערך בדיקה נוספת של תופעת הנשירה, בהנחיה של אנשי מקצוע. תוצאות הבדיקה יסוכמו בשבועות הקרובים. כל אלה מהווים מצע לגיבוש התוכניות הנוספות שבכוונתנו להפעיל בשנת הלימודים הקרובה.

חיוני גם לדעת ולתת את הדעת על כך שריכוזם הגבוה של בני העדה במקומות יישוב קטנים וחלשים מקשה על מערכת החינוך לממש את מלוא הפוטנציאל הטמון בתלמידים הללו.

מהמחקר עולה, שככל הנראה, תופעת הנשירה מתגברת דווקא בקרב בני העדה היותר-ותיקים בארץ, עולי "מבצע משה", וזאת בשל המצוקה הכלכלית הקשה שבה נתונות המשפחות הללו.

שני הנתונים הללו מחייבים התמודדות ממשלתית כוללת עם המצוקה שאליה נקלעו המשפחות, בתחום הדיור והתעסוקה. שיפור בתחומים אלו יביא להשלכה חיובית ישירה על השתלבות התלמידים במערכת החינוך וצמצום היקף הנשירה.

אני לא אעסוק כאן ולא אסקור כאן את הפעילות של מינהל חברה ונוער ומלחמתו בצמצום התופעה.

היו"ר ש' וייס:

לא כדאי, אני אגיד לך גם למה, ידידי סגן השר. אתה רק יומיים סגן שר, אני מניח שלפני ארבעה ימים היית מעלה בדיוק את ההצעה שהוא העלה.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט א' זנדברג:

לא, אדוני היושב-ראש, הייתי מעלה אותה כחלק מדיון.

היו"ר ש' וייס:

יש פה משהו מלאכותי במעבר הזה.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט א' זמברג:

עם כל הכבוד, אדוני היושב-ראש, נתונים הם נתונים, לא משנה מי מביא אותם, וגם כאשר אתה מבקש להעלות נושא לדיון, הנתונים הם התשובה במקרים רבים, וזה מה שאני מנסה לעשות כאן.

לסיכום, ההישגים הלימודיים של בני העדה האתיופית במערכת החינוך, הנתונים בקו עלייה ברור ועקבי, הם עדות ליכולת הטמונה בבני העדה.

המשאבים הכספיים והחינוכיים, המוקדשים על-ידי משרד החינוך לקליטת בני העדה, הם רבים, ובשנתיים האחרונות הוגדלו מאוד.

אנו מודעים לקשיים הרבים שבהם נתקלים בני העדה בקליטתם בארץ ולתהליך ההתערות בחברה הישראלית העובר עליהם. חיוני לגבש תוכנית ממלכתית לסיוע לבני העדה בתחומי הדיור והפרנסה.

אני חושב שהביקורת המשוגרת לעבר מערכת החינוך וההצבעה החוזרת ונשנית על הכשלים בלבד אינן תורמות דווקא לשיפור הדימוי העצמי וההישגים הממשיים, אלא דווקא פוגעים, ובכך, למרבה הצער, נגרמת פגיעה לעדה כולה.

השר הקים ועדה בראשותו של סמנכ"ל בכיר במשרד, בהשתתפות ראשי אגפים ונציגי הארגונים של יוצאי אתיופיה, זאת כדי לבחון את כל התוכניות והתקציבים המוזרמים למערכת זו. הוועדה החלה לפעול ומקווה לסיים בהקדם את תפקידה, על מנת שתוכל להמליץ בפני השר על כיווני פעולה ראויים לקידום החינוכי ולצמצום הנשירה של יוצאי אתיופיה.

אין לי התנגדות שהנושא יידון בוועדה – אם חבר הכנסת מעוניין בכך.

היו"ר ש' וייס:

איזו ועדה אתה מציע?

אדיסו מאסלה (העבודה):

ועדת החינוך.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט א' זנדברג:

המציע מבקש לוועדת החינוך, וגם אני מצטרף להצעה הזאת. אני רק רוצה להעיר – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

התשובה שלך לא ברורה. האם יעלה על הדעת שהממשלה לא פועלת בתיאום?

היו"ר ש' וייס:

זו שאלה מעניינת, הערה מעניינת.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט א' זנדברג:

עם כל הכבוד, חבר הכנסת ריבלין, גם תיאום – המשמעות שלו היא ביצוע על-ידי משרדים שונים, כל אחד בתחומו, בדיקה ובדיקת התיאום מחדש, ובעניין הזה אני לא רואה שום ליקוי.

היו"ר ש' וייס:

אתה יודע כמה מחקרים כבר נכתבו על בעיות התיאום והקואורדינציה בין משרדי ממשלה, או בעירייה בין אגפים, או באגפים בין מחלקות? יש פה אדמיניסטרציה עדיין נאו-פיאודלית, כל אחד מחזיק מפתח. זה לא מהממשלה הזאת דווקא, זה דבר ידוע, מן המפורסמות.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

בתכנון ערים, בבתי-ספר – – –

היו"ר ש' וייס:

כמו שוועדות הכנסת מתחרות ביניהן, כל אחת חוטפת אותו נושא.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אם זה לוועדת החינוך – – –

היו"ר ש' וייס:

ועדת החינוך – נראה לי הכי סביר. אני גם חושב שיהיה שיתוף פעולה, כי חבר הכנסת מודי זנדברג עסק בנושא הזה כל הזמן בלהט ובלב חפץ. העובדה שהוא עבר לזרוע המבצעת, אני חושב שיכולה מאוד לסייע כאן.

אדיסו מאסלה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, הוא היה מעורב גם בעלייה של יהודי אתיופיה.

היו"ר ש' וייס:

זהו. לכן, דווקא פה המפגש בינך לבינו יכול להיות מאוד מועיל.

אז אנחנו מסכימים להעביר זאת לוועדת החינוך והתרבות, נכון? בואו נעשה גם הצבעה, בסדר, חברים?

העברת הנושא שהעלה לפנינו חבר הכנסת אדיסו מאסלה, בהמלצת סגן שר החינוך, התרבות והספורט – אנחנו ממליצים שזה יעבור לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת. ההצבעה החלה, חברים.

איזה יום לימודים ארוך היום.

הצבעה מס' 19

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 5

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

חמישה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהנושא עבר לטיפול של ועדת החינוך והתרבות של הכנסת. תודה רבה.

הצעה לסדר-היום

תיאטרון ישראלי מעלה הצגה שהוגדרה אנטישמית

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אבנר שאקי יעלה לפנינו נושא: תיאטרון ישראלי מעלה הצגה שהוגדרה אנטישמית; הצעה לסדר-היום מס' 5300. בבקשה.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, חברי הכנסת – –

היו"ר ש' וייס:

שלוש דקות, כי זו הצעה דחופה, כמובן.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

– – הדבר היה סיוט או אבסורד אילולא היה עובדה ומציאות. יהודי ישראלי מנסה להעלות מחזה המלא מוטיבים אנטישמיים.

בגרמניה – בברלין, בפרנקפורט – מקום שבו כל הניסיונות להעלות את המחזה של המחזאי הגרמני פסבינדר, "האשפה, העיר והמוות", המכיל אותם מוטיבים אנטישמיים, כל הניסיונות עלו בתוהו, וכשכבר ניסו בכמה מקומות להעלות את המחזה הזה, היתה התנגדות, היתה סערת רוחות, והגרמנים כנראה היטיבו להבין – הקהל הגרמני – שהם לא יכולים לפגוע ביהודים היום ולעורר מוטיבים אנטישמיים כאלה.

ואכן, ישראלי זה מנסה, למרבה הצער – יורם לוינשטיין שמו, איש תיאטרון – להעלות את המחזה, וזה כמובן עורר, ובצדק, את הסערה הגדולה ביותר בקרב הקהילה היהודית בגרמניה בכלל ובברלין ובפרנקפורט בפרט.

היו"ר ש' וייס:

זה גם לא מקרי, משום שכשהוא כתב את ההצגה – פסבינדר – הדמות שסביבה הוא כתב את ההצגה הפכה בינתיים לדמות מרכזית ומנהיגה של כל יהדות גרמניה. יש שם גם מוטיבים אנטישמיים, וזה היה סביב אדם שהוא חי היום ובעל תפקיד מאוד מרכזי. יכול להיות שהוא אפילו נוכח פה בארוחת ערב עכשיו.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

הדמות היא של היהודי העשיר, דמות שמזכירה את שיילוק של שייקספיר, סרסור נדל"ן, מלווה בריבית, נהנתן, תאב כוח, נקמן, שמוריד את בתו של הנאצי – אחת הדמויות במחזה – לזנות ומביא אותה למוות. הדברים ממש מזעזעים, כפי שאמרת.

היטיבו להבין אנשי התרבות והאמנות בגרמניה, שעם כל חירות היצירה יש גבולות, שאסור שחירות היצירה תהיה ללא כל גבולות. ולכן, כשמדובר במחזה היכול לעורר נימות והרגשות של כאב אצל רוב יהודי גרמניה ורוב יהודי העולם שידעו על כך, מטבע הדברים הדבר השפיע, ולכן גם תיאטרון "גורקי", שניסה להעלות את המחזה, נכנע ללחץ של דעת הקהל הנאורה, שראתה כפי שאמרנו בהעלאת המחזה הזה פגיעה ביהודים, פגיעה חמורה, ולכן לא העלו אותו.

מכאן אני קורא לו, לאותו מר לוינשטיין: אם עדיין יש בלבך רצון להיות חלוץ, מדומה כמובן, בעניין אמנותי שאיננו אמנות, אנא בטל רצונך מפני רצון היהודים שם ורצון היהודים בישראל.

אדוני היושב-ראש, אני מדבר אל סגן יושב-ראש הכנסת, לשעבר יושב-ראש הכנסת, שהוא עצמו ניצול שואה, שמכיר את הסוגיה על כל פרטיה. אני הגעתי לעניין הזה מפני שבתור יושב-ראש הקבוצה הפרלמנטרית – – –

היו"ר ש' וייס:

סגן שר, בן לניצולי שואה.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

כיושב-ראש הקבוצה הפרלמנטרית למלחמה באנטישמיות ושנאת זרים אני עוקב בהתמדה, ואני יכול לומר שלמרבה הצער דווקא בחודשיים-שלושה חודשים האחרונים היינו עדים לגילויים של אנטישמיות

מחרידה בעיתונות הערבית במדינות סובבות, לרבות ירדן ומצרים, ברוסיה, בגרמניה עצמה ובארצות-הברית. הגיע הזמן, לעניות דעתי, שהכנסת תדון בסוגיית האנטישמיות ותוקיע אותה לא מפני שאני מאמין שהחלטה של הכנסת, תהיה חזקה ככל שתהיה ותזכה לפרסום ככל שתזכה, תנצח את התופעה שרבי שמעון בר יוחאי קרא לה: הלכה היא, עשיו שונא ליעקב. אנחנו יודעים זאת, אבל ודאי שאפשר לצמצם, ודאי שאפשר להשפיע – –

היו"ר ש' וייס:

נא לסיים.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

– – וכשאתה מביא בחשבון שהיטלר יימח שמו קובע בעצמו ב"מיין קאמפף", שמה שהשפיע עליו היה "הפרוטוקולים של זקני ציון", וכשאתה רואה בתעמולה של ה"חמאס" ושל "הג'יהאד האסלאמי" שימוש ב"פרוטוקולים של זקני ציון", פירוש של דבר שהכרחי שהכנסת וממשלת ישראל והעם בישראל יעשו ככל יכולתם כדי להילחם בתופעה הארורה הזאת. לא ייתכן לתת דרור – –

היו"ר ש' וייס:

נא לסיים.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

– – ליצרים הקמאיים ביותר, הפרימיטיביים ביותר, של האנטישמיות באזור ובעולם בלי שאנחנו נגיב. אנחנו המוקד למלחמה באנטישמיות. ישראל היא הכתובת הנכונה להילחם בכל תופעה של אנטישמיות באשר היא. התחלנו ליצור קשרים עם קבוצות פרלמנטריות – –

היו"ר ש' וייס:

אבנר – – –

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

– – באירופה, באמריקה, כדי לגייס אותן לעניין, ואני יכול לבשר לכנסת שיש חברי פרלמנטים רבים שמוכנים להירתם לעניין.

היו"ר ש' וייס:

נא לסיים.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

כל אנטי-גזענות בהכרח שהוא גם יהיה נגד אנטישמיות, שהיא צורת הגזענות הנוראה ביותר שישנה
--

היו"ר ש' וייס:

תודה.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

-- ולכן אני מציע לאדוני סגן השר, כנציגו של שר החינוך, התרבות והספורט, לגופו של עניין לעשות
מה שניתן לעשות כדי להניא את האיש הזה מכוונתו. זו היתה העילה הישירה להעלאת הנושא על-
ידי. אבל במקביל יש לי הצעות מעשיות, שאני מתכוון להביאן לכנסת, מטעם הקבוצה הפרלמנטרית
למלחמה באנטישמיות; איך לוחמים, מה לעשות, ואיך הופכים את הכנסת ואת ממשלת ישראל לשני
המוקדים למלחמה באנטישמיות. אני גם מצפה לעזרתו הגדולה של ידידנו היושב-ראש, שמכיר את
הנושא אולי טוב מרובנו אם לא מכולנו, ואני בטוח שביחד, במאמץ משותף בעזרת השם, נמצא את
הדרך --

היו"ר ש' וייס:

נא לסיים.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

-- לעצור את הסחף בגילויי האנטישמיות הללו, שאנחנו עדים להם באירופה ובאמריקה. ה-
של ארצות-הברית, שלפי כל הסימנים הולך ומתחזק, גם הוא קורא ללא ספק - National Assurance
--

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שאקי.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

— — — למאמץ מרוכז למנוע את הדבר — — —

היו"ר ש' וייס:

תודה.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

, כבר אמרו אנשים שהשנאה העצמית היא הגדולה self Hatred יאמרו לי: אבל זו שנאה עצמית, בשנאות — —

היו"ר ש' וייס:

אנא ממך.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

— — — שאדם שונא את עצמו — זו הדרגה העליונה של שנאה. אז אם יש יהודי שמוכן להעלות מחזה אנטישמי — משהו פגום בנפשו ובנשמתו, אבל לא צריך לעזור לו — — —

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

— — — צריך לעשות הכול כדי שהוא לא יעשה זאת.

אני מודה לך, אדוני היושב-ראש, אני מודה לחברים, ואני מקווה מאוד שבמאמץ משותף נתחיל מלחמת חורמה באנטישמיות, שהיא הגילוי המכוער ביותר של גזענות, כפי שז'אן פול סארטר, הפילוסוף הגדול בצרפת, אמר לפני כמה שנים.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת שאקי. סגן השר אליעזר מודי זנדברג.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט א' זנדברג:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, לאחר בדיקה עם בית-הספר למשחק שעליו דובר בכתבה ב"ידיעות אחרונות" ביום 26 באוקטובר 1998, קיבלנו את התשובה הבאה ממנהל בית-הספר: תיאטרון "גורקי" בברלין שמע שבית-הספר מתכנן להעלות את המחזה בארץ והזמין את בית-הספר להופיע בברלין. תשובתי לתיאטרון "גורקי" היתה, שאין ודאות שאגיע לברלין; אשקול את הזמנתם אך ורק על-פי קריטריונים אמנותיים. מאחר שעוד לא החלו חזרות, כרגע אינני יודע איך תעמוד ההפקה בקריטריונים אמנותיים, וזאת מתוך רצון לחשוף את תלמידי בצורה הטובה ביותר.

"מצאתי את עצמי בתוך סערה ציבורית, כאשר תיאטרון 'גורקי' פרסם על דעת עצמו וללא קבלת אישור ממני על העלאת המחזה בגרמניה בחודש מאי 1999. בתמימותי מצאתי את עצמי ככלי משחק במלחמה בין התיאטרון לקהילה היהודית בגרמניה, דבר אחרון שהייתי רוצה להיות חלק ממנו. לאור זאת אינני מתכוון לנסוע עם ההפקה לגרמניה.

"אני אצור קשר עם הקהילה היהודית בגרמניה ואתנצל על האי-הבנה שנוצרה."

תשובה זו מקובלת עלינו, ואני מציע לחבר הכנסת שאקי להסתפק בדברי אלה.

היו"ר ש' וייס:

בסדר. אוקיי, הסיפור נגמר. אין הצגה.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

כן, אבל הנושא נשאר – – –

היו"ר ש' וייס:

לא. אני חושב שמכיוון שהנושא היה הצגה ולא אנטישמיות, אתה יכול להסתפק בהודעה של סגן השר.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

היו"ר ש' וייס:

לא, אין צורך. גמרנו. הם התרשמו מהמחאה ואין עוד הצגה.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

המלחמה באנטישמיות לא נגמרה.

היו"ר ש' וייס:

אבל זה לא היה הנושא שלך. הנושא שלך היה ההצגה.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

הנושא המיידִי – – –

היו"ר ש' וייס:

אוקיי, נעביר את זה לוועדת החינוך והתרבות, בסדר?

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

היו"ר ש' וייס:

מה הצעתך, אדוני סגן השר?

סגן שר החינוך, התרבות והספורט א' זנדברג:

אני מציע להסתפק בדברים – – –

היו"ר ש' וייס:

ברור לגמרי. פה יש – – –

סגן שר החינוך, התרבות והספורט א' זנדברג:

אני רוצה להסביר מדוע. חבר הכנסת שאקי, מעבר לתשובתי – – –

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

– – –

סגן שר החינוך, התרבות והספורט א' זנדברג:

– – –

היו"ר ש' וייס:

אז נדון בזה.

סגן שר החינוך, התרבות והספורט א' זנדברג:

זאת ההזדמנות – – –

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שאקי, אתה היית המורה שלי בפקולטה למשפטים. פרלמנטרית, זה מה שקרה כאן. אתה העלית נושא, באה תשובת מחץ, שמסכמת את העניין; אין הצגה כזאת עוד משום שהם הבינו שהם עשו משגה, ויש לך, אפילו, הישג פרלמנטרי כאן. אז אני מציע שתסתפק בזה, ועוד נדון באנטישמיות. תאמין לי שעוד יהיו לנו סיבות. יספקו לנו סיבות.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אני אעלה את זה בשבוע הבא – – –

היו"ר ש' וייס:

בסדר. פשוט – – –

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אולי נצביע על דיון במליאה?

היו"ר ש' וייס:

מה הצעתך, אדוני סגן השר?

סגן שר החינוך, התרבות והספורט א' זנדברג:

היו"ר ש' וייס:

הוא לא מסתפק בתשובתך. מה הצעתך?

סגן שר החינוך, התרבות והספורט א' זנדברג:

האלטרנטיבה, אדוני, ללא להסתפק בתשובתי היא דיון במליאה. כך מבקש חבר הכנסת שאקי.

היו"ר ש' וייס:

מי מציע ועדה? אתה מציע ועדה? – בסדר, ועדה. רבותי מי שמצביע – – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — —

היו"ר ש' וייס:

נכון. אז בואו נצביע. אם בעד – יהיה דיון במליאה אי-פעם, ואם יהיה נגד – הנושא הוסר. חבל. ההצבעה החלה.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

לא חשוב.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

הנושא מוצה.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

הנושא הפורמלי מוצה אבל הנושא – – –

היו"ר ש' וייס:

הבנתי. אף אחד הרי לא יכול להצביע נגד.

הצבעה מס' 20

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 2

נגד – אין

נמנעים – 2

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, בעד – 2, נמנעו – 2. כמה אנחנו פה? – ארבעה-חמישה. אני רואה שקולי לא נקלט. אני מוסיף גם את קולי. יהיה דיון במליאה כשיושב-ראש הכנסת יחליט, כשיתקבצו עוד נושאים בעניין הזה. אני מודה לחבר הכנסת שאקי.

חברי הכנסת, על-פי המלצת ועדת הכנסת, קבע יושב-ראש הכנסת, ששיבות מליאת הכנסת יתקיימו ביום רביעי, כ"ב בחשוון התשנ"ט – 11 בנובמבר 1998, בשעה 11:00, וביום חמישי, כ"ג בחשוון התשנ"ט – 12 בנובמבר 1998, בשעה 09:00. ישיבת הכנסת ביום חמישי תסתיים בשעה 14:00.

בימים שלישי ורביעי אין ישיבות של מליאת הכנסת, אבל מתקיימות ישיבות של ועדות הכנסת, כל זה מפאת הבחירות לשלטון המקומי. זאת הזדמנות לקרוא לאזרחי ישראל להתייצב בקלפי, להשתמש בזכותם הדמוקרטית להשפיע על ענייני המקום ולהצביע.

תודה רבה לכם. לילה טוב. אני מודה לכל העובדים, לקצרניות, לחבר הכנסת דהאמשה, שהואיל להישאר אתי פה עד הסוף, כמובן לחברינו הטובים בערוץ-33, לעורכים של התוכנית, לסגנית מזכיר הכנסת. תודה רבה; לילה טוב.

הישיבה ננעלה בשעה 20:29.